

באורי מילים ישעיהו

פרק א'

א. חזון ישעיהו בן אמוץ אשר חזה על יהודה וירושלים - נבואות שניבא, על יהודה וירושלים. בימי עזיהו יותם אחז יחזקיהו מלכי יהודה - נבואות ישעיהו, היו בזמן 4 מלכים אלו.

ב. שמעו שמים והאזיני ארץ - שיהיו עדים לדבר נבואתי.

כי ה' דבר - הנבואה, ולא מעצמי.

בנים גדלתי ורוממתי - גדלתי ורוממתי את בניי מכל האומות,

והם פשעו בי - ובניי, גמלו לי רעה תחת טובה זו - ומרדו בי !

ג. ידע שור קנהו - השור, יודע ומכיר את בעליו, **וחמור אביס בעליו -** ואף החמור, יודע היכן מקום האבוס שהניח לו בעליו, **ישראל - לא ידע, עמי - לא התבונן -** אבל בניי, לא יודעים את ה' ולא מתבוננים בכל הטובות שעשה לישראל.

ד. הוי גוי חטא - הוי ! עם חוטא, **עם כבד עון -** עם שעוונותיו רבים וכבדים. **זרע מרעים -** זרע של עושי רע. **בנים משחיתים -** בנים שמקלקלים דרכם. **עזבו את ה', נאצו את קדוש ישראל -** הכעיסו את ה', **נזרו אחור -** התרחקו, והלכו מאחרי ה'. **ה. על מה תכו -** מדוע אינכם מתבוננים, מי מכה אתכם, ועל מה? **עוד תוסיפו סרה -** ועוד מוסיפים לסור מדרך ה', ולעשות רעה. **כל ראש לחלי -** הלא כל ראש - חולי (מחלה), **וכל לבב דוי -** וכל לב - מלא בכאב. (ומדוע לא תקחו מוסר.)

ו. מכף רגל ועד ראש אין בו מתם - הלא אין בכל הגוף מקום תם - שלם בלא מכה, **פצע -** מכה עם דם. **וחבורה -** מכה, שהדם נצרר תחת העור. **ומכה טריה -** מכה, שעדיין טריה ולחה. **לא זרו -** לא פזרו על המכה - תרופה, **ולא חבשו -** ולא חבשו אותה, **ולא רפכה בשמן -** ולא רפכו המכה - בשמן. (נמשל: הלא עדיין לא נרפאתם, מהמכות שהבאתי עליכם, ומדוע תוסיפו לעשות רעה, ואינכם שבים בתשובה ??).

ז. ארצכם שממה, עריכם שרפות אש - לכן, ארצכם תהיה שממה, והערים - ישרפו באש. **אדמתכם, לנגדכם - זרים אכלים אתה -** נגד עיניכם יאכלו, יכבשו, עמים זרים את ארצכם. **ושממה כמהפכת זרים -** יעשו ארצכם שממה, כארץ, שהופכים ומחריבים אותה זרים. (שהרי אינם מתכוונים להשאר בה.)

ח. ונותרה בת ציון - כסכה בכרם - ירושלים,

תשאר ריקה מיושביה, כמו סוכת השומר בכרם, שאחר שנבצרו הענבים, הולך, ונשאר ריקה. **כמלונה במקשה -** וכמקום הלינה, של שומר שדה קשואים, שאחר לקיטת הקשואים, עוזב מקום השמירה. **כעיר נצורה -** וכעיר, שצרים עליה אויבים, שאחר שנגמר המצור, עוזבים הסוכות שעשו.

ט. לולי ה' צבאות - אם לא היה ה', **הותיר לנו, שריד כמעט -** משאיר לנו, שרידים מעטים,

כסדם היינו, לעמרה דמינו - היינו דומים לסדום ועמורה, שלא נשאר שם דבר.

י. שמעו דבר ה' קציני סדם - שרים הדומים במעשיהם - לשרים של סדום. **האזינו תורת אלקינו, עם עמרה -** האזינו לתורת ה', עם הדומה במעשיו - לאנשי עמורה. **יא. למה לי רב זבחיהם יאמר ה' -** למה לי שתביאו לפני קרבנות. (אם אינכם שבים ממעשיכם הרעים, לשם מה תביאו קרבנות, הלא אינם לרצון לפני !)

יב. שבעתי עלות אילים - אני מואס בעולותיכם, כאדם, השבע ממאכל, ואינו חפץ בו עוד. **וחלב מריאים -** חלב של בהמות שמנות. **ודם פרים וכבשים ועתודים -** עיזים זכרים. **לא חפצתי -** ואינם לרצון לפני.

יג. כי תבאו לראות פני - כשאתם באים, להראות לפני - ברגלים, **מי בקש זאת מידכם -** רמס חצרי - מי בקש שתבואו לדרוך בחצרי, אחר שמעשיכם מקולקלים.

יד. לא תוסיפו הביא מנחת שוא - אל תוסיפו להביא לפני מנחה לחינם - שהרי אינה לרצון לפני.

קטרת תועבה היא לי - שהרי הקומץ שאתם מקטירים - תועבה הוא לפני.

חדש ושבת קרא מקרא - כשאתם נאספים בר"ח, שבת ובמועדים - במקדש, **לא אוכל און ועצרה -** לא אוכל לסבול גם את האון (המחשבות רעות שבלבכם, והע"ז שלכם), יחד עם העצרה (שאתם נעצרים ומתאספים לכבודי).

יד. חדשיכם ומועדיכם שנאה נפשי - קרבנות ר"ח ומועדים שלכם - אני שונא.

היו עלי לטרח - והם כמשא כבד עלי, ולא לרצון. **נלאיתי נשא -** התעייפתי מלשאת אותם. (את המשא-את קרבנותיכם)

טו. ובפרשכם פפיקם - וכשתפרשו את כפיכם בתפילה לפני,

באורי מילים ישעיהו

כד. לכן נאם האדון ה' צבאות אביר ישראל- ה', שהוא החוזק של ישראל.

הוא אֲנַחֵם מִצָּרֵי - אתנחם, בעונש שאעניש את אויבי,

וְאֶנְקָמָה מֵאוֹיְבָי -ואנקום באוייבי.

כה. וְאֶשִׁיבָה לְדֵי עֲלִיָּךְ - אשיב את ידי להכות אותם, שוב ושוב.

וְאֶצְרֹף כַּבֵּר - סיגוף - ואנקה ממך את הסיגים, (את הרשעים), כסבון - המנקה את הכתמים מהבגד,

וְאֶסִּירָה כָּל בְּדִילֶיךָ - ואסיר ממך כל ליכלוך, את הרשעים. (בדיל - מין מתכת המעורבת עם הכסף).

כו. וְאֶשִׁיבָה שֹׁפְטֶיךָ כְּבָרָאשְׁנָה, וְיַעֲצִיךָ כְּבִתְחִלָּה - אחר שיכלו הרשעים, אשיב לך שופטים ויועצים צדיקים, כמו שהיו בתחילה. (לפני שהרשעו ; כמו:

"...מלאתי משפט, צדק גליו בה... " לעיל פס' כא').

אחרי כן, יקרא לך עיר הצדק, קריה נאמנה - ושוב תקראי: " עיר הצדק, קריה נאמנה", עיר המלאה בצדק, ונאמנה לה'.

כז. ציון - בְּמִשְׁפַּט תִּפְדָּה - ע"י שיעשה בה המשפט - תפדה ותנשע.

ושְׁבִיָּה - בְּצַדִּיקָה - וישובו מהגלות, ע"י שיעשו צדקה.

כח. וְשִׁבְר פְּשָׁעִים וְחַטָּאִים יִחָדוּ - הפושעים והחוטאים - כולם יחד יִשְׁבְּרוּ.

ועֲזָבֵי ה' - יָכְלוּ - ועוזבי ה' - ימותו.

כט. כִּי יִבְשׁוּ, מַאֲיִלִּים אֲשֶׁר חֲמַדְתֶּם - עוזבי ה', יתביישו מהאילים (אלה - שם עץ) - שעבדו אותם.

וְתַחֲפְרוּ - מֵהַגְּנוֹת אֲשֶׁר בְּחַרְתֶּם - ויתביישו, שהיו עובדים ע"ז, בגנים שבחרו להם.

ל. כִּי תִהְיוּ - כי אתם, עובדי הע"ז, תהיו, כְּאֵלֶּה, נִבְלָת עֲלֵה - כעץ אֵלֶּה שנבלו בה העלים,

וְכַגְנָה - אֲשֶׁר מִיֵּם אֵין לָהּ - וכגינה, שאין בה מים. (כך, רשעי בני"י - יענשו).

לא. וְהָיָה הַחֲסוֹן - לְנַעֲרַת - הפסל החזק, יהיה כמו נעורת. (פסולת הפשתן).

וּפְעֻלוֹ - לְנִיצוֹץ - ועושה הפסל - כניצוץ אש,

וּבְעֵרוֹ שְׁנִיָּהֶם יִחָדוּ - וְאֵין מִכְבָּה - ושניהם יחד (הנעורת והניצוץ = הפסל - ועושהו), ידלקו במהירות - ואין מי שיוכל לכבות האש.

פרק ב'

א. הַדָּבָר אֲשֶׁר חָזָה יִשְׁעִיהוּ בֶן אֲמוּץ עַל יְהוּדָה וִירוּשָׁלַם:

אֲעֲלִים עֵינֵי מַכֶּם, גַּם כִּי תִרְבּוּ תִפְלָה - אֵינֶנִּי שֹׁמֵעַ - אעלים את עיני מכם, אפילו אם תרבו להתפלל,

יְדִיכֶם - דְּמִים מְלֹאוּ- משום שידיכם מלאים בשפיכות דמים.

טז. רַחֲצוּ הַזְּכוֹ - רחצו ונקו ליבכם בתשובה.

הַסִּירוּ רַע מֵעֲלֵיכֶם מִנְגֹד עֵינַי - הסירו מעשיכם הרעים מלפני,

חֲדְלוּ הָרַע - הפסיקו לעשות רע !

יז. לְמַדּוֹ הֵיטֵב - למדו להיטיב דרכיכם.

דַּרְשׁוּ מִשֹּׁפֵט - בקשו לעשות משפט אמת.

אֲשֶׁרוּ - יִשְׁרוּ את הדין (עשו הדין ע"פ היושר, חזקו ועודדו את הנגזל).

חמוץ - הנגזל.

שֹׁפְטוּ יְתוֹם - שפטו דין אמת ליתום.

רִיבוֹ אֲלֻמְנָה - דין צדק, במריבה של אלמנה.

יח. לִכְוֹנָה וְנוֹכְחָה, יֹאמַר ה' - בואו נתווכח ונברר, מי קלקל, אתם או אני? וכאשר תודו ברעתכם,

דעו,

אם יהיו חטאיכם פְּשָׁנִים - שאפילו אם חטאיכם יהיו אדומים, כשני תועלת,

פְּשָׁלָה יִלְבִּינוּ - אכפר לכם, ויהיו כשלג לבן.

אם יִאֲדִימו כְּתוֹלַע - כְּצִמְרֵי יְהוּ - אם יאדימו כצבע אדום, אכפר לכם, ויהיו כצמר לבן.

יט. אם תֵּאָבּוּ וּשְׂמַעְתֶּם - אם תרצו, ותשמעו בקולי,

טוב הָאָרֶץ תֹּאכְלוּ - אתן לכם מכל טוב הארץ.

כ. וְאִם תִּמְאַנּוּ - ואם תסרבו לשמוע לה',

וּמְרִיתֶם - ותמרדו בי,

חֲרֵב תֵּאֲכְלוּ - חרב האוייב - תאכל אתכם, כִּי פִי ה' דָּבָר - וכך יהיה.

כא. אֵיכָה הִיְתָה לְזוֹנָה, קְרִיָּה נְאֻמְנָה - כיצד נהיתה ירושלים (שהיתה עיר נאמנה לה') - משקרת ומורדת בה' - כזונה המשקרת בבעלה.

מְלֹאֲתֵי מִשְׁפָּט - שהיתה מלאה במשפט אמת.

צַדִּיק גִּלְיוֹ בָּהּ - הצדק, הַתְּמִיד לְלוֹן בתוכה, וְעֵתָה מְרַצְחִים - ועכשיו, מלאה בשפיכות דמים.

כב. כִּסְפָּךְ הָיָה לְסִיגִים - הכסף בירושלים, היה מלא בסיגים.

סְבֻאָךְ - מְהוּל בְּמִים - והיין, מהול ומעורב במים.

כג. שְׂרִיף סוֹרְרִים - השרים סרו מדרך ה',

וְחִבְרֵי גִבְבִים - ומתחברים עם גנבים.

כָּלֹ אֶהֱבֶה שְׂחָד - כל השרים - אוהבי שוחד,

וְרֹדֵף שְׁלֹמֹנִים - רודפים, שישלמו להם - תשלומין.

יתום לא ישפטו - בדין צדק.

ורִיב אֲלֻמְנָה - לא יבוא אליהם - האלמנה לא באה כלל למשפט, שיודעת, שלא יועיל לה.

ב. וְהָיָה בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים נִכּוֹן יְהִיָּה הַר בֵּית ה' - ביהמ"ק יהיה מוכן ומתוקן במקומו.

באורי מילים ישעיהו

וְנִשְׁגַּב ה' לְבַדּוֹ בַיּוֹם הַהוּא - ורק גדולת ה' לבדה - תשאר .

יב. כִּי יוֹם לַה' צָבָאוֹת, עַל כָּל גְּאֹה וְרִם וְעַל כָּל נִשְׂא וְשָׁפַל - כי יש יום מוכן מאת ה', לתת גמול לכל אדם רם (בעל גאוה) או שפל .

יג. וְעַל כָּל אַרְזֵי הַלְּבָנוֹן, הָרְמִים וְהַנְּשָׂאִים - על כל עצי הארז שבלבנון הגבוהים .

וְעַל כָּל אֱלוֹנֵי הַבְּשֵׁן - עצי האלון שבהרי הבשן. (משל לגיבורים) .

יד. וְעַל כָּל הַהָרִים הָרְמִים - הגבוהים, **וְעַל כָּל הַגְּבְעוֹת הַנְּשָׂאוֹת** - הגבעות הגבוהות.

טו. וְעַל כָּל מְגֻדְלֵי גְבוּהָ - על כל הבוטחים במגדל הגבוה - שיושבים בו .

וְעַל כָּל חוֹמֵה בְּצוּרָה - ועל כל הבוטחים בחומה הבצורה - שסביב העיר.

טז. וְעַל כָּל אַנְיֹת תְּרָשִׁישׁ - אוניות הבאות לתרשיש. (מקום שבאות האוניות - למסחר) .

וְעַל כָּל שְׂכִינֹת הַחֲמֻדָּה-הַשְּׂרִים, הַיּוֹשְׁבִים בְּבֵתִים, עם ציפוי רצפת אבנים - שחומדים אותם. (כמו: "אבן משכית" - אבן שמצפה ומסוככת על הקרקע) .

יז. וְשָׁח - יוֹשֵׁפֶל. (שח - נמוד) .

גְּבֵהוֹת הָאָדָם - גדולת וגאוות האדם. **וְשָׁפַל - רוּם אֲנָשִׁים** - תושפל - גדולת וגאוות האדם.

וְנִשְׁגַּב ה' לְבַדּוֹ - בַיּוֹם הַהוּא - וביום הדין, תשאר, רק גדולת ה' לבדה.

יח. וְהָאֱלִילִים כָּלִיל יִחְלָף - כל האלילים, יחלפו ויאבדו מהעולם.

יט. וּבָאוּ - מְרֹב פֶּחַד, כּוֹלֵם יִבּוֹאוּ לַחֲבָא, **בְּמַעְרוֹת צָרִים** - במערות שבצורים, שבסלעים. **וּבְמַחְלוֹת עֶפֶר** - כמין מערות.

מִפְּנֵי פֶחַד ה', וּמִהֲדָר גְּאוֹנוֹ - מרוב פחד מה', ומיופי גדולתו .

בְּקוֹמוֹ - לַעֲרֹץ הָאֲרָץ - כשיקום, לשבור הרשעים שבארץ.

כ. בַיּוֹם הַהוּא - ביום שיעשה ה' דין ברשעים, **יִשְׁלִיךְ הָאָדָם** - בבזיון את הע"ז,

אֶת אֱלִילֵי כְּסָפוֹ - האלילים שעשו מכסף. **וְאֶת אֱלִילֵי זָהָבֹו** - והעשויים מזהב.

אֲשֶׁר עָשׂוּ לוֹ לַהֲשַׁתְּחוֹת - שעשו - לעבוד אותם. **לְחַפְּרֵי פְרוֹת** - לחפירות שחפרו שבאדמה.

וְלַעֲטָלְפִים - ולחורי העטלפים שבמערות.

בְּרֹאשׁ הַהָרִים וְנִשְׂא מְגַבְעוֹת - בהר הגבוה שבהרים (בחשיבותו).

וְנִהְרֹוּ אֵלָיו כָּל הַגּוֹיִם - יתקבצו וימשכו כל הגויים לביהמ"ק - כְּמִי הִנְהָר הַרְבִּים.

ג. וְהִלְכוּ עַמִּים רַבִּים וְאָמְרוּ לָכוּ וְנַעֲלָה אֵל הַר ה' - בואו, ונעלה למקדש.

אֵל בֵּית אֱלֹהֵי יַעֲקֹב, וְיִרְנוּ מִדְּרָכָיו וְנִלְכָה בְּאַרְחֻתָיו - יורה, ילמד אותנו מלך המשיח - מדרכי ה'.

כִּי מִצִּיּוֹן תֵּצֵא תוֹרָה וְדִבֶּר ה' מִירוּשָׁלַם - לכל העמים.

ד. וְשִׁפֹּט בֵּין הַגּוֹיִם, וְהִזְכִּיחַ לְעַמִּים רַבִּים - מלך המשיח, ישפוט, ויברר המשפט בין העמים,

וְכַתְּתוּ חֲרוֹבוֹתֵם - לְאֹתִים, וְחִנִּיתוּתֵיהֶם לְמִזְמֵרוֹת - ישברו כלי המלחמה(חרב, חנית), ויעשו מהם כלי עבודת אדמה,(אתים) - כְּלֵי חֲפִירָה בְּאֲדָמָה, מִזְמֵרוֹת - כְּלֵי חִיתוּךְ הַזְּמֹרוֹת, הַעֲנַפִּים - שִׁבְכָרִים)

לֹא יִשָּׂא גּוֹי אֵל גּוֹי חָרֵב - לא ילחמו אחד בשני, **וְלֹא יִלְמְדוּ עוֹד מִלְחָמָה** - כי ישכון שלום.

ה. בֵּית יַעֲקֹב, לָכוּ וְנִלְכָה בְּאוֹר ה' - אומר הנביא, הרי לעתיד לבוא כל הגויים יבקשו לשמוע מכס דבר ה', לכן בואו ונלך על פי דרך ה'.

ו. כִּי נִטְשֶׁתָה עִמָּךְ בֵּית יַעֲקֹב - עזבת את עמך, **כִּי מָלְאוּ מַקְדָּם** - כי מלאו ע"ז, יותר מבני קדם. **וְעִנְיָנִים - כְּפֹלְשֵׁתִים** - והרבו ללכת בדרכי המעוננים יותר מהפלישתים.

וּבִילְדֵי נְכָרִים - יִשְׁפִּיקוּ - ומסתפקים, בילדי זרים, ללכת בדרכי הגויים.

ז. וְתִמְלֵא אֲרָצוֹ כֶּסֶף וְזָהָב, וְאֵין קֶצֶה לְאַצְרֹתָיו - ארצם היתה מלאה כסף, זהב ואין סוף אוצרות. **וְתִמְלֵא אֲרָצוֹ סוּסִים, וְאֵין קֶצֶה לְמַרְכָּבָתָיו** - ומלאה סוסים, ואין סוף מרכבות,

ח. וְתִמְלֵא אֲרָצוֹ אֱלִילִים, לְמַעֲשֵׂה יָדָיו - יִשְׁתַּחֲווּ, לְאֲשֶׁר עָשׂוּ אֲצַבְעֹתָיו - ארצם, היתה מלאה פסילים, והיו משתחווים - למעשה ידיהם, שעשו אצבעותיהם.

ט. וְיִשָּׁח אָדָם, וְיִשְׁפַּל אִישׁ - לכן, השפיל את גובה בניי, **וְאֵל תִּשָּׂא לָהֶם** - ולא תסלח להם.

י. בּוֹא בְּצוּר, וְהִטְמֵן בְּעֶפֶר - יאמרו אחד לשני, בואו, ונתחבא בין הסלעים, ובעפר,

מִפְּנֵי פֶחַד ה', וּמִהֲדָר גְּאוֹנוֹ - מפחד ה', ומרוב יופי גדולתו.

יא. עֵינֵי גְבֵהוֹת אָדָם - שְׁפַל, וְשָׁח - רוּם אֲנָשִׁים - ה', ישפיל עיניים גבוהות(בעלי גאוה), ויוריד גאוות אנשים,

יב. עֵינֵי גְבֵהוֹת אָדָם - שְׁפַל, וְשָׁח - רוּם אֲנָשִׁים - ה', ישפיל עיניים גבוהות(בעלי גאוה), ויוריד גאוות אנשים,

יג. עֵינֵי גְבֵהוֹת אָדָם - שְׁפַל, וְשָׁח - רוּם אֲנָשִׁים - ה', ישפיל עיניים גבוהות(בעלי גאוה), ויוריד גאוות אנשים,

יד. עֵינֵי גְבֵהוֹת אָדָם - שְׁפַל, וְשָׁח - רוּם אֲנָשִׁים - ה', ישפיל עיניים גבוהות(בעלי גאוה), ויוריד גאוות אנשים,

טו. עֵינֵי גְבֵהוֹת אָדָם - שְׁפַל, וְשָׁח - רוּם אֲנָשִׁים - ה', ישפיל עיניים גבוהות(בעלי גאוה), ויוריד גאוות אנשים,

טז. עֵינֵי גְבֵהוֹת אָדָם - שְׁפַל, וְשָׁח - רוּם אֲנָשִׁים - ה', ישפיל עיניים גבוהות(בעלי גאוה), ויוריד גאוות אנשים,

יז. עֵינֵי גְבֵהוֹת אָדָם - שְׁפַל, וְשָׁח - רוּם אֲנָשִׁים - ה', ישפיל עיניים גבוהות(בעלי גאוה), ויוריד גאוות אנשים,

יח. עֵינֵי גְבֵהוֹת אָדָם - שְׁפַל, וְשָׁח - רוּם אֲנָשִׁים - ה', ישפיל עיניים גבוהות(בעלי גאוה), ויוריד גאוות אנשים,

יט. עֵינֵי גְבֵהוֹת אָדָם - שְׁפַל, וְשָׁח - רוּם אֲנָשִׁים - ה', ישפיל עיניים גבוהות(בעלי גאוה), ויוריד גאוות אנשים,

כא. לְבוֹא בְּנִקְרוֹת הַצָּרִים - ויבואו להחבא, בחורים שבסלעים,

באורי מילים ישעיהו

ובסעפי הסלעים - ובין שיני הסלעים.
 מפני פחד ה' ומהדר גאוונו - מרוב פחד מה',
 מיופי גדולתו.
 בקומו לערץ הארץ - כשיקום, לשבור הרשעים
 שבארץ.
 כב. חדלו לכם מן האדם, אשר נשמה באפו -
 הפסיקו לשמוע בקול האנשים, שאומרים לכם
 לעבוד לפסילים,
 כי במה נחשב הוא - במה חשוב האדם !! הלא
 בסוף, ישוב אל העפר !

פרק ג'

א. כי הנה האדון ה' צבאות, מסיר מירושלם
 ומיהודה, משען ומשענה - לא ישאר בירושלים,
 מי שיתן לחם ומים לעניים, (שעליהם "נשענים" העניים).
 כל משען לחם וכל משען מים - שעל הלחם
 והמים, "נשען" האדם כדי לחיות.
 ב. גבור ואיש מלחמה שופט ונביא וקסם וזקן -
 את כל אלו יסיר ה' מירושלים.
 ג. שר חמשים - אפילו שרי חמישים. (וודאי שרי
 מאות ואלפים),
 ונשוא פנים - איש נכבד.
 ויועץ - חכם הנותן עיצות.
 וחכם חרשים - חכם מחשבות.
 ונבון לחש - המבין סתרי תורה - הנאמרים בלחש.
 ד. ונתתי נערים - שריהם - הנערים יהיו השרים.
 ותעלולים - ימשלו בהם - ועוללים, הנערים -
 ימשלו בהם.
 ה. ונגש העם, איש באיש, ואיש ברעהו - שכל
 אחד יגוש וידחוק בחבירו, משום שלא יהיה בהם
 מושל.
 ויהבו, הנער - בזקן - הנער יתגאה על הזקן.
 והנקלה - בנכבד - ואדם נקלה (מבוזה), יתגאה
 נגד אדם מכובד.
 ו. כי יתפש איש באחיו - כאשר יתפוס איש
 בקרובו,
 בית אביו - ממשפחת אביו, ויאמר לו:
 שמלה לכה - הרי לך יש בגד מפואר ומכובד,
 ובקולך ישמעו,
 קצין תהיה לנו - לכן תהיה לנו לקצין ומושל,
 והמכשלה הזאת תחת ידך - וכך, המכשלה, שאנו
 נכשלים איש בחברו, ("ונגש העם איש באיש ואיש
 ברעהו..."), תהיה תחת ממשלת ידך - ותשפוט ביננו.

ז. ישא ביום ההוא לאמר - ישיב להם כשיבקשו
 ממנו למשול,
 לא אהיה חבש - לשים אנשים במחבוש, במאסר,

ובביתי, אין לחם ואין שמלה - גם אני, בביתי,
 נמצא בעניות, ואין לי אפילו לחם ושמלה,
 לא תשימני קצין עם - ולא ראוי אני למשול.
 ח. כי כשלה ירושלים, ויהודה - נפל - ירושלים
 ויהודה נפלו בצרה, ובעוני גדול.
 כי לשונם ומעלליהם אל ה' - וכל זה בגלל
 שדיבוריהם ומעשיהם, נגד רצון ה',
 למרות עני כבודו - להמרות את דבר ה', כאילו
 שאינו רואה את מעשיהם.
 ט. הפרת פניהם - העזות, שרואים ומכירים על
 פניהם,
 ענתה בם - מעידה עליהם שהם רשעים.
 וחטאתם - כסדם הגידו - שהם בעצמם, אומרים
 ומפרסמים שחוטאים כאנשי סדום,
 לא כחדו - ולא מכחישים, שחוטאים לה'.
 אוי לנפשים, כי גמלו להם רעה - אוי להם,
 שבעצמם גורמים לרעה - שתבוא עליהם.
 י. אמרו צדיק - כי טוב - שבחו את הצדיק -
 שעושה טוב.
 כי פרי מעלליהם יאכלו - שהצדיק יאכל את פרי
 מעשיו הטובים.
 יא. אוי לרשע רע - אוי לרשע - שעושה רע.
 כי גמול ידיו - יעשה לו - כפי שמגיע לו ממעשיו -
 כך יעשה לו.
 יב. עמי - נגשיו מעולל - העוללים, הנערים
 מושלים בעם. (כמו שאמר: "ונתתי נערים שריהם ותעלולים
 ימשלו בהם"; "פס' ד'")
 ונשים - משלו בו - מושלים חלשים - כנשים.
 עמי, מאשריף - מתעים אותך בדרך,
 ודרך ארחתך - בלעו - ומשחיתים את הדרך
 שאתם הולכים בה.
 יג. נצב לריב ה' - ה' עומד, לעשות מריבה עם
 בני"ל,
 ועמד - לדין עמים - עומד לדון את השבטים.
 יד. ה' - במשפט יבוא, עם זקני עמו ושריו - ה'
 יעשה משפט עם הזקנים והשרים בבני"ל,
 ואתם, בערתם הפרם - אתם הזקנים והשרים,
 כיליתם את הכרם, (הכרם - בני"ל),
 וזלת העני בבתיכם - והגזילה שגזלתם מהעני,
 עדיין בתוך בתיכם.
 טו. מה לכם תדכאו עמי - מדוע תדכאו ותשפילו
 את עמי ?
 ופני עניים - תטחנו - תכתתו, תשפילו ותבזו את
 פני העניים ?
 נאם ה' אלוהים צבאות:
 טז. ויאמר ה' יען פי גבהו פנות ציון - בגלל שבנות
 ירושלים, הולכות בקומה זקופה ובגאוה,
 ותלכנה נטויות גרון - היטו זקפנו את הגרון -
 בלכתן.

ז. ישא ביום ההוא לאמר - ישיב להם כשיבקשו
 ממנו למשול,
 לא אהיה חבש - לשים אנשים במחבוש, במאסר,

באורי מילים ישעיהו

וּמִשְׁקֵרוֹת עֵינַיִם - רומזות בעיניהן- אל הנואפים.
הַלֹּדֶז וְטָפוֹף תִּלְכְּנָה - הולכות בגאווה ובנחת ,
 כדבר הצף על פני המים.
וּבְרִגְלֵיהֶם תַּעֲפֹסְנָה - דורסות בנעליהם בחזקה,
 למשוך לב האנשים.
יִזַּ וְשִׁפַּח ה' קִדְקֹד בְּנוֹת צִיּוֹן - ה' יתן צרעת
 (ספחת) בקדקדן (בראשיהו),
וְה' - פִּתְּהֵן יַעֲרָה - יגלה עֲרוֹתָן.
יח. בַּיּוֹם הַהוּא יִסִּיר ה' אֶת תְּפָאֶרֶת הָעֵכָסִים -
 שלא יתקשטו עוד במנעלים מפוארים, שבהם
 תעכסנה, ("וּבְרִגְלֵיהֶם תַּעֲפֹסְנָה")
וְהַשְּׂבִיטִים - תכשיט בראש.
וְהַשְּׂהֲרָנִים - מין תכשיט.
יט. הַנְּטִיפוֹת - תכשיט התלוי בשרשרת, ונמשך
 ונוטף.
וְהַשִּׁירוֹת - צמיד.
וְהָרַעְלוֹת - צעיף המכסה הראש.
כ. הַפְּאָרִים - כמין כובע, (כמו: "פארי המגבעות")
וְהַצְּעֵדוֹת - צמיד ברגל.
וְהַקְּשָׁרִים - חוטים הקשורים בשיער.
וּבִתֵּי הַנֶּפֶשׁ - תכשיט כנגד הלב.
וְהַלְחָשִׁים - תכשיט התלוי באוזן. (מקום שלוחשים בו)
כא. הַטְּבָעוֹת וְנִזְמֵי הָאֶף;
כב. הַמַּחְלָצוֹת - מלבושים נאים.
וְהַמַּעֲטָפוֹת - בגד - שמתעטפים בו.
וְהַמְטַפְחוֹת - כמין צעיף,
וְהַחֲרִיטִים - מין תכשיט.
כג. וְהַגְּלִינִים - מראות. (שנגלה בו פני אדם המתבונן).
וְהַסְּדִינִים - מין בגדים,
וְהַצְּנִיפוֹת - מין כובעים,
וְהָרְדִידִים - תכשיט מרודד.
כד. וְהִיא תַּחַת בָּשָׂם - **מִקְ וְהִיא** - מקום שהיו
 שמוֹת בו בושם, ימק וימס. (כמו: "ימקו בעוונם"; ויקרא
 כו', לט').
וְתַחַת חֲגוּרָה - **נִקְפָּה** - מקום החגורה -
 שהתקשטו בו - ישבר.
וְתַחַת מַעֲשֵׂה מִקְשָׁה - **קֶרְחָה** - במקום שבראשו,
 שהתקשטו בו בתכשיטי זהב העשויים מקשה -
 יהיה קרחה - שיפול שיער הראש, (שהוא בזיון לאישה)
וְתַחַת פְּתִיגִיל - **מַחְגֶּרֶת שֶׁק** - במקום שחגרו
 בחגורה של פאר - יחגרו בחגורה של שק.
כִּי תַחַת יָפִי - כל הכיעור הזה שיענשו בו, יהיה
 תחת שהתקשטו בתכשיטיהן- לעבור איסורים.
כה. מִתֵּיךְ - בְּחָרֵב יַפְלוּ - האנשים - יפלו בחרב.
וְגִבּוֹרֶיךָ בְּמַלְחָמָה - והגבורים יפְדוּ במלחמה.
כו. וְאָנוּ וְאָבְלוּ פְתַחֶיהָ - בכל פתחי הבתים יהיו,
 אונים ואבלים.
וְנִקְתָּה - יהיו נקיים מכל טובה,
לְאָרֶץ תֵּשֵׁב - וישבו על הארץ, דרך צער ואבילות.

פרק ד'

א. וְהִחֲזִיקוּ שְׁבַע נָשִׁים בְּאִישׁ אֶחָד בַּיּוֹם הַהוּא
לְאָמֹר - מריבוי האלמנות יהיו שבע נשים
 מבקשות מאיש אחד שישא אותן לאישה.
לְחַמְנוּ נֹאכְל, וְשִׁמְלַתְנוּ נִלְבָּשׁ - לא נבקש שתדאג
 לנו ללחם לאכול ובגד ללבוש,
רַק יִקְרָא שְׁמֵךְ עָלֵינוּ, אֲסֹף חֲרָפְתָּנוּ - רק ששמך
 יקרא עלינו, שנקרא: "נשואות", שתאסף מאתנו
 הבושה, שאנו אלמנות וכהפקר לאוייב.
ב. בַּיּוֹם הַהוּא - כשיבוא מלך המשיח, אחר כל
 היסורים.
וְהִיא צְמַח ה' - מלך המשיח.
 (כמו: "...וְהַקְּמַתִּי לְדוֹד צְמַח צְדִיק וּמְלֹךְ מְלֹךְ וְהַשְׂכִּיל...";
 ירמיהו כג', ה)
לְצַבִּי וּלְכְבוֹד - להדר ולכבוד לפני העמים.
וּפְרֵי הָאָרֶץ - מלך המשיח,
לְגָאוֹן וּלְתַפְאֶרֶת - לגדולה ולתפארה.
לְפִלִּיטַת יִשְׂרָאֵל - לשארית בניי.
ג. וְהִיא הַנְּשֹׂאֵר בְּצִיּוֹן, וְהַנּוֹתֵר בִּירוּשָׁלַם, קְדוֹשׁ
יֵאמֹר לוֹ - רק הצדיקים ינצלו בירושלים, לכן
 יקראו: "קדוש".
כָּל הַפְּתוּב לַחַיִּים - **בִּירוּשָׁלַם** - ישאר בירושלים.
ד. אִם רָחַץ ה' - כאשר ירחץ וינקה ה',
אֶת צֵאת בְּנוֹת צִיּוֹן - את הליכלוך, העבירות של
 בניי,
וְאֵת דְּמֵי יְרוּשָׁלַם - **יְדִיחַ מִקְרָבָה** - ינקה ה', את
 דם הנקיים ששפכו בירושלים. (שיעניש הרשעים)
בְּרוּחַ מְשֻׁפָּט וּבְרוּחַ בָּעַר - ברוח של משפט,
 שתבער, שתוציא מירושלים החטאים.
ה. וּבְרָא ה' עַל כָּל מְכוֹן הַר צִיּוֹן - ה' יברא ענן
 ועשן, שישכון על כל מקום מוכן לשכינה
 בירושלים,
וְעַל מִקְרָאָה - ועל כל האנשים הקרואים לבוא
 במקומות אלו שבירושלים,
עַנְן יוֹמָם וְעֶשֶׂן - ביום - ענן ועשן,
וְנִגְהָ - אור,
אֵשׁ לְהִבָּה - **לִילָה** - ובלילה - נוגה, אש ולהבה,
כִּי עַל כָּל כְּבוֹד - **חֶפֶה** - שנוסף על הכבוד שיתנו
 לקרואים שבירושלים, יתנו גם - חופה, שיחופף
 ויגן עליהם מהאוייבים.
ו. וְסִפָּה תִהְיֶה לְצַל יוֹמָם - **מִחֲרֵב** - וכן, יהיו
 כסוכה - לצל ולהגן עליהם, מפני החורב והיובש.
וּלְמַחְסָה וּלְמַסְתוֹר - **מִזָּרִם וּמִמְטָר** - ולהסתתר,
 מפני זרם מים ומטר. (משל, שינצלו מהאוייבים).

פרק ה'

א. אֲשִׁירָה נָא לְיְדִידִי - אשיר שירה בשם ידידי,
 בשם ה',
שִׁירַת דּוֹדִי לְכַרְמוֹ - השירה ששר ה' על בניי,

באורי מילים ישעיהו

- כָּרַם הִיָּה לִידִידִי - לה'.**
בְּקָרָן - בא"י, (שגבוהה מכל הארצות, כקרון שבראש).
בֶּן שָׁמֹן - א"י. (ארץ שמנה בכל הטוב)
ב. וַיַּעֲזָקְהוּ - עשה גדר מסביב הכרם.
וַיִּסְקָלְהוּ - הוציא מהכרם האבנים.
וַיִּטְעֵהוּ שָׂרֵק - נטע בו זמורות גפן טובות.
וַיִּבֶן מַגְדָּל בְּתוֹכּוֹ - לשמור על הכרם.
וְגַם יָקַב חֲצַב בּוֹ - חפר מקום - ליקב, לדרוך בו הענבים.
וַיִּקְוּ לַעֲשׂוֹת עֲנָבִים - קיווה שהכרם יוציא ענבים משובחים,
וַיַּעַשׂ בְּאֲשִׁים - אך הגפן הוציא פירות גרועים.
ג. וַעֲתָה יוֹשֵׁב יְרוּשָׁלַם וְאִישׁ יְהוּדָה, שִׁפְטוּ נָא בִּינִי וּבֵין כְּרָמִי - אתם עצמכם, תשפטו ביני ובין כרמי, עם מי הדין.
ד. מַה לַּעֲשׂוֹת עוֹד לְכְרָמִי, וְלֹא עֲשִׂיתִי בּוֹ - איזו עוד טובה יכולתי לעשות לכרמי - ולא עשיתי!
מַדּוּעַ קִוִּיתִי לַעֲשׂוֹת עֲנָבִים, וַיַּעַשׂ בְּאֲשִׁים - א"כ מדוע קיויתי לעשות ענבים משובחות, והכרם הוציא פירות באושים?
ה. וַעֲתָה אוֹדִיעָה נָא אֶתְכֶם, אֵת אֲשֶׁר אָנִי עֹשֶׂה לְכְרָמִי - הרעה שתבוא על הכרם. (לנביאי).
הִסֵּר מְשׁוֹכְתּוֹ - אסיר מהכרם את הגדר שסביבו וְהָיָה לְבָעַר - למאכל הבהמות.
פָּרַץ גְּדֵרוֹ - וְהָיָה לְמֶרְמֵס - אפרוץ את הגדר שסביבו והכרם יהיה למרמס רגלי הבהמות.
ו. וְאֲשִׂיתֵהוּ בְּתֵה - אשים אותו להיות שממה.
לֹא יִזְמַר - לא יזמרו הזמורות שבכרם, **וְלֹא יַעֲדֵר -** הכרם, **וְעָלָה שְׁמִיר וְשִׁית -** שמות קוצים.
וְעַל הָעֵבִים אֲצוּהָ - על העננים אצווה, **מִהַמְטִיר עָלָיו מָטֵר -** שלא ימטירו עליו גשם.
ז. כִּי כָרַם ה' צְבָאוֹת בֵּית יִשְׂרָאֵל - ישראל נמשלו לכרמו של ה'.
וְאִישׁ יְהוּדָה - נָטַע שַׁעֲשׂוּעִיו - אנשי יהודה הם הנטיעה שה', כביכול, משתעשע בה.
וַיִּקְוּ לְמִשְׁפָּט - אחר כל הטובה שהשפיע עליהם, קיווה, שיעשו משפטי צדק,
וְהָיָה מִשְׁפָּח - ועשו חטאים, שהביאו עליהם צרעת.
לְצַדִּיקָה - וְהָיָה צַעֲקָה - קיווה שיעשו צדקה, ועשו חטאים, שגרמו לעניים, לצעוק על גזילתם.
ח. הוֹי מַגִּיעֵי בֵּית בְּבֵית - היו משיגים גבול, בין בית לבית,
שָׂדֶה בְּשָׂדֶה יִקְרִיבו - משיגים גבול בין שדה לשדה,
עַד אֶפְסֵס מְקוֹם - עד שלא נשאר מקום לעניים.
וְהוֹשַׁבְתֶּם לְבַדְכֶם בְּקֶרֶב הָאָרֶץ - ותחשבו שתשבו אתם העשירים, לבדכם בארץ.
ט. בְּאֲזִנֵי ה' צְבָאוֹת - באזני, אמר ה',
- אִם לֹא -** לשון שבועה.
בְּתִים רַבִּים - לְשִׁמָּה יְהִיו - בתים רבים יהיו שממה.
גְּדֹלִים וְטוֹבִים - מֵאֵין יוֹשֵׁב - בתים גדולים וטובים יהיו שממה, ולא ישבו בהם. (וא"כ, מדוע אתם משיגים גבול בתי העניים!?)
י. כִּי עֲשִׂיתִי צְמִידֵי כָרַם - יַעֲשׂוּ בַת אַחַת - כרם שחורשים בו ביום אחד 10 צמדי (זוג) בקר, יוציא "בת" יין. (מידת נפח בדבר לח, השווה לאיפה - ביבש)
וַיִּזְרַע חֲמֹר - יַעֲשֶׂה אֵיפָה - ושדה, שזורעים בו חומר תבואה, יעשה איפה אחת. (חומר = 10 איפה)
יא. הוֹי מִשְׁכִּימֵי בְּבֶקֶר - שֶׁכָּר יִרְדְּפוּ - משכימים בוקר לרדוף אחר שתיית יין.
מֵאַחֲרֵי בְּנִשְׁף יִין וְדִלְקִים - וכן בלילה, יוסיפו לשתות, והיין, ידליק ויעורר אותם לעשות תאוותם.
יב. וְהָיָה כְּנוֹר, וְנֹבֵל, תָּף, וְחֲלִיל וְיִין מִשְׁתִּיָּהֶם - בזמן המשתה היו יושבים עם כלי נגינה.
וְאֵת פֶּעַל ה' - לֹא יִבִּיטוּ, וּמַעֲשֵׂה יָדָיו - לֹא רָאוּ - אך אינם שמים ליבם, להתבונן במעשה ה' ובהנהגתו.
יג. לָכֵן גָּלָה עַמִּי - מִבְּלִי דַעַת - לכן, בניי גלו, על שלא היה בהם דעת בדרכי ה',
וּכְבוֹדוֹ - והאנשים הקרואים: "מכובדים",
מֵתֵי רָעַב - יהיו נקראים: "אנשי רעב",
וְהִמּוֹנוּ - צָחָה צָמָא - והמוון העם, יתייבשו מצמא יד. **לָכֵן הִרְחִיבָה שְׂאוֹל נַפְשָׁה -** תרחיב השאול, הקבר, את פיה לקבל את רוב המתים,
וּפְעָרָה פִּיהָ - לְבְלִי חֶק - תפתח פיה, בלי גבול, **וַיִּרֶד הַדָּרָה -** ההדר והיופי שבירושלים, ירד לקבר,
וְהִמּוֹנָה - המון העם שבה,
וּשְׂאוֹנָה - וקול השאון, הרעש שבירושלים,
וְעֵלָז - בָּה - ואף העליזים שבירושלים, יפלו בה - בשאול.
טו. וַיִּשַׁח אָדָם וַיִּשְׁפַּל אִישׁ - לכן, השפיל את גובה בניי,
וְעֵינֵי גְבֵהִים - תִּשְׁפַּלְנָה - ועיניים שהיו גבוהות (דרד גאוה) - יושפלו.
טז. וַיִּגְבַּה ה' צְבָאוֹת בְּמִשְׁפָּט - בכך, שיעשה משפט,
וְהָאֵל הַקְּדוֹשׁ - נִקְדָּשׁ בְּצַדִּיקָה - וה' יוקדש, בכך, שיעשה צדקה לצדיקים.
יז. וַרְעוּ כְּבָשִׁים - הצדיקים "ירעו",
כְּדָבָרִם - כמנהגם, בשקט ובשלווה.
וְחֲרָבוֹת מַחִים - בתי החרבות של הרשעים,
גָּרִים יֵאָכְלוּ - יקחו הצדיקים, שהיו כגרים בארץ,
יח. הוֹי מִשְׁכֵּי הָעוֹן - מושכים ומגרים את היצר הרע על עצמם, לעבור עוונות,

באורי מילים ישעיהו

בְּחַבְלֵי הַשּׂוֹא - בתחילה דומה היצר הרע כחבלים דקין, כמעט כדבר שווא, שאין בו ממש, **וְכַעֲבוֹת הָעֵגְלָה** - **חֲטָאָה** - ולבסוף, דומה היצר הנמשך ומתגרה בהם, כחבלים עבים המושכים העגלה, שקשה מאוד להנצל ממנו. **יֵט**. **הָאֲמָרִים** - הרשעים בליגלוג, **יְמַהֵר**, **יְחִישֶׁה** - **מַעֲשֵׂהוּ**, **לְמַעַן נִרְאֶה** - ימהר ויזרז ה', את הפורענות, ונראה אותה, **וְתִקְרַב וְתִבּוֹאָה** - ותקרב ותבוא עלינו הרעה, **עֲצַת קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל** - **וַיִּדְעָה** - ונדע, שבכוחו להביא עלינו את מחשבתו.

כ. **הוּא הָאֲמָרִים לְרַע** - **טוֹב**, **וְלֵטוֹב** - **רַע** - הרע בעיניהם - טוב, והטוב בעיניהם - רע, **שְׂמִים חֲשֵׁךְ** - **לְאֹר**, **וְאֹר** - **לְחֲשֵׁךְ**, **שְׂמִים מֵר** - **לְמִתּוֹק**, **וּמִתּוֹק** - **לְמֵר** - האור והמתוק, נחשב בעיניהם - לחושך ומר. (בעיניהם עבודת ה' - נחשבת הרע, וע"ז - נחשבת לדבר טוב ומועיל) **כא**. **הוּא חֲכָמִים בְּעֵינֵיהֶם** - חושבים עצמם - לחכמים.

וַיִּגְדּוּ פְּנֵיהֶם נְבוֹנִים - ובעיני עצמם - נבונים הם. **כב**. **הוּא גְבוּרִים** - **לְשִׁתּוֹת יַיִן** - גבורתם - בשתיית רוב יין, **וְאֲנָשֵׁי חֵיל** - **לְמַסָּךְ שֶׁכֶר** - וגבורת האנשים - במזיגת רוב שיכר.

כג. **מַצְדִּיקֵי רָשָׁע** - **עַקֵּב שֶׁחַד** - מצדיקים בדין את הרשע, בגלל השוחד שנתן, **וְצַדִּיקַת צְדִיקִים** - **יִסִּירוּ מִמֶּנּוּ** - ומסירים בדין את צדקתו של הצדיק בדין. **כד**. **לִכֹּן**, **כְּאֹכֵל קֶשֶׁת** - **לְשׁוֹן אֵשׁ** - לכן, כמו שהאש שורפת במהירות את הקש, **וְחֹשֶׁשׁ** - **לְהִבָּה יִרְפָּה** - והקש -להבת האש תחליש ותשרוף, **שְׂרָפָם** - **כְּמַקֵּי יְהִיָּה** - כך, שורשם של הרשעים, יהיה - כדבר נמס ונאבד, **וּפְרָחָם** - וגדולתם,

כָּאֲבָק יַעֲלֶה - יעלה, יסתלק, כמו האבק ברוח, **כִּי מֵאִסּוֹ אֶת תּוֹרַת ה' צְבָאוֹת**, **וְאֶת אֲמַרְתִּי קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל** - **נֶאֱצוּ** - כי מאסו בתורת ה', וביזו את דבר ה'.

כה. **עַל כֵּן חָרָה אֵף ה' בְּעַמּוֹ**, **וַיֵּט יָדוֹ עָלָיו** - **וַיַּיְבֵּהוּ** - ה' כעס על בניי, והיטה ידו עליהם - להכותם, **וַיִּרְגְּזוּ הַהָרִים** - רעדו ההרים, (משל למלכי ושרי יהודה) **וַתְּהִי נִבְלָתָם** - **כְּפִסּוּחָהּ בְּקֶרֶב חוּצוֹת** - כרוק, המושלך במיאוס בחוצות, **בְּכֹל זֹאת**, **לֹא שָׁב אָפוֹ**, **וְעוֹד** - **יָדוֹ נְטוּיָה** - וגם אחרי הרעה הזאת, עדיין לא שב כעסו של ה', מפני שאינם שבים בתשובה.

כו. **וַיִּנְשָׂא נֶסֶל גִּזְוִים** - **מִרְחוֹק** - ירים נסו מקל גבוה, (ובד בראשו - הקורא לכלום להתאסף), לעורר הגויים לבוא מרחוק על ישראל - למלחמה,

וְשָׂרֵק לוֹ - **מִקְצֵה הָאָרֶץ** - וכאילו שורק להם, להתאסף על ישראל, **וְהִנֵּה מְהֵרָה**, **קָל יָבוֹא** - במהירות ובקלות יבוא עליהם האוייב. (מלך אשור) **כז**. **אֵין עֵינִי וְאֵין פִּוְשֵׁל בּוֹ** - אין עיני וכושל (לא יכשל - במכשול שבדרך) - בין חיילי האוייב. **לֹא יָנוּם** **וְלֹא יִישָׁן** - האוייב במרוצתו, **וְלֹא נִפְתַּח אֲזוֹר חֲלָצָיו** - לא יתעכב, לפתוח את החגורה שבמתניו, **וְלֹא נִתַּק** - **שְׂרוּף נַעֲלָיו** - ולא יתעכב לנתק את שרוכי נעליו,

כח. **אֲשֶׁר חָצְיוּ** - **שְׁנוּנִים** - חצי האוייב מחודדין, **וְכָל קִשְׁתֵּיהֶם** - **דָּרְכוֹת** - קשתות האוייב, דרוכות, מתוחות - לירות החיצים, **פְּרִסוֹת סוּסָיו** - **פָּצַר נַחֲשָׁבוֹ** - פרסות הסוסים (כמין מנעל ברגלי הסוסים) - חזקים כסלע, **וְגִלְגָּלָיו** - **פְּסוּפָה** - וגלגלי המרכבות מהירות לרוץ - כסופה הממהרת לבוא.

כט. **שָׁאָה לוֹ** - **כְּלָבִיא** - שאגת האוייב במרוצתו - כשאגת האריה, **יִשְׂאָג כְּכַפְרִים** - כאריה, **וַיִּנְהָם** - מלשון המייה, רעש, **וַיֵּאחֲזֵ טָרְף** - ויחזיק בטרף (בבניי), **וַיִּפְלִיט** - יקח לעצמו הפליטה (לא ישאיר ניצולים) **וְאֵין מַצִּיל** - לבניי - מהאוייב. **ל**. **וַיִּנְהָם עָלָיו** - על בניי, **בַּיּוֹם הַהוּא** - **כְּנִהַמַּת יָם** - כמו ההמייה (הרעש) שבגלי הים. **וַיִּנְבֵּט לְאָרֶץ** - בניי יביטו לחפש עזרה ממלכי ארץ, **וְהִנֵּה חֲשֵׁךְ** - שלא יעזרו להם, **צָר וְאֹר** - **חֲשֵׁךְ בְּעֵרִיפִיהָ** - מפני הצר, האוייב, אור השמש - כאילו החשיך בשמיים.

פרק ו'

תחילת נבואות ישעיהו, בזמן עזיהו מלך יהודה.

(ע"י פסוק ח')

א. **בְּשָׁנַת מוֹת הַמֶּלֶךְ עֲזִיָּהוּ** - בשנה שנצטרע (דברי הימים ב' פרק כו'; ומצורע - חשוב כמת) **וְאֶרְאָה אֶת ה' יֹשֵׁב עַל פֶּסַע רָם וְנִשְׂא**, **וְשׁוּלָיו** - תחתיתו - רגליו, כבנייכול, **מְלֵאִים אֶת הַהִיכָל** - ממלאים את ההיכל.

ב. **שְׂרָפִים עֹמְדִים מִמַּעַל לוֹ** - עומדים לפניו - לשמשו, **שֵׁשׁ כְּנָפִים שֵׁשׁ כְּנָפִים לְאֶחָד** - לכל שרף, **בְּשִׁתֵּים** - **יִכְסֶה כְּנִיּוֹ**, **וּבְשִׁתֵּים** - **יִכְסֶה רַגְלָיו**, **וּבְשִׁתֵּים** - **יַעֲוֹפֶף** - בשני כנפיים - יכסו את פניהם, בשניים - את רגליהם, ובשניים - יעופפו. **ג**. **וְקָרָא זֶה אֶל זֶה** - שרף אל שרף, (הזמינו אחד השני)

באורי מילים ישעיהו

וְאָמַר - ואמרו כולם יחד:
קְדוֹשׁ, קְדוֹשׁ, קְדוֹשׁ - ה' צְבָאוֹת, מְלֵא כָּל הָאָרֶץ
כְּבוֹדוֹ - שכבוד ה' ממלא את העולם כולו,
ד. וַיִּנְעוּ - אַמּוֹת הַסְּפִיִּים - **מְקוֹל הַקּוֹרָא** - מחוזק
 הקול שקראו השרפים, זזו האילים הצמודים
 לסף ההיכל (למזוזות ההיכל),
וְהִבִּיתָ - יִמְלֵא עֵשׂוֹן - והבית התמלא עשן,
ה. וְאָמַר, אוֹי לִי כִי נִדְמִיתִי - אוי לי שראיתי
 המראה הזה, שעכשיו - אמות.
כִּי אִישׁ טָמֵא שְׁפָתַיִם אֲנֹכִי - שפתי טמאות, ואיני
 ראוי לנבא דבר האלוקים,
וּבַתּוֹךְ עִם טָמֵא שְׁפָתַיִם - אֲנֹכִי יוֹשֵׁב - בתוך
 בניי, שאף שפנתותיהם טמאות, וחוטאים הם,
כִּי אֵת הַמֶּלֶךְ ה' צְבָאוֹת רָאוּ עֵינַי - שהרי את
 המלך ה' צבאות ראיתי, ואיני ראוי למראה זה.
ו. וַיַּעַף אֵלַי - עף אלי,
אֶחָד מִן הַשְּׂרָפִים, וּבִידוֹ רִצְפָה - גחל,
בְּמַלְקָחִים, לָקַח מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ - שלקח במלקחים
 מהמזבח.
ז. וַיִּגַע עַל פִּי - נגע עם הגחל על פי,
וַיֹּאמֶר: הִנֵּה נֹגַע זֶה עַל שְׁפָתַיִךְ - הנה נגע הגחל על
 שפתיך, ועל ידי כך,
יָסַר - עוֹנֵךְ, וְחִטְאַתְךָ - תִּכְפֹּר - העוון שבך - סר
 ממך, וחטאתך - התכפרה.
ח. וְאַשְׁמַע אֶת קוֹל ה' אָמַר - לשרפים,
אֶת מִי אֲשַׁלַּח, וּמִי יִלְךְ לָנוּ - מי יהיה השליח
 להוכיח את בניי,
וְאָמַר: "הֲנִי שְׁלַחְנִי" - וענה הנה אני מוכן
 לשליחות.
ט. וַיֹּאמֶר לְךָ וְאָמַרְתָּ לְעַם הַזֶּה - לבניי,
שְׁמַעוּ שְׁמוֹעַ - וְאַל תְּבִינּוּ - אני אומר לכם שמעו
 בקול נביאי, ואתם לא נותנים לב להבין ולדעת
 אותי.
י. וְרָאוּ רָאוּ - וְאַל תִּדְעוּ - וראו את נפלאותי, ואתם,
 לא נותנים ליבכם להבין ולדעת אותי.
י. הַשָּׁמַן לֵב הָעַם הַזֶּה - היצר הרע משמין ואוטם
 את הלב, מלהתבונן במעשיו,
וְאַזְנֵי הַכְּבֹד - ואת האזניים אוטם מלשמוע
 תוכחה,
וְעֵינָיו הַשֹּׁע - ומסיר את עיניו, מלראות הטוב
 האמיתי,
כֵּן יִרְאֶה בְּעֵינָיו - את הטוב האמיתי לאדם,
וּבְאָזְנוֹ יִשְׁמַע - את דברי התוכחה על מעשיו,
וּלְבָבוֹ יִבִּין - שעשה רעה,
וְשָׁב - וישוב בתשובה,
וְרָפָא לוֹ - ותבוא רפואה למכותיו.
יא. וְאָמַר עַד מָתִי ה' - יכבידו ליבם, ולא ישובו
 בתשובה.
וַיֹּאמֶר - ה'.

עַד אֲשֶׁר אִם שָׂאוּ עָרִים - מֵאִין יוֹשֵׁב, וּבְתִים -
מֵאִין אָדָם, וְהֶאֱדָמָה - תִּשָּׂא שְׂמָמָה - עד
 שתבוא עליהם הפורענות והגלות - יוסיפו להכביד
 ליבם. (שאו, תשאה - לשון שממה).
יב. וְרִחַק ה' אֶת הָאָדָם - מארצם.
וְרִבָּה הַעֲזוּבָה בְּקֶרֶב הָאָרֶץ - הארץ תשאר עזובה
 מהם - זמן רב.
יג. וְעוֹד בָּהּ - עֲשֻׂרֶיהָ - עוד ימלכו 10 מלכים אחר
 עזיהו, עד שיבוא החורבן על יהודה וירושלים.
 (יותם, אחז, חזקיהו, מנשה, אמון, יאשיה, יואחז, יהויכין,
 יהויקים, צדקיהו.)
יָשָׁבָה, וְהִיתָה לְבַעַר - ובימי צדקיהו, תשוב
 ירושלים, ויבערו ויכלו ממנה את ישראל.
כָּאֵלֶּה וְכָאֵלוֹן - כעצי האלה והאלון,
אֲשֶׁר בְּשַׁלְכָת - מִצְבַּת בָּס - בעונת הסתיו,
 נושרים כל העלים מהעץ, עד שנשאר ניצב, רק
 הגזע - ערום מעלים.
זָרַע קֹדֶשׁ - מִצְבַּתָּה - ומי היא מצבתה (הגזע שנשאר
 ניצב) של ירושלים? זרע קודש - אלו שישארו בה
 ולא ילכו לגלות.

פרק ז'

א. וַיְהִי בִימֵי אַחֲז בֶן יוֹתָם בֶּן עֲזִיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה,
עָלָה רִצִּין מֶלֶךְ אַרֶם, וּפְקַח בֶּן רְמַלְיָהוּ מֶלֶךְ
יִשְׂרָאֵל - יְרוּשָׁלַם, לְמַלְחָמָה עֲלֵיהָ, וְלֹא יָכַל
לְהִלָּחֵם עֲלֵיהָ - לא יכל רצין עם פקח, לכבוש את
 ירושלים.
ב. וַיִּגַד לְבֵית דָּוִד לֵאמֹר - למלך אחז ממלכות
 T1T. (לפי שהיה רשע לא הזכיר את שמו)
נָחָה אַרֶם עַל אַפְרַיִם - חנו ארם עם אפרים (ממלכות
 ישראל), עליכם למלחמה.
וַיִּנְע לִבָּבוֹ וּלְבַב עַמּוֹ - פחד לבבו.
כְּנוֹעַ עֲצֵי יַעַר - מִפְּנֵי רוּחַ - כעצי היער הנעים
 מהרוח.
ג. וַיֹּאמֶר ה' אֶל יִשְׁעִיָּהוּ, צֵא נָא לְקִרְאֵת אַחֲז
אֶתָּה, וּשְׂאֹר יוֹשֵׁב - בְּנֵךְ - צִוֶּה עַל יִשְׁעִיָּהוּ שִׁיֵּצֵא
 עם בנו שאר ישוב, לקראת המלך אחז.
אֶל קֶצֶה תַּעֲלֵת הַבְּרִכָּה הָעֲלִיוֹנָה - ובקצה של
 תעלת המים היוצאת מהבריכה העליונה, (היו שתי
 בריכות), תפגוש את אחז.
אֶל מִסְלַת שְׂדֵה כּוֹבֵס - במסילה (שטח סלול וכבוש)
 שבשדה כובס (שמכבסים בו הבגדים).
ד. וְאָמַרְתָּ אֵלָיו הַשְּׂמֵר וְהַשְּׂקֵט - תאמר לאחז,
 השמר מלעשות מלחמה, ושב בשקט ובשלווה,
אֶל תִּירָא, וּלְבַבְךָ אֶל יְרֵךְ - אל תפחד,
מִשְׁנֵי זַנְבוֹת הָאוֹדִים הָעֹשְׂנִים הָאֵלֶּה - שרצין
 מלך ארם, ופקח בן רמליהו מלך ישראל, יהיו
 בעיניך, כשני זנבות אודים שכבתה מהם האש,
 ולא יוכלו להזיק לך, (האוד, הוא העץ שהופכים בו האש,
 ואין בו כוח להדליק אש מעצמו)

באורי מילים ישעיהו

בְּחָרֵי אָף, רָצִין וְאַרְם וּבֶן רַמְלֵיהוּ - ואל תחשוש מרצין ופקח, שבאים אליך בכעס רב.
ה. יַעֲזֹן כִּי יַעֲזֹר עֲלֶיךָ אֲרָם רָעָה אֲפָרִים וּבֶן רַמְלֵיהוּ לְאָמֹר - בגלל שחשבו עליך ארם ופקח, מחשבה רעה ואמרו:
ו. נַעֲלָה בִיהוּדָה וּנְקִיצָנָה - נעלה ונעשה מצור על ירושלים, עד שיתעוררו ויפתחו לנו השערים, וְנִבְקַעְנָה אֲלֵינוּ - ונבקיע החומה, להיות העיר כבושה בידינו.
וְנִמְלִיךְ מֶלֶךְ בְּתוֹכָהּ, אֵת בֶּן טַבָּאֵל - נמליך בירושלים את בן טבאל. (איש מבני אפרים)
ז. כֹּה אָמַר ה' אֱלוֹהִים לֹא תְקוּם וְלֹא תִהְיֶה - לא תקום ולא יצליחו, במחשבתם הרעה.
ח. כִּי רֹאשׁ אֲרָם - דְּמָשֶׁק, וְרֹאשׁ דְּמָשֶׁק - רָצִין - כי רצין מלך על דמשק שבארץ ארם, ואין לא שייכות לירושלים.
וּבַעֲזוֹד שְׂשִׁים וְחֲמֵשׁ שָׁנָה, יַחַת אֲפָרִים מַעַם - ולא רק שלא יכבשו את ירושלים, אלא שבתוך 65 שנה(מהרעש, בזמן עזיהו), ישברו ויגלו ארם - מארצם, ועשרת השבטים - מא"י, בזמן הושע בן אלה.
ט. וְרֹאשׁ אֲפָרִים - שְׁמֵרוֹן, וְרֹאשׁ שְׁמֵרוֹן - בֶּן רַמְלֵיהוּ - ופקח בן רמליהו מלך על ישראל, ולא על ירושלים,
אִם לֹא תֵאֱמִינוּ - אם לא תאמינו בנבואתי זו, **כִּי לֹא תֵאֱמִנוּ -** אין זאת, אלא, בגלל שאין בכם אמונה חזקה בה'.
י. וַיֹּסֵף ה' דָּבָר אֶל אֲחִזָּה לְאָמֹר - ע"י ישעיהו.
יֵא. שְׂאֵל לָךְ אוֹת מַעַם ה' אֱלֹהֶיךָ - בקש איזה אות מה', שנבואה זו תתקיים.
הַעֲמֵק שְׂאֵלָה, או הַגְּבֵה לְמַעְלָה - בקש אות בעומק התהום, או אות בשמיים למעלה.
יב. וַיֹּאמֶר אֲחִזָּה לֹא אֶשְׂאֵל וְלֹא אֲנַסֶּה אֵת ה' - שברוב רשעותו, לא רצה שיתקדש שם ה'.
יג. וַיֹּאמֶר - ישעיהו לאחז,
שְׁמַעוּ נָא בֵּית דָּוִד - אחז שהוא מבית דוד.
הַמַּעֲט מִפֶּסֶם הַלְּאוֹת אֲנָשִׁים - האם לא מספיק, שתייגעו את בניי שהולכים אחר השקר,
כִּי תִלְאוּ גַם אֵת אֱלֹהֵי - שאתם "מייגעים" בדברי עזות שלכם, גם נגד ה' !?

יד. לָכֵן יִתֵּן ה' הוּא לְכֶם אוֹת - הנה, ה' יתן אות על דברו, בלי רצונכם,
הִנֵּה הָעֲלָמָה - אשת ישעיהו,
הָרָה וְיֹלְדֶת בֶּן, וְקָרָאת שְׁמוֹ עֲמִנוּאֵל - ותקרא את שמו עמנואל. (להורות - שה' יהיה עמנו, ולא ינצח האוייב).
טו. חֲמָאָה וּדְבַשׁ יֹאכֵל - תהיה רוב טובה, ויאכל מאכלים משובחים, כחמאה ודבש.
לְדַעְתּוֹ - כשיגדל וכשידע עמנואל,

מֵאוֹס בָּרַע וּבָחֹר בְּטוֹב - למאוס בדבר רע, ולבחור בטוב.
טז. כִּי בְּטָרִם יִדַע הַנְּעַר מָאֵס בָּרַע וּבָחֹר בְּטוֹב - אך עוד לפני שיגיע לגיל, שידע למאוס ברע ולבחור בטוב,
תַּעֲזֹב הָאֲדָמָה - אדמת יהודה.
אֲשֶׁר אֵתָהּ קָץ - שמחמת רצין ופקח, אתה מואס בה,
מִפְּנֵי שְׁנֵי מַלְכֵיהָ - המלכים רצין ופקח - יעזבו את ארץ יהודה.
יז. יָבִיֵא ה' עֲלֶיךָ וְעַל עַמְּךָ וְעַל בֵּית אָבִיךָ - אך, ה' יביא עליך ימים רעים,
יָמִים אֲשֶׁר לֹא בָאוּ - שלא היו,
לְמִיּוֹם סוּר אֲפָרִים מֵעַל יְהוּדָה - מזמן שהתפלגה מלכות אפרים ומלכות יהודה, בזמן ירבעם בן נבט,
אֵת מֶלֶךְ אֲשׁוּר - שיבוא על יהודה.
יח. וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא יִשְׂרָק ה' לְזָבוּב אֲשֶׁר בִּקְצָה יֵאָרִי מִצְרַיִם - הזבוב הוא מצרים.
וְלִדְבוּרָה אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ אֲשׁוּר - הדבורה היא אשור.
יט. וּבָאוּ וְנָחוּ כָלֶם - מריבוי צבא החיילים, יחנו צבאותיהם,
בְּנַחְלֵי הַבְּתוֹת - בכל הנחלים השוממים.
 (כמו: "ואשיתהו בתה..." ; לעיל ה', ו')
וּבְנִקְיֵי הַסְּלָעִים - בחורי הסלעים,
וּבְכָל הַנְּעֻצֹצִים - (כמו תחת הַנְּעֻצֹץ יַעֲלָה בְרוֹשׁ..."; לקמן נה', יג')
וּבְכָל הַנְּהַלְלִים - בכל הבתים המהוללים.
 (שמהללים אותם)
כ. בַּיּוֹם הַהוּא יִגְלַח ה' בְּתַעַר הַשְּׂכִירָה - ה' יגלח שערות צבא אשור (ישמיד אותם) בסכין חדה.
 (כשמשפירים סכין, תמיד תהיה הסכין חדה ביותר).
בְּעֶבְרֵי נְהַר, בְּמֶלֶךְ אֲשׁוּר - באשור, שמשני עֶבְרֵי נְהַר פֶּרַת,
אֵת הָרֹאשׁ, וְשַׁעַר הָרְגָלִים, וְגַם אֵת הַזָּקֵן - תִּסְפָּה - את שיער הראש, הרגליים והזקן - יִסְפָּה - יכלה.
 (משל, שאשור - יכלו כליל).
כא. וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא - אחר מפלת אשור (בזמן חזקיהו) יהיה שפע של טובה,
יְחִיָּה אִישׁ עֹגֵלֶת בָּקָר וּשְׁתֵּי צֹאן - ואפילו מעגלה אחת ושתי צאן, תבוא רוב טובה וברכה רבה.

כב. וְהָיָה מֵרֵב עֲשׂוֹת חֶלֶב - יאכל חֲמָאָה - מריבוי החלב שתתן, יוכלו לעשות חמאה.
כג. חֲמָאָה וּדְבַשׁ יֹאכֵל, כָּל הַנוֹתֵר בְּקֶרֶב הָאֶרֶץ - כל מי שישאר יאכל רוב טובה, כגון: חמאה ודבש.

באורי מילים ישעיהו

כג. והיה ביום ההוא - בזמן ריבוי הטובה, בזמן חזקיהו המלך.
 יהיה כל מקום אשר יהיה שם אלף גפן באלף פסוף - שטח גדול, שגדלים שם גפנים לרוב, לשמיר ולשית יהיה - לא יעבד כלל, ומרוב הטובה שתהיה, לא יחששו שיגדלו בו קוצים.
 כד. פחצים ובקשת יבוא שמה - העובר שם יצטרך כלי זיין להנצל מהחיות הטורפות.
 כי שמיר ושית תהיה כל הארץ:
 כה. וכל ההרים אשר במעדר יעדרון - ההרים שאדמתם נעבדה,
 לא תבוא שמה יראת שמיר ושית - לא יהיו שם קוצים, שהרי יעבדו בהם.
 והיה למשלח שור ולמרמס שה - אך, ירעו שם הבהמות ולא יחששו להפסד התבואה, מרוב הברכה שתהיה.

פרק ח'

א. ויאמר ה' אלי קח לך גליון גדול - מגילה גדולה.
 וכתב עליו בחרט אנוש - בעט של בני"א, (לא במראה הנבואה, אלא במציאות ממש).
 למהר שלל - ויכתוב, שהאוייב יבוא במהירות, לשלול שלל,
 חש בז - וימהר לקחת הביזה.
 (שיגלו עשרת השבטים ע"י אשור).
 ב. ואעידה לי עדים נאמנים - ישעיהו העיד על המגליה עדים - לעדות על דבר הנבואה.
 את אוריה הכהן ואת זכריהו בן יברכיהו:
 ג. ואקרב אל הנביאה - אשת ישעיהו.
 ותהר ותלד בן ויאמר ה' אלי קרא שמו: "מהר שלל חש בז" - להורות, שיחיש וימהר האוייב - לקחת השלל והביזה.
 ד. כי בטרם ידע הנער קרא אבי ואמי, ישא את חיל דמשק ואת שלל שמרון - לפני מלך אשור - לפני שיגדל "מהר שלל חש בז", ויוכל לקרוא להוריו אבי ואימי, ישא האוייב (אשור) את השלל להביא לפני - מלך אשור. (כדלעיל ז' ט"ז)
 ה. ויסף ה' דבר אלי עוד לאמר:

ז. ולכן הנה ה' מעלה עליהם את מי הנהר העצומים והרבים - את מלך אשור - אביא עליהם כרצונם, מלך חזק ועצום, את מלך אשור. ואת כל כבודו - עם כל חייליו הרבים.
 ועלה על כל אפיקיו - חיילי אשור שנמשלו למי הנהר, יעלו ויכסו את כל האפיקים. (אפיק - מקום זרימת המים בחזקה)
 והלך על כל גדותיו - וכן יעלו המים על שני גדות (שפת הנהר) הנהר.
 ח. והלך ביהודה שטף ועבר - את כל ערי יהודה יכבוש אשור.
 עד צנאר יגיע - עד ירושלים.
 והיה מטות כנפיו - כנפיו הנטויות, מלא רחב ארצך - עמנואל-על כל מלוא רוחב א"י.
 ט. רעו עמים וחתו - אתם העמים הבאים יחד עם סנחריב, שברו עמים רבים, ולבסוף חתו, תשברו גם אתם,
 והאזינו כל מרחקי ארץ - שמעו הבאים ממרחק רב עם אשור.
 התאזרו וחתו, התאזרו וחתו - שימו האזור, הזדרזו והתחזקו להלחם, ואח"כ תשברו גם אתם.
 י. עצו עצה - ותפר - חשבו על ירושלים עיצה - להחריבה, אך עצתם תתבטל.
 דברו דבר ולא יקום כי עמנו אל - אך העיצה ודיבוריכם על ירושלים - לא תועיל, כי ה' עמנו!
 יא. כי כה אמר ה' אלי בְחֻזְקַת הַיָּד - בחוזק מראה הנבואה, (כמו: "...וַיֵּד ה' עֲלֵי חֻזְקָה"; יחזקאל ג', יד)
 ויסרני, מלכת בדרך העם הזה לאמר - והוכיח והזהיר אותי מלכת בדרך העם הזה שאומרים: (ללכת בעצת שבנא וסיעתו להכנע לאשור, כנגד חזקיהו המלך)
 יב. לא תאמרון קשר לכל אשר יאמר העם הזה קשר - אל תעשו קשר מרידה נגד מלכות בית דוד, מפחד סנחריב מלך אשור. (להכנע לאשור כדברי שבנא וסיעתו).
 ואת מוראו - לא תיראו - ואל תשברו ותפחדו מפחד מלך אשור.
 ולא תעריצו - ולא תשבחו אותו שהוא עריץ, חזק.

יג. את ה' צבאות אתו תקדישו - את ה' ית', תקדישו - בכך שתאמינו בו ותעבדו אותו.
 והוא מוראכם והוא מערצכם - וממנו תיראו, והוא יתן לכם עריצות, כוח, מול אויביכם.
 יד. והיה למקדש, ולאבן נגף, ולצור מכשול - ה' יהיה לשני בתי ישראל (חזקיהו וסיעתו, ושבנא וסיעתו), למקדש, ולאבן נגף: לחזקיהו וסיעתו - יהיה למקדש - לארמון נשגב גדול וחזק (שינצלו מיד סנחריב), ולשבנא וסיעתו - יהיה לאבן נגף (אבן שיוכו

ו. יען כי מאס העם הזה את מי השלח ההלכים לאט - שבנאי מאסו במלכות בית דוד, המנהיגים אותם בחולשה, כנגד מלכות פקח בן רמליהו מלך ישראל.
 ומשוש את רצין ובן רמליהו - והיו שמחים אם רצין ופקח, היו מולכים בירושלים.

באורי מילים ישעיהו

בה - כשיפלו בה) ולצור מכשול (סלע שיכשלו בו - כשיפלו בו) נמשל : שאחר שיצאו להכנע לסנחריב - נאבדו כולם.
לְשָׁנֵי בְּתֵי יִשְׂרָאֵל - חזקיה וסיעתו, ושבנא וסיעתו.
לִפְחַ וּלְמוֹקֵשׁ לְיוֹשֵׁב יְרוּשָׁלַם - לשבנא וסיעתו.
טו. וְכָשְׁלוּ בָם רַבִּים וְנָפְלוּ וְנִשְׁבְּרוּ וְנוֹקְשׁוּ - רבים משבנא וסיעתו, יפלו במוקש, במכשול.
 (באָבֹן הַנֶּגֶף, וּבְצִוּר הַמִּכְשׁוֹל).
וְנִלְכְּדוּ - ברעה.
טז. צוֹר תַּעֲוֹדָה - קשור ושמור עדות הנבואה.
חֲתוּם תוֹרָה בְּלִמְדֵי - סגור ושמור את דברי נבואתי בלב הלומדים.
יז. וְחִכִּיתִי לָהּ הַמַּסְתִּיר פָּנָיו מִבֵּית יַעֲקֹב - מעשרת השבטים שנפלו לפני אשור - וגלו.
וְקִוִּיתִי לוֹ - שיעשה הישועה ליהודה בזמן חזקיהו
יח. הִנֵּה אֲנֹכִי וְהִילָדִים אֲשֶׁר נָתַן לִי ה' - הילדים שאר ישוב, עמנואל, מהר שלל חש בז,
לְאֹתוֹת וּלְמוֹפְתִים בְּיִשְׂרָאֵל - ששמותיהם מורים ומלמדים, על אותות שיעשה ה' לבניי,
מֵעַם ה' צְבָאוֹת הַשָּׁמַיִם בְּהַר צִיּוֹן - אותות שמות הילדים מה' נתנו - ולא מעצמי.
יט. וְכִי יֹאמְרוּ אֲלֵיכֶם דְּרָשׁוּ אֶל הָאֲבוֹת וְאֵל הַיְדְעֹנִים, הַמְצַפְצָפִים וְהַמְהַגְּגִים - ואם יסיתו אתכם (שבנא וסיעתו) ללכת לשאול את האבות והידעונים, שמצפצפים ומשמיעים קולות ע"י כישוף.
הֲלוֹא עִם אֵל אֶלְקֵינוּ יִדְרֹשׁ - תשיבו להם, שאנו עם ישראל - את ה' יתי מבקשים,
בְּעַד הַחַיִּים אֶל הַיְמִתִּים - וכי נבקש מהמתים (מהאבות והידעונים) - בשביל החיים !!
כ. לְתוֹרָה וּלְתַעֲוֹדָה - שמרו היטב התורה ותוכחות הנבואה, (כמו שאמר : " צוֹר תַּעֲוֹדָה, חֲתוּם תוֹרָה בְּלִמְדֵי ").
אִם לֹא יֹאמְרוּ כְּדָבָר הַזֶּה - שוודאי ינסו להסית אתכם כדברים האלו ללכת אחר האבות והידעונים,

כב. וְאֵל אֶרֶץ יִבִּיט - וכשיביט לחפש עזרה ממלכי ארץ.
וְהִנֵּה צָרָה וְחֲשֵׁכָה - מפני שלא ימצא מהמלכים, מי שיעזרו לו.
מַעוֹף צִוְקָה - חושך וצרה.
וְאִפְלָה מִנִּדְחָה - ונידח (נדחף) לאפילה, לחושך, לצרה.
כג. כִּי לֹא מוֹעֵף לְאֲשֶׁר מוֹצֵק לָהּ - כי לא יתעניף זה שיציק להם (אשור),
פְּעֵת הָרָאשׁוֹן - שגלות שניה (גלות עבר הירדן - ראובן גד וחצי המנשה) תהיה קלה כמו הגלות הראשונה, שגלו רק זבולון ונפתלי,
הַקָּל אֶרֶץ זָבֻלוֹן וְאֶרֶץ נַפְתָּלִי - שגלות זו הראשונה, היתה קלה, שרק זבולון ונפתלי גלו,
וְהָאֲחֵרוֹן הַכְּבִיד - והגלות האחרונה (השלישית) תהיה קשה - שיגלה את כולם.
דָּרָךְ הַיָּם - ליד ים כנרת שגלו זבולון ונפתלי,
עֶבֶר הַיַּרְדֵּן - ובפעם השניה, יגלו ראובן גד וחצי המנשה שבעבר הירדן ע"י תגלת פלאסר.
 (דברי הימים א', ה' כו')
גְּלִיל הַגּוֹזִים - ובפעם השלישית יגלה את כל 10 השבטים הגלולים ונכללים בכל א"י.

פרק ט'

א. הָעַם הַהֹלְכִים בְּחֹשֶׁךְ - יהודה שתחת צרות אשור שעליהם,
רְאוּ אֹר גָּדוֹל - יראו אור גדול של ישועה והצלה.
יִשְׁבִּי בְּאֶרֶץ צְלֻמוֹת - חושך, משל לצרות,
אֹר - נִגְהַ עֲלֵיהֶם - אור יאיר עליהם.
ב. הַרְבִּית הַגּוֹי - שכולם שבחו את בני יהודה שבירושלים, אחר הנצחון המופלא על מחנה סנחריב.
לו - לבנ"י,
הַגְּדֻלַּת הַשְּׂמֵחָה - גדלה שמחתם על הנצחון,
שְׂמֹחוּ לְפָנָיִךְ - כְּשִׂמְחַת בְּקִצִיר - כאדם השמח בקצירת הקציר שבשדה,
כְּאֲשֶׁר יִגְיִלוּ - בְּחֻלְקָם שָׁלַל - כשמחה ששמחים כשמחלקים שלל.

ג. כִּי אֵת עַל סִבְלוֹ - את העול שיהודה סבלו מאשור. (ששלמו לו מיסים)
וְאֵת מִטָּה שְׂכָמוֹ - ואת המטה שעל שכמם של יהודה,
שִׁבְט - הַנְּגִשׁ בּוֹ - ששבט אשור היה לוחץ ודוחק ביהודה,
הַחֲתָת - כְּיוֹם מִדְּיָן - שברת אותם (את אשור) בלילה אחד, כמו ששברת בלילה אחד את מחנה מִדְּיָן, ע"י גדעון בן יואש.

אֲשֶׁר אֵין לוֹ שָׁחַר - שאין בו כל אור וטוב, ואין לדרוש ולבקש אותו.
כא. וְעֶבֶר בָּהּ נִקְשָׁה וְרַעֵב - מי שילך בדרך רעה זו - יהיה לו קשיים ויהיה רעב לאוכל.
וְהָיָה כִּי יִרַעַב וְהִתְקַצֵּף - כשירעב ויכעס על המלך והע"ז שלא מועילים לו,
וְקָלַל בְּמִלְכוֹ וּבְאֵלֵהֶיו - יקלל את המלך והע"ז שהטעו אותו.
וּפְנָה לְמַעֲלָה - ויפנה לה' יתי.

באורי מילים ישעיהו

יא. אַרְם מְקַדֵּם - אף שארם ממזרח כבר הכו בבני"י, בזמן יהואחז, וּפְלִשְׁתִּים מְאַחֵר - וממערב-פלישתים היכו בהם. וַיֹּאכְלוּ אֶת יִשְׂרָאֵל בְּכָל פֶּה - והרגו בהם בכל פה. בְּכָל זֹאת לֹא שָׁב אָפוּ - של ה' בבני"י, וְעוֹד יָדוּ נְטוּיָה - להכותם. יב. וְהָעַם לֹא שָׁב עַד הַמָּכָהוּ - ובני"י לא שבו בתשובה עד ה' ית', שהיכה אותם, וְאֵת ה' צְבָאוֹת לֹא דָרְשׁוּ - עדיין, לא מבקשים לשוב אליו. יג. וַיִּכְרַת ה' מִיִּשְׂרָאֵל רֹאשׁ וְזָנָב - ה' הכרית מבני"י, גם את הראש (החשובים), וגם את הזנב. כָּפָה וְאֶגְמוֹן יוֹם אֶחָד - גם את הכֶּפֶה - ענף עץ חזק, (החזקים והחשובים), וגם את עץ האגמון - עץ חלש. (החלשים והבזויים). יד. זָקֵן וְנִשְׂוֹא פָּנִים - הוּא הָרֹאשׁ - הזקנים ונשוא הפנים, נמשלו ל - "ראש", וְנִבְיֵא מוֹרָה שֶׁקֶר - הוּא הַזָּנָב - ונביא, המורה את העם שקר, נמשל לזנב שיכרת. טו. וַיְהִי מֵאֲשֵׁרֵי הָעַם הַזֶּה - מִתְעִים - מנהיגי העם הזה התעו אותו מדרך ה', וּמֵאֲשֵׁרֵיו - מִבְּלָעִים - וההולכים אחר הנהגתם - נשחתה דרכם ונתקלקלה. טז. עַל כֵּן עַל בַּחוּרָיו לֹא יִשְׁמַח ה' - ה' לא ישמח במעשיהם של בחורי בני"י, וְאֵת יִתְמֵיו וְאֵת אֲלֻמְנָתָיו לֹא יִרְחַם - מלהענישם. כִּי כָלוּ חֲנָף וּמִרְעָה - כולם מרשיעים, ועושים רע. וְכָל פֶּה דִבֵּר נִבְלָה - דבר מגונה ומאוס. בְּכָל זֹאת לֹא שָׁב אָפוּ - של ה' בבני"י, וְעוֹד יָדוּ נְטוּיָה - להכותם. יז. כִּי בָעֵרָה כָּאֵשׁ רִשְׁעָה - אש הרשעות תבער בהם ותתפשט כאש. שְׁמִיר וְשִׁית תֹּאכַל - ואש הפורענות, תאכל בהם את הקוצים, (את הרשעים), וְתִצֵּת בְּסִבְכֵי הַיַּעַר - ותתפשט האש, לכל ענפי היער המסובכים, (בכל ישראל) וַיִּתְאַבְּכוּ - גְּאוֹת עֵשָׂן - עד שיהיו נבוכים בחוזק העשן הרב. (לא ידעו, כיצד להנצל מהרעה הגדולה) יח. בַּעֲבַרְתָּ ה' צְבָאוֹת - בגלל כעס ה', נִעְתָּם אֶרֶץ - ירדה הפורענות הזו לארץ, וַיְהִי הָעַם כְּמֵאֲכַלֵּת אֵשׁ - כי העם נהגו ברשעות, כאש שאוכלת ומתפשטת (שגזלו איש את אחיו) אִישׁ אֶל אָחִיו לֹא יַחְמְלוּ - מלהרע לו ! יט. וַיִּגְזֹר - גזלו, עַל יָמִין וְרַעֲב - מחבירו שמִיָּמִינוּ, ועדיין נשאר רעב, ולא יספיק לו, וַיֹּאכַל עַל שְׂמֹאל - וְלֹא שָׁבְעוּ - ומחבירו שבשמאלו, ועדיין לא שבע, אִישׁ בְּשֵׁר זָרְעוּ יֹאכְלוּ - יגזלו אפילו מקרוב משפחתו.

ד. כִּי כָל סְאוֹן - סְאוֹן בְּרַעַשׁ - סאון, רעש ובלבול המלחמה, דרכם להיות ברעש רב, וְשִׁמְלָה - מְגוֹלְלָה בְּדָמִים - ובגדי ההרוגים מתגוללים בדם רב, וְהִיָּתָה לְשׂוֹרָפָה - מְאֲכַלֵּת אֵשׁ - אך הנצחון ההוא על מחנה אשור, יהיה בשקט- שיהיו למאכל לאש שישלח בהם מלאך ה'. ה. כִּי יִלְד יִלְד לָנוּ - והנצחון הנפלא הזה, לא יהיה בימי אחז, אלא בימי בנו חזקיהו שיגֹלד, בֶּן נִתָּן לָנוּ - בן ינתן לנו, וְתִהְיֶה הַמְּשֻׁרָה עַל שְׁכָמוֹ - נתנה לו השררה והמלוכה על שכמו, (של חזקיהו) וַיִּקְרָא שְׁמוֹ, פְּלֶא יוּעֵץ, אֵל גִּבּוֹר, אָבִי עַד - ה', שעיצותיו מופלאות, והוא א-ל גיבור, והוא קיים לעולם, קרא לחזקיהו המלך : שֵׁר שְׁלוֹם - ששלום יהיה בימיו. ו. לְמִרְבֵּה הַמְּשֻׁרָה, וְלִשְׁלוֹם אֵין קָץ - השם - "שר שלום", מלמד, על ריבוי ממשלה (שריה), וריבוי שלום. עַל כֵּסֵא דָוִד וְעַל מַמְלַכְתּוֹ - למלך היושב על כסא דוד, (חזקיהו) לְהַכִּין אֹתָהּ - לקיים המלוכה - במקומה המתוקן. וְלִסְעָדָהּ - לתמוך בה - שלא תיפול. בְּמִשְׁפָּט וּבְצַדִּיקָה - ע"י שיעשה צדקה ומשפט. מִעֲתָהּ וְעַד עוֹלָם - כל ימי חזקיהו. קִנְיַת ה' צְבָאוֹת תַּעֲשֶׂה זֹאת - התשועה הגדולה מאשור, והנקמה שיעשה ה' בהם, תהיה כי חרפו וגדפו את ה' ית'. ז. דָּבַר שְׁלַח ה' בְּיַעֲקֹב - על עשרת השבטים, וְנִפְל בְּיִשְׂרָאֵל - ויבוא על ישראל. ח. וַיִּדְעוּ הָעַם כָּלוּ, אֶפְרַיִם וְיוֹשֵׁב שְׁמֶרוֹן, בְּגִאֹה וּבְגֹדֵל לִבָּב לְאֹמֵר - שהיו אומרים בגאוותם : ט. לְבָנִים נִפְלוּ - וכי מה בכך שנפלו לבנים מהבנין ? (שגלו חלק מאחינו, ע"י אשור) וַיִּגְזֵית נִבְנָה - הלא נבנה כעת באבני גזית חתוכות- שחזקות מהלבנים ! (שכעת, נתחזק וננצח את אשור ולא יוכל להגלותינו !) שְׁקִמִּים גִּדְעוּ- וכי מה בכך שנכרתו עצי השקמה ? (שגלו חלק מאחינו, ע"י אשור) וְאַרְזִים נִחְלִיף - הרי כעת נחליף אותם בעצי ארזים המשובחים מהם ! (שכעת, נתחזק וננצח את אשור ולא יוכל להגלותינו !) י. וַיִּשְׁגֹּב ה' אֶת צָרִי רָצִין עֲלָיו - ה' יחזק את אשור, שהם אויבי רצין מלך ארם - שכרתו ברית עם ישראל, לבוא עליהם למלחמה. וְאֵת אִיבָיו - יִסְכְּסֵךְ - יסכסך את אויביו של רצין לבוא עליו למלחמה (עד שיפול רצין ביד אשור)

באורי מילים ישעיהו

כ. מְנַשֶּׁה אֶת אַפְרַיִם - גזלו,
וְאַפְרַיִם אֶת מְנַשֶּׁה - גזלו,
יְחַדּוּ - הֵמָּה עַל יְהוּדָה - אפרים ומנשה, ילכו
לכבוש, ולקחת שלל מיהודה.
בְּכָל זֹאת לֹא שָׁב אָפוּ - של ה' בבניי,
וְעוֹד יָדוּ נְטוּיָה - להכותם.

פרק י'

א. הוּי הַחֻקִּים - חֻקֵי אֶוֹן - סופרי הדיינים,
חוקקים, כותבים, פיסקי השקר של הדיינים .
וּמְכַתְּבִים - עֲמַל כְּתָבוֹ - הדיינים שמכתיבים
לסופרים הפסק דין, שמכתיבים דברי שקר ,
ב. לַהֲטוֹת מִדִּין דָּלִים - להטות את הדין של
הדלים,
וְלִגְזַל מִשֶּׁפֶט עֲנִי עַמִּי - ולגזול העניים, כנגד
המשפט צדק,
לְהִיּוֹת אֲלֻמְנוֹת - שֶׁלֶם, וְאֶת יְתוּמִים - יְבֹאוּ -
שלוקחים מהאלמנות והיתומים שלל וביזה.
ג. וּמָה תַעֲשׂוּ לְיוֹם פְּקֻדָּה - ביום שאזכור
להענישכם על עוונכם,
וּלְשׂוֹאָה - מִמְּרַחַק תָּבוֹא - ובחושך ובצרה שתבוא
עליכם מרחוק,
עַל מִי תִּנְוְסוּ לְעִזְרָה - למי תפנו שיעזור לכם,
וְאַנְה תַעֲזְבוּ כְּבוֹדְכֶם - והיכן תשאירו את כל
הכסף הגזול שאספתם ??
ד. בְּלַתִּי כָרַע תַּחַת - במקום שלא כרע (שלא היה
מעולם)
אֲסִיר - יהיה אסיר של האוייב.
וְתַחַת הַרוּגִים יִפְלוּ - ובאותו מקום יפלו הרוגים.
בְּכָל זֹאת לֹא שָׁב אָפוּ - של ה' בבניי,
וְעוֹד יָדוּ נְטוּיָה - להכותם.
ה. הוּי אֲשׁוּר שִׁבְט אַפִּי - הוּי על בניי שאשור
יהיה שבט כעסי, המקל שיכה בבניי.
וּמִטָּה הוּא בִּיָּדָם - זַעֲמִי - המטה שאכה בו בכעסי
על בניי - ינתן ביד אשור.
ו. בְּגוֹי חֲנָף - בבניי שמרשיעים,
אֲשֶׁלְחָנוּ - אשלח את אשור עליהם.
וְעַל עַם עִבְרָתִי - אֲצַוְנוּ - ועל העם שאני כועס
עליו - אמנה אותו (את אשור) להכותם.
לְשַׁלַּל שֶׁלֶל וְלִבֹּז בֹּז - לקחת שלל וביזה מבניי,
וּלְשׂוּמוֹ מִרְמָס - כְּחֹמֶר חוּצוֹת - ולשים אותם (את
בניי) שאשור ירמסו עליהם - כחומר המושלך
ברחובות - שנרמס ברגלי האנשים.
ז. וְהוּא - לֹא כֵן יִדְמָה, וּלְכַבּוֹ - לֹא כֵן יִחְשַׁב - אך
מלך אשור, לא כך ידמה את עצמו(שלא מדמה את
עצמו - כשליח ה')
כִּי לְהִשְׁמִיד בְּלִבָּבוֹ - כי בליבו חושב להכרית את
כל איי וירושלים,
וּלְהַכְרִית גּוֹיִם - לֹא מַעֵט - ולא להשאיר בה,
אפילו מעט אנשים לפליטה.
ח. כִּי יֵאמֶר - סנחריב בגאוותו,

הֲלֹא שָׂרִי יַחַדּוּ מְלָכִים - הלא כל אחד משרי,
חשוב כמלך, שיש לכל אחד מהם עם גדול וחיל
רב.

ט. הֲלֹא כְּכַרְכְּמִישׁ - כְּלָנוּ - הרי כמו שכבשתי את
כְּרַכְמִישׁ, כך כבשתי את כְּלָנוּ,
אִם לֹא כְּאַרְפַּד - חֲמַת, אִם לֹא כְּדַמְשֶׁק - שְׁמֶרוֹן,
האם לא כמו שכבשתי את ארפד, חמת ודמשק,
אכבוש את שומרון !?

י. כְּאֲשֶׁר מִצָּאָה יָדִי לְמַמְלַכַת הָאֲלִיל וּפְסִילִיָּהּ
מִירוּשָׁלַם וּמִשְׁמֶרוֹן - כמו שמצאה ידי (שהצלחתי),
לכבוש הממלכות האלו, שהיו בהם אלילים
ופסילים, חזקים אפילו יותר מאלילי שומרון, כך
ודאי שאכבוש את שומרון.

יא. הֲלֹא כְּאֲשֶׁר עָשִׂיתִי לְשְׁמֶרוֹן וּלְאֲלִילִיָּהּ, כֵּן
אֲעֲשֶׂה לִירוּשָׁלַם - וְלְעֶצְבִּיָּהּ - ואחר שיכבוש את
שומרון, יאמר סנחריב, שכך יכבוש גם את
ירושלים והאלילים שבה.

יב. וְהִיָּה כִּי יִבְצַע ה' - כאשר יגמור וישלים ה',
אֶת כָּל מַעֲשָׂהוּ, בְּהַר צִיּוֹן וּבִירוּשָׁלַם - את מעשהו
- להביא על ירושלים את אשור.

אֲפַקֵּד - אזכור להעניש את סנחריב,
עַל פְּרִי גֹדֵל לִבָּב מְלֶךְ אֲשׁוּר - על שהִפְרָה (על פריי"-
לעשות פירות, להרבות הגאוה) והרבה את גאוותו
וְעַל תַּפְאֲרַת רוּם עֵינָיו - ועל שהתפאר - בעיניו
הגבוהות, בגאוותו.

יג. כִּי אָמַר - אשור.

בְּלַחַת יָדִי עָשִׂיתִי וּבְחֻכְמַתִּי כִּי נִבְנוֹתִי - כל
נצחונותי במלחמות, היו בזכות כחי, חכמתי
ותבונתי הרבה,
וְאֲסִיר גְבוּלוֹת עַמִּים - כשכבש העמים, כאילו
הסיר את כל הגבולות של ארצותיהם - שהרי
כולם בידו.

וְעַתּוֹדוֹתֵיהֶם - שׂוֹשְׁתֵי - אוצרותיהם - בזאתי.
וְאוֹרִיד כְּפִיר יוֹשְׁבִים - כל היושבים במקום כביר
וחזק, כבשתי והורדתי מטה - מגדולתם.

יד. וְתִמְצָא כְּקוֹן יָדִי, לְחִיל הָעַמִּים - ידי מצאה
(הצליחה) לכבוש את כל חיילי העמים בקלות, כמו
שאדם משיג קו ציפור שִׁבְשָׁדָה הפקר .

וְכַאֲסָף בִּיצִים עֲזָבוֹת - כָּל הָאָרֶץ אֲנִי אֲסַפְתִּי -
וכמו שאדם אוסף בקלות, ביצים, שנעזבו
מאימותיהם, כך אספתי וכבשתי את כל העמים.
וְלֹא הָיָה נִדְד כָּנָף, וּפְצָה פִּה וּמִצְפָּצֵף - ואפילו לא
היו בין העמים שהגלתי, כאלו שניסו להזיז
כנפיהם - לברוח, או "לצפצף" - לעזרה.

טו. הִיִּתְפָּאֵר הַגְּרָזוֹן, עַל הַחֲצַב בּוֹ - היתכן שהגרזן
(אשור), יתגאה על האדם החוצב בסלע (משל לה' ית')
ויאמר לו : אני החוצב ולא אתה !?

באורי מילים ישעיהו

שׁוֹטֵף צְדָקָה - וישָׁטְפוּ כְּמִי נַחַל, בַּמִּשְׁפָּט הַצַּדִּיק שִׁיעֶשֶׂה.

כַּג. כִּי כָלָה וְנַחֲרָצָה, ה' אֱלוֹהִים צְבָאוֹת עֲשֵׂה **בְּקֶרֶב כָּל הָאָרֶץ** - כִּי ה' מְבִיא כְּלִיּוֹן חָרוֹץ, גְּמוּר וּמוֹחֶלֶט,

כַּד. לָכֵן כֹּה אָמַר ה' אֱלוֹהִים צְבָאוֹת, אֵל תִּירָא **עַמִּי יֵשֵׁב צִיּוֹן מְאֻשׁוֹר** - אֵל תִּפְחָדוּ אַנְשֵׁי יְהוּדָה הַנְּשֹׂאֲרִים בִּירוּשָׁלַיִם - מְאֻשׁוֹר,

בַּשְּׂבִט יִפְכָּה - שֶׁסִּנְחָרִיב יִכָּה אֶתְכֶם בַּמִּקֵּל, **וּמִטָּהוּ יִשָּׂא עֲלֵיךָ בְּדֶרֶךְ מִצְרַיִם** - יֵאֵיִים בַּמִּטָּהוּ, כְּמוֹ שְׂאִיִּים עַל מִצְרַיִם

כֶּה. כִּי עוֹד מְעַט מְזַעֵר - אֵד עוֹד זְמַן מוֹעֵט מְאוּד, **וְכָלָה זַעַם** - אֶכְלָה אֶת כַּעֲסִי, עַל אֲשׁוֹר, **וְאָפִי** - **עַל תְּבִלִּיתָם** - וְאֵת כַּעֲסִי עַל הַתְּבַל שַׁעֲשׂוּ

(דָּבַר מְאוּס וּמְגוֹנָה, כְּמוֹ : "...תְּבַל עֲשׂוּ דַמִּיָּהֶם בָּם"; וַיִּקְרָא כ' יב'), שֶׁחָרְפוּ וּגְדַפוּ אֶת ה', **כּו. וְעוֹרֵר עָלָיו ה'** צְבָאוֹת שׁוֹטֵ - ה' יַעֲוֹרֵר לְהַבְיֵא עַל אֲשׁוֹר - שׁוֹט לְהַכּוֹתוֹ,

כִּמְפַת מִדָּן בְּצוֹר עוֹרֵב - כְּמוֹ הַמַּכָּה שֶׁקִּבְּלוּ מִדָּן **בְּ - "צוֹר עוֹרֵב"** (שֶׁרָדְפוּ אַחֲרַי שְׂרֵי מִדָּן, וְהִרְגוּ אֶת עוֹרֵב - בְּצוֹר עוֹרֵב וְאֵת זֶאֵב - בִּיקֵב זֶאֵב ; שׁוֹפְטִים ז' כה')

וּמִטָּהוּ עַל הַיָּם - שִׁיעוֹרֵר, אֵת הַמִּטָּה שֶׁהִיכָה בּוֹ אֶת מִצְרַיִם עַל הַיָּם, **וּנְשָׂאוּ בְּדֶרֶךְ מִצְרַיִם** - וַיִּשָּׂא (יִכְלֶה) אֶת אֲשׁוֹר מֵהָעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁנִּשָּׂא אֶת הַמִּצְרַיִם.

כַּז. וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא - בַּיּוֹם שֶׁיִּבְיֵא הַפּוֹרְעָנוֹת עַל אֲשׁוֹר, **יְסוֹר סִבְלוֹ** - מְעַל שְׂכַמְךָ - הַמִּשָּׂא שֶׁשָּׂם אֲשׁוֹר עַל שְׂכָם בְּנֵיִי, יְסוֹר מֵהֶם,

וְעָלוּ - מְעַל צְוֹאֲרֶךְ - וַיְסוֹר הָעוֹל, שֶׁשָּׂמוּ עַל צוֹאֵר בְּנֵיִי, **וְחָבַל עַל - מִפְּנֵי שָׂמוֹן** - בַּדֶּרֶךְ כָּלֵל, שׁוֹמֵן הַצּוֹאֵר נִשְׁחַת מֵהָעוֹל שֶׁעָלָיו, אֵד הַפַּעַם, יִשְׁחַת הָעוֹל

(סִנְחָרִיב שֶׁשָּׂם אֶת הָעוֹל), מִפְּנֵי הַשׁוֹמֵן (מִפְּנֵי חִזְקִיהוּ)

כח. בָּא עַל עֵיִת, עֶבֶר בְּמִגְרוֹן - אֲשׁוֹר בַּמִּסְעוֹ לִירוּשָׁלַיִם עֶבֶר וְכַבֵּשׂ מִקּוֹמוֹת אֵלָיו, (עֵיִת וּמִגְרוֹן) **לְמַכְמֶשׁ יִפְקִיד כָּלָיו** - וְכַשֶּׁהֲגִיעַ לְמַכְמֶשׁ, הַשָּׂאִיר שֶׁם חֶלֶק מְכַלֵּי מַלְחַמְתּוֹ, לְהַקֵּל דַּרְכּוֹ לִירוּשָׁלַיִם,

(שַׁחֲשֵׁב, שֶׁבִּקְלוֹת יוֹכֵל לְכַבּוֹשׂ אֶת יְרוּשָׁלַיִם), **כט. עֶבְרוּ מֵעֶבְרָה** - עֶבְרוּ אֶת הַיַּרְדֵּן, **גָּבַע** - מְלוֹן לָנוּ - וּבֵאוּ לָלוֹן - בַּגֶּבַע,

חֲרָדָה - הֲרָמָה, גְּבַעַת שְׂאוֹל - נָסָה - אַנְשֵׁי הַרְמָה פָּחַדוּ וְרַעְדוּ מִפְּנֵיהֶם, וְאַנְשֵׁי גַבְעַת שְׂאוֹל בְּרַחוּ מִמִּקּוֹמָם.

אם יתגדל המשור על מניפו - הִיתְכֵן שֶׁהַמִּשׁוֹר (אֲשׁוֹר) יִתְגַּאֵה עַל הַמְּנַסֵּר בַּעֲץ (מִשַׁל לַה' ית'), וַיֹּאמֶר לוֹ : אֲנִי הַפּוֹעֵל וְלֹא אַתָּה !!

כֶּהֲנִיף שֶׁבֵט - וְאֵת מְרִימָיו - וְכִי הִשְׁבֵּט יִתְגַּאֵה עַל הַמְּרִים אוֹתוֹ, וַיֹּאמֶר : אֲנִי הוּא שְׂמֵרִים אוֹתְךָ !! **כֶּהֲרִים מְטָה - לֹא עֵץ** - הֲרִי כְּשִׂמְרִימִים הַמִּטָּה - לֹא הָעֵץ הוּא הַמְּרִים !!

(כְּמוֹ שֶׁאֲמַר לְעִיל פֶּסֶ' יג' : "בְּכַח יָדַי עֲשִׂיתִי, וּבְחֶכְמַתִּי כִּי נִבְנוֹתִי") **טז. לָכֵן** - בַּגִּלְל גְּאוֹתוֹ, **יִשְׁלַח הָאֲדוֹן ה'** צְבָאוֹת בְּמִשְׁמַנְיוֹ - רְזוֹן - יִשְׁלַח ה' בַּגְּבוּרָיו - רְזוֹן, מוֹת.

ותחת כבדו - יקד יקד - פיקוד אש - וְתַחַת בְּגַדֵּיהֶם - יִבְעַר גּוֹפֶם - כְּשִׂרִיפַת אֵשׁ. **יז. וְהָיָה אֹרֹךְ יִשְׂרָאֵל - לְאֵשׁ** - ה', שֶׁהוּא הַמֵּאִיר לְיִשְׂרָאֵל, יִהְיֶה לְאֵשׁ הַפּוֹרְעָנוֹת. (לְאֲשׁוֹר)

וקדושו - ללהבה - וְה' שֶׁהוּא קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל - יִהְיֶה לְלֶהָבָה. (לְהַכּוֹת בְּאֲשׁוֹר) **ובערה - האש**, **ואכלה שיתו ושמירו, ביום אחד** - וְתֹאכַל אֶת הַקּוֹצִים (הַגְּבוּרִים שֶׁמְכַאֲיְבִים כְּקוֹצִים) שֶׁל אֲשׁוֹר, בַּיּוֹם אֶחָד.

יח. וכבוד יערו וכרמלו - וְחִיִּילָיו הַרְבִּיִם, שֶׁהִיא מִתְגַּאֵה בֵּהֶם, **מנפש ועד בשר יכלה** - הַאֵשׁ תִּכְלֶה אֶת הַנֶּפֶשׁ וְהַבָּשָׂר, **וְהָיָה** - חִיִּילֵי אֲשׁוֹר אַחֲרַי שִׁמּוֹתוֹ,

כְּמַסַּס נָסַס - כַּעֲץ הַטַּחּוֹן - (מַסַּס - הָעֵץ הַנִּטְחָן עַ"י הַתּוֹלְעָת) - מֵהַתּוֹלְעָת, (נוּסַס - תּוֹלְעָת). **יט. ושארו עץ יערו - מספר יהיו** - הַנִּשְׂאָר מִחִיִּילֵי אֲשׁוֹר יִהְיוּ מַעֲטִים מְאוּד, (מִתֵּי מַסְפָּר) **ונער יכתבם** - אֲפִילוֹ נֶעַר קֶטָן יוֹכֵל לְסַפֵּר וּלְכַתּוֹב הַמַּסְפָּר הַנִּשְׂאָר מֵהֶם.

כ. וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא - בַּיּוֹם שֶׁיִּרְאוּ בְּנֵיִי אֶת הַנֶּסֶךְ הַגָּדוֹל, **לא יוסיף עוד שאר ישראל ופליטת בית יעקב** - הַשְּׂאֵרִית שֶׁיִּנְצְלוּ מִבְּנֵיִי,

להשען על מפהו - עַל מִצְרַיִם שֶׁהִיכּוּ בְּבֵנֵיִי בַתְּחִילָה, **ונשען על ה' קדוש ישראל באמת** - בְּכָל לֵיבּוֹ. **כא. שארו ישוב שאר יעקב** - הַשְּׂאֵרִית מֵיעֻקֵּב (מִבְּנֵיִי), שֶׁיִּנְצְלוּ בִּימֵי חִזְקִיהוּ, יִשׁוּבוּ בַתְּשׁוּבָה.

אל אל גבור - אֵל ה' יִתִּי - שֶׁהִרְאָה גְבוּרָתוֹ בְּאֲשׁוֹר. **כב. כי אם יהיה עמך ישראל, כחול הים** - אֲפִילוֹ שִׁיְהִיו עִמּוֹ שֶׁל חִזְקִיהוּ (בְּנֵיִי), רַבִּים כְּחוֹל הַיָּם, **שארו - ישוב בו** - רַק שְׂאֵרִית יִשׁוּבוּ לַה', וַיִּנְצְלוּ מִסִּנְחָרִיב, (כִּי רוֹבֵם, עֲשֵׂרֵת הַשְּׂבִטִים - יָגְלוּ), **כליון חרוץ** - וַיְבּוֹא עַל רוֹבֵם כְּלִיּוֹן גְּמוּר,

באורי מילים ישעיהו

ל. צהלי קולך בת גלים - הרימו את קולכם אנשי בת גלים, הקשיבי לישה עניה ענתות - להזהיר את יושבי לישה ואנשי ענתות העניים.
 לא. נדדה מדמנה - נדדו אנשי מדמנה ממקומם, ישבי הגבים - העיזו - התאספו לברוח אנשי העיר גבים.
 לב. עוד היום נבב לעמד - מיהר הליכתו, כך שיגיע לנוב בעוד יום, (שמנוב, אפשר לראות את ירושלים) ינפף ידו הר בת ציון גבעת ירושלים - אך כשהגיע לנוב וראה את ירושלים, הנניף ידו לעברה בזלזול, כאומר: בקלות רבה אכבוש אותה, (ואין מה למחר, ומחר נצא לכבוש העיר).
 לג. הנה האדון ה' צבאות מסעף פארה - במערצה - אך באותו לילה (שהמתין בנוב), יכרות ה' בכלי משחית את ענפיו (חייליו) של סנחריב, ורמי הקומה - גדועים, והגבהים - ישפלו - העצים הגבוהים (השרים הגבוהים), יכרתו, והעצים הגבוהים (השרים הגבוהים), תושפל קומתם ארצה.
 לד. ונקף - יפרתו, סבכי היער - בפרזל - הענפים הסבוכים (ריבוי חיילי אשור), יכרתו ע"י המלאך החזק מהם (כמו הברזל - החזק), שיכה בהם.
 והלבנון - באדיר יפול - וריבוי עצי הלבנון ריבוי חיילי אשור), יוכו ע"י המלאך, שכוחו אדיר וחזק.
פרק יא
 ולא רק לאנשי יהודה יהיה הפלא הגדול שבמפלת אשור, אלא לעתיד לבוא, תהיה הצלה מופלאה אף יותר, גם לשאר ישראל - שישבו ע"י מלך המשיח.
 א. ויצא חטר - מטה, מקל המלוכה (של מלך המשיח) מגזע ישי - מזרע דוד בן ישי.
 ונצר - מטה המלוכה, משרשיו יפרה - משורש בית דוד, יוציא פרי (מלך המשיח - הוא "הפרי").

והזכיח במישור - יברר הדין ביושר, לענוי ארץ - לעניים שבארץ, הנעשקים ע"י החזקים.
 והפה ארץ - בשבט פיו, וברוח שפתיו - זמית רשע - את רשעי הארץ, יכה ע"י שיקלל אותם בפיו - וימותו (כמו שמכים ע"י שבט, מקל).
 ה. והיה צדק - אזור מתניו, והאמונה - אזור חלציו - הצדק והאמונה שיהיו במלך המשיח, הם יהיו לו לחוזק, (אזור הקשור במתניי איש, אות, שהוא מזורז וחזק, כמו: "ואתה תאזור מתניך..."; ; ירמיהו א', יז')
 ו. וגר זאב עם פבש, ונמר - עם גדי ירפץ - אפילו החיות, לא יטרפו טרף, והזאב ידור יחד עם הכבש,
 ועגל וכפיר ומריא - יחדו - יחדיו ירפצו, (מריא- בהמה שמנה),
 ונער קטן נהג פם - שלא יזיקו לנער המנהיג אותם.
 ז. ופרה ודב תרעינה - יחד, יחדו - ירפצו ילדיהן - באותו מקום ירצו ולדות הפרה והדוב,
 ואריה - בפקר יאכל תבן - ואריה יאכל תבן, כמו הבקר.
 ח. ושעשע יונק - על חר פתן - תינוק קטן היונק, ישחק ליד החור שבתוכו נמצא נחש הפתן, ועל מאורת צפעוני - ולחור שנמצא בו נחש הצפעוני, (פתן וצפעוני, הם מיני נחשים ארסיים)
 גמול - תינוק שנגמל מחלב אימו, ידו הדה - יושיט ידו,
 ט. לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי - הנחשים הרעים האלו, לא ישחיתו עוד בכל א"י,
 כי מלאה הארץ דעה את ה', פמים - לים מכסים - בזכות, שכל הארץ מלאה בדעת ה', כמו המים, שמכסים וממלאים את הים.
 (ים - מקום כינוס המים ; "ולמקוה המים קרא ימים...")

י. והיה ביום ההוא שרש ישי - המשיח שיצא מזרע דוד בן ישי, אשר עמד - לנס עמים - יעמוד לפני כל העמים, כמו הנס, הדגל המונף במלחמה, שכולם מתקבצים סביבו, אליו - גוים ידרשו - שכל העמים יבקשו לעשות את מה שיצווה עליהם, והיתה מנחתו - כבוד - ויהיה במנוחה ממלחמות, ובכבוד גדול - שיכבדוהו כל העמים.
 יא. והיה ביום ההוא יוסיף ה' שנית ידו, לקנות את שאר עמו - יוסיף ה' לקנות ולהשיב את כל עמו לארץ (גם את עשרת השבטים), אחר שקנה והוציא אותם בפעם הראשונה - ממצרים,

ב. ונחה עליו - רוח ה' - תשרה עליו רוח נבואה. רוח חכמה ובינה רוח עצה וגבורה רוח דעת ויראת ה':
 ג. והריחו ביראת ה' - כמו שחוש הריח, בא לאדם בקלות ובלי טורח כלל, כך, מלך המשיח יבחין בין בני אדם, האם טובים הם או רעים, ולא למראה עיניו ישפוט, ולא למשמע אזניו יוכיח - ולא יזדקק למראה עיניו ולמשמע האזניים, כדי לשפוט ולברר הדין.
 ד. ושפט בצדק - דלים - ישפוט בצדק, גם את העניים,

באורי מילים ישועיהו

ז. שָׁב אֶפְדָּ - וּתְנַחֲמֵנִי - ועכשיו, ישוב כעסך מעלי, ותנחם אותי בטובה שתביא עלי,
ב. הִנֵּה אֵל יִשׁוּעָתִי - הנה, ה' הוא זה שמושיע אותי,
אֲבַטַח, וְלֹא אֶפְחָד - לכן, אבטח בו ולא אפחד כלל!
פִּי עֲזִי וְזַמְרַת - זֵה ה' - ה' הוא עזי - כוחי, ולה', אני מזמר ומהלל,
וַיְהִי לִי - לִישׁוּעָה - ואותי הוא מושיע.
ג. וּשְׂאֲבָתֶם מִיָּמִים בְּשָׁשׁוֹן - מִמַּעֲיָנֵי הַיְשׁוּעָה - כמו השואב מים ממעיין נובע, ששואב בששון - כי לא ידאג שתפסק נביעת המים, כך, תשאבו בששון את הישועה ממעיני הישועה - שלא תופסק התשועה לישראל.
ד. וְאִמְרַתֶּם בַּיּוֹם הַהוּא, הוֹדוּ לַה' קְרָאוּ בְּשֵׁמוֹ, הוֹדִיעוּ בְּעַמִּים עֲלִילֹתַי - מעשיו של ה', וחסדיו עימנו,
הַזְכִּירוּ - כִּי נִשְׁגָּב שְׁמוֹ - הזכירו שבחי ה', כי גדול וחזק שמו.
ה. זָמְרוּ ה' - כִּי גָאוֹת עָשָׂה - זמרו לה', כי הראה גאוותו וגדולתו,
מוֹדַעַת זֹאת - בְּכָל הָאָרֶץ - וגאוותו זו - תהיה ידועה ומפורסמת בכל הארץ.
ו. צַהֲלֵי וְרַנֵּי - יוֹשְׁבֵי צִיּוֹן - לשונות של שמחה ושירה,
כִּי גָדוֹל בְּקִרְבְּךָ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל - כי התגדל שם ה' בנפלאות שעשה בתוכך.

פרק יג'

א. מִשָּׂא בָבֶל - נבואה על בבל, אֲשֶׁר חָזָה - שראה במראה הנבואה, יִשְׁעִיהוּ בֶן אֲמוּץ :

ב. עַל הַר נִשְׁפָּה - שָׂאוּ נֶס - על הר גבוה, הרימו (נס) מקל גבוה, (ובד בראשו - הקורא לכולם להתאסף)
הָרִימוּ קוֹל - לְהֵם - קראו לאוייב (למדי ופרס) בקול גדול לבוא להלחם על בבל,
הַנִּיפוּ יָד - לזרזם לבוא,
וַיָּבֹאוּ פִתְחֵי נְדִיבִים - ויבואו על פתחי הנדיבים שבבבל. (נדיבים - אנשים עשירים וחשובים).
ג. אֲנִי צִוִּיתִי לְמַקְדָּשִׁי - אני ציויתי, על מדי ופרס לזמן עצמם להלחם על בבל,
גַּם קָרָאתִי גְבוּרֵי לְאֶפֶי - קראתי לגיבורי מדי ופרס להביא על בבל את חרון אפי,
עֲלִיזֵי גְאוֹתֵי - שישמחו שעל ידם, יתגאה ויגדל כבוד ה'.
ד. קוֹל הַמּוֹן בְּהָרִים - הנביא שמע קול המון עם - בהרים,

אֲשֶׁר יִשְׂאָר, מְאֹשׁוּר, וּמִמְצָרִים, וּמִפְתְּרוֹס, וּמִכּוּשׁ, וּמִעֵילָם, וּמִשְׁנַעַר, וּמִחַמַּת, וּמֵאֵיֵי הַיָּם - כל ישראל, שישארו בכל הגויים שגלו אליהם.
יב. וְנִשָּׂא נֶס לְגוֹיִם - ה' ירים נס אצל הגויים, לעורר אותם לשלוח את ישראל לארצם,
וְאֶסְף נְדָחֵי יִשְׂרָאֵל - יאסוף את בניי, שנדחו לגלות בין הגויים.
יג. וּנְפֻצוֹת יְהוּדָה - יִקְבֹּץ, מְאַרְבַּע כְּנַפּוֹת הָאָרֶץ - ואת יהודה - שנפוצו לגלות, יקבץ מארבע קצות הארץ.
יד. וְסָרָה - קִנְיַת אֶפְרַיִם - אפרים לא יקנאו ביהודה שמלך המשיח יצא מזרעם,
וְצַרְרֵי יְהוּדָה - יִפְרְתוּ - אפרים לא יהיו עוד צוררים (אוייבים) את יהודה,
אֶפְרַיִם לֹא יִקְנֹא אֶת יְהוּדָה, וְיְהוּדָה - לֹא יִצַּר אֶת אֶפְרַיִם - אפרים ויהודה, לא יהיו עוד צוררים זה לזה.
יד. וְעַפּוּ - יהודה ואפרים, ימהרו, כעוף שפף במהירות,
בְּכַתְּף פְּלִשְׁתִּים - יָמָה - לכבוש את ארץ פלישתים שבמערב א"י,
יחָדוּ - יָבֹאוּ אֶת בְּנֵי קָדָם - יהודה ואפרים יחד יקחו הביזה מבני קדם,
אֲדוּם וּמוֹאָב - מְשֻׁלּוּחַ יָדָם - ישלחו את ידם לקחת השלל מאדום ומואב,
וּבְנֵי עַמּוֹן - מְשֻׁמְעָתָם - ובני עמון יהיו נשמעים בקול ישראל.
טו. וְהַחֲרִים ה' אֶת לְשׁוֹן יָם מִצְרַיִם - יכרית ויִיבֶשׂ ה', את נהר מצרים, כדי שיעברו בו בניי מהגליות.
וְהִנִּיף יָדוֹ עַל הַנְּהָר - ירים ה' ידו, להכרית את נהר פרת, כדי שישובו גולי אשור,
בְּעַיִם רוּחוֹ - בחוזק רוחו,
וְהִפְהוּ - לְשַׁבְעָה נְחָלִים - נהר פרת יחלק לשבעה נחלים,
וְהַדְרִיךְ בְּנַעֲלִים - ובין הנחלים, ידרכו השבים מהגלות ביבשה, עם נעליהם.
טז. וְהִיטָה מְסֻלָּה - לְשָׂאָר עַמּוֹ, אֲשֶׁר יִשְׂאָר מְאֹשׁוּר - ובנהר פרת, תהיה דרך סלולה, לשארית שנשארה מגלות אשור,
כָּאֲשֶׁר הִיטָה לְיִשְׂרָאֵל בַּיּוֹם עֲלֹתוֹ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם - כמו שהיתה דרך סלולה ויבשה בים סוף, ליוצאים ממצרים.

פרק יב'

א. וְאִמְרַת בַּיּוֹם הַהוּא - ביום השיבה מהגלות, **אוֹדָה ה' -** אודה לך ה',
כִּי אֲנַפְתָּ בִּי - כי כעסת עלי, והגלית אותי מארצי - לכפר על חטאי,

באורי מילים ישעיהו

יב. אוקיר אנוש - מפז - אדם יהיה יקר יותר מזהב,
ואדם - מפתם אופיר - ואדם יהיה יקר יותר מזהב שבא מאופיר. (שלא יקח האוייב, אפילו זהב רב, כדי לפדות הבבלים - מלהרגם)
יג. על פן שמים - ארגיז, ותרעש הארץ - ממקומה - לכן (בגלל גודל הרעה שתבוא על בבל), כאילו ירגזו וירעדו השמים, ותרעש הארץ מקול נפילתם,
בעברת ה' צבאות, וביום חרון אפו - כשיבוא יום כעס ה', וחרון אפו הגדול.
יד. והיה כצבי מדח - ויברחו העמים שבבבל, כצבי הנדחף ונרדף ממקומו - שרץ בכל כוחו, **וכצאן - ואין מקבץ -** וכמו צאן שיתפזר מהעדר, ואין מי שאוסף אותו,
איש אל עמו יפנו ואיש אל ארצו ינוסו:
טו. כל הנמצא ידקר - כל מי שימצא בבבל - ידקר בחרב,
וכל הנספה - יפול בחרב - וכל הנוסף בעיר (מעם אחו) - יפול בחרב.
טז. ועלליהם - ירטשו לעיניהם - את התינוקות - יבקעו (יהרגו) - לעיני אבותיהם.
יששו בתייהם - יבזזו את בתייהם.
ונשייהם תשכבנה - ישכבו עם נשותיהם.
יז. הנני מעיר עליהם את מדי - ה' יעורר את מדי ופרס לבוא עליהם,
אשר כסף - לא יחשבו, וזהב - לא יחפצו בו - שכסף לא נחשב בעיניהם, וזהב אינם רוצים לקחת - לפדות ממיתה את הבבלים.
יח. וקשתות של מדי, נערים תרטשנה - יבקעו את נערי בבל, **ופרי בטן - לא ירחמו, על בנים - לא תחוס עינים -** לא ירחמו על תנוקות וילדים קטנים - מלהרגם.

דמות עם רב - הקול דומה, כאילו עם רב בא.
קול שאון - קול רעש גדול,
ממלכות גוים נאספים, ה' צבאות מפקד צבא מלחמה - ממלכות עמים רבים נאספים למלחמה, וה' ית' כבייכול, מפקד ומוביל אותם.
ה. באים מארץ מרחק, מקצה השמים - מרחוק מאוד,
ה' וכלי זעמו - לחבל כל הארץ - ה' וכלי כעסו (מדי ופרס), בא להשחית את כל הארץ.
ו. הילילו פי קרוב יום ה' - תיללו, כי יום הפורענות - קרוב מאוד.
פשו משדי יבוא - ותהיה הפורענות חזקה, כמו שוד שבא מה' ית'.
ז. על פן כל ידים תרפינה - לכן, ידי בבל יהיו רפויים, חלשים מלהלחם,
וכל לבב אנוש - ימס - כל לבות חיילי בבל - ימסו מפחד מדי ופרס.
ח. ונבהלו - אנשי בבל, יהיו מבוהלים,
צירים וחבלים יאחזון - פיולדה יחילון - יאחזו בהם צירים, חבלים ופחד, כיולדת בשעת לידה.
איש אל רעהו - יתמהו - ישתוממו ויבהלו מפחד האוייב,
פני להבים פניהם - ופניהם יהיו צהובים, (כלהבת אש) מתמהון ומפחד האוייב.
ט. הנה יום ה' בא, אכזרי, ועברה, וחרון אף - הנה יום הפורענות בא, ויבוא באכזריות ובכעס גדול,
לשום הארץ לשמה - לשממה.
וחטאיה - ישמיד ממנה את החוטאים.
י. פי כוכבי השמים וכסיליהם - כסילים - סוג של כוכב.

יט. והיתה בכל צבי ממלכות - בבל שהיתה כצבי (צבי - ענין יופי והדר - שכולם היו חפצים בה) - לכל הממלכות, **תפארת - גאון פשדים -** והיתה הפאר לגאוותם של הכשדים,
כמהפכת אלהים את סדם ואת עמרה - תהפך - כסדום ועמורה.
כ. לא תשב לנצח ולא תשפן עד דור ודור - לא ישבו בה לעולם, ולא ישכנו בה עד סוף הדורות.
ולא יהל שם ערבי - אפילו ערבי היושב באהלים, לא יטה שם את אהלו - מגודל השממה.
ורעים לא ירצו שם - ואף הרועים - לא יושיבו שם הצאן למרעה.
כא. ורצו שם - ציים - ירצו שם חיות המדבר, **ומלאו בתייהם - אחים -** אוחים - שם חיה,

לא יהלו - אורם - ידמה בעיניהם, כאילו לא יאירו באורם.
חשך השמש - בצאתו - גם בצאת השמש על הארץ, ידמה בעיניהם שחושך בארץ.
יירח - לא יגיה אורו - לא יאיר אורו בעיניהם. (חושך משל לרעה ופורענות).
יא. ופקדתי על תבל רעה - אזכור להעניש את ארץ בבל,
ועל רשעים - עונם - ואת הרשעים, אזכור להעניש - על עוונם.
והשבתי - גאון זדים - אבטל מהזדים, הרשעים, את גאוותם,
וגאות עריצים - אשפיל - ואוריד את גאוות החזקים שבבבל.

באורי מילים ישעיהו

וְשָׁכְנוּ שָׁם בְּנוֹת יַעֲנָה - ישכנו בבבל בנות יענה (שם עוף),
וְשַׁעֲרֵיהֶם יִרְקְדוּ שָׁם - שְׁדִים ישכנו שם.
כּב. וְעֵנָה אֵיִים - יענו ויצעקו האיים (שם חיה),
בְּאֲלֻמְנוֹתָיו - בארמונות.
וְתַנִּים - בְּהִיכְלֵי עֵיג - והתנים יצעקו - בהיכלות שהיו מתענגים בהם,
וְקָרוֹב - **לְבֹאֵא עֵתָה** - קרוב זמן הפורענות שלה,
וְיָמֶיהָ - **לֹא יִמָּשְׁכוּ** - וימי השלווה שהיו להם - לא ימשכו עוד זמן רב.

פרק יד'

א. כִּי יִרְחַם ה' אֶת יַעֲקֹב - בגלל שה' ירחם על עמו, ימהר את חורבן בבל - כדי לגאול את בניי, ויבחר עוד בְּיִשְׂרָאֵל, וְהִנִּיחָם עַל אֲדָמָתָם - ויבחר בישראל - לגאול אותם, ולהניחם באדמתם.
וְנִלְוָה הַגֵּר עֲלֵיהֶם, וְנִסְפְּחוּ עַל בֵּית יַעֲקֹב - ויתלוו ויתחברו עוד גרים - לבניי.
ב. וּלְקָחוּם עַמִּים וְהִבִּיאוּם אֶל מְקוֹמָם - העמים יקחו את בניי ויביאו אותם אל אדמתם.
וְהִתְנַחְלוּם בֵּית יִשְׂרָאֵל, עַל אֲדָמַת ה' - לַעֲבָדִים וְלִשְׁפָחוֹת - בניי ינחלו אותם (את העמים) - להיות להם לעבדים ולשפחות.
וְהָיוּ שָׁבִים - לְשִׁבְיָהֶם - בניי יקחו בשבי את הגויים ששבו אותם.
וְרָדוּ - בְּנִגְשֵׁיהֶם - וימשלו בגויים, שהיו נוגשים, מושלים בבניי.
ג. וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא לְךָ - כשה' יניח לבניי, **מַעֲצָבָךָ וּמִרְגָזָךָ** - מצער ומרוגז הגלות, **וּמִן הָעֶבְדָּה הַקָּשָׁה אֲשֶׁר עָבַדְתָּ** - ומהעבודה הקשה שעבדתם שם את הגויים.
ד. וְנִשְׂאֵת הַמָּשָׁל הַזֶּה עַל מֶלֶךְ בָּבֶל, וְאֶמְרָת - אִז, תִּשָּׂא מִשַׁל עַל מֶלֶךְ בָּבֶל, וְתֹאמַר:

מְרֹדְךָ - בְּלֵי חֶשֶׁךְ - רדף אחרי כל העמים, ולא חשך, לא מנע עצמו, מלרדוף אחר אחד מהם.
ז. נָחָה שְׁקֵטָה כָּל הָאָרֶץ - אחר מפלתו, תשב כל הארץ בנחת, בשקט ובשלווה.
פָּצְחוּ - רִנָּה - ויפתחו פיהם, ברינה ובשירה על מפלתו.
ח. גַּם בְּרוּשִׁים שְׁמָחוּ לְךָ אֲרָזֵי לְבָנוֹן - גם עצי הברוש והארז שבלבנון (המלכים והשרים), ישמחו במפלת בבל,
מֵאִז שָׁכַבְתָּ - מאז שנפלה בבל,
לֹא יַעֲלֶה הַכֶּרֶת עֲלֵינוּ - לא יעלה עוד עלינו האוייב לכרות העצים (המלכים והשרים),
ט. שְׂאוֹל מִתַּחַת רִגְזָה לְךָ, לְקִרְאֵת בּוֹאֲךָ - גם אלו שירדו לשאול, לקבר מתחת לארץ, כאילו יחרדו, לקראת ניני שירד שמה.
עוֹרֵר לְךָ רַפְּאִים - כאילו השאול יעורר המתים לקראת בא ניני,
כָּל עֵתוּדֵי אֲרָץ, הַקִּים מִכְסְּאוֹתָם, כָּל מַלְכֵי גוֹיִם - כל מלכי הארץ שבשאול (העתודים - עיזים זכרים ההולכים לפני הצאן, כך המלכים הולכים לפני העם), כאילו קמים מכסאותם לקראת בא ניני.
י. כָּל־מַלְכֵי יַעֲנָה וְיִאמְרוּ אֵלֶיךָ - כל המלכים יענו ויאמרו על ניני,
גַּם אַתָּה חָלִיתָ כְּמוֹנוּ - גם אתה כמונו, נהיית חולה והשיג אותך המוות,
אֵלֵינוּ נִמְשַׁלְתָּ - ובכך, דמית לנו.
יא. הוֹרֵד שְׂאוֹל גְּאוֹנְךָ - ירדה לשאול, גאוותך וגדולתך,
הַמֵּיִת נִבְלִיךָ - קול נגינת הנבלים שהיה בביתך, ירד עמך לקבר. (שפסקו כל השמחות שבארמונד)
תַּחְתִּיךָ יַצַּע רִמָּה - הרימה (תולעים) הם המצעים ששמו תחתך בקבר,
וּמִכְסִּיךָ תוֹלְעָה - ותכסה אותך התולעת.

יב. אֵיךְ נִפְלְתָ מִשָּׁמַיִם - איך נפלת מגובה השמים, (מגודל ממשלתך העצומה)
הֵיִלַל בְּן שָׁחַר - ניני, שהיה דומה לאור של כוכב הילל (שם כוכב), המאיר בשחר,
נִגְדַעְתָּ לְאָרֶץ, חוֹלֵשׁ עַל גוֹיִם - ניני, שהיה חולש, מטיל גורלות על הגויים, (על מי ילך להלחם) נכרת ונפל עד הארץ,
יג. וְאַתָּה אֶמְרָת בְּלִבְבְּךָ, הַשָּׁמַיִם אֶעֱלֶה - בזמן שהצלחת בממשלתך על הגויים, חשבת בליבך, לעלות עד השמים, שתמשול על כל בני אדם.
מִמַּעַל לְכֹכְבֵי אֵל אֲרִים כְּסָאֵי - מעל כל הכוכבים - אשים את כסא מלכותי,
וְאֲשַׁב בְּהַר מוֹעֵד - ואשב בציון, שכל ישראל נועדים ומתאספים שם,

אֵיךְ שָׁבַת נִגְשׁ - איך התבטלה מבבל הממשלה?
שָׁבַתָה - מִדְּהִבָּה - איך, התבטל ממנו עושרו הרב? (מדהבה - זהב)
ה. שָׁבַר ה' מִטָּה רְשָׁעִים, שָׁבַט מִשָּׁלִים - שבר ה' את מטה המלוכה של רשעי בבל, את מטה ממשלתם בגויים.
ו. מִפָּה עַמִּים בְּעֶבְרָה - ניני, היכה בכעסו את הגויים,
מִפֶּת - בְּלִתֵּי סָרָה - היכה את הגויים, מכה חזקה וקבועה, כאילו שלא סרה מהמוכה.
רָדָה בְּאֶף גוֹיִם - ניני, היה מושל על על הגויים, בכעס וחרימה.

באורי מילים ישעיהו

בִּירְכָתִי צִפּוֹן - שציון נמצאת בצפון ירושלים.
יֵד. אֶעֱלֶה עַל בְּמִתֵּי עֵב - אעלה אל גובה העננים,
אֲדַמָּה - לְעֵלְיוֹן - אהיה דומה לה', שהוא עליון על הכל.

טו. אַךְ אֶל שְׂאוֹל תוֹרֵד, אֶל יִרְכָתִי בּוֹר - אך באמת, תרד לשאול ולסוף עומק הבור. (לקבר).
טז. רְאִיךָ - אֶלְיָךְ יִשְׁגִּיחוּ, אֶלְיָךְ יִתְבּוֹנְנוּ - כל הרואים אותך בנפילתך, ישימו ליבם ויתבוננו, הֲזֶה הָאִישׁ מִרְגִּיזֵי הָאָרֶץ, מִרְעִישׁ מַמְלָכוֹת - האם זה האיש שהיה מחריד ומרעיש את הארץ, בהפילו ממלכות העמים !?

יז. שָׁם תִּבֵּל - פְּמִדְבָּר - שם ארץ מיושבת - להיות שממה,

וְעָרָיו הָרֵס - הרס את הערים.

אֲסִירָיו - לֹא פִתַח בְּיָתָהּ - האסירים ששם בכלא, לא פתח להם בית הסוהר ללכת לביתם,

יח. כָּל מַלְכֵי גוֹיִם כָּלָם שָׁכְבוּ בְּכַבּוֹד אִישׁ בְּבֵיתוֹ - כל מלכי העמים, שכבו בכבוד כל אחד בקברו.

יט. וְאַתָּה הַשְּׁלַכְתָּ מִקְבְּרֶךָ - כְּנֹצַר נִתְעַב - ואתה נ"נ, הושלכת מתוך קברך - כענף שנשחת

שמשליכים אותו מהעץ, (אמרו חז"ל: בשעה שהיה נ"נ עם החיות שבע שנים, ועם הארץ המליכו את אויל מרודך בנו, וכאשר שב נבוכדנצר לדעתו, ושב אל היכלו אל בבל, ומצא את בנו יושב על כסאו - נתנו בבית האסורים. אחר שמת נ"נ, הוציאוהו העם להמליכו, והוא לא רצה למלוך, אמר איני מאמין שמת ואם יבא כמו שבא בפעם אחרת וימצאני - יהרגני, הוציאו אותו מקברו והראו לו שמת, על זה נאמר ואתה השלכת מקברך).

לְבוּשׁ הָרְגִים מְטֻעֵי חָרֵב - לבוש בבגדי הרוגים המגואלים בדם, מדקירות החרב.

יִוְרְדֵי אֶל אַבְנֵי בּוֹר, כְּפָגַר מוּבָס - ירד מטה

בבזיון, לעומק הקבר, כפגר מובס ונרמס (הקבר נקרא אבני בור - שהאבנים מקיפים בקבר, את המת.)

כ. לֹא תַחַד אֶתֶם בְּקִבּוּרָה - לא תתייחד כמלכים הנקברים בכבוד,

קִפְדוּ וְאֶגְמִי מַיִם - לקיפוד (שם עוף), ותהיה בבל מלאה באגמים של מים,
וְטֹאטְאֵתִיָּהּ בְּמִטְאָטָא הַשְּׂמִד נָאִם ה' צְבָאוֹת - ינקה וישמיד מבבל - כל טובה שהיתה בה.

כד. נִשְׁבַּע ה' צְבָאוֹת לֵאמֹר, אִם לֹא פֹאשֵׁר דְּמִיתֵי - כִּן הָיְתָה - ה' נשבע ש כמו שחשב לעשות - כך יהיה.

וְכֹאשֵׁר יַעֲצִיתִי - הִיא תִקּוּם - ומה שחשבתי - יתקיים.

כה. לְשֹׁבֵר אֲשׁוּר בְּאֶרְצִי - ומחשבתי שחשבתי היא, לשבור את אשור בא"י,

וְעַל הָרִי אֲבוּסְנוּ - ועל הרי א"י - ארמוס אותנו.
וְסֹר מְעַלְיָהֶם - עָלוּ - יסור מבנ"י, העול הכבד ששמו עליהם אשור

וְסִפְלוּ - מֵעַל שִׁכְמוֹ יָסוּר - והמשא שסבלו בני"י - יסור מעל שכמם.

כו. זֹאת הָעֵצָה הַיְעוּצָה עַל כָּל הָאָרֶץ - זאת היא המחשבה מאת ה' על כל הארץ (על אשור ועל בבל)

וְזֹאת הַיָּד הַנְּטוּיָה עַל כָּל הַגּוֹיִם - וזאת היא ידו הנטויה - להכות ראת כל הגויים.

כז. כִּי ה' צְבָאוֹת יַעֵץ, וּמִי יָפַר - כִּי מַחֲשַׁבָה זֹו - ה' חֹשֵׁב, וּמִי יִכּוֹל לִבְטֹל אוֹתָהּ ??

וְיָדוֹ הַנְּטוּיָה - וּמִי יִשְׁיַבְנָהּ - ויד נטויה זו - מה' היא, ומי יכול להשיב אותה למקומה - שלא תכה?

כח. בְּשָׁנֹת מוֹת הַמֶּלֶךְ אַחֲזֵי הָיָה הַמֶּשָׂא הָזֶה - נְבוּאָה עַל פְּלִישְׁתִּים . (כי עוזיחו מלך יהודה, נילחם בפלשתים, ויפרוץ את חומות גת ואשדוד ויבנה ערים באשדוד ובפלשתים (דהיי"ב כ"ו, ו'), ובימי אחז מרדו הפלשתים ופשטו בערי השפלה והנגב ולכדו חלק גדול מיהודה (דהיי"ב כ"ח י"ח), עד מות אחז שמלך חזקיה - והכניעם שנית).

כט. אֶל תִּשְׁמָחִי כְּלֶשֶׁת כְּלֶדָּךְ - אל תשמחו אנשי פלישתים כולכם,

כִּי נִשְׁבַּר שִׁבְט מִכְּדָךְ - שנשבר המטה שהיכה בך, שהתחזקתם בזמן אחז על ישראל,

כִּי מִשְׁרֵשׁ נָחַשׁ - יֵצֵא צִפְע - מזרע עזיהו, שנמשל לנחש שהיכה בכס, יצא נחש צפע, הוא חזקיהו - שישוב ביתר עוז, ויכבוש אתכם שנית,

וּפְרִיָו - שָׂרָף מְעוּפָף - ופרי השורש הזה (חזקיהו - שיצא מזרע עזיהו) - יהיה כנחש שרף, המעופף ממקום למקום - להכות בפלישתים.

ל. וְרָעוּ - בְּכוֹרֵי דָלִים - ישראל שעד עתה היו הבכורים שבדלים - ירעו במרעה הטוב,

וְאַבְיוֹנִים - לְבִטָּח יִרְבְּצוּ - וישראל שהיו עד עתה כאביונים - ירבצו במרעה בבטחה,

וְהִמְתִּי בְרָעַב - שָׂרֵשֶׁד - שורש, עיקר מאנשי פלישתים - ימותו ברעב,

כִּי אֶרְצֶךָ שַׁחַת, עֲמַדָּה הָרְגַת - ולכן לא יכבדו אותך במוותך,

לֹא יִקְרָא לְעוֹלָם זֶרַע מְרַעִים - בני נ"נ שהם זרע מרעים, (בניס רעים) לא יתקיימו זמן רב אחריו. (כי אחר שמת בלטשצר בנו של אויל מרודך, נכרת זרעו)

כא. הֲכִינוּ לְבָנָיו מְטִבַּח בְּעוֹן אֲבוֹתָם - הכינו לבני נ"נ הריגה, בעוון אביהם.

כב. כָּל יִקְמוּ וְיִרְשׁוּ אֶרֶץ, וּמְלָאוּ פְּנֵי תִבֵּל עָרִים - שלא יקומו וירשו הארץ, ויתמלאו בה שונאים.

כג. וְקִמְתִּי עֲלֵיהֶם נָאִם ה' צְבָאוֹת, וְהִכְרַתִּי לְבַבְלָהּ שָׁם וְשָׂאָר - אקום על בבל להכריתם, שלא ישאר להם אפילו משהו משמם הגדול שהיה,

וְנִין וְנֹכַד נָאִם ה' - נִין - בֶּן, וְנֹכַד - בֶּן הַבֶּן.

כד. וְשִׁמְתִּיָּהּ לְמוֹרֵשׁ - אשים את בבל לירושה,

באורי מילים ישעיהו

וּשְׂאֲרִיתָךְ - יְהַרְג - והנשארים מהרעב - יהרוג חזקיהו.
לֹא. הִילְלִי שְׁעַר, זַעֲקֵי עִיר - השמיעו ללה וזעקה - על שנחרבו השערים והערים,
נְמוּג פְּלִשְׁת פְּלִיךְ - ימסו, ימותו כל אנשי פלשתים, כִּי חֲזַקִּיהוּ, שבא מצפון לארץ פלשתים, יביא עליכם עשן (פורענות),
וְאִין בּוֹדֵד - בְּמוֹעֲדָיו - וכשיתאספו להוועד ולבוא עליכם - לא יבואו בודדים, אלא עם רב מאוד,
לִב. וּמָה יַעֲנֶה מְלֹאכֵי גּוֹי - ומה יענו שליחי העמים, ההולכים מארץ לארץ לספר החדשות, כִּי ה' יִסַּד צִיּוֹן - ה' שם יסוד גדול בציון, (שסנחריב לא גבר על ירושלים)
וּבָהּ יַחֲסוּ עַנְיֵי עַמּוֹ - ושם בציון יסתתרו ישראל מפני סנחריב, שלא יוכל לכבשה.

פרק טו'

א. מִשָּׂא מוֹאֵב - נבואה על מואב,
כִּי בְּלִיל שֶׁדָד עַר מוֹאֵב, נִדְמָה - בלילה יבוא האוייב (סנחריב) לשדוד את העיר ער שבמואב, ותכרת מואב.
כִּי בְּלִיל שֶׁדָד קִיר מוֹאֵב, נִדְמָה - ובלילה בא האוייב על העיר קיר מואב, ונכרתה גם היא,
ב. עֵלָה - הַבֵּית, וְדִיבֹן - הַבְּמֹת - עלה מואב לבית הע"ז, ואנשי דיבון אל הבמות, לְבַכִּי - לבכות לע"ז - שינצלו מהאוייב.
עַל נְבוֹ וְעַל מִידְבָּא מוֹאֵב יִלְלִי - מואב יללו על חורבן הערים: נבו ומידבא,
בְּכָל רֵאשֵׁיו - קְרָחָה - שימרטו שערות ראשיהם מצער החורבן,
כָּל זָקֹן - גְּרוּעָה - יתלשו שערות הזקן, כך שהזקן יגרע - ויחסרו שערותיו.
ג. בְּחוֹצְתָיו חָגְרוּ שָׁק - ברחובות - יחגרו שקים, מצער ואבילות,
עַל גְּזוּתֶיהָ וּבְרַחֲבֹתֶיהָ - פֶּלֶה יִלְלִי, יֵרֵד בְּבַכִּי - על גגות הבתים וברחובות - יללו, וירדו לבכיה גדולה, (ירדו לבכי - כאילו כל הגוף, יורד ומונח בתוך בכיה),
ד. וְתַזְעַק חֲשָׁבוֹן וְאַלְעָלָה - זַעֲקוֹ אֲנֹשֵׁי חֲשָׁבוֹן וְאַלְעָלָה מהרעה,
עַד יֵהָץ - נִשְׁמַע קוֹלָם - כך, שעד העיר יהץ - נשמע קולם.
עַל כֵּן חֲלָצֵי מוֹאֵב - יָרִיעוּ - גם חיילי מואב נתנו קולם - בתרועה של בכי ויללה,
נִפְשׁוּ - יָרְעָה לוֹ - נפשו של מואב - הריעה תרועת בכי על עצמם.
ה. לְבִי לְמוֹאֵב יִזְעַק - ליבי כואב וזועק, בצרת אנשי מואב,
בְּרִיחָה - עַד צַעַר - עֲגַלַת שְׁלִשְׁיָה - על שצריכים אנשי מואב, שנמשלו לעגלה שנולדה שלישית -

שהיא המשובחת ביותר (כמו בירמיהו מח', לד') - לברוח עד צוער - מפחד האוייב,
כִּי מַעֲלָה הַלּוּחִית - בְּבַכִּי יַעֲלֶה בּוֹ - במעלה הלוחית (שם מקום במואב), יעלה הבכי, אצל הבורחים מהאוייב.
כִּי דָרַךְ חוֹרְנִים - זַעֲקַת שֹׁבֵר יַעֲרֹו - בדרך חורנים, יתעוררו לזעוק זעקה של שבר.
ו. כִּי מִי נִמְרִים מְשֻׁמּוֹת יֵהִיו - המים בנהר נמרים - יהיו שוממים (שמי הנהר - יבשו).
כִּי יִבֶּשׂ חֲצִיר - החציר התייבש והתקלקל, פֶּלֶה דָּשָׂא - יכלה ויגמר הדשא, למרעה הבהמות. יָרַק - לֹא הָיָה - לא יהיה - למרעה הבהמות.
ז. עַל כֵּן - בגלל הפחד מהאוייב, יִתְרָה עֲשָׂה - את כל יתרון העושר, שאספו ושמרו אנשי מואב,
וּפְקֻדָתָם - יפקידו ויחביאו במנוסתם, עַל נַחַל הָעֲרָבִים - יִשְׁאוּם - ישאו אנשי מואב את הממון שאספו - לנחל ערבים - להחביא את עושרם בין עצי הערבה.
ח. כִּי הִקִּיפָה הַזַּעֲקָה אֶת גְּבוּל מוֹאֵב - שאת כל גבול מואב הקיפה זעקת השבר מהאוייב, עַד אֲגָלִים - יִלְלָתָהּ, וּבְאֵר אֵילִים - יִלְלָתָהּ - היללה תגיע עד הערים אגלים ובאר אילים - שבגבול במואב.
ט. כִּי מִי דִימוֹן - מְלֹאוֹ דָם - מי נהר דימון שבמואב - התמלא בדם ההרוגים, כִּי אֲשִׁית - ואשים, עַל דִּימוֹן נוֹסְפוֹת - אוסיף עוד ועוד דם הרוגים - בנהר דימון,
לְפִלִּיטַת מוֹאֵב - אַרְיָה - על הפליטים, הניצולים מאנשי מואב - יבוא האריה - לטורפם, וְלִשְׂאֲרִית - אֲדָמָה - ולשארית שישארו באדמת מואב. (יבוא האריה).

פרק טז'

א. שְׁלַחוּ כָר, מִשַּׁל אֲרָץ - מִסְלַע מְדַבְּרָה - אֶל הַר בֵּית צִיּוֹן - הכרים, הכבשים, שהייתם רגילים לשלוח כמס - למלך ישראל (שמישע מלך מואב, היה נותן מס לאחאב מלך ישראל, מאה אלף כרים (מלכים ב' פרק ג'), ובמות אחאב, מרד - ולא שלח עוד הכבשים - לבנו יהורם), הייתם צריכים לשלוח למלך יהודה (יהושפט), שהיה מלך צדיק, ואם היה מושל ארץ מואב שולח המס, מסלע מדברה - (עיר המלוכה במואב) - למלך יהודה שהיה בהר בית ציון (ירושלים) - לא היתה באה עליהם הפורענות הגדולה הזו.
ב. וְהָיָה כְּעוֹף נוֹדָד - מואב יהיה כעוף שנווד ממקום למקום,
כֵּן מִשְׁלַח - וכמו האפרוחים ששולחו מהקן, להיות נודדות ממקום למקום.

באורי מילים ישעיהו

תְּהִינָה בְּנוֹת מוֹאֵב - מַעֲבֹרֹת לְאַרְנוֹן - כֵּךְ, יִלְקַחוּ
 תּוֹשְׁבֵי הָעָרִים בְּמוֹאֵב (בְּנוֹת מוֹאֵב) - לַעֲבוֹר מֵאַרְנוֹן
 שְׂבָגְבוֹל מוֹאֵב - לַגְּלוֹת.
 ג. הִבִּיאֵי עֲצָה, עֲשׂוּ פְּלִילָה - הִיָּה לָכֵס (מוֹאֵב),
 לַחֲשׁוֹב מַחֲשֵׁבָה, וְלַעֲשׂוֹת מִשְׁפֵּט - לַהֲצֵלֶת בְּנֵי־י
 מִפְּנֵי סִנְחָרִיב, (כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה אֲבֵרָהִם לַהֲצֵלֶת לוֹט - אֲבִי מוֹאֵב),
 שִׁיתִי כְּלִיל - צִלְדָּךְ, בְּתוֹךְ צְהָרִים - הֵייתֶם צְרִיכִים,
 לְשֵׁים לְבִנְיָי - צַל כְּמוֹ הַלִּילָה (לְהִגֹּן עַל בְּנֵי־י - הַבוֹרְחִים
 דְּרַךְ אֲרַצְךָ), מִפְּנֵי חוֹם הַצְּהָרִים, (הַצָּרָה שֶׁל בְּנֵי־י מִפְּנֵי
 הָאוֹיֵב, נִמְשָׁלָה לְחוֹם הַצְּהָרִים).
 סִתְרֵי נְדָחִים - הֵייתֶם צְרִיכִים לַהֲסִתִּיר הַנִּידָחִים
 מֵאַרְצָם (אֵת בְּנֵי־י - שְׂבָרְחוּ מִסִּנְחָרִיב, דְּרַךְ אֲרַץ מוֹאֵב),
 נָדָד - אֶל תְּגָלִי - וְלֹא לַגְּלוֹת לְאוֹיֵב, הֵיכֵן מִסִּתְתָּר
 הַנוֹדָד, בְּנֵי־י.
 ד. יִגְוִרוּ בְּךָ נְדָחֵי, מוֹאֵב - אֲנָשֵׁי מוֹאֵב ! הֵייתֶם
 צְרִיכִים לַהֲנִיחַ לְבִנְיָי שֶׁנִּידָחוּ מֵאַרְצָם - לְגוֹר
 בְּאַרְצְךָ,
 הוּי סִתְרָ לְמוֹ - מִפְּנֵי שׂוֹדָד - לַהֲנִיחַ לָהֶם לַהֲסִתִּיר
 בְּאַרְצְךָ, מִפְּנֵי הַשׂוֹדָד שֶׁבָּא עֲלֵיהֶם (סִנְחָרִיב).
 כִּי אֶפֶס הַמֶּץ, כָּלָה שֵׁד, תִּמְנוּ רִמָּס מִן הָאָרֶץ - אִם
 הֵייתֶם מִגְּנִים עֲלֵיהֶם, הֵיךְ יוֹכִלִים לְשׁוֹב לְאִי־י,
 שֶׁהָרִי הַמוֹצֵץ דָּמָם (אֲשׁוּר) - הַסִּתְלַק מֵאַרְצָם, כִּלָּה
 הַשׂוֹדָד (אֲשׁוּר) - מֵאַרְצָם, נִגְמָרוּ (מֵתוּ) מִי שֶׁרִמָּס אֵת
 אֲרָצָם. (אֲשׁוּר).
 ה. וְהוֹכַח בְּחָסֵד - פָּסָא - כִּסָּא מַלְכוּת חִזְקִיָה,
 יַעֲמוֹד נִכוֹן, וּמִתְקַיֵּים בְּמִקְוֹמוֹ, בְּזִכּוֹת הַחֶסֶד
 שִׁיעֲשֶׂה,
 וַיֵּשֶׁב עָלָיו בְּאַמֶּת - שֶׁתְּתַקִּיִּים מַלְכוּתוֹ,
 בְּאַהֲלֵ דָוָד - בְּבֵית מַלְכוּת בֵּית דָּוִד.
 שֹׁפֵט, וְדָרַשׁ מִשְׁפָּט, וּמְהַר צֶדֶק - יִשְׁפוֹט וַיִּבְקֹשׁ
 לַעֲשׂוֹת מִשְׁפָּט צֶדֶק - בְּזִרְיוֹת הָרְאוּיָה.
 ו. שְׁמַעְנוּ גְּאוֹן מוֹאֵב, גֵּא מְאֹד - שְׁמוֹאֵב הַתְּגָאָה
 מְאֹד,
 גְּאוֹתוֹ וְגֵאוֹנוֹ - עַל גְּאוֹתוֹ הַרְבֵּה,
 וְעִבְרָתוֹ - וְעַל כַּעֲסוֹ הַרְבֵּה עַל הָעַמִּים שֶׁסָּבִיבוּ,
 לֹא כֵן - בְּדָיו - לֹא דָבַר כֵּן וְנִכּוֹן, עָשׂוּ גִיבוּרָיו
 שֶׁהָרַעוּ לְבִנְיָי, וְהָיוּ כְּפוּיֵי טוֹבָה.
 ז. לָכֵן יִלְלִל מוֹאֵב - לְמוֹאֵב, כָּלָה יִלְלִל - לָכֵן,
 הַנִּשְׂאָרִים מִמוֹאֵב - יִלְלוּ עַל הָרוּגֵי מוֹאֵב,
 לְאַשְׁשֵׁי קִיר חֲרָשֶׁת - עַל הַיִּסּוּדוֹת שֶׁל קִיר חֲרָשֶׁת
 - שִׁנְחָרְבוּ,
 (כְּמוֹ: "...נִפְלוּ אֲשִׁיזְתִּיָּה נִהְרָסוּ חוֹמוֹתֶיהָ..."; יִרְמִיָּהוּ נ', טו')
 תְּהִגּוּ - אֲדָךְ נִכְאִים - רַק הַנִּכְאִים, הַנִּשְׂבָּרִים,
 שִׁישְׂאָרוֹ מִמוֹאֵב, יִהְיוּ בְּכִיָּה עַל חוֹרְבָנָם.
 (תְּהִגּוּ, כְּמוֹ: "וְכָתוּב אֵלֶיךָ קִנְיִם וְהָיָה וְהִי..."; יִחְזַקְאֵל ב' י')
 ח. כִּי שְׂדָמוֹת חֲשָׁבוֹן - אֲמַלְלֶה - כִּי הַשְּׂדוֹת
 שֶׁבְּחֲשָׁבוֹן - נִכְרָתוּ,
 גִּפְן שְׂבָמָה - וְכֵן הַגִּפְנִים שֶׁל שְׂבָמָה.
 בְּעֵלֵי גוֹיִם - הִלְמוּ שְׂרוּקֵיהָ - מַלְכֵי הָעַמִּים -
 שֶׁבְּרוּ עֲנַפֵּי הַגִּפְן, (הֵיכֵן בְּמוֹאֵב).
 עַד יַעֲזֹר נִגְעוּ - גְּלוּ, וְהִגִּיעוּ בְּגִלוֹתָם - עַד יַעֲזֹר,

תַּעֲנו מְדָבָר - וְתַעֲנו בְּמִדְבָר.
 שְׁלַחוֹתֶיהָ - נָטְשׂוּ - זְמוּרוֹת הַגִּפְן - יִתְפַּשְׁטוּ לְכָל
 עֵבֶר, (שִׁילְכוּ לַגְּלוֹת),
 עֲבְרוּ יָם - גְּלוּ עַד מַעֲבֵר לִים.
 ט. עַל כֵּן אֲבָכָה, בְּבִכֵי יַעֲזֹר, גִּפְן שְׂבָמָה - לָכֵן,
 אֲבָכָה עַל שְׂבָמָה כְּמוֹ הַבְּכִי שֶׁבְּכִיתִי עַל יַעֲזֹר,
 אֲרִיזָךְ דְּמַעֲתִי, חֲשָׁבוֹן וְאַלְעָלָה - דְּמַעוֹתֵי הַרְבוֹת,
 כִּאִילוֹ יִרוּן (הָיָה - עֵינֵי רִיבּוּי ; הַהִיפֵךְ מִצְמָא) גַּם אֵת
 חֲשָׁבוֹן וְאַלְעָלָה. (יִבְכּוּ, גַּם אֵת חוֹרְבָן חֲשָׁבוֹן וְאַלְעָלָה)
 כִּי עַל קִינְיָךְ וְעַל קִצִּירְךָ - הֵיךְ נִפְל - כִּי עַל
 קִינְיָךְ, (פִּירוֹת הַקִּיץ), וְהַקִּצִּיר - יָבוֹא הָאוֹיֵב -
 שִׁיקְרָא בְּמִרוּצָתוֹ, קִרְיָאוֹת הַיַּדָּד.
 י. וְנֶאֱסַף שְׂמָחָה וְגִיל מִן הַכְּרָמָל - מֵהַכְּרָמָל,
 (מִקּוֹם שְׂדוֹת וְכִרְמִים) - תֵּאֲסַף הַשְּׂמָחָה.
 וּבְכָרְמִים - לֹא יִרְנוּ, לֹא יִרְעֶע - לֹא תִהְיֶה רִינָה,
 וְתִרְעוֹת שְׂמָחָה בְּכִרְמֵי הַגִּפְנִים.
 יֵין בְּיָקְבִים, לֹא יִדְרֹךְ הַדְּרֹךְ - לֹא יִדְרֹכוּ הָעֲנָבִים
 בְּיָקֵב - לַעֲשׂוֹתוֹ יֵין,
 הֵיךְ הַשְּׂבָתִי - וְלֹא יִקְרָאוּ עוֹד "הַיַּדָּד" -
 שְׁקוּרָאִים בְּזִמְן דְּרִיכַת עֲנָבִים.
 יא. עַל כֵּן מַעֲי לְמוֹאֵב - כְּכַנּוֹר יִהְיֶמוּ - מַעֲי יִהְמוּ
 וַיִּבְכּוּ - עַל חוֹרְבָן מוֹאֵב,
 וְקָרְבֵי - לְקִיר חֲרָשׁ - וְקָרְבֵי יִהְיֶמָה - עַל אֲנָשֵׁי קִיר
 חֲרָשׁ.
 יב. וְהָיָה כִּי נִרְאָה - כִּאֲשֶׁר יִהְיֶה נִרְאָה לְמוֹאֵב,
 כִּי נִלְאָה מוֹאֵב עַל הַבְּמָה - כִּי עֵינֵי הוּא, לַהֲלַחַם
 עִם הָאוֹיֵב - עַל הַבְּמָה,
 וְבָא אֶל מִקְדָּשׁוֹ לְהַתְּפַלֵּל - וְלֹא יוֹכֵל - יָבוֹא לְבֵית
 הָעֵיזָ שְׁלוֹ - לַהֲתַפְּלֵל לְאֱלוֹהָיו, וְלֹא יוֹכֵל לַעֲזוֹר לוֹ
 מֵאוֹמָה.
 יג. זֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר דָּבַר ה' אֶל מוֹאֵב - מְאֹז - עוֹד
 לִפְנֵי זִמְן רַב, נִגְזָרָה עַל מוֹאֵב גְּזִירַת הַפּוֹרְעֵנוֹת.

יד. וְעַתָּה, דְּבַר ה' לְאָמָר - לַקְּבֹעַ אֵת זִמְן
 הַפּוֹרְעֵנוֹת עֲלֵיהֶם,
 בְּשִׁלְשׁ שָׁנִים - בְּתוֹךְ שְׁלוֹשׁ שָׁנִים, יִפְלוּ בִיד אֲשׁוּר,
 כְּשֵׁנֵי שָׁכִיר - כְּמוֹ יָמֵי הַשְּׂכִיר - שֶׁמִּדְּקָדֵק בְּזִמְנוֹ,
 וְנִקְלָה כְּבוֹד מוֹאֵב - כְּבוֹד מוֹאֵב, יִהְיֶה נְבוּזָה לִפְנֵי
 אֲשׁוּר,
 כָּל הַהֶמוֹן הָרַב - בְּכָל הַמּוֹן הָעַם, שִׁיפּוֹל לִפְנֵי
 אֲשׁוּר,
 וְשָׂאָר - מַעֲט מִזְעָר - יִשְׂאָרוּ מַעֲט מְאֹד,
 לֹא כְּבִיר - לֹא הַרְבֵּה.

פרק יז

א. מִשָּׂא דְּמִשְׁק - נְבוּאָה עַל דְּמִשְׁק (שְׂבָאֲרֵץ אֲרָם).
 הִנֵּה דְּמִשְׁק מוֹסֵר מַעֲוִיר - סֵרָה - מַלְהוּת עִיר.
 וְהִיתָה - מַעֲוִי מַפְלָה - וְתִהְיֶה לְעֵי חֲרָבוֹת -
 מֵהַבְּתִים שִׁיפְלוּ בָּהּ.

באורי מילים ישעיהו

ב. עֲזָבוֹת עָרֵי עֲרַעַר - יַעֲזְבוּ הָעָרִים שֶׁסָּבִיב עָרוּעַר, לַעֲדָרִים תִּהְיֶינָה, וְרַבְצוּ - וְאִין מַחְרִיד - וִיהִיו לְמַרְבֵּץ - לַעֲדָרֵי צֶאֱן, וְאִין מִי שִׁיחְרִיד אוֹתָם, (מִסּוּם שֶׁתִּהְיֶה שִׁמְמָה).

ג. וְנִשְׁבַּת מִבְּצָר - מֵאֲפָרִים, וּמִמְלָכָה - מִדְּמָשֶׁק - שׁוּמְרוּן, שֶׁהִיְתָה מִבְּצָר שֶׁל מַלְכוּת אֲפָרִים - תּוֹשֵׁבֶת, וְכֵן תּוֹשֵׁבֶת הַמַּמְלָכָה - מֵהָעִיר דְּמָשֶׁק, וְשָׂאָר אָרֶם - וְכֵן כָּל עָרֵי אָרֶם, יִגְלוּ, כְּכַבּוּד בְּנֵי יִשְׂרָאֵל - יִהְיוּ, נֶאֱמַר ה' צְבָאוֹת - כְּמוֹ כְבוֹד בְּנֵי - שְׁגָלוּ כֹּלָם, כִּד יִגְלָה כְבוֹד - כָּל עָרֵי אָרֶם.

ד. וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא יָדָל כְּבוֹד יַעֲקֹב - כְּבוֹד עֶשְׂרֵת הַשְּׁבֵטִים שְׁגָלוּ - יִהְיֶה עֲנִי וְדָל, (עֵיִי שִׁיגָלוּ).

וּמִשְׁמוֹן בְּשָׂרוֹ - יִרְזָה - וּבִשְׂרָוֹ שֶׁהִיָּה שִׁמּוֹן (בְּרוּב עוֹשֵׂר וְכְבוֹד) - יִהְיֶה רִזָּה (שִׁילָקַח מֵהֶם - כְּבוֹדָם וְעִשְׂרוֹם הָרַב)

ה. וְהָיָה כְּאֶסּוֹף קְצִיר - קָמָה, וְזָרְעוּ - שְׂפָלִים יִקְצֹרוּ - כְּמוֹ הַקּוֹצֵר שְׂאוּסָף בְּזָרְעוֹ - הַקָּמָה (הַשִּׁיבּוּלִים הַמַּחֻבְרוֹת) וְהַשְּׁבּוּלִים שֶׁבִשְׂדָה, וְלֹא מִשְׂאִיר בִּשְׂדָה שְׁבּוּלִים, כִּד אֲשׁוּר, יִגְלָה כָּל עֶשְׂרֵת הַשְּׁבֵטִים,

וְהָיָה כְּמַלְקָט שְׂפָלִים - וְאִף הַשִּׁיבּוּלִים שֶׁנִּפְלוּ - יִלְקָט וְיֵאֲסוֹף אֶחָד אֶחָד (שֶׁגַם הַמַּעֲט שֶׁבְּרָחוּ - יִגְלָה אוֹתָם) **בְּעַמְקֵי רְפָאִים** - הַגִּיא - שֶׁלִּיד יְרוּשָׁלַיִם.

ו. וְנִשְׂאָר בּוֹ כְּנֶקֶף זֵית, שְׁנַיִם שְׁלֹשָׁה גְרָגְרִים - בְּרֹאשׁ אֲמִיר - כְּמוֹ שֶׁבְּרֹאשׁ הָעֲנָפִים בַּעֲץ הַזֵּית, נִשְׂאָרִים, שְׁנַיִם שְׁלוֹשָׁה גְרָגְרִים, שֶׁמִּשְׂאִיר הַנוֹקֵף (הַפּוֹעֵל שֶׁמּוֹרִיד הַזֵּיתִים מֵהָעֵץ), כִּד, יִשְׂאָרוּ בְּבִנְיָי, רַק חֲזָקִיהוּ וְאֲנָשֵׁי יְרוּשָׁלַיִם - מִפְּנֵי סִנְחָרִיב מֶלֶךְ אֲשׁוּר.

אֲרַבְעָה חֲמֵשָׁה - בְּסַעֲפֵיהָ פְרִיָה - וְכְמוֹ שִׁישְׂאָרוּ 5 - 4 גְרָגְרִים בְּעֲנַפֵּי הַפִּירוֹת (הַזֵּיתִים), כִּד, יִשְׂאָרוּ בְּבִנְיָי, רַק חֲזָקִיהוּ וְאֲנָשֵׁי יְרוּשָׁלַיִם - מִפְּנֵי סִנְחָרִיב מֶלֶךְ אֲשׁוּר.

נֶאֱמַר ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל:

ז. בַּיּוֹם הַהוּא - בַּיּוֹם שִׁישְׂאָרוּ לַפְּלִיטָה - חֲזָקִיהוּ וְסִיעֵתוֹ,

יִשְׁעָה הָאָדָם - עַל עֲשָׂהוּ - יִפְנֶה הָאָדָם וְיִבְטַח עַל ה' - שֶׁעֲשָׂהוּ.

וְעֵינָיו - אֵל קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל תִּרְאֶינָה - וְעֵינָיו יִרְאוּ וְיִבְקָשׁוּ אֶת ה', שֶׁהוּא קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל.

ח. וְלֹא יִשְׁעָה אֵל הַמְּזַבְּחוֹת - מַעֲשֵׂה יָדָיו - וְלֹא יִפְנֶה עוֹד לְמִזְבְּחוֹת הָעִיִּז - שֶׁעֲשָׂה, (שֶׁעֲשָׂה אֶת הָעִיִּז) **וְאֲשׁוּר עָשׂוֹ אֲצַבְּעֵתּוֹ - לֹא יִרְאֶה, וְהָאֲשָׁרִים וְהַחֲמֻנִים** - וְלֹא יִרְאֶה לְלַכֵּת, אַחַר הָעִיִּז, הָאֲשִׁירוֹת וְהַחֲמֻנִים (עִיִּז - שְׁעוּבָדִים לְשִׁמְשׁ) - שֶׁעֲשָׂה לוֹ לְאֱלוֹהִים.

ט. בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיוּ עָרֵי מְעֵזוֹ - עָרֵי הַמִּבְצָר הַחֲזָקוֹת שֶׁל בְּנֵיִי, **כַּעֲזֹבֶת הַחֶרֶשׁ וְהָאֲמִיר** - עֲזוּבוֹת מִבְּנֵי אָדָם, כְּמוֹ הָיָעַר וְהָאֲמִיר, (עֲנַפֵּי רֹאשׁ הָאֵילָן - שֶׁמִּשְׂאִירִים אוֹתָם עֲזוּבִים - מַחֲמַת גּוֹבְהָם; כְּמוֹ לַעִיל פִּסּוֹק ו')

אֲשׁוּר עָזְבוּ מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְהִיְתָה שְׁמָמָה - כְּמוֹ הָעֲזוּבָה וְהַשְּׁמָמָה, שֶׁהַשְּׂאִירוֹ הַכְּנַעֲנִים מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל,

י. כִּי שָׁכַחְתָּ - אֱלֹהֵי יִשְׁעָד, וְצוּר מְעַזְדָּךְ - לֹא זָכַרְתָּ - וְכָל הָרַעָה הַזֹּאת בָּאָה, כִּי שָׁכַחְתָּ אֶת ה' שֶׁהוֹשִׁיעַ אֶתְכֶם, וְלֹא זָכַרְתָּ לְבִטּוֹת, בְּה', שֶׁהוּא לָךְ - כִּסְלַע חֲזָק.

עַל פֶּן - בַּגִּלְל,

תִּטְעֵי - נִטְעֵי נְעֻמָּנִים - שֶׁבִּתְחִילָה, נִטְעַת נִטְעֵי גִפְן טוֹבִים וְנַעֲמִים, נִטְעֵי טוֹבוֹת,

וְזָמַרְתָּ זֵר - תִּזְרְעֶנּוּ - וְכַעֲת, נִהַפְּכוּ הַנִּטְעֵי, לְנִטְעֵי וְזָמַרְתָּ זָרוֹת, שֶׁמִּסִּירִים אוֹתָם מֵהַגִּפְן, (שֶׁעֲבַדְתָּם לַעֲיִז, וְלֹא לַה' יֵת).

יא. בַּיּוֹם נִטְעָדָךְ - תִּשְׁגֶּשְׁגִי - בִּתְחִילָה כִּשְׁנִטְעַתִּי אוֹתְךָ, (שֶׁהִלַּכְתָּ אַחֲרַי ה'), גְּדַלְתָּ מַעֲלָה מַעֲלָה (בְּרוּב טוֹבָה) **וּבִבְקָר - זָרְעָדָךְ תִּפְרִיחֵי** - וּמִיד בְּבוֹקֵר שֶׁאַחֲרַי הַנִּטְעֵי, הוֹצֵאת פְּרָחִים. (שֶׁהַטוֹבָה - בָּאָה מִיד.)

יָד קָצִיר - וְעַתָּה, כִּשְׁקַלְקַת אֶת דְּרַכְךָ, יִנְדוֹד הַקָּצִיר (הַפִּירוֹת הַנִּקְצָרִים מֵהָעֵץ; כָּל הָעוֹשֵׂר וְהַטוֹבָה - תִּכְלָה מִמֶּךָ),

בַּיּוֹם נִחְלָה, וּכְאֵב אֲנוּשׁ - בַּיּוֹם שֶׁל חוֹלְשָׁה, (כְּמוֹ: "אֶת הַנְּחִלּוֹת לֹא חֲזַקְתָּם..."; יַחֲזַקָּא לַד', ד')

יב. הוּי הַמוֹן עַמִּים רַבִּים - הוּי, עַל הַמוֹן הָעַם שִׁיבּוֹא עִם סִנְחָרִיב עַל יִשְׂרָאֵל,

כְּהַמּוֹת יָמִים - יִהְמִיוֹן - שֶׁהֵמוּ (עָשׂוּ רַעַשׁ גְּדוֹל), כְּהַמּוֹת מִי הַיָּם.

יִשְׂאוֹן לְאֲמִים - כְּשְׂאוֹן מִים כְּבִירִים - יִשְׂאוֹן - הָעַמִּים שִׁיבּוֹאוּ עִם אֲשׁוּר, עָשׂוּ שְׂאוֹן רַב (עָשׂוּ רַעַשׁ גְּדוֹל), כְּשְׂאוֹן - שְׁעוֹשִׂים מִים אֲדִירִים.

יג. לְאֲמִים כְּשְׂאוֹן מִים רַבִּים יִשְׂאוֹן - הָעַמִּים שִׁיבּוֹאוּ עִם אֲשׁוּר, עָשׂוּ שְׂאוֹן רַב (עָשׂוּ רַעַשׁ גְּדוֹל), כְּשְׂאוֹן - שְׁעוֹשִׂים מִים אֲדִירִים.

וְגַעַר בּוֹ - אֵד ה', יַגַּעַר בְּשְׂאוֹן הָרַב שֶׁל אֲשׁוּר, וְיִנְס מִמְּרָחֶק - וְאִף אַחַר שִׁיגִיעוֹ לְמַרְחוֹק - יוֹסִיפוּ לָנוֹס מִתּוֹךְ הַבְּהִלָּה.

וְרִדְף, כְּמֹץ הָרִים - לִפְנֵי רוּחַ - וְאֲשׁוּר יִרְדֹּף עֵיִי הַמְּלֹאךְ, כְּמוֹ הַמּוֹץ שֶׁבְּהָרִים הַנִּרְדֹּף מֵהָרוּחַ הַמְּצוּיָה שָׁם,

וּכְגִלְגֵּל - לִפְנֵי סוּפָה - וְכְמוֹ הַגִּלְגֵּל, הַמִּתְגַּלְגֵּל בְּמַהִירוֹת בְּשַׁעַת הַסּוּפָה.

יד. לַעֲת עָרֵב - וְהִנֵּה בַלְּהָה - בְּלִילָה, כְּשִׁיכָה בְּהֶם הַמְּלֹאךְ, תִּהְיֶה בְּהִלָּה גְּדוֹלָה בְּמַחְנֵה אֲשׁוּר,

בְּטָרָם בְּקָר - אֵינָנו - וְעוֹד לִפְנֵי הַבּוֹקֵר - אֵינָנו, לֹא יִהְיֶה מַחְנֵה אֲשׁוּר קַיִים.

באורי מילים ישעיהו

זֶה חֶלֶק שׁוֹסֵינוּ, וְגוֹרֵל לְבִזְיָנוּ - זה החלק, המיועד, למי שרמס בנו, וזה הגורל, למי שבזז אותנו.

פרק יח'

נבואה לעתיד לבוא, על זמן הגאולה במהרה בימינו.
א. הוּי אֶרֶץ צֶלְצֶל כְּנָפִים, אֲשֶׁר מַעֲבֵר לְנֶהְרֵי כּוֹשׁ - הוּי, על הארץ שמעבר שנהר כוש, שמלאה בצל, מריבוי כנפי הספינות שבה (קלעי מפרשי הספינות, דומים לכנפי העופות).

ב. הַשְּׁלַח בְּיָם צִירִים - שהמלך שולח שליחים דרך הים,

וּבְכָלֵי גִמָּא עַל פְּנֵי מַיִם - בספינות מגומא-

ששטים בקלות על פני המים,

לְכוּ, מִלְּאָכִים קְלִים - לכו, השליחים, בקלות ובמהירות,

אֶל גּוֹי - אל בניי ששבו לארצם,

מִמֶּשֶׁךְ וּמִוֶּרֶט - אל בניי, שהיו עם, שנמשכו ע"י האומות ומרטו (שתלשו) את שערותיהם,

(שהרבו מאוד, להרע לבניי)

אֶל עַם נֹרָא - לבניי, שנפלאות נוראות נעשו לו תמיד,

מִן הוּא וְהִלָּאָה - מהיום שנהיה לעם - והלאה, גוֹי

קוּ קוּ וּמְבוֹסָה - עם, שהגויים רמסו אותו, קוּ קוּ, מעט מעט, (פעם אחר פעם),

אֲשֶׁר בְּזָאוּ, נֶהְרִים - אֶרְצוּ - שבזזו מלכי האומות את ארצו.

ג. כָּל יֹשְׁבֵי תֵבֵל וְשֹׁכְנֵי אֶרֶץ - אך, לא צריכים

אתם לשלוח שליחים לבניי, כי כל יושבי העולם, יראו את שיבת ישראל לארצם ולגדולתם,

וְכִרַת הַזְּלָזִלִים - בְּמִזְמֵרוֹת - אז, יכרות ה' את הענפים הרקים שבגפן - במזמרות, וְאֵת הַנְּטִישׁוֹת - ואת הענפים המתפשטים, הַסִּיר, הַתִּז - יסיר ויכרות,

(נמשל: במלחמת גוג ומגוג, כשיתקרבו לכבוש את ירושלים, וכבר יתקיים מה שנאמר: "וַיֵּצֵא חֲצִי הָעֵיר בְּגוֹלָה..."; זכריה יד' ב'; אז, תבוא מפלתם הגדולה - ויכרתו לפני בניי).

ו. יַעֲזְבוּ יַחְדָּו - יַעֲזְבוּ פְּגָרֵיהֶם,

לְעֵיט הָרִים, וּלְבִהֶמַת הָאֶרֶץ - לעיט (שם עוף) שבהרים, ולבהמה שבארץ,

וְקָץ עָלָיו - הָעֵיט - בימי הקיץ יבוא על פגרי חיילי גוג - העיט,

וְכָל בְּהֵמַת הָאֶרֶץ - עָלָיו תִּתְחַרֵף - ובהמת הארץ,

תבוא על פגרי חיילי גוג - בחורף. (שהרי זמן רב יקח, לקבור את כל פגרי גוג ומגוג: "וַיִּקְבְּרוּם בֵּית יִשְׂרָאֵל לְמַעַן טַהַר אֶת הָאֶרֶץ שֶׁבַע חֳדָשִׁים..."; יחזקאל לט', יב')

ז. בָּעֵת הַהִיא יוּבַל שֵׁי לֵה' צְבָאוֹת - יביאו שי, מנחה - לה' צבאות,

עִם מִמֶּשֶׁךְ וּמִוֶּרֶט - מבניי, שהיו עם, שנמשכו ע"י האומות ומרטו (שתלשו) את שערותיהם,

(שהרבו מאוד, להרע לבניי)

וּמַעֲסֵם נֹרָא - מבניי, שנפלאות נוראות נעשו לו תמיד,

מִן הוּא וְהִלָּאָה - מהיום שנהיה לעם - והלאה,

גוֹי קוּ קוּ - וּמְבוֹסָה - עם, שהגויים רמסו אותו, קוּ קוּ, מעט מעט, (פעם אחר פעם),

אֲשֶׁר בְּזָאוּ נֶהְרִים אֶרְצוּ - שבזזו מלכי האומות את ארצו.

אֶל מְקוֹם שֵׁם ה' צְבָאוֹת הַר צִיּוֹן - אל המקום שיקרא שם שמו של ה' צבאות, הוא הר ציון.

פרק יט'

א. מִשָּׂא מִצְרַיִם - נבואה על מצרים.

הִנֵּה ה' רֹכֵב עַל עֵב קַל - וּבֹא מִצְרַיִם - כבייכול, ה' רוכב על ענן הממהר במעופו לבוא על מצרים,

(שה' ימהר להביא עליהם הפורענות).

וְנָעוּ אֱלִילֵי מִצְרַיִם - מִפְּנֵיו - אלילי מצרים, ינועו מרוב פחד, מפני ה' שמביא עליהם הרעה, (שאינם יכולים להושיעם).

וּלְבַב מִצְרַיִם יִמַּס בְּקָרְבוֹ - לב מצרים, ימס בתוך גופו - מרוב הפחד.

ב. וְסִכְסְכְתֵי מִצְרַיִם - בְּמִצְרַיִם, וְנִלְחְמוּ אִישׁ -

בְּאֶחָיו, וְאִישׁ - בְּרֵעֵהוּ, עֵיר - בְּעֵיר, מִמְּלָכָה -

בְּמִמְלָכָה - אבלבל את מצרים בינהם, כך שילחמו בינם לבין עצמם. (מלבד מלחמתם - באויב).

ג. וְנִבְקָה רִיחַ מִצְרַיִם בְּקָרְבוֹ - תתרוקן חכמת מצרים,

וְעֵצָתוֹ - אֲבִלְע - ואשחית את מחשבותם.

(שלא ימצאו עיצה - להנצל).

וְדָרְשׁוּ אֶל הָאֱלִילִים וְאֶל הָאֲטִים - מיני ע"ז,

כְּנִשְׂא נִס הָרִים - תִּרְאוּ - כי תראו את הנס המורם על ההרים.

וְכִתְקַע שׁוֹפָר - תִּשְׁמְעוּ - ותשמעו, את תקיעת השופר - לקבץ נדחי ישראל.

ד. כִּי לֵה אָמַר ה' אֵלֵי אֲשֶׁקְטָה, וְאֲבִיטָה בְּמִכּוֹנֵי - כשאגאל את בניי, אשקוט במנוחה, ואביט על

מכוני, על בית המקדש,

כַּחַם צַח - ומנוחה זו, תהיה טובה ונעימה, כמו החום הצח והבהיר,

עָלֵי אוֹר - שבא אחר האור - המטר, שחום זה יפה וטוב,

כְּעֵב טַל - וכמו עב, ענן, המביא טל על הארץ,

כַּחַם קְצִיר - בימי הקציר החמים.

ה. כִּי לְפָנַי קְצִיר - כְּתָם פֶּרֶחַ - כי לפני זמן הקציר, כשתם הפרח - ונפל,

וּבִסֹר גִּמַּל - יִהְיֶה נֶצֶה - ויוצא הציץ (תחילת הפרי) - שהוא עדיין בוסר, (הנגמל לאט לאט, עד שנהיה פרי בשל).

באורי מילים ישעיהו

וְאֵל הָאֲבוֹת וְאֵל הַיְדְעָנִים - מיני כישוף.
ד. וְסִפְרָתִי אֶת מְצָרִים - אמסור את מצרים,
בֵּיד אֲדֹנָיִם קָשָׁה, וּמִלֶּךְ עִז - יִמְשַׁל בָּם, נֶאֱמַר
הָאֲדֹנָן ה' צְבָאוֹת - ביד מלך קשה (מלך אשור).
ה. וְנִשְׁתּוּ מַיִם - מֵהַיָּם - יסורו ויופסקו המים -
 מוהים, (מהנילוס - שהוא מקום כינוס המים במצרים),
וְנָהָר - יִחְרַב וַיִּבֶשׂ - ונהר הנילוס יהיה חרב ויבש.
 (חורבן מצרים נמשל לחורבן הנילוס, משום, שכל שבחה של מצרים
 הוא מהיאור)
ו. וְהָאֲזַנִּיחוּ נְהָרוֹת - יעזבו מימי נהרות
 שבמצרים. (שהנהרות יתייבשו)
דָּלְלוּ וְחָרְבוּ יְאֹרֵי מְצֹר - ולכן, יאורי מצרים
 העמוקים (שלשם זורמים הנהרות) - יהיו דלילים
 וחרבים (יבשים) ממים.
קָנָה וְסוּף - קָמְלוּ - והקנה והסוף הגדלים בשפת
 היאור - יתייבשו ויכרתו.
ז. עָרוֹת עַל יְאֹר - על פי יאור - העשבים
 המעוררים ומחוברים בקרקע על יד היאור,
וְכָל מְזֻרַע יְאֹר - וכל הזרעים הנזרעים ליד
 היאור,
יִיבֶשׂ, נִדְף - וְאֵינָנוּ - יתייבשו, יכרתו, ואינם עוד!
ח. וְאָנֹנוּ הַדְּיָגִים - הדייגים - יצטערו ויתאבלו על
 שאין עוד דגים,
וְאָבְלוּ - כָּל מְשֻׁלְכֵי בֵיאֹר חֲפָה - יתאבלו כל
 המשליכים חכה לדוג דגים,
וּפְרָשֵׁי מְכַמְרֵת עַל פְּנֵי מַיִם - אֲמָלְלוּ - ופורשי
 הרשתות לצוד הדגים - יכרתו. (שתכרת פרנסתם).
ט. וּבִשְׁנוּ עֲבָדֵי פְּשָׁתִים, שְׂרִיקוֹת - עושי הרשתות
 מהפשתים וסורקים אותם במסרק- (לעשות ממנו
 חוטים לרשתות) - יבושו במלאכתם - שאין בה עוד
 צורך.
וְאֲרָגִים חוּרֵי - והאורגים רשתות עם חורים,
 מחוטי הפשתים - יתייבשו.
י. וְהָיוּ שְׁתַּתִּיָּה - מִדְּכָאִים - הרשתות, כאילו יהיו
 נשברים ונכרתים, (שאין בהם עוד צורך)
כָּל עֹשֵׂי שֶׁכֶר - אֲגַמִּי נֶפֶשׂ - כל עושי הסכרים
 (להקל על תפיסת הדגים) - יהיו מדוכאים מעגמת נפש.
יא. אֵךְ אֹוֹלִים - שְׂרֵי צַעַן - כל שרי צוען (עיר
 במצרים) - תאבד חכמתם, ויהיו כאוילים,
חֲכָמֵי יַעֲצִי פְרָעָה - עֲצָה נִבְעָרָה - החכמים
 שביועצי פרעה יהיו כבערים וכסילים בעיצות
 שיתנו לפרעה,
אֵיךְ תֹּאמְרוּ אֵל פְּרָעָה, בֶּן חֲכָמִים אֲנִי, בֶּן מַלְכֵי
קָדָם - איך תוכלו לאמר, ולשבח עצמכם לפני
 פרעה, שאתם בנים של חכמים גדולים, ואבותי
 מלכי קדם נתנו בידינו חכמה רבה.
יב. אֵיִם אֶפּוֹא חֲכָמֵיךְ, וַיְגִידוּ נֹא לָךְ, וַיִּדְעוּ מֵה
יַעֲץ ה' צְבָאוֹת עַל מְצָרִים - היכן כל חכמך פרעה!
 ויגידו לך מה חושב עליך ה', וכיצד תוכל להנצל!
יג. נוֹאֲלוּ - שְׂרֵי צַעַן - אוילים שרי העיר צוען,

נְשָׂאוּ - שְׂרֵי נֹף - התפתו שרי נוף (כמו: "...הַנְּחֹשׁ
 הַשִּׁיאֲנִי - וְאָכַל"; בראשית ג', יג'), לשמוע בקול החכמים
 שינצחו במלחמה,
הִתְעוּ אֶת מְצָרִים - פִּנְתַּי שְׁבֻטִיָּה -
יָד. ה' מִסֵּךְ בְּקַרְבָּה רוּחַ עוֹעִים - ה' מזג וערבב
 בדעת החכמים - רווח עוֹעִים - שדעתם ועצתם -
 תתעוות ותעקם.
וְהִתְעוּ אֶת מְצָרִים - בְּכָל מַעֲשֵׂהוּ - התעו את
 מצרים בכל המעשים שעשו,
כְּהִתְעוֹת שְׁפוֹר - בְּקִיאוֹ - כמו השיכור, שתועה,
 ומתגלגל בקיאו.
טו. וְלֹא יִהְיֶה לְמְצָרִים - כל תועלת,
מַעֲשֵׂה אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה - בכל מעשה שיעשו - להנצל,
רֹאשׁ וְזֶנֶב, כְּפָה וְאַגְמוֹן - גם עיצות גדולי
 החכמים, וגם עיצות החלושים - יכשלו. (כְּפָה - ענף
 עץ חזק, גדולי היועצים), אגמון - עץ חלש. (היועצים הקטנים).
טז. בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה מְצָרִים - כְּנָשִׁים - חלשים
 כנשים.
וְחָרַד וּפְחָד, מִפְּנֵי תְנוּפַת יָד ה' צְבָאוֹת אֲשֶׁר הוּא
מְנִיף עָלָיו - ירעדו מפחד - יד ה', המונפת עליהם -
 להכותם.
יז. וְהִיָּתָה אֲדָמַת יְהוּדָה - דבר מפלת חיל סנחריב
 מלך אשור - ע"י המלאך, באדמת יהודה,
לְמְצָרִים - לְחָגָא - יהיה למצרים לחגא - שיפחדו
 ויבינו, שמפלתם לפני אשור היתה מגזירת ה' ולא
 במקרה.
כָּל אֲשֶׁר יִזְכִּיר אֶתְּךָ אֶלָּיו - יִפְחָד - כל זמן
 שיזכירו מפלת אשור ביהודה - יגרום להם לפחד
 מה' ית',
מִפְּנֵי עֲצַת ה' צְבָאוֹת אֲשֶׁר הוּא יוֹעֵץ עָלָיו -
 מהמחשבה שחושב ה' על מצרים.
יח. בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיוּ חֲמֵשׁ עָרִים בְּאֶרֶץ מְצָרִים,
מִדְּבָרוֹת שְׁפַת כְּנַעַן, וְנִשְׁבְּעוֹת לַה' צְבָאוֹת -
 תושבי חמש ערים במצרים, מהשבויים שישבו
 לארצם, יאמינו בֵּה', ידברו בלשון הקודש וישבעו
 בשם ה',
עִיר הַהָרִס - יֹאמְרוּ לְאַחַת - עד כדי כך, שאם
 אחת מהערים, לא יקבלו את אמונת ה' על עצמם
 - תהרס העיר ההיא.
יט. בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה מְזֻבָּח לַה' בְּתוֹךְ אֶרֶץ
מְצָרִים, וּמִצְבֵּה אֶצֶל גְּבוּלָה - לַה' - יבנו במצרים
 מזבחות ומצבות (מצבה - אבן אחת) - להקריב בהם
 לה' ית'.
כ. וְהָיָה לְאוֹת וּלְעֵד לַה' צְבָאוֹת בְּאֶרֶץ מְצָרִים -
 המזבח והמצבה, יהיה לאות ולעדוּת, שעובדים
 הם - לה' ית',

באורי מילים ישעיהו

וַנַּעֲלֶךָ תַּחֲלֹץ מֵעַל רִגְלֶיךָ - ושיחלוץ הנעליים מרגליו,
וַיַּעַשׂ כֵּן , הִלָּךְ , עָרוֹם וַיַּחֲף - וכך הלך, בבגדים קרועים ובלויים, כאילו הוא ערום, ויחף.
ג. וַיֹּאמֶר ה' פֶּאֶשֶׁר הִלָּךְ עַבְדִּי יִשְׁעִיָּהוּ עָרוֹם וַיַּחֲף שְׁלֹשׁ שָׁנִים אוֹת וּמוֹפֶת עַל מִצְרַיִם וְעַל כּוֹשׁ - והליכה זו, לאות, שבסוף שלוש השנים, יכבוש אשור את מצרים ואת כוש, וכך ילכו לפני שוביהם.
ד. כֵּן יִנְהַג מֶלֶךְ אֲשׁוּר אֶת שְׁבֵי מִצְרַיִם וְאֶת גְּלוֹת כּוֹשׁ , נְעָרִים וְזָקְנִים - עָרוֹם וַיַּחֲף , וְחֲשׂוּפֵי שֵׁת - וילכו כך, שערוותם מגולה, (שיגלו בבזיון גדול)
עָרוֹת מִצְרַיִם - (וכך גם כוש).
ה. וַחֲתוּ וְבָשׂוּ - וישראל ישברו ויתביישו, **מִכּוֹשׁ מִבְּטָטִים -** על שהיו מביטים בכוש שיעזרו להם,
וּמִן מִצְרַיִם תִּפְאָרְתָם - ועל שהיו מתפארים בבטחון גדול, על עזרת מצרים.
ו. וַאֲמַר יֹשֵׁב הָאֵי הִזָּה בְּיִוִם הַהוּא - יושבי איי (שנמצאת בגבול הים)
הִנֵּה כֹה מִבְּטָטִים , אֲשֶׁר נִסְנוּ שָׁם לַעֲזָרָה לְהִנָּצֵל מִמִּפְנֵי מֶלֶךְ אֲשׁוּר - הנה, כך עלה בגורלם של מי שהיינו מביטים בו (כוש ומצרים) - שיעזרנו מפני אשור, **וְאִיךָ נִמְלֵט אֲנַחְנוּ -** וא"כ כיצד אנו נוכל להנצל מאשור.

כִּי יַצְעֲקוּ אֶל ה' מִפְּנֵי לַחְצִים , וַיִּשְׁלַח לָהֶם מוֹשִׁיעַ וְרֹב וְהַצִּילָם - וכשיצעקו לה' - ישלח להם ה' מושיע רוב - מושיע גדול וחזק - להושיעם.
כא. וְנוֹדַע ה' לְמִצְרַיִם - בישועות שיעשה למצרים מפני אויביהם, יִנָּדַע ויתגדל שם ה' במצרים, **וַיִּדְעוּ מִצְרַיִם אֶת ה' בְּיִוִם הַהוּא וְעַבְדוּ זָבַח וּמִנְחָה וְנָדְרוּ נֶדֶר לַה' - וְשָׁלְמוּ -** ויעשו לה' קרבנות, ידרו לפניו נדרים - וישלמו את נדריהם.
כב. וְנָגַף ה' אֶת מִצְרַיִם נֶגֶף וְרִפּוּא - ה' יכה במצרים, ואח"כ ירפא את השבר שעשה, כדי שיכירו, כי ה' - הוא המכה והמרפא.
וְשָׁבוּ עַד ה' וְנַעֲתַר לָהֶם - ישובו בתשובה לה' - ויקבל תשובתם, **וְרִפְאֵם -** וירפא את שברם.
כג. בְּיִוִם הַהוּא תִהְיֶה מְסָלָה - תהיה דרך כבושה וסלולה, **מִמִּצְרַיִם אֲשׁוּרָה -** בין מצרים לאשור, (שהנותרים ממחנה אשור, אחר הכאת המלאך את חיל אשור, יכירו גם הם את ה' - ויחברו למצרים)
וּבָא אֲשׁוּר - בְּמִצְרַיִם , וּמִצְרַיִם - בְּאֲשׁוּר - ילכו תמיד בדרך הסלולה - ממצרים לאשור, **וְעַבְדוּ מִצְרַיִם אֶת אֲשׁוּר -** ויעבדו מצרים עם אשור - את ה'!
כד. בְּיִוִם הַהוּא יִהְיֶה יִשְׂרָאֵל - שְׁלִישִׁיָּה לְמִצְרַיִם וּלְאֲשׁוּר - בני"י יהיו האומה השלישית (בנוסף למצרים ולאשור) שיעבדו את ה', **בְּרִכָּה בְּרִכָּב הָאָרֶץ -** ותהיה להם (לבני"י) - ברכה בארץ, יותר משאר העמים.
כה. אֲשֶׁר בְּרִכּוֹ ה' צְבָאוֹת לְאֹמֶר - אשר ברך אותם (את בני"י) ,

פרק כא'

א. מִשָּׂא מִדְּבַר יָם - נבואה על בבל, היושבת במדבר, ממערב (מים) למדי ופרס - הבאים עליה למלחמה.
פְּסוּפּוֹת בְּנִגְב - לַחֲלֹף - כשיחלוף ויבוא עליהם האוייב (מדי ופרס), יעלה אבק, כמו האבק שעולה בזמן סופה בנגב.
מִמִּדְּבַר בָּא - מדרך המדבר יבוא האוייב, **מֵאֶרֶץ נוֹרָאָה -** המדבר נקרא מקום נורא. (שהוא מקום נחשים ועקרבים)
ב. חֲזוֹת קֶשֶׁה הַגֵּד לִי - נבואה קשה נראתה לי על בבל,
הַבּוֹגֵד - בּוֹגֵד , וְהַשׁוֹדֵד - שׁוֹדֵד - בבל שבגדו ושדדו את העמים - יבגדו וישדדו אותם, **עָלִי עֵילָם -** עלו על בבל, אנשי עילם!
צוּרֵי מְדֵי - שימו מצור על בבל, אנשי מדי!

בְּרוּךְ עַמֵּי מִצְרַיִם - שבחרתי בס במצרים היות עמי,
וּמַעֲשֵׂה יְדֵי אֲשׁוּר - ומבורכים אשור שהם מעשה ידי, והכירו בי לעבדי.
וְנִחַלְתִּי יִשְׂרָאֵל - וישראל שהם נחלתי.

פרק כ'

א. בְּשָׁנֹת בֵּא תִרְתֵּן אֲשֻׁדּוּדָה - בשנה שבא תרתן לכבוש את אשדוד,
בְּשָׁלַח אֹתוֹ סָרְגוֹן מֶלֶךְ אֲשׁוּר - סרגון הוא סנחריב.
וַיִּלָּחֶם בְּאֲשֻׁדּוּד - וַיִּלְכְּדָה :
ב. בַּעַת הַהִיא דָּבַר ה' בְּיַד יִשְׁעִיָּהוּ בֶן אֲמוּץ לֵאמֹר : לֵךְ וּפְתַחַת הַשֶּׁק מֵעַל מִתְּנִיף - ציוה ה' את ישעיהו, שיתיר את שקו שלבש באבילותו על גלות 10 השבטים,

באורי מילים ישעיהו

כָּל אֲנַחְתָּהּ - הַשְּׁבִתִּי - כל האנחות שנאנחו העמים - מעול בבל, כעת במפלת בבל- יופסקו.

ג. עַל כֵּן מָלְאוּ מִתְּנִי - חֲלָחָה - רעדה וחרדה אחזה במותני אנשי בבל,

י.א. מִשָּׂא דוֹמָה - נבואה על אנשי דומה (דומה - אחד מ - 12 בני ישמעאל),

אֵלֵי קָרָא מִשְׁעִיר - קול הנבואה קורא, שמשעיר תבוא עליהם הרעה,

צִירִים אֲחֻזּוּנִי - פְּצִירֵי יוֹלְדָה - כאבים אחזו באנשי בבל - כצירי היולדת.

שָׁמֶר - מֵהַ מְלִילָה, שָׁמֶר - מֵהַ מְלִיל - אנשי דומה, ישאלו השומרים בעיר: מה היה הלילה, האם בא האוייב?

נְעוּיֹתֵי מִשְׁמַע - נתעקם גופי מהשמועה על פורענות בבל.

י.ב. אָמַר שָׁמֶר - ויענה להם השומר,

נְבַהֲלֹתֵי מְרָאוֹת - נבהלו, מלראות את הפורענות.
ד. תַּעֲהָ לִבִּי - ליבי הלך ותעה, (שלא ידע מה לעשות מרוב צער.)

אָתָּה בָּקֵר וְגַם לַיְלָה - אמנם הגיע הבוקר, אך הלילה שוב יבוא ונצטרך לשמור,

פְּלָצוֹת בַּעֲתֵתְנִי - חרדה גדולה הפחידה אותי,
אֶת נִשְׁף חֲשָׁקִי - את הלילה שחשק בלטשצר - לעשותו בשמחה גדולה על מלכותו,

אִם תִּבְעִיּוֹן בְּעִי - אם תבקשו לשאול שוב - שאלו,

שָׁם לִי לַחֲרָדָה - הפך ה' לחרדה גדולה (מהכתב שכתב המלאך בכותל ההיכל, חרד מאד על הכתב הוא כמו שכתוב: "אדין מלכא זיווהי שנוהי ורעיונוהי יבהלוניה וקטרי חרציה משתריין וארכובתיה דא לדא נקשין") (ובלילה ההוא, נהרג בלשאצר ונכבשה בבל ומלך בה דריוש כמפורש בדניאל.)

י.ג. מִשָּׂא בְּעֶרְב - נבואה על אנשי ערב, (מבני קדר)

בִּיעֵר בְּעֶרְב - תְּלִינוּ, אַרְחוֹת דְּדָנִים - שיירות אנשי דדן, שהיו עוברים בערב, ילוננו ביער של ערב, כי אהליהם חרבו.

ה. עֲרֹךְ הַשְּׁלֶחֶן, צַפֵּה הַצִּפִּית, אֲכֹל שֵׁתָה - שבילי המשתה שעשו בלטשצר ושריו, העמידו שומרים לצפות, שלא באים עליהם מדי ופרס,

י.ד. לְקִרְאֵת צִמָּא - הֲתִיּוּ מֵיִם - הביאו מים לפני אנשי ערב הגולים מקומם,

יִשְׁבִּי אֶרֶץ תִּימָא, בְּלַחְמוֹ - קִדְמוּ נִדְד - אנשי תימא, קדמו בלחם, את פני גולי ערב.

קומו השָׂרִים, מִשְׁחוּ מִגֶּן - והיו אומרים לשרים: קומו לצחצח המגנים למלחמה.

טו. כִּי מִפְּנֵי חֲרָבוֹת - נִדְדוּ - כי נדדו מארצם מפני החרב שבאה עליהם,

מִפְּנֵי חֲרָב נְטוּשָׁה - מפני החרב שפשטה בארצם, **וּמִפְּנֵי קִשְׁת דְּרוּכָה** - ומפני קשתות האוייב הדרוכות ומוכנות לירי.

ו. כִּי כֹה אָמַר אֱלֹהֵי ה', יֵךְ הַעֲמֵד הַמִּצְפָּה אֲשֶׁר יִרְאֶה יִגִּיד - שהצופה שהעמידו, יגיד את אשר יראה.

וּמִפְּנֵי כְּבֹד מְלַחְמָה - ומפני המלחמה החזקה.

ז. וְרָאָה רֶכֶב - שבא עליהם.
צָמַד פְּרָשִׁים - זוג פרשים שרוכבים על הרכב.
רֶכֶב חֲמוֹר רֶכֶב גָּמַל - רוכבים על חמור וגמל, **וְהַקְּשִׁיב קֶשֶׁב - רֶב קֶשֶׁב** - הקשיב ברוב קשב, לשמוע את המון העם הבאים להלחם עליהם.

ח. וַיִּקְרָא אֲרִיָּה - הצופה יקרא: הגיע האריה, (מדי ופרס)

טז. כִּי כֹה אָמַר ה' אֱלֹהֵי, בְּעוֹד שָׁנָה פְּשָׁנֵי שְׂכִיר - בעוד שנה מזמן נבואתי זו, (כשני שכיר - זמן מדויק - כשכיר המדייק בזמן שכירותו)

עַל מִצְפָּה - שהאריה כאילו עומד על המצפה לראות היכן טרפו.

וְכָלָה - כָּל פְּבוֹד קֶדֶר - יכלו כל אנשי ערב, מבני קדר.

ה' אֲנֹכִי עֹמֵד תְּמִיד יוֹמָם וְעַל מִשְׁמֵרֹתַי אֲנֹכִי נֹצֵב כָּל הַלַּיְלוֹת - ביום ובלילה אני עומד ומצפה, מתי יבוא חיל מדי ופרס, ויחריבו את בבל - שהרעו לישראל.

יז. וּשְׂאֵר - הַשְּׂאֲרִית,

ט. וְהִנֵּה זֶה בָּא, רֶכֶב אִישׁ, צָמַד פְּרָשִׁים - והנה, הגיע חיל האוייב,

מִסְפָּר קִשְׁת גְּבוּרֵי בְּנֵי קֶדֶר - יִמְעָטוּ - מספר בעלי הקשת בקדר - ילך ויתמעט,

וַיַּעַן וַיֹּאמֶר: נִפְלָה נִפְלָה בְּבַל וְכָל פְּסִילֵי אֱלֹהֵיהָ שֹׁבֵר לְאַרְצָה - וענה המלאך הדובר אל ישעיהו:

כִּי ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל דָּבָר - וגזירה היא מלפניו!

י. מִדְּשֵׁתִי - בבל תהיה מדושתי - כתבואה שדשים אותה,

וְכֵן גְּרִנִּי - התבואה שבגורן, שדשים אותה.

פרק כב'

א. מִשָּׂא גֵיא חֲזִיוֹן - נבואה על הגיא שבו היה החזיון - מראה הנבואה, על ירושלים, (ירושלים נקראה גיא, משום שהושפלה וירדה מתפארתה)

באורי מילים ישעיהו

וּתְבַט בַּיּוֹם הַהוּא - אֶל נֶשֶׁק בַּיַּת הַיַּעַר - וּפְנוּ
 להביט אל המגנים, ששם שלמה בבית יער
 הלבנון. (ר"ל, שהתכוננו למלחמה, ולא לשוב בתשובה לה')
ט. וְאֵת בְּקִיעֵי עֵיר דָּוִד, רְאִיתֶם - כִּי רָבוּ - וְאֵת
 הפרצות שנפרצו בחומה, ראיתם שרבים הם,
וְתִקְבְּצוּ אֶת מֵי הַבְּרֵכָה הַתַּחְתּוֹנָה - אִסְפַּתֶם אֶת
 המים שהתפזרו מהבריכה התחתונה, להכין מהם
 טייט - לתקן פרצות החומה.
י. וְאֵת בְּתֵי יְרוּשָׁלַם - סִפְרֹתֶם - סִפְרַתֶם הַבְּתִים
 שלכל אחד מבני העיר,
וְתַצּוּ הַבְּתִים - לְבַצֵּר הַחוּמָה - וְהַבְּתִים
 המיותרים הרסתם, לתקן באבניהם את החומה.
יא. וּמִקּוֹה עֲשִׂיתֶם, בֵּין הַחֲמַתִּים - עֲשִׂיתֶם חֲרִיץ,
 בין החומות הכפולות של העיר, שיתאספו בו
 מים,
לְמֵי הַבְּרֵכָה הַיְשָׁנָה - וּמִשָּׁם נִמְשָׁכִים הַמִּים
 לבריכה הישנה,
וְלֹא הַבְּטַתֶם אֶל עֲשִׂיָהּ - וְלֹא הַבְּטַתֶם לְשׁוֹב אֵל ה'
 - שעשה ושמר על ירושלים עד עתה,
וַיִּצְרָה מִרְחוֹק - לֹא רְאִיתֶם - וְלֹא רְאִיתֶם לְשׁוֹב
 אל ה' - שעוד מרחוק, מזמן רב מאוד, יצר אותה
 להשכין בה שכינתו.
יב. וַיִּקְרָא ה' אֱלֹהִים צְבָאוֹת בַּיּוֹם הַהוּא, לְבָכִי
וּלְמִסְפָּד וּלְקִרְחָה וּלְחִגּוֹר שָׁק - ה' קרא לבניי, ע"י
 הנביאים, לשוב בתשובה, לבכות ולהספיד,
 לקרוח קרחה (תלישת השיער - מצער), ולחגור שק,
יג. וְהָיָה שִׁשׁוֹן וְשִׁמְחָה, הָרֵג בְּקֶרֶךְ, וְשָׁחַט צֹאן,
אָכַל בָּשָׂר, וְשָׁתוֹת יַיִן, אָכֹל וְשָׁתוֹ - כִּי מָחָר
נָמוֹת - ובניי לא דאגו מאזהרת הנביאים, ועוד
 לעגו לדבריהם ואמרו, בואו נאכל ונשתה, הרי
 הנביאים מבטיחים לנו כי מחר נמות ע"י האוייב.
 (ובזה חיללו את שם ה' ית')

יד. וְנִגְלָה בְּאָזְנֵי ה' צְבָאוֹת אִם יִכְפֹּר הָעֶוֹן הַזֶּה
לְכֶם עַד תִּמְתּוֹן אָמַר ה' אֱלֹהִים צְבָאוֹת - ה'
 נשבע, שעוון זה שחללו את שם ה', לא יכופר
 בגלותם - עד שימותו.
טו. כֹּה אָמַר ה' אֱלֹהִים צְבָאוֹת לְךָ בֹּא אֶל הַסִּיחַן
הַזֶּה עַל שְׁבִנָּא אֲשֶׁר עַל הַבַּיִת - לְךָ אֵל שְׁבִנָּא
 הממונה על אוצרות המלך חזקיהו, (שחשב, למסור את
 העיר ביד סנחריב מלך אשור)
טז. מֵה לְךָ פֶּה וּמֵי לְךָ פֶּה, כִּי חֲצַבְתָּ לְךָ פֶּה קִבְרִי -
 מה יש לך פה בירושלים, ומי ממשפחתך נמצא
 כאן, שאתה חושב להכין לעצמך קבר בירושלים,
 (שחושב שיזכה להיקבר בירושלים),
חֲצַבִּי מְרוֹם קִבְרוֹ - וְאֵתָה בּוֹטֵחַ בַּעֲצַמְךָ, כְּמִי
 שהכין לו קבר במקום גבוה - שלא מפחד
 שיורידוהו משם.

מה לך אפוא, כִּי עֲלִית פֶּלֶךְ - לַגָּגוֹת - מְדוּעַ עֲלוּ
 כולם לגגות, כדרך הנצורים העולים לגג - לצפות
 על האוייב.
ב. תִּשְׁאֹת מְלָאָה - יְרוּשָׁלַם שֶׁהִיָּתָה מְלָאָה בְּקוֹל
 שאון - קול רעש המון העם,
עֵיר הַוּמָיָה, קְרִיָה עֲלִיזָה - מְלָאָה בְּרַעַשׁ,
 ובשמחת המון העם,
חֲלָלִיךָ - לֹא חֲלָלִי חֶרֶב, וְלֹא - מִתֵּי מִלְחָמָה -
 החללים והמתים, לא בחרב נהרגו, אלא במיתת
 רעב הקשה ממנה.
ג. כָּל קְצִינֶיךָ נִדְדוּ יַחַד - כָּל הַקְּצִינִים וְהַשְּׂרִים
 ברחו יחד, (צדקיהו ושריו, שברחו מני"ג)
מִקְשֵׁת אֲסָרוּ - עַל יְדֵי בַעֲלֵי הַקְּשֵׁת, שֶׁרָדְפוּ
 אחריהם - נתפסו ונאסרו, (כי כאשר ברחו דרך המערה
 הזמין הקב"ה צבי אחד, שרץ על המערה ממעל, ורדפו אחריו
 רובי קשת, וכשבאו לפתח המערה מצאו את צדקיהו ושריו
 יוצאים - ותפשו ואסרום)
כָּל נִמְצְאֶיךָ - אֲסָרוּ יַחַד - כָּל הַנִּמְצָאִים בַּעֵיר,
 נאסרו יחד ע"י ני"ג.
מִרְחוֹק בְּרָחוּ - וְאִף אֲלוּ שֶׁבְּרָחוּ רְחוֹק - נִתְפָּסוּ.
ד. עַל כֵּן אָמַרְתִּי, שְׁעוּ מִנִּי - הֲרַפּוּ וְעֲזַבְנִי לְנַפְשִׁי,
אָמַרְתִּי בְּבָכִי - וְאִבַּכְתֶּם בְּמִרְרוֹת עַל עַמִּי,
אֶל תֵּאֲמָצוּ לְנַחֲמֵנִי - עַל שֵׁד בַּת עַמִּי - אֵל
 תתאמצו לנחמני, על השוד, שבא על עמי.
ה. כִּי יוֹם - מוֹכֵן מֵאֵת ה' עַל יְרוּשָׁלַם,
מֵהוּמָה וּמִבוֹסָה - יוֹם שֶׁל שֶׁבֶר, וְשֶׁל רְמִיסַת אֲנָשִׁי
 ירושלים,
וּמִבוֹכָה לֵה' אֱלֹהִים צְבָאוֹת בְּגִיא חֲזִיוֹן - וּמִבוֹכָה
 - שלא ידעו אנשי ירושלים כיצד להנצל.
מִקְרָקֶר קֶר - יִהְרוֹס הָאוֹיִיב אֶת קִיר חוֹמוֹת
 ירושלים,

נְשׁוּעַ אֶל הָהָר - וְקוֹל הַבּוֹרְחִים מֵהָעִיר, לְנוֹס אֶל
 ההרים.
ו. וְעֵילָם נִשְׂא אֶשְׁפָּה - בְּנֵי עֵילָם בָּאוּ לְעִזְרַת בָּבֶל,
 עם אשפה מלאה בחיצים,
בְּרָכַב אָדָם פָּרָשִׁים - בְּרַכְבִּים וְעֲלִיהֶם פְּרָשִׁים.
וְקִיר עָרָה - מִגֵּן - הָאוֹיִיב עִם הַמַּגְנִים שֶׁנִּשְׂאוּ,
 הגיע עד החומה. (ערה - מלשון לערות, להתחבר)
ז. וַיְהִי מִבְּחַר עֲמֻקִּיךָ מְלָאוּ רָכָב - הַעַמֻּקִּים
 המובחרים והטובים יתמלאו ברכב האוייב,
וְהַפָּרָשִׁים - שֵׁת שְׁתוֹ הַשְּׁעָרָה - וְהַפְּרָשִׁים שֶׁמּוֹ
 פניהם לכיוון שערי העיר.
ח. וַיִּגַּל אֶת מִסְדָּךָ יְהוּדָה - הָאוֹיִיב גִּילָה אֶת הַמִּסְדָּךְ
 שהגן על אנשי יהודה, שהחריב את המקדש
 (שהמקדש, היה מגן ומסכך על ישראל).

באורי מילים ישעיהו

דָּבָר - תכרת ותיפול ממשלת שבנא, ויחד עימו כל הכלים שעל היתד הנישאים עליו - יפלו.
(שכל משפחתו ואנשיו - יושפלו מגדולתם.)

פרק כג'

א. מִשָּׂא צַר - נבואה על צור.
הִילִילוּ אֲנִיּוֹת תְּרָשִׁישׁ - תיללו אנשי הספינות ההולכות מתרשיש לצור- על שנחרבה צור,
כִּי שָׁדַד מִבַּיִת מְבֹאָה - כי נשדדה צור, ואין בה עוד בית - לבוא שם.
מֵאַרְץ פְּתַיִם נִגְלָה לָמוֹ - מארץ כיתים עלה ונגלה האוייב - על צור.
ב. דָּמוֹ יִשְׁבִּי אֵי - יושבי האיים ליד צור, ישבו דוממים ואבלים, על חורבן צור,
סַחַר צִידוֹן עֵבֶר יָם מְלֹאֹף - הסוחרים העוברים בים עם הסחורה, שהיו ממלאים את העיר צור - ידמו על חורבן צור.
ג. וּבְמַיִם רַבִּים זָרַע שָׁחַר - וממצרים, היושבת על המים הרבים שבנילוס (שיחור), היו מביאים לצור, זרעים,
קִצִּיר יְאוּר תְּבוּאָתָהּ - ותבואה, שקצרו במצרים - הביאו לצור,
וְתֵהִי סַחַר גּוֹיִם - שכל הגויים סחרו בעיר צור.
ד. בּוֹשֵׁי צִידוֹן - בושי צידון, שחרבה העיר השכנה לך - צור.
כִּי אָמַר יָם מְעוֹז הָיִם לְאֹמֵר - כאילו הים קוֹנֵן על צור שהיתה חוזק לכל העמים שסביבה, ויאמר על צור:
לֹא חֲלַתִּי, וְלֹא יִלְדַּתִּי, וְלֹא גִדְלַתִּי בַּחּוּרִים,
רוֹמְמַתִּי בַּתּוֹלוֹת - צור בחורבנה נראית, כאילו מעולם לא היה בה חיל (פחד) הלידה, ולא נולדו בה בחורים, ולא גדלו בה בתולות - (שהרי היא שוממה, וכולם נהרגו).

ה. כַּאֲשֶׁר שָׁמַע לְמִצְרַיִם - כאשר ישמעו מצרים על חורבן צור,
יְחִילוּ - כְּשָׁמַע צַר - יפחדו, כמו שפחדו צור כששמעו שהאוייב בא עליהם.
ו. עֲבְרוּ תְּרָשִׁישָׁה - עברו העמים, לסחור בעיר תרשיש.
הִילִילוּ - יִשְׁבִּי אֵי - תיללו, אנשי האיים שסביבות צור - על חורבנה.
ז. הַזֹּאת לָכֵם עֲלִיזָה, מִיְמֵי קֶדֶם קִדְמָתָה - הזאת העיר צור, שהיתה עוד מימי קדם עליזה ושמחה על רוב עושרה וגדולתה,
יִבְלוּ רִגְלֶיהָ - מִרְחוֹק לְגוֹר - עתה, יובילו את אנשיה של צור ברגליהם - לגלות.

חֲקִיקֵי בַסֵּלַע מִשָּׁכַן לוֹ - וכמי, שחקק מקומו במקום חזק כסלע - שחושב שישאר בירושלים.
יז. הִנֵּה ה' מְטַלְטֵלְךָ טַלְטֵלָה גָּבֵר - לא כפי שאתה חושב, אלא ה' יטלטל אותך טלטלה חזקה-

ותגלה מירושלים,
וְעֵטָף עֵטָה - יפריח אותך כעוף הפורח - לגלות.
יח. צָנוּף יִצְנַפֶּךָ - צָנֶפֶה - כמו המצנפת המקיפה את הראש, יקיפו אותך האוייבים,
כְּדוֹר אֶל אֶרֶץ רַחֲבַת יָדַיִם - ותושלך לגלות, ככדור המושלך למרחוק בארץ רחבת ידיים,
שָׁמָּה תָמוּת - בגלות תמות,
וְשָׁמָּה מִרְכָּבוֹת כְּבוֹדֶךָ - קִלּוֹן בֵּית אֲדֹנֶיךָ - המרכבות שהיית חושב שיתנו לך לכבוד, נתנו אותם לך לקלון. (שקשרו אותך בזנבי סוסייהו. כי כשיצא למלך אשור, שאלו אותו איה העם שקשרת עמהם, אמר להם חזרו בהם. נקבוהו בעקביו, וקשרוהו בזנבות סוסייהם, והיו מגררין אותו על הקוצים ועל הברקנים),
יט. וְהִדְפַתִּיךָ - מִמִּצְרָיִם - ה' יהדוף אותך, מהמצב בו עמדת בכבוד בירושלים,
וּמִמַּעֲמָדֶךָ - יִהְרָסֶךָ - ויהרוס, את המעמד שהיה לך בירושלים.
כ. וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא וְקָרָאתִי לְעַבְדֵי לְאֱלֹהִים בֶּן חֲלָקִיהוּ - לעמוד בתפקיד במקום שבנא.
כא. וְהִלַּבְשֵׁתִיו כְּתֹנֶתֶךָ וְאַבְנֵיטֶךָ אֶחְזֹקֵנוּ - אֱלֹהִים בֶּן חֲלָקִיהוּ, יולבש בכותנתך, ויחגור באבנט - להיות בגדולה שהיתה לך,
וּמִמְשַׁלְתֶּךָ אֲתוֹן בְּיָדוֹ - ומחוזק בממשלה שהיתה בידך,
וְהָיָה לְאֵב לְיוֹשֵׁב יְרוּשָׁלַם וּלְבַיִת יְהוָה - ויהיה למנהיג טוב ונאמן ליושבי ירושלים.
כב. וְנָתַתִּי מִפֶּתַח בֵּית דָּוִד עַל שְׁכֻמוֹ, וּפֶתַח וְאִין סִגְרִי, וְסִגְרִי וְאִין פֶּתַח - כל ענייני בית המלוכה יעשו על ידו. (וכשיפתח שערי הבית - לא יסגרו, וכשיסגור - לא יפתחו)
כג. וְתַקְעֵתִיו יְתַד בְּמָקוֹם נְאֻמָּן - ממשלתו תתקיים, כיתד חזק התקועה במקום נאמן וחזק.
וְהָיָה לְכֶסֶף כְּבוֹד לְבַיִת אָבִיו - יהיה לכבוד - למשפחת בית אביו.
כד. וְתָלוּ עָלָיו כָּל כְּבוֹד בֵּית אָבִיו - "יתלו" על היתד (על אליקים בן חלקיהו) את כל בית אביו - שכל בית אביו יתכבדו בו,
הַצְּאֲצָאִים וְהַצְּפֹעוֹת - הבנים והבנות,
כָּל כְּלֵי הַקָּטָן - אפילו הכלים הקטנים, הבנים הקטנים - יתכבדו בו, (שגדולתו תהיה מפורסמת ביותר)
מִכְּלֵי הָאֲגָנוֹת וְעַד כָּל כְּלֵי הַנְּבִלִים - מכלי האגנות ועד הנבלים - כולם יתלו על היתד. (שכולם יתכבדו בגדולתו הרבה של אליקים)
כה. בַּיּוֹם הַהוּא נֹאֵם ה' צְבָאוֹת תָמוּשׁ הַיְתַד הַתְּקוּעָה בְּמָקוֹם נְאֻמָּן - תעקר ממוקומה, היתד שהיתה תקועה במקום נאמן וחזק (ממשלת שבנא) ונגדעה ונפלה ונכרת המִשָּׂא אֲשֶׁר עָלֶיהָ כִּי ה'

באורי מילים ישעיהו

טו. וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא וְנִשְׁכַּחַת צַר שְׁבָעִים שָׁנָה -
 גדולת צור ועושרה הרב, תשכח 70 שנה (ששבעים שנה תהיה בחורבנה),
כִּימֵי מֶלֶךְ אֶחָד - הוא דוד המלך שחי - 70 שנה.
מִקֵּץ שְׁבָעִים שָׁנָה - ובסוף 70 שנות חורבנה,
יְהִי לְצַר כְּשִׁירַת הַזּוֹנָה - תרים צור את קולה בשיר - כזונה - לעורר הסוחרים לשוב אליה - למסחר. (כמו הזונה, כשלא באים אליה הזונים, מרימה קולה בשיר - לעורר הזונים לשוב אליה).
טז. קָחִי כְּנוֹר סִבִּי עִיר, זֹנָה נִשְׁכַּחָה - קחו אנשי צור כינור והסתובבו בעיר לנגן כזונה - לעורר הסוחרים לשוב אליכם,
הִיטִיבִי נַגֵּן הַרְבֵּי שִׁיר - למען תזכרי - נגנו היטב, הרבו שירים - כדי שתזכרו לפני הסוחרים - לשוב אליכם.
יז. וְהָיָה מִקֵּץ שְׁבָעִים שָׁנָה יִפְקַד ה' אֶת צַר -
 בסוף 70 שנות החורבן, יזכור ה' את צור להשיבה לגדולתה,
וְשָׁבָה לְאַתְנֻנָּה - ותשוב צור לקחת אתנן כזונה, (שישבו הסוחרים - לסחור בצור)
וְזָנְתָה אֶת כָּל מַמְלְכוֹת הָאָרֶץ עַל פְּנֵי הָאָדָמָה -
 שישבו כל ממלכות הארץ לסחור בצור.
יח. וְהָיָה סַחְרָה וְאַתְנֻנָּה קִדְּשׁ לָה' - לעתיד לבוא, העושר מהמסחר בצור, יוקדש ממנו - לה' !
לֹא יֵאָצֵר - לא ישמרו אותו בבית האוצר,
וְלֹא יִחְסֹן - לא ישמר, להיות החוסן והחוזק של צור, (שהרי יקדישו ממנו לה' - ולא לבית האוצר).
כִּי לִישָׁבִים לִפְנֵי ה' יְהִי סַחְרָה - שיתנו מעושרם הרב ינתן לכהנים, היושבים לפני ה' לשרתו,
לֶאֱכֹל לְשִׁבְעָה - שיאכלו ממנו עד שישבעו, **וְלִמְכֹסֶה עֲתִיק -** וללבושים נאים.

ח. מִי יַעֲץ זֹאת, עַל צַר הַמַּעֲטִיָּה - מי הוא, שיעץ העיצה על צור, המפוארת ברוב עושר וכבוד - להחריבה ??
אֲשֶׁר סַחְרִיה - שָׁרִים, כְּנַעֲנִיָּה - נַכְבְּדֵי אָרֶץ -
 אשר הסוחרים שבצור (כנענייה - סוחרייה), היו מהשרים, ומהנכבדים שבארץ.
ט. ה' צְבָאוֹת יַעֲצָה - ה' צבאות, הוא שיעץ על צור להחריבה !
לְחַלֵּל גְּאוֹן כָּל צְבִי - לחלל ולהשפיל את צור שהיתה מתגאה בעושרה וביופייה הרב,
לְהַקְלֵל כָּל נַכְבְּדֵי אָרֶץ - לבזות ולהשפיל את נכבדי הארץ - שבצור.
י. עֲבָרֵי אָרְצָךְ כִּיֹּאֲר - גלו מהר ממקומכם, כיאור המתפשט ויוצא במהירות ממקומו,
בַּת תְּרָשִׁישׁ - עברו לעיר תרשיש הסמוכה לצור,
אִין מִזַּח עוֹד - שאין לך עוד חוזק בארצכם.
יא. יָדוּ נָטָה עַל הַיָּם - ה' נטה את ידו, להכות את צור - היושבת ליד הים,
הַרְגִּיז מַמְלְכוֹת - העיר לב הממלכות לבוא להלחם בצור,
ה' צָוָה אֶל כְּנַעַן - ה' ציוה על השמדת צור - עיר המסחר,
לְשַׂמֵּד מְעַזְנֵיהָ - להשמיד, את עוזה וחוזקה של צור.
יב. וַיֹּאמֶר לֹא תוֹסִיפִי עוֹד לַעֲלוֹז - עוד זמן רב (70 שנה) לא תוסיפי צור - לעלוז ולשמוח,
הַמַּעֲשָׂקָה בְּתוֹלַת בַּת צִידוֹן - וגם את צידון, שנעשקת גם את - בנפילת צור,
כַּתִּים קוֹמֵי עֲבָרֵי, גַם שָׁם לֹא יִנוּחַ לָךְ - עבְרֵי לכיתים, אך דעי, שגם שם לא תהיה לך המנוחה כמו שהיתה.
יג. הוּא אָרֶץ פְּשָׁדִים זֶה הָעָם לֹא הָיָה - גם הכשדים מחריבי צור, בתחילה, לא היו בגבורתם הגדולה,

פרק כד'

א. הִנֵּה ה' בּוֹקֵק הָאָרֶץ - ה' מרוקן הארץ מיושביה, (גלות עשרת השבטים)
וּבּוֹלְקָה - ומחריבה.
וְעוֹה פְּנִיָּה - ויבהיל את חשובי הארץ,
וְהַפִּיץ יִשְׁבִּיָּה - יפזר יושביה - לגלות.
ב. וְהָיָה כְּעַם כְּפָהָן, כְּעַבְד כְּאֲדָנָיו, כְּשִׁפְחָה כְּגִבְרָתָהּ, כְּקוֹנָה כְּמוֹכָר, כְּמַלְוָה כְּלוֹה, כְּנִשָּׂה כְּאִשָּׁר נִשְׂא בּו - כולם כאחד יוגלו מהארץ: המון העם כמו הכהן, העבד והשפחה כמו גם אדוניהם, הקונה כמו המוכר (שבדרי"כ הקונה שמח והמוכר עצב), הלוח כמו גם המלווה (שבדרי"כ המלווה מושל בלווה), הנשאה - (המלווה דבר אחר חוץ מכסף) כמו זה שנושים בו.
ג. הַבּוֹקֵק תִּבּוֹקֵק הָאָרֶץ - הארץ תתרוקן,

אֲשׁוּר יִסְדָּה לְצַיִים - הלא אשור, הוא זה שהביא לכשדים את גדולתם, ולמדם להנהיג בים ציים - אוניות מפוארות,
הַקִּימוּ בַּחוּנָיו - וכעת, הכשדים הקימו על צור מגדלים להלחם עליה,
עוֹרְרוּ אַרְמְנוֹתֶיהָ - החריבו ארמנותיה של צור, **שָׁמָּה לְמַפְלָה -** ושמו אותה למפלה - שתיפול מגדולתה, (שגדולת ונפילת צור, הכשדים וכל העמים, היא רק בנזירת ה' ית', ולא בזכות גבורתם !!)
יד. הִילִילוּ אֲנִיּוֹת תְּרָשִׁישׁ - תיללו, אנשי האוניות הבאות מתרשיש לצור,
כִּי שָׁדַד מְעַזְכֶּן - כי נשדדה צור, שהיתה חוזק ומרכז מסחרכם.

באורי מילים ישעיהו

וְהַבּוֹז תְּבוֹז - והאוייב יקח הביזה ממנה.
כִּי ה' דָּבַר אֶת הַדְּבָר הַזֶּה - וגזירה היא מלפניו.
ד. אֲבֵלָה - נשחתה הארץ,
נְבִלָה הָאָרֶץ - נפלה הארץ מכבודה,
אֲמַלְלָה נְבִלָה תֵּבֵל - תבל - הארץ, (כפל לשון)
אֲמַלְלוּ - מְרוֹם עִם הָאָרֶץ - נכרתו כל גדולי
 וחשובי הארץ.
ה. וְהָאָרֶץ חִנְפָה - שלא נתנה הארץ פירותיה,
 והיתה, כמי שמחניף בדיבורו - וליבו בל עימו,
 (שהיתה מוציאה עשב, אך לא נותנת תבואה)
תַּחַת יִשְׁבִּיָּהּ - בגלל עוון יושביה,
כִּי עֲבְרוּ תּוֹרַת, חֲלַפּוּ חֹק - כי יושבי הארץ עברו
 על תורת ה', והחליפו את חוקי ה' בחוקים
 אחרים,
הִפְרוּ - בְּרִית עוֹלָם - בטלו את התורה, שקבלוה
 בברית לעולם לפני ה'.
ו. עַל כֵּן אֵלֶּה - אֲכַלְהָ אֶרֶץ - בגלל שבועת שווא
 שנשבעו לשקר כלתה הארץ ונחרבה.
וַיֵּאשְׁמוּ - יִשְׁבִּי בָּהּ - ונהיתה שממה - מהיושבים
 בה.
עַל כֵּן חָרוּ יִשְׁבֵי אֶרֶץ - לכן, נשרפו יושבי הארץ,
וְנִשְׂאָר אֲנוֹשׁ מְזֵעַר - ונשארו אנשים מעט.
ז. אֲבַל תִּירוֹשׁ - נשחתו הענבים (לעשות מהם יין)
אֲמַלְלָה - גִּפְּן - נשחתה הגפן,
נֶאֱחָו - כָּל שְׂמַחֵי לֵב - נאנחו מצער, האנשים
 שתמיד שמח ליבם מהיין הטוב.
ח. שֶׁבֶת - מְשׁוֹשׁ תַּפִּים - התבטלה השמחה שהיו
 שמחים עם תיפוף התופים.
חָדַל - שְׂאוֹן עֲלִיזִים - הפסיקה קול השמחה של
 העליזים,
שֶׁבֶת - מְשׁוֹשׁ כְּנֹר - התבטלה השמחה שהיו
 שמחים עם ניגון הכינור.

יז. פָּחַד וּפְחַת וּפָח - ה' מביא על ישראל, פחד
 ופחת (בור) ופח (מלכות).
עֲלִידָה יוֹשֵׁב הָאָרֶץ - ישראל יושבי הארץ.
יח. וְהָיָה הַנֶּס מִקּוֹל הַפָּחַד - יפל אל הפחת,
וְהָעוֹלָה - מִתּוֹךְ הַפְּחַת - ילכד בפח -
 הבורח בגלל הפחד - יפול בפחת (בור), ומי שינצל
 ויעלה מהפחת, יפול בפח (מלכות).
כ. כִּי אֲרֵבּוֹת מְמָרוֹם - נִפְתְּחוּ - הגזירות והצרות,
 ירדו מארובות השמים שנפתחו, כמו הגשם,
וַיִּרְעֲשׂוּ - מוֹסְדֵי אֶרֶץ - ירעדו מפחד - יסודות
 הארץ.
יט. רַעַה הִתְרַעְעָה הָאָרֶץ - שבר - נשברה הארץ,
פֹּר הִתְפּוֹרְרָה אֶרֶץ - נשחתה לפרורים פרורים.
מוֹט הִתְמוֹטְטָה אֶרֶץ - הטיה, נטתה הארץ - ליפול.
כ. נֹעַ תְּנוּעַ אֶרֶץ פְּשָׁפֹר - הארץ כאילו תנוע מרוב
 הצרות - כשיכור המתנענע בשיכרותו,

ט. בְּשִׁיר - לֹא יִשְׁתּוּ יַיִן - לא ישתו עוד יין,
 להרבות השמחה בזמן השירה,
יִמַר שֹׁכֵר - לְשִׁתּוֹ - שמרוב הצרות, היין יהיה
 מר בפיהם.
י. נִשְׁפָּרָה קְרִית תְּהוּ - אחר שתשבר הקריה (העיר)
 - תקרא : קרית תהו - עיר שוממה.
סָגַר כָּל בַּיִת - מִבּוֹא - סוגרו הבתים (כי נחרבו) -
 ולא יבואו עוד בהם.
יא. צֹחָה עַל הַיַּיִן - בְּחוֹצוֹת - יצעקו ברחובות על
 שחסר להם היין,
עֲרֵבָה - כָּל שְׂמֻחָה - כל שמחה, נהפכה להם
 לחושך וצרה. (ערבה - מלשון ערב וחושך)
גְּלָה - מְשׁוֹשׁ הָאָרֶץ - השמחה גלתה מהארץ.
יב. נִשְׂאָר בְּעִיר - שְׁמָה - רק השממה נשארה
 בעיר,

באורי מילים ישעיהו

מְחֶסֶה - **מָזַרְם** - יהיה לישראל מעוז - כמו מכסה - המגן מזרם המטר, **צַל** - **מְחָרֵב** - וכצל, בזמן היובש והחום, **כִּי רוּחַ עָרִיצִים** - **כָּזְרָם קִיר** - יהיה לישראל מעוז - מפני רוח כעסם, של עריצי העמים - על בניי, שהיתה חזקה, כזרם מים - המפיל קיר. **ה. כְּחָרֵב בְּצִיּוֹן** - כמו היובש, במקום ציה - במקום יבש ושומם, (שאין לאן להמלט מהחום) **שְׂאֵזוֹן זָרִים** - **תִּכְנִיעַ** - כך, הכנעת את קול שאון הגויים, שלא יהיה להם, מקום להנצל בו, **חָרֵב בְּצַל עֵב** - ולצדיקים תהיה - כצל הענן, בתוך החורב, היובש והחום, **זְמִיר עָרִיצִים** - **יַעֲנֶה** - יכרתו העריצים - החזקים, ויכנעו.

ו. וַעֲשֵׂה ה' צְבָאוֹת לְכָל הָעַמִּים בְּהַר הַזֶּה - ה' יעשה לכל העמים, שיבואו עם גוג - להילחם על ירושלים, מפלה גדולה, שהיא היפך ממה שחשבו הם:

מְשִׁתָּה שְׂמָנִים - שהם חשבו, שיכבשו את ירושלים במהרה ובקלות כשמן (שתמיד - צף למעלה), **מְשִׁתָּה שְׂמָרִים** - וה' יהפוך להם המשתה, למשתה של שמרים (השוקעים למטה בחבית היין) - הקשים לגוף, (נמשל : שיפלו בירושלים - במפלה עצומה) **שְׂמָנִים מִמְּחִים** - הם חשבו, שיכבשו את ירושלים במהרה ובקלות כשמן נוזל, כמו העצמות (שהוא נקי וטוב) **שְׂמָרִים מְזַקְקִים** - וה' יהפוך להם המשתה, למשתה של שמרים מזוקקין (מזוקקים ונקיים מכל משקה) - שהם ללא יין כלל, וקשים הם לגוף. (נמשל : שיפלו בירושלים - במפלה עצומה)

ז. וּבִלְע בְּהַר הַזֶּה פָּנֵי הַלּוֹט הַלּוֹט, עַל כָּל הָעַמִּים - ה' ישחית המכסה שמגן על כל העמים (גוג), **וְהַמְּסַכָּה הַנְּסוּכָה עַל כָּל הַגּוֹיִם** - המסך המכסה ומגן על כל הגויים. (גוג)

ח. בִּלְע הַמְּוֹת לְנֶצַח - ישחית ויבטל המוות - מישראל, (שלא יוסיפו העמים - להרוג בישראל) **וּמְחָה ה' אֱלוֹהִים, דְּמָעָה** - **מַעַל כָּל פְּנִים** - ולא ירדו עוד דמעות על פניהם של בניי, (שלא יוסיפו הגויים - להרע לישראל), **וְחָרְפַת עַמּוֹ יִסִּיר מַעַל כָּל הָאָרֶץ** - ותוסר החרפה שהיתה לישראל, שהיו מפוזרים בין הגויים,

כִּי ה' דָּבַר : **ט. וְאָמַר בְּיוֹם הַהוּא** - בניי, שיראו בגאולתם, **הִנֵּה אֱלֹהֵינוּ זֶה, קוֹיֵנוּ לוֹ וַיּוֹשִׁיעֵנוּ, זֶה ה' קוֹיֵנוּ לוֹ** - הנה זה אלוקינו שקוינו לו - והושיענו מגלותנו,

וְהַתְּנוּדָה - **כַּמְלוּנָה** - ותתנדנד הארץ כמלונה - כסוכת שומר שדה הקישואין - המתנדנדת ברוח. **וְכָבֵד עָלֶיהָ** - **פְּשָׁעָה** - פשעיהם, כאילו יהיו כבדים על הארץ, **וְנִפְלָה** - **וְלֹא תִסִּיף קוּם** - תיפול נפילה כזו, שלא תוסיף לקום ממנה.

כא. וְהָיָה בְּיוֹם הַהוּא יִפְקֹד ה' עַל צְבָא הַמְּרוֹם - בְּמְרוֹם - בזמן בא הגאולה, יפקוד ה' על המלאכים של אומות העולם, שהרעו לישראל, **וְעַל מַלְכֵי הָאָדָמָה** - **עַל הָאָדָמָה** - ועל מלכי האומות שעל האדמה.

כב. וְאֶסְפּוּ אֶסְפָּה אֲסִיר - **עַל בּוֹר** - יאספו כל המלכים האלו שבאו על בניי - להענישם, כמו שאוספים האסירים להורידם לבור, **וְסִגְרוּ עַל מִסְגֵּר** - **וְיִסְגְּרוּ שֵׁם בְּבוֹר** - על מסגר, מנעול.

וּמְרֹב יָמִים - **יִפְקְדוּ** - ויזכרו כל פשעיהם שעשו מימים רבים.

כג. וְחִפְרָה הַלְּבָנָה - בעיני הגויים, תהיה הלבנה כמבויישת וחשוכה,

וּבוֹשָׁה הַחֲמָה - וכן השמש - תהיה כמבויישת וחשוכה לפנייהם, (מגודל הפורענות שתבוא עליהם) **כִּי מִלֶּחֶם ה' צְבָאוֹת בְּהַר צִיּוֹן וּבִירוּשָׁלַם** - כי תגלה מלכות ה' בארץ, כשיפרע מגוג, **וְנָגַד זְקִינוֹ** - **כְּבוֹד** - וגילוי מלכותו זה - יהיה לזקני עמו - לכבוד ולתפארת.

פרק כה'

א. ה' אֱלֹהֵי אֲתָה, אֲרוּמְךָ - **אוֹדָה שְׂמֶךָ** - כשראה ישעיהו המשפט שיעשה ה' בגויים, פתח בשבח המקום, **כִּי עֲשִׂיתָ פְּלָא** - על הנפלאות שעשית עמנו,

עֲצוֹת מְרוּחֹק, אֲמוּנָה אֲמֵן - העצות שאמרת עוד זמן רב, עיי הנביאים - התקיימו באמונה נאמנת, התקיימו - בקיום חזק ונאמן,

ב. כִּי שְׂמַת מַעִיר - **לְגָל** - כי את ערי הגויים - שמת להיות גל אבנים,

קָרְיָה בְּצוּרָה - **לְמַפְלָה** - ערים בצורות - למפילה. **אֲרָמוֹן זָרִים** - **מַעִיר** - ארמונות העמים הזרים - שבתו - מלהיות ערים, **לְעוֹלָם לֹא יִבְנֶה** - ולא יבנו עוד לעולם.

ג. עַל כֵּן יִכְבְּדוּךָ עִם עֵז - אפילו העזים שבעמים, יכבדו אותך, אחר שיראו מפלת גוג,

קָרְיַת גּוֹיִם עָרִיצִים - **יָרְאוּךָ** - הגויים החזקים שבערי הגויים - יפחדו ממך.

ד. כִּי הָיִיתָ מַעֲזוֹ - **לְדָל**, **מַעֲזוֹ** - **לְאֲבִיוֹן, בְּצַר לוֹ** - כי היית לישראל הדלים והאביונים, לחוזק - בזמן צרתם,

באורי מילים ישעיהו

נְגִילָה וְנִשְׁמָחָה בִּישׁוּעָתוֹ - נגיל ונשמח בישועה שהושיע אותנו.
י. פִּי תִנּוּחַ יַד ה' בְּהַר הַזֶּה - יד ה', תנוח על הגויים שבירושלים - להכותם.
וְנִדְוֹשׁ מוֹאֵב תַּחְתָּיו - מואב יהיו נידושים ונכתשים במקומם,
כְּהַדוֹשׁ מִתַּבֵּן - בְּמוֹ מַדְמֵנָה - כמו שנידוש התבן שבאשפה, ברגלי אדם ובהמה.
י.א. וּפְרַשׁ יָדָיו בְּקִרְבּוֹ - ה' יפרוש את ידיו - להכות במואב,
כַּאֲשֶׁר יִפְרֹשׁ הַשָּׁחַה - לַשָּׁחוֹת - כמו השוחה במים, שפורש את ידיו בכל כוחו - לשחות, **וְהַשְּׁפִיל גְּאוֹתוֹ** - ה' ישפיל גאוותו של מואב,
עִם אַרְבּוֹת יָדָיו - תחת אצילי ידיו. (כמו: " שים נא בְּלוֹאֵי הַסִּהָבוֹת וְהַמַּלְחִים, תַּחַת אַצְלוֹת יָדָיךָ מִתַּחַת לַחֲבָלִים" ירמיהו לח' יב' ; שהשוחה - משפיל המים שתחת אצילי ידיו)
י.ב. וּמִבְצָר מִשְׁגֵּב חוֹמֹתָיִךְ - החומות החזקות שבמבצרי מואב,
הַשָּׁחַ הַשְּׁפִיל, הַגִּיעַ לְאַרְצָךָ עַד עֶפְרַי - ינמיד וישפיל - עד עפר הארץ.

פרק כו'

א. בַּיּוֹם הַהוּא יוֹשֵׁר הַשִּׁיר הַזֶּה, בְּאַרְצָךָ יְהוּדָה - בזמן בא הגאולה במפלת גוג, ישירו בארץ יהודה,
עִיר - עַז לָנוּ - ירושלים שהיתה לנו תמיד, לעוז ולחוזק,
יְשׁוּעָה יִשְׁתֵּי - ה' ישים לנו ישועה,
חוֹמוֹת וְחַל - בחומות ובהיל (חומה נמוכה שלפני החומה) שבירושלים, שלא יכבשו ע"י גוג.
ב. פִּתְחוּ שַׁעְרֵיכֶם - פתחו שערי ירושלים,

רְגְלֵי עַנִּי - פַּעַמֵי דָלִים - רגלי בניי, שהיו עניים ודלים, ירמסו אותם,
ז. אֲרַח לְצַדִּיק - מִיִּשְׁרָיִם - אתה תתן לפני הצדיק, דרך ישרה,
יָשָׁר - תִּיַּיֶשֶׁר,
מִעֲגַל צַדִּיק תִּפְלֹס - ודרך הצדיק תיישר.
ח. אַף אֲרַח מִשְׁפָּטֶיךָ ה' - אפילו כשבאה עלינו, דרך המשפט - כשהבאת עלינו יסורים,
קוֹיֵנוּךָ - היינו מקווים אליך,
לְשִׁמְךָ וּלְזִכְרֶךָ - תֵּאוֹת נִפְשׁ - ותאוות נפשנו היתה, שהנביא בנבואותיו, יזכיר לנו את שמך.
ט. נִפְשֵׁי אֹיְתֶיךָ בְּלִילָה - נפשי רצתה ובקשה אותך בלילה, (בזמן החושך והצרות)
אֵף רוּחִי בְּקִרְבִּי - אֲשַׁחֲרֶךָ - כל עוד רוחי בקרבי - אדרוש ואבקש אותך,
כִּי כַּאֲשֶׁר מִשְׁפָּטֶיךָ לְאַרְצָךָ - גם כאשר באים אלינו דרכי המשפט - כשהבאת עלינו יסורים, נוסיף לדרוש ולבקש אותך,
צַדִּיק - לְמַדּוֹ יִשְׁבִּי תִּבֵּל - כי משפטים אלו, מלמדים את יושבי תבל - לעשות צדק.
י. יְחַן רָשָׁע בֶּל לָמַד צַדִּיק - וכי תנתן חנינה לרשע !! הלא לא למד לעשות צדק, אף אחר שקבל יסורים !
בְּאַרְצָךָ נִכְחוֹת - יַעוֹל - אף שקבל יסורים, נכוחים וברורים בצדקתם, הוסיף לעשות עָל.
וּבֵל יִרְאָה - גְּאוֹת ה' - ולא רואה את גאוות וגדולת ה' בעולם, אף שקבל היסורים הצודקים. (ורואה היסורים, כאילו במקרה באו עליו.)

י.א. ה', רָמָה יָדָךְ - כשידך רמה - הורמה על הרשעים,
בֶּל יַחְזִינוּ - אינם רואים שידך היא שהכתה אותם, (אלא יד המקרה הוא)
יַחְזוּ וַיִּבְשׂוּ קִנְאֵת עַם - אך כשתעשה הישועה הגדולה לעם ישראל, יראו בהכרח שיד ה' היא נ שהלא מעטים מאוד, יגברו על כל העמים) - ויבושו ויכלמו,
אֵף אִשׁ - צָרִיךָ תֹאכְלֶם - אף יראו את האש שתאכל את צרי, אויבי ה'. (אוייבי ישראל).
י.ב. ה' תִּשְׁפֹּת שְׁלוֹם - לָנוּ - ה', תערוך לנו שלום, (כמו: "...שִׁפְתַי הַסִּיר שִׁפְתֵי וְגַם יָצַק בּוֹ מִיָּם" ; יחזקאל כד' ג')
כִּי גַם כָּל מַעֲשֵׂינוּ פְּעֻלַּת לָנוּ - כי הרי כל הפעולות והמעשים אתה הוא שפועל, א"כ שים לנו שלום.
י.ג. ה' אֶלְהִינוּ - אנא, זכור לנו, **בְּעֲלוֹנוֹ אֲדָנִים** - שאף בגלות, כשהיו העמים בעלים ואדונים עלינו,

י.ב.א. גוֹי צַדִּיק - ויבואו בהם בניי, שהם עם צדיק,
שִׁמְרֵ אֲמָנִים - ששמר וציפה, לקיום הבטחות ה' - שישביבם לארצם מגלותם.
ג. יִצַר סְמוּךְ - החושבים בלבבם לסמוך על ה' ית' בכל ליבם,
תִּצַר, שְׁלוֹם שְׁלוֹם - שמור אותם בשלום,
כִּי בָךְ בְּטוּחַ - שהרי בך הם בוטחים.
ד. בְּטַחוּ בְּה' עֲדֵי עַד - בטחו ב'ה' ית', עד עולם,
כִּי בְּיָהּ ה' צוּר עוֹלָמִים - ב'ה' ראוי לבטוח, כי הוא חזק כסלע - בכל עולמים, בכל הזמנים.
ה. כִּי הַשָּׁחַ יִשְׁבִּי מְרוֹם, קִרְיָהּ נִשְׁגְּבָה - ה' שבטחתם בו, הוריד והשפיל הגויים, שישבו במקום גבוה ובערים חזקות,
יְשְׁפִילֶנָּה יְשְׁפִילָה - עַד אֲרָץ, יַגִּיעֶנָּה - עַד עֶפְרַי - ויוסיף להשפילם מטה עד עפר הארץ.
ו. תִּרְמָסֶנָּה רָגְלֵךְ - ואחר שיפלו, עוד ירמסו אותם ברגלך,

באורי מילים ישעיהו

חָבִי כְּמַעַט רָגַע - התחבאו רגע מועט,
עַד יַעֲבֹר זַעַם - עד שיעבור זמן הזעם שבמלחמת
גוג ומגוג.

כֹּא. כִּי הִנֵּה ה' יֵצֵא מִמְּקוֹמוֹ, לִפְקֹד עֲוֹן יִשְׂבַּח
הָאָרֶץ עָלָיו - לזכור ולשם על עוונות יושבי הארץ,
וְגִלְתָּה הָאָרֶץ אֶת דְּמִיָּהּ - הארץ תגלה את הדם
הנקי שנשפך בה - שתבוא הנקמה משופכי הדם,
וְלֹא תִכְסֶּה עוֹד עַל הָרוּגֶיהָ - ולא תכסה עוד, על
הדם הנקי של ההרוגים - שנשפך בה.

פֶּרֶק כ"ז

א. בַּיּוֹם הַהוּא - במלחמת גוג ומגוג,
יִפְקֹד ה' בְּחַרְבּוֹ הַקְּשָׁה וְהַגְדֹּלָה וְהַחֲזָקָה - יזכור
ה', להעניש בחרבו הקשה והגדולה והחזקה,
עַל לִוְיָתָן נָחֵשׁ בְּרַח - את מלכי העמים, שנמשלו
ללויתן (נחש) בְּרִיחַ - שמבריח הים מקצה לקצה, (נ)
כמו בריח הדלת, שמגיע מקצה לקצה בדלת)
הלויתן, הדג הגדול שבים, נקרא גם תנין-נחש; "ויברא ה' את
התנינים הגדולים" - הלויתן, "וישלף אהרן את מטהו...ויהי
לתנין" - לנחש.
וְעַל לִוְיָתָן נָחֵשׁ עֲקֻלָּתוֹן - וכן נמשלו ללויתן (נחש)
עקלטון - המתפתל בין המכשולים שבים, (שמעשי
מלכי העמים, היו עקומים ורעים)
וְהָרַג אֶת הַתַּנִּין אֲשֶׁר בָּיָם - ויהרוג את מלכי
העמים.

ב. בַּיּוֹם הַהוּא - כשתבוא הגאולה לישראל,
כָּרַם חֲמֹר - עֲנוּ לָהּ - יענו וישירו על בניי, שהם
ככרם חמור - ככרם המוציא יין אדום ומשובח.
(כמו: "...וְדָם עֲנַב תִּשְׁפֹּת חֲמֹר", דברים לב' יד'; וכמו: "...וַיִּין חֲמֹר
מֵלֵא מִסֹּד..."; תהילים עה' ט')

ג. אָנִי ה' נֹצְרָה - מעכשיו, ה' ישמור על הגפן,
(ולא כמו שאמר: "הסר משוכתו והיה לבער...לעיל ה' ה')
לְרַגְעִים אֲשַׁקְנָה - ובכל רגע אשקה מים את
הגפן, (ולא כמו שאמר: "...ועל העבים אצוה - מהמטיר עלי מטר",
לעיל ה' ו')

פֶּן יִפְקֹד עֲלֶיהָ - שמא יהיו חסרים בגפן מקצת
מהעלים,
לִילָה וַיּוֹם - אֲצַרְנָה - בלילה וביום - אשמור
עליה,
(נמשל: שה', ישפיע את רוחו על בניי, ותרבה נבואה ודעת אלוקים
בישראל)

ד. חֲמָה אֵין לִי - לא נהגתי עם בניי בחממה וכעס,
מִי יִתְנַנֵּי שְׁמִיר שִׁית בְּמִלְחָמָה - שאם היו נותנים
לי, בזמן שנלחמתי בישראל, את השמיר והשית
(מיני קוצים) שגדלו בכרמי, (שהרי עשו עוונות רבים)
אֲפִשְׁעָה בָּהּ - בפסיעה אחת, במכה אחת,
אֲצִיתְנָה יַחַד - הייתי מדליק ומכלה את כל
הכרם, את כל בניי,
(אך חממה - אין לי על בניי, ולכן, לא כליתי אותם לגמרי)
ה. או יחזק בַּמְעוֹזֵי - ואם היו מחזיקים במעוזי,
בחוזקי - שהיא התורה הקדושה,

זוֹלָתָךְ - חוץ מה' - שהנהגת ה', לא היתה בגלוי
עלינו,

לְבַד בָּךְ - נִזְפִיר שְׁמֶךְ - בכל זאת, תמיד הזכרנו
את מלכותך עלינו, ולך קוינו.

י. מֵתִים - בַּל יַחֲיוּ - העיז של הגויים הם
כמתים - שלא יקומו ולא יחיו,

רְפָאִים - בַּל יִקְמוּ - כמתים שלא יקומו,
לִכֹּן פְּקֻדָּתְךָ וְתִשְׁמִידִם, וְתֵאבֵד כָּל זָכַר לָמוֹ - ולכן,
זכרת להשמידם, ולאבד מהם כל זכר.

טו. יִסְפָּתָה לְגוֹי ה' - אף שהוספת לייסר את בניי,
יִסְפָּתָה לְגוֹי - נִכְבְּדָתָה - גם כשהתגברו הייסורים
היו מקווים לגילוי כבודך,

רַחֲמָתְךָ כָּל קְצוֵי אֶרֶץ - ואף שרחקת אותם בכל
קצות הארץ - היו מקווים אליך.

טז. ה' בָּצַר פְּקֻדוֹךָ - גם כשהיו בצרה - זכרו
ודרשו אותך,

צָקוֹן לַחֵשׁ - שפכו תפילתם בלחש לפניך,
מוֹסְרָךְ לָמוֹ - כאשר באו עליהם הייסורים.

יז. כָּמוֹ הָרָה תִּקְרִיב לְלֶדֶת - כמו אשה הרה
העומדת ללדת, שאז מתגברים חבלי הלידה

מאוד,

תַּחֲלִיל, תִּזְעַק בְּחַבְלֶיהָ - והיא מלאה פחד וזועקת
בכאביה, (ובכל זאת, שמחה היא ביסורים, שהרי יודעת שסופם

לידה)

כֵּן הֵיִינוּ מִפְּנֵיךָ ה' - שאף בזמן תוקף וחוזק
יסורי הגלות, גברה אהבתינו אליך, וציפינו

לישועתך.

יח. הָרִינוּ חֲלֹנוּ - בניי התפללו לה' ואמרו: אנו
דומים לאשה הרה שיש לה חיל, פחד הלידה,

כָּמוֹ יִלְדֵנוּ רוּחַ - אך, ילדנו רוח, שלא באה הלידה
אחר רוב היסורים, (שהישועה שאחר היסורים - לא באה).

יְשׁוּעַת בַּל נַעֲשֶׂה אֶרֶץ - עֲדִיין לא באה הישועה
בארץ,

וּבַל יִפְלוּ יִשְׂבֵי תֵבֵל - ולא נפלו עדיין אויבנו
היושבים בארץ. (שבנפילתם - תבוא לנו הישועה)

יט. יַחֲיוּ מֵתֶיךָ - התפלל לה', שיבוא היום,
שיקומו המתים בתחיית המתים,

נִבְלָתֵי יְקוֹמוּן - נבלת בניי - יקומו לתחייה,
הַקִּיצוֹ וְרִנְנוּ - התעוררו ושבחו את ה',

שִׁכְנֵי עֶפְרָיִם - המתים ששכנו בעפר,
כִּי טַל אֹרֶת - טַלְךָ - כמו הטל, המגדל את

הירקות, כך יחיה המתים - עיני טל תחקה.
וְאֶרֶץ רְפָאִים - תִּפְּיל - והארץ תפיל ותשלך
המתים - מתוכה.

כ. לָךְ עָמִי בֵּא בְּחַדְרֶיךָ, וְסִגְרָה דְּלָתְךָ בְּעֵדְךָ - לכו
בניי להסתר בחדריך, וסגור הדלת בעדך,

כשיתגברו הייסורים, במלחמת גוג ומגוג,
(נמשל: "הסתתרו" בתשובה ומעשים טובים - מפני הרעה)

באורי מילים ישעיהו

יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם לִי, שְׁלוֹם יַעֲשֶׂה לִי - אז היה עושה שלום על בני"י, (אך ה', לא נהג בחמיה או בשלום, אלא האריך אפו - שהביא היסורים מעט מעט, כדי שלא יעשה בסופו של דבר - בחמה)
ו. הַבָּאִים - בימים הבאים, כשבנ"י יגאלו, **יִשְׂרָשׁ יַעֲקֹב -** יוסיפו לתת בני"י שורשים, **יְצַיֵץ וּפְרַח יִשְׂרָאֵל -** יוציאו ציץ (תחילת הפרי), ויפריחו פרחים, (נמשל: שיעלו מעלה מעלה - ויצליחו)
וּמְלֵאוּ פְּנֵי תֵבֵל - תְּנוּבָה - וימלאו וימשלו בעולם - כתנובה. (תנובה, הוצאת פירות רבים).
ז. הַפְּמֶכֶת - האם כמו המכה, **מִכְּהוּ -** שה' היכה את מכהו של בני"י, (את הגויים) **הִכְהוּ -** היכה את בני"י !?
אִם פְּהָרֵג - האם כמו שהרג ה', **הִרְגִּיו -** את הרוגי הגויים שהרג ה', **הִרְג -** הרג את בני"י !?
ח. בְּסִאסְאָה - במידת ה- "סאָה" (מידת נפח בדבר יבש), היה מעניש את בני"י, ולא היה מעניש את ישראל - בחמה !
בְּשִׁלְחָה - בשדה, היה ה' מכה את בני"י, ולא בגופם, **תְּרִיבְנָה -** היה רב עם בני"י, **הִגָּה -** הסיר ופגע בתבואה, **בְּרוּחוֹ הִקְשָׂה, בְּיוֹם קָדִים -** עיי רוח קשה ויבשה, הבאה ממזרח, ומקלקלת את התבואה. וחמה - אין לי !

יא. בִּיבֹשׁ קְצִיָּה - תִּשְׁבְּרָנָה - כשיגיע לישראל זמן הפורענות, יהיו דומים לענף (קציר - ענף) שמרוב יבשותו - נשבר מעצמו, כך בני"י, כאילו ישברו מאליהם, **נְשִׂים בָּאוֹת - מְאִירוֹת אוֹתָהּ -** ואפילו עמים חלשים כנשים, יבואו, וידליקו האש בענפים שבורים אלו, **כִּי לֹא עִם בִּינּוֹת הוּא -** בני"י, אינם נוהגים כעם נבון, ואינם שבים בתשובה על רעתם, **עַל כֵּן לֹא יִרְחֲמֵנוּ - עֲשֵׂהוּ, וְיִצְרוּ -** לא יחננו - לכן, ה' שעשה אותם, לא ירחם עליהם - מלהכותם, **יב. וְהָיָה בְּיוֹם הַהוּא -** בזמן הגאולה, **יַחַבֵּט ה' -** יחבוט, יכה על עץ הזית להוריד הזיתים (בני"י) מהעץ, **מִשְׁבַּלַּת הַנְּהָר, עַד נַחַל מִצְרַיִם -** ו - "עץ" זה נמצא, מחוזק הנהר, מקום שזורמים מי הנהר (נהר פרת) בחוזקה, ועד נחל מצרים, **וְאֲתָם -** הזיתים (בני"י) שנפלו מהחבטות על העץ, **תִּלְקָטוּ לְאֶחָד אֶחָד -** בני ישראל - ה' ילקט ויאסוף זית זית, אחד אחד מבני"י, אף הרחוקים ביותר - ויביא את כולם לא"י. (כמו: " וְלִקְחֵתִי אֶתְכֶם אֶחָד מֵעֵיר וְשָׁנִים מִמִּשְׁפָּחָה וְהִבֵּאתִי אֶתְכֶם צִיּוֹן"; ירמיהו ג' יד')

יג. וְהָיָה בְּיוֹם הַהוּא יִתְקַע בְּשׁוֹפָר גָּדוֹל - ה' יתקע בשופר גדול - שכל הגויים ישמעו, וישלחו את בני"י לארצם, **וּבָאוּ הָאֲבֹדִים בְּאֶרֶץ אֲשׁוּר -** יבואו ארצה, כל אלו האבודים מעשרת השבטים - שבארץ אשור, **וְהַנְּדָחִים - בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם -** ואלו מהם, שנדחו עד ארץ מצרים, **וְהִשְׁתַּחֲוּ לַה' בְּהַר הַקֹּדֶשׁ בְּירוּשָׁלַם :**

פרק כח'

א. הוּי עֲטַרְתַּת גְּאוֹת שְׂכָרֵי אֶפְרַיִם - הוי, על עטרת (כתר) גאוותם של שיכורי אפרים (עשרת השבטים), שהיו מתגאים ברוב טובתם ומילוי תאוותם, **וְצִיץ נֵבֶל - צְבִי תִפְאָרְתּוֹ -** צבי ויופי תפארתם הוא כמו ציץ (תחילת הפרי), שהולך ונובל, **אֲשֶׁר עַל רֹאשׁ גֵּיא שְׁמָנִים - הִלּוּמֵי יָיִן -** שיושבים עשרת השבטים, מוכי היין (שיכורים), על הר (שומרון), שסביבו גיא מלא בשמן, (שהיו מרבים בתענוגות רבות, ובה היו משתבחים ומתגאים), **ב. הִנֵּה חֲזַק וְאִמָּץ לַה', כְּזָרִם בְּרֹד -** ה' יביא על אפרים, רוח חזקה ואמיצה, (אוייב חזק - מלך אשור) כמו זרם של ברד,

ט. לִכֵּן - היות וחמה - אין לי - בהנהגתי עם בני"י, **בְּזֹאת - יִכְפַּר עוֹן יַעֲקֹב -** בדבר זה, שתשובו בתשובה - יכופר עוון בני"י, **וְזֶה -** בדרך זו של תשובה, **כָּל פְּרִי - הָסֵר חֲטָאתוֹ -** הפרי של תשובתכם יהיה - שה' יסיר את חטאיכם, **בְּשׁוּמוֹ כָּל אֲבְנֵי מִזְבֵּחַ -** כשבנ"י, ישימו את אבני מזבחות הע"ז שלהם, **כְּאֲבְנֵי גֵר מְנַפְצוֹת -** להיות - כאבני גיר, מנופצים וטחונים דק דק - לעשות מהם סיד, **לֹא יִקְמוּ אֲשֵׁרִים וְחֲמָנִים -** ולא יעשו יותר אשירה לע"ז, וחמנים. (ע"ז שעובדים לשמש)
י. כִּי עֵיר בְּצוּרָה - בְּדָד - אך כעת, כשעובדים ישראל ע"ז, הערים בצורות שלהם - יהיו בדד - שיהיו שממה, **נֹה - מִשְׁלַח וְנִעְזָב - כְּמִדְבָּר -** הבית שלהם, יהיה משולח ונעזב מאנשים, ויהיה שומם - כמדבר. **שָׁם יִרְעָה עֵגֶל, וְשָׁם יִרְבֹּץ -** שם ירעו וירבצו עגלים, **וְכֻלָּה סַעֲפִיָּה -** ויכלו את "ענפיי" הערים - הכפרים שסביבות הערים.

באורי מילים ישעיהו

שַׁעַר קָטָב - וכמו סערה שכורתת הכל - ברוב חוזקה.
פָּזָרָם מִיַּם כְּפִירִים שְׁטָפִים - וכזרם של מים כבירים ששוטפים במרוצתם כל הנקרא בדרכם, **הַנִּיחַ לְאַרְץ - בְּיָד - יפיל את כבודם עד לארץ -** ביד חזקה.
ג. בְּרִגְלֵי תְרַמְסֶנָּה, עֵטְרַת גְּאוֹת שְׁפוּרֵי אֶפְרַיִם - ועוד אחר שתפול עטרת גאוותם של אפרים, יוסיפו ויִרְמְסוּ ברגליים,
ד. וְהִיְתָה צִיצַת נֶבֶל צְבִי תִפְאֶרְתּוֹ, אֲשֶׁר עַל רֹאשׁ גֵּיא שְׁמָנִים, כְּכַנּוּרָה בְּטָרָם קִיץ - תפארת גאוותם תהיה, כתאנה שמבכרת, לפני בא הקיץ (שיוצאת בכורה, ראשונה מבין פירות הקיץ),
אֲשֶׁר יֵרָאֶה הָרְאָה אוֹתָהּ, בְּעוֹדָה בְּכַפּוֹ - יִבְלַעְנָה - שמיד כשרואים את הביכורה הזו, בולע אותה הרואה ברוב חפצו בה, עוד לפני שיתלוש אותה מן העץ, (כך מלך אשור, ימהר להשפיל את הדר גאוותם של אפרים)
ה. בַּיּוֹם הַהוּא - ביום שיגלו עשרת השבטים, **יְהִיָּה ה' צְבָאוֹת לְעֵטְרַת צְבִי -** יהיה ה', לכתר וכבוד לבני יהודה, שישארו אחר הניסים שיעשה ה' ליהודה,

וְאֵת מִי יָבִין שְׁמוּעָה - ומי צריך להבין השמועה, שאני שומע בנבואתי ?
גְּמוּלֵי מַחְלָב, עֵתִיקֵי מִשְׁדִּים - וכי אני מלמד תינוקות, שרק כעת נגמלו ונעתקו, נפרדו, מחלב־שְׂדֵי אֵימּוֹתָם ?
י. כִּי צוֹ לָצוּ, צוֹ לָצוּ - שהרי אני מלמד אותם ציווי קל, ואחר כך, אני חוזר שוב ללמדם צו זה, שוב ושוב - ובכל זאת - אינם שומעים,
קוֹ לָקוּ, קוֹ לָקוּ - מלמד אותם קו וגבול לשמור המידה שציוה ה', שוב ושוב - ואינם שומעים,
זְעִיר שָׁם זְעִיר שָׁם - מעט במצוה זו, ומעט במצוה זו, ובכל זאת אינם שומעים.
יא. כִּי בִלְעָגֵי שָׁפָה וּבִלְשׁוֹן אַחֲרַת יַדְבֵּר אֶל הָעָם הַזֶּה - אך הם מחשיבים את דברי הנביא, כאילו מדבר בשפה עילגת, זרה שאינה מובנת, (כמו : " וְהִנֵּד לָהֶם כְּשִׁיר עֲגָבִים ... וְשָׁמְעוּ אֶת דְּבָרֶיךָ, וְעָשִׂים אֵינָם אוֹתָם ; " יחזקאל לג' לב')
יב. אֲשֶׁר אָמַר אֲלֵיהֶם - הנביא,
זֹאת הַמְּנוּחָה - זאת המנוחה תבוא עליכם אם, **הַנִּיחוּ לְעֵינַי -** תתנו לעיניים - מנוחה (שתפסיקו לגזול אותם)
וְזֹאת הַמְּרֻגְעָה - וכך יבוא עליכם מרגוע, **וְלֹא אָבּוּא שְׁמוּעָה -** ולא רצו לשמוע.

וְלַצְפִּירַת תִּפְאֶרֶה - עטרת (כתר) תפארת - ליהודה, **לְשָׂאָר עַמּוֹ -** לבני יהודה שישארו, ולא יגלו ע"י אשור.
ו. וְלִרוּחַ מִשְׁפָּט, לַיּוֹשֵׁב עַל הַמִּשְׁפָּט - וה' יתן, למלך היושב בדין - רוח של משפט צדק, (חזקיהו) **וְלַגְבוּרָה -** ורוח של גבורה לחיילי חזקיהו,
מְשִׁיבֵי מַלְחָמָה - שְׁעָרָה - ששיבו מלחמה בשער העיר,
ז. וְגַם אֱלֹהֵי - וגם בני יהודה,
בֵּינָם שָׁגוּ, וּבִשְׂכָר תָּעוּ - מרוב שתיית יין שגו ותעו מהדרך הישרה,
כִּהֵן וּנְבִיאֵי שָׁגוּ בִשְׂכָר - וגם הכהנים והנביאי שקר, תעו מדרך ה' מרוב שתיית שכר,
נִבְלַעוּ מִן הַיַּיִן - נשחתה דרכם, מרוב שתיית יין, **תָּעוּ מִן הַשְּׂכָר -** תעו מהדרך הישרה מרוב שכר, **שָׁגוּ בְרָאָה -** שגו בדברי הנביאים **פָּקוּ -** נכשלו, **פְּלִילִיָּה -** במשפט.
ח. כִּי כָל שְׁלַחְנוֹת מְלָאוּ קִיא צָאָה - שולחנות משתייהם, היו מלאים בקיא צואה מרוב שתיית היין,
בְּלֵי מַקּוֹם - בלי מקום פנוי ונקי, (נמשל: שלא היה מקום פנוי - מעונות בני יהודה)
ט. אֵת מִי יוֹרֶה דְעָה - את מי אני מלמד דעה ?

יג. וְהִיָּה לָהֶם דְּבַר ה', צוֹ לָצוּ צוֹ לָצוּ קוֹ לָקוּ קוֹ - מידה זו שהלכו בה, שלא לשמוע לצו אחר צו, קו אחר קו, מעט מעט מכל מצוה - שמלמדם הנביא, היה להם למכשול ולעוון,
לִמְעַן יִלְכוּ וְכִשְׁלוּ אַחֲזוּ וְנִשְׁבְּרוּ - וכך, כשירצו ללכת, יכשלו, יפלו לאחור וישברו,
וְנִזְקְשׁוּ וְנִלְכְּדוּ - יפלו במוקש ובמכשול - וילכדו ברעה.
יד. לִכֵּן שָׁמְעוּ דְבַר ה' אֲנָשֵׁי לָצוֹן - הקשיבו, שרי יהודה, המתלוצצים על דבר הנביא,
מִשְׁלֵי הָעָם הַזֶּה אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלַם - במלכות אחז מלך יהודה.
טו. כִּי אָמַרְתֶּם - שרי יהודה הלועגים על דבר הנביא, אמרו בליצנותם :
כָּרְתָנוּ בְרִית אֵת מוֹת - אנחנו כרתנו ברית עם המוות - שלא נמות, ואין לנו מה לחשוש מנבואתך,
וְעַם שְׂאוֹל עָשִׂינוּ חֲזָה - ועם שאול, הקבר, עשינו חוזה, הסכם שלום - שלא נבוא שמה קודם זמננו, **שׁוֹט שׁוֹטָף כִּי יַעֲבֵר -** לא יבואנו - כשיעבור עלינו שוט (הרצועה שמכים בה הסוסים) האוייב - לא יבוא ויכה אותנו,
כִּי שָׁמְנוּ כְּזָב מַחְסָנוּ, וּבִשְׂקָר נִסְתַּרְנוּ - כי אנו נחסה ונסתתר, תחת ע"ז שלנו (שע"ז היא כזב ושקר).

באורי מילים ישעיהו

טז. לכן זה אמר ה' אלוהים, הנני יסד בציון אבן - לכן, אני שם בירושלים אבן גדולה ליסוד בנין (רמז, לחזקיהו מלך יהודה שיבער רשעי ישראל מהעולם ושיב את העם בתשובה),
אבן בָּחוּן - ואבן זו, תהיה כמבצר חזק לבני יהודה,
פֶּנֶת יְקָרָה - כאבן יקרה, ששמים בפינת הבנין, (שתהיה נראית מכל צדדי הבנין),
מוֹסֵד מוֹסֵד - ותהיה אבן זו, יסוד מיוחד שביסודות,
הַמְאָמִין - לא יחיש - שבימי אחז, לא היו מאמינים לדברי נבואתו בדבר מפלת אשור ביהודה. ואמר שהמאמין לדברי - לא ימהר לראות התגשמות הנבואה, משום שתבוא רק לאחר זמן בימי חזקיהו.
יז. וְשִׁמְתִי מִשְׁפָּט - לְקוֹ - אתן יסורים לרשעים - לפי קו המשפט, (לפי חטאיהם),
וְצִדְקָה - לְמִשְׁקֶלֶת - ואעשה צדק לצדיקים - לפי משקל הצדקה שעשו, (שבימי חזקיהו, יכבוש סנחריב ערי הבצורות שביהודה, ויהרוג הרשעים והצדיקים ינצלו ויקבלו הטובה)
וְיַעַה בְּרֵד - הברד (אשור) - יטאטא

וְהַמְסָכָה - צָרָה כְּהַתְּכַנֵּס - והכיסוי, שהשוכב מתכסה בו - יהיה צר מלכנוס בו את כל אבריו, (שהארץ תהיה צרה מלהכיל את רוב חיילי אשור).
כא. כִּי כָהֵר פְּרָצִים יְקוּם ה' - ה' יקום לעשות בבניי הרעה, כמו שעשה ה' פלאות בנצחון דוד, על פלישתים - בבעל פראים,
כָּעֵמֶק בְּגִבְעוֹן - יִרְגָז - האוייב, ירעיד ויחריד את בניי, ויעשה נפלאות, כמו הנפלאות שעשה ה' ליהושע - בגבעון ובעמק אילון.
לַעֲשׂוֹת מַעֲשֵׂהוּ - זֶר מַעֲשֵׂהוּ - ה' ידמה להם לזר, אחר הפורענות הקשה שעשה לבניי,
וְלַעֲבֹד עֲבֹדָתוֹ, וְנִכְרְיָה עֲבֹדָתוֹ - העבודה שעשה להרע לבניי, תראה כמעשים זרים לבניי, (שבניי אינם רגילים, שה' מסייע לאוייב - להשמדם).
כב. וְעֵתָה אֵל תִּתְלוּצְצוּ - אל תוסיפו לעשות ליצנות, ("כי אמרתם בְּרִית אֵת מוֹת..."; לעיל טו')
כָּן יִחְזְקוּ מוֹסְרֵיכֶם - שמא היסורים יתחזקו עליכם,
כִּי כָלָה וְנִחְרָצָה שְׁמַעְתִּי מֵאֵת ה' אֱלוֹהִים צְבָאוֹת
עַל כָּל הָאָרֶץ - כי שמעתי שהכליון שה' יעשה, יהיה חרוץ, גמור ומוחלט,

מַחֲסָה כָּזָב - את הכזב (הע"ז; לעיל פס' טו') - שחסו בצילו,
יִסְתֵּר מִים - יִשְׁטְפוּ - והמים (אשור) - ישטפו את מסתור השקר (הע"ז; לעיל פס' טו') - שהסתתרו בו.
יח. וְכִפֵּר בְּרִיתְכֶם אֶת מוֹת - הברית שכרתתם עם המוות - תבוטל,
וְחִזּוֹתְכֶם אֶת שְׂאוֹל - לא תקום - החווה - שעשיתם עם השאול, שלא יקח אתכם לפני זמנכם - יבוטל גם הוא - ותמותו,
שוֹט שוֹטֵף כִּי יַעֲבֹר, וְהֵייתֶם לוֹ - לְמַרְמָס - שוט האוייב שאמרתם: "לא יבואנו" - שלא יבוא עלינו, יבוא עליכם וירמוס אתכם.
יט. מִדֵּי עָבְרוּ - יִקַּח אֶתְכֶם - מתי שיעבור שוט האוייב - יכה, ויקח אתכם,
כִּי בִבְקֹר בִּבְקֹר יַעֲבֹר, בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה - בכל בוקר, ביום ובלילה, כשיעבור שוט האוייב על ערי יהודה - יכה ויקח אתכם,
וְהָיָה רַק זְעָה - הַבֵּין שְׁמוּעָה - כשיבינו את השמועה, שהשמיע הנביא, דהיינו, כשתבוא הפורענות ("כמו: "וּבִבְאָה, הִנֵּה בָּאָה, וְיָדְעוּ כִּי נִבְיָא הָיָה בְּתוֹכְכֶם"; יחזקאל לג' לג'), אז, תאחוז בהם חרדה מגודל הזועה שתבוא.
כ. כִּי קָצַר הַמְצָע - מֵהַשְׁתַּרְע - המצע (הארץ) הוא הסדין שעליו השוכב - משתרע, פושט עליו את ידיו ורגליו. ואמר הנביא, שלא יהיה מקום בארץ, לחיילי האוייב הרבים,

כג. הֲאֵזִינוּ וְשִׁמְעוּ קוֹלִי הַקְּשִׁיבוּ וְשִׁמְעוּ אִמְרָתִי:
כד. הַכֹּל הַיּוֹם יַחְרֹשׁ הַחֲרֹשׁ לְזֹרַע - האם כל היום יחרוש החורש את שדה, ולא יזרע !!
יִפְתַּח - וכי תמיד יפתח האדמה בְּאֵתִי החפירה, ולא יזרע !!
וְיִשְׁדָּד אֲדָמָתוֹ - ויכתוש הגושים שבאדמה, ולא יזרע !!
כה. הֲלוֹא אִם שׁוּה פָּנֶיהָ - הרי, אחר החרישה, יישר את פני האדמה, ויזרע !
וְהַפִּיץ קֶצֶח - יפזר את זרעי הקצח,
וְכַמֵּן יִזְרַק - ויזרוק את זרעי הכמון,
וְשֵׁם חֲטָה, שׁוֹרָה - ישים זרעי חיטה ושבולת שועל,
וְיִשְׁעֶרָה, נִסְמָן, וְכִסְמָת - זרעי שעורה, שיפון וכסמת, (ידו' חלה פ"א ה"א)
גְּבֻלָתוֹ - כל מין בגבולו הראוי לו.
 (נמשל: כמו כשמגיע זמן הזריעה, כל מין ממיני הזרעים, נזרע לפי מקומו הראוי לו, כך אין תועלת בתוכחת הנביא לבד, אלא אחר שישמעו דברי הנביא - יתקנו מעשיהם וישבו בתשובה כפי הראוי לכ"א לפי חטאו.)
כו. וְיִסְרוּ לְמִשְׁפָּט, אֱלֹהֵיו יוֹרְנוּ - אחר שלא ישמעו לדברי הנביאים, ה' מורה ומלמד את האדם לשוב בתשובה ע"י יסורים של משפט.
כז. כִּי לֹא בְּחֵרוּץ - יוֹדֵשׁ קֶצֶח - הלא את הקצח, (מין זרע) לא דשים עם חרוץ, (חרוץ - לוח עץ הקבועות בו כמין אבנים קטנות בתחתיתו (או ברזלים) - לדוש התבואה.)
וְאוֹפֵן עֲגָלָה עַל פְּמֹן יוֹסֵב - ולא מסובבים את אופן העגלה לדוש בו את הכמון, (מין תבלין)

באורי מילים ישעיהו

כִּי בַמָּטָה יִחַבֵּט קֶצֶחַ, וְכַמֵּן - בְּשֶׁבֶט - כי את הקצח והכמון דשים ע"י חביטה במקל. (נמשל: כל אחד יקבל את יסורי המשפט הראויים לו: אדם שמספיק לו יסורים קלים חובטים עליו עם מקל, כפי שדשים את הכמון והקצח, אך אם לא יקח מוסר, ידושו אותו בחרוץ - כמו שדשים את התבואה הקשה.)

כַּח. לָחֵם יוֹדֵק - הלחם (גרעיני החיטה), מדיקים וכותשים היטב, ע"י כלי הדישה, **כִּי לֹא לִנְצַח אֲדוּשׁ יְדוּשָׁנוּ -** אך לא לעולם מוסיפים לדוש, (אחר שהופרדה הקליפה), **וְהַמֵּם גִּלְגַּל עֲגֻלָּתוֹ -** כי אם יוסיפו לדוש, גלגל העגלה (כלי הדישה) - ישבר, **וּפְרָשִׁיו לֹא יִדְקֶנוּ -** כְּלֵי הַדִּישָׁה - (פְּרָשִׁיו - שמפריש הקליפה מהגרעין) לא יצליח לטחון את גרעין התבואה הקשה. (שכדי לטחון הגרעין, יש צורך לטחון אותו במטחנה המתאימה לקושי הגרעינים) נמשל: אף שאת בני"י, "ידושו" הגויים הרבה זמן, כלי הדישה "שיענישו" את בני"י, הם ישברו - והמם גלגל עגלתו, ובני"י לא יכלו. **כֹּט. גַּם זֹאת מַעֵם ה' צְבָאוֹת יִצָּאָה -** גם את המשל הנפלא הזה מה' אמרתי, **הַפְּלִיא עֲצָה, הַגְּדִיל תוֹשִׁיָּה -** ויש במשל זה עיצה נפלאה וחכמה גדולה, שאם הייתם שומעים אחר עונש קל, לא היה מכה אתכם בעונש כבד, וגם אחר כל זאת - לא תכלו לגמרי !!

סיכום 4 המשלים: פס' כד' - כט'

1. החורש, לא יחרוש האדמה לעולם, אלא אחר החרישה - זורע ! { הנביא לא יוכיח העם לעולם, יש ללמוד מוסר מדבריו - ולשוב בתשובה. }
2. כל מין ממניי הזרעים והתבואה, נזרע במקום ובמידה הראויה לו, { כ"א ישוב בתשובה - כפי הראוי לו, (לפי חטאיו) }
3. אם לא ישובו בתשובה, ה' יכה אותם ביסורים (כלי הדישה השונים: חרוץ, מקל) כ"א כפי השיעור הראוי לו.
4. חסד מופלא של ה' ית' על בניו, שאף שידושו אותם הגויים בחרוץ, גרעיני החיטה, בני"י לא יטחנו דק דק - שלא יכלו לגמרי, אך החרוץ - ישבר.

פרק כט'

א. הוּי אַרְיֵאל אַרְיֵאל, קְרִית חֲנָה דָוִד - הוּי, על המזבח שנמצא בעיר שחנה בה דוד המלך, **סָפוּ שָׁנָה עַל שָׁנָה -** שנה אחר שנה הוסיפו לחטוא לפני ה', **חֲגִים יִנְקֶפוּ -** ולכן קרבנות החגים - יכרתו ויפסיקו להקרב במזבח. (כמו: "כנוקף זית..."; לעיל ז' ו')

ב. וְהִצִּיקוֹתִי לְאַרְיֵאל - יבוא זמן שאציק לירושלים, (שבתוכה המזבח) **וְהִיתָה -** בירושלים, **תֵּאֲנִיָּה וְאֲנִיָּה -** ענין צער ואבילות, **וְהִיתָה לִי -** כְּאַרְיֵאל - ירושלים תהיה מוקפת סביבה בהמון הרוגי ערי יהודה שיהרוג מלך אשור, כפי שהמזבח מוקף בבהמות שחוטות לפני ההקטרה.

ג. וְחֲנִיתִי כְדוֹר עֲלֵיךְ - חיילי ה' (חיילי מלך אשור), יחנו מסביב ירושלים - ככדור, **וְצַרְתִּי עֲלֵיךְ -** מִצָּב - שסנחריב יעמיד מגדלים סמוך לעיר - לזרוק ממנו חיצים ואבנים.

וְהִקִּימְתִי עֲלֵיךְ - מִצָּרַת - יקים על ירושלים מצור.

ד. וְשִׁפְלַת, מֵאַרְץ תְּדַבְּרִי - שבניי יכנעו לפני ה' וישפילו קומתם, עד שכאילו הדיבור יוצא מהארץ, **וּמַעֲפֹר תִּשָּׁח אֲמַרְתֶּךָ -** אמרות בניי לפני ה', כאילו יהיו נמוכות יותר מהעפר שבארץ, **וְהִיָּה פְּאוֹב מֵאַרְץ קוֹלֶךָ -** קולך ישמע, כמו הקול שיוצא - כששואלים באוב (שיוצא מהאדמה), **וּמַעֲפֹר -** אֲמַרְתֶּךָ תִּצְפָּצֵף - קול דק נקרא צפצוף. **ה. וְהִיָּה פְּאֵבֶק דֶּק הַמּוֹן זְרִיךְ -** המון העמים הזרים - שסביב ירושלים, יוסרו מירושלים כמו אבק דק, שבנשיפה קלה - מתפזר. **וְכַמֵּץ עֲבַר הַמּוֹן עָרִיצִים -** והמון הרשעים, יוסרו מירושלים, כמו המוץ הנזרה ברוח, **וְהִיָּה לְפַתַּע פְּתָאִים -** שהנצחון על סנחריב יהיה בפתאומיות רבה. **ו. מַעֵם ה' צְבָאוֹת תִּפְקֹד -** ירושלים תזכר לפני ה' - להצילה מאשור, **בְּרַעַם וּבְרַעַשׁ וְקוֹל גְּדוֹל סוּפָה וְסַעְרָה וְלֶהַב אֵשׁ אוֹכְלָה -** בכל אלו - יכו את מחנה אשור. **ז. וְהִיָּה פְּחִלוֹם חֲזוֹן לִילָה -** כמו חלום הנראה בלילה, **הַמּוֹן כָּל הַגּוֹיִם הַצְּבָאִים עַל אַרְיֵאל -** כך יהיה לכל המון העמים שהתקהלו על ירושלים - לכַּבֵּשָׁה, **וְכָל צְבִיָּה -** ולכל הצובאים, המתקהלים ומתאספים על ירושלים, **וּמִצְדָּתָה -** ולכל האנשים המעמידים עליה - המצודות, **וְהַמְצִיקִים לָהּ -** ולכל אלו שיבואו להציק לירושלים, **ח. וְהִיָּה פְּאֵשֶׁר יַחֲלֵם הָרַעֵב וְהִנֵּה אוֹכֵל -** הָרַעֵב, החולם בלילה שהוא אוכל, **וְהַקִּיץ -** וְרִיקָה נִפְשׁוֹ - אך כשמתעורר - נפשו ריקה - שנשאר רעב, **וְכַאֲשֶׁר יַחֲלֵם הַצִּמָּא וְהִנֵּה שֹׁתֶה -** הצמא, החולם בלילה שהוא שותה, **וְהַקִּיץ -** וְהִנֵּה עֵינָי - אך כשמתעורר - נשאר בצמאונו, **וְנִפְשׁוֹ שׁוֹקֵקָה -** ונפשו נשארה בתאוותה, (כמו: ואלו תשוקתו) **כֵּן יִהְיֶה הַמּוֹן כָּל הַגּוֹיִם הַצְּבָאִים עַל הַר צִיּוֹן -** כך, כל הגויים הצובאים על ירושלים, ישארו בתאוותם לכבוש העיר - ולא יצליחו ! **ט. הַתְּמַהֲמֵהוּ -** התעכבו לחשוב על דרכיכם, **וְתַמְהוּ -** ותתמהו כיצד קלקלתם דרכיכם, **הַשְּׁתַּעֲשְׂעוּ -** כיצד נביאי השקר פתו את אנשי יהודה, להסיר עיניהם (כמו: "ועיניו השע"; לעיל ו' ו') - מלראות הטוב האמיתי

באורי מילים ישעיהו

וְשָׁעוּ - ובאמת הסיירו עיניהם מלראות.

שָׁכְרוּ וְלֹא יָיִן - איך קרה שאתם נראים במעשיכם כמו שיכורים, אך לא מיין, **נָעוּ וְלֹא שָׁכָר** - אתם נעים כשיכורים, אך לא משיכר.

י. כִּי נִסַּךְ עֲלֵיכֶם ה' - ה' כסה עליכם,

רוּחַ תְּרַדְמָה - רוח של תרדמה (שאתם כנרדמים לפני הנביאים הקוראים לכם - ואינכם שומעים)

וַיַּעַצְם אֶת עֵינֵיכֶם - עשה שענייכם יהיו כעצומות - מלראות הטובה.

אֶת הַנְּבִיאִים - עם נביאי השקר, שגם עיניהם "נעצמו".

וְאֶת רְאֲשֵׁיכֶם הַחֲזִים - **כֶּסֶה** - ואת נביאי השקר שהם ראשים עליכם - כיסה עיניהם מלראות הטוב.

י. וְתִהְיֶי לָכֶם חֲזוֹת הַפֶּל - היתה לכם כל נבואות נביאי ה',

כְּדַבְרֵי הַסֵּפֶר הַחֲתוּם - כמו ספר סגור וחתום שאי אפשר לקרוא בו,

אֲשֶׁר יִתְּנוּ אֹתוֹ אֶל יוֹדֵעַ סֵּפֶר לֵאמֹר: קָרָא נָא זֶה, וְאָמַר: לֹא אוֹכַל - **כִּי חֲתוּם הוּא** - שכאשר יתנו אותו למי שיודע לקרוא, יאמר שאינו יכול לקרוא הנבואה, משו שהספר סגור וחתום,

יב. וְנִתַּן הַסֵּפֶר עַל אֲשֶׁר לֹא יוֹדֵעַ סֵּפֶר לֵאמֹר: קָרָא נָא זֶה, וְאָמַר: לֹא יוֹדַעְתִּי סֵּפֶר - וכאשר יתנו את הספר כשהוא פתוח, יאמר שאינו יודע לקרוא, (נמשל: שגם החכמים, לא רוצים לקרוא ולשמוע לדברי הנבואה, וגם הכסילים יטענו שאינם מבינים דברי הנבואה)

יג. וַיֹּאמֶר ה' יַעַן כִּי נִגַּשׁ הָעָם הַזֶּה - כשנגש העם הזה (בניי) להתקרב לפני ה',

בִּפְּיָם וּבִשְׂפֵתָיו - **כְּבֹדֵנִי, וּלְבֹ** - **רַחֵק מִמֶּנִּי** -

מתקרב לפני ה', רק כלפי חוץ - בפיו ובשפתיו, אך בליבם - רחוקים הם מה',

וְתִהְיֶי יְרֵאָתָם אֹתִי מִצֹּת אֲנָשִׁים מְלַמְּדָה - וכל יראתם מה', היא רק כמצוה חיצונית הנעשית מתוך הרגל, ולא מתוך רצון והכנעה מלפני ה'.

יד. לָכֵן הִנְנִי יוֹסֵף לְהַפְלִיא אֶת הָעָם הַזֶּה הַפְּלֵא וּפְלֵא - לכן, אוסיף על בניי עוד פורענות גדולה, שתהיה מופלאה בגודל רעתה,

וְאֲבֹדָה - **חֲכַמְתִּי חֲכָמָיו, וּבִינַת נְבִיָּו** - **תִּסְתַּתֵּר** - שלא יוכלו החכמים והנבונים שבעם, למצוא עיצה להנצל מהרעה.

טו. הוּי הַמַּעֲמִיקִים מֵה' לְסַתֵּר עֲצָה - הוּי ! על אלו שמסתירים את מחשבתם העמוקה - מה', (מחשבותיהם הנסתרות)

וְהִיָּה בְּמַחְשָׁךְ מַעֲשֵׂיָהֶם, וַיֹּאמְרוּ מִי רֵאָנוּ וּמִי יִדְעֵנוּ - וחושבים שה' לא רואה מעשיהם הרעים, כאילו שעושים אותם בחושך, וה' לא יכול לראות, ולדעת,

טז. הַפְּכֶכֶם - ומחשבה זו, היא הפך המחשבה הישרה:

אִם כָּחֲמֹר הֵיְצֵר יַחֲשֵׁב, כִּי יֹאמֶר מַעֲשֵׂה-לַעֲשֵׂהוּ: לֹא עָשִׂנִי, וַיַּצֵּר אֹמֶר לִיצְרוֹ: לֹא הִבִּין - כמו שהיוצר יודע ממה וכיצד עשה את הכלי, והכלי לא יוכל לאמר ליוצרו לא עשית אותי, והיצר לא יוכל לאמר ליוצרו - אתה אינך יודע את יצרי ומחשבותי הנסתרות, כך, ה' ית', יודע אף את מעשיכם הנעשים בחשך.

יז. הֲלֹא עוֹד מַעֲט מְזַעֵר - הרי עוד זמן מועט מאוד,

וְשָׁב לְבַנוֹן לְכַרְמֶל - עצי יער הלבנון הגבוהים, (הרשעים, שכעת מצליחים מאוד) יהיו כעצי הכרמל - שהם עצים נמוכים ושפלים,

וְהַכַּרְמֶל - העצים הנמוכים והשפלים - שבשדות ובכרמים (משל לצדיקים),

לִיעֵר יַחֲשֵׁב - ישובו להיות כעצי היער הגבוהים והנישאים.

יח. וְשָׁמְעוּ בַיּוֹם הַהוּא - ביום שיענשו בני יהודה, ויראו את קיום דבר ה', אז יבינו את דבר

הנבואה, (כמו: " וּבְבֹאָהָ, הִנֵּה בָּאָה, וַיִּדְעוּ כִּי נְבִיא הָיָה בְּתוֹכָם ") **הַחֲרָשִׁים דְּבַרֵי סֵפֶר** - אלו שעשו עצמם כחרשים לפני הספר, (כמו לעיל פס' י' : " וְתִהְיֶי לָכֶם חֲזוֹת הַפֶּל כְּדַבְרֵי הַסֵּפֶר הַחֲתוּם ")

וּמֵאֲפֶל וּמֵחֹשֶׁךְ - ואז, בזמן החושך והפורענות הגדולה,

עֵינֵי עוֹרִים תִּרְאֶינָה - אף אלו שעשו עצמם כעוורים, יבינו היטב את דבר הנבואה.

יט. וַיִּסְפּוּ עֲנוּיִם בְּה' שְׂמָחָה - אך לצדיקים תרבה אז השמחה,

וְאֲבִיוֹנֵי אָדָם - **בְּקֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל יִגִּילוּ** - והצדיקים שהיו כאביונים - יגילו וישמחו בתשועה שעשה להם ה' ית'.

כ. כִּי אָפֶס עָרִיץ, וּכְלָה לֶץ - ישמחו הצדיקים, בכליון העריצים (הרשעים החזקים), והלצים מְדַבְּרֵי ה'.

וְנִכְרְתוּ - **כָּל שִׁקְדֵי אֶזְרָא** - ובכריתת כל אלו הממהרים לעשות אֶזְרָא (דבר עבירה ופשע).

כא. מַחֲטִיאֵי אָדָם בְּדָבָר - יכרתו נביאי השקר - שהחטיאו את בניי בדבריהם,

וְלַמּוֹכִיחַ בְּשַׁעַר - **יִקְשׁוּן** - ויכרתו, אלו שהיו שמים מוקשים, לפני הצדיקים שהיו מוכיחים בשער העיר את העם לשוב בתשובה,

וַיִּטּוּ בְּתֵהוּ צְדִיק - ויכרתו אלו שהיו מטים בשקר משפט הצדיקים.

כב. לָכֵן כֹּה אָמַר ה' אֶל בֵּית יַעֲקֹב אֲשֶׁר פָּדָה אֶת אֲבֹרָהֶם - ה' שפדה את אברהם, אמר אל בית יעקב,

באורי מילים ישעיהו

לא עתה יבוש יעקב ולא עתה פניו יחורו - עכשיו לא יתביישו, ולא יהיו עוד, פני בני יעקב חוורות מבושה - לפני אביהם,
כג. פי בראתו ילדיו מעשה ידי בקרבו יקדישו שמי והקדישו את קדוש יעקב ואת אלהי ישראל יעריצו - כשיראה את ילדיו עושים רצון ה' ית' ומקדישים את שם ה', על הנס הגדול שעשה ה' במחנה אשור, לא יבוש יעקב עוד.
כד. וידעו תעגי רוח - בינה - אלו שהיו תועים בדרכם - ידעו להבין את גדולת ה', ורוגנים - ילמדו לקח - אלו שתמיד רגילים להתלונן על דרך ה' - ילמדו לקח.

פרק ל'

**א. הוי בנים סוררים נאם ה' - הוי, על הבנים שסרים מדרך ה', לעשות עצה ולא מני - לעשות עיצות שאינם לפי רצון ה', ולנסך מסכה - ולא רוחי - לכסות עצמם בכיסוי שיגן עליהם מהאוייב (שבקשו עזרה ממצרים, ולא מה' ית') - שלא לפי רוח ורצון ה', למען, ספות חטאת על חטאת - ובכך, מוסיפים חטא, על שאר חטאיהם. (שאינם בוטחים בה')
ב. ההלכים לרדת מצרים, ופי - לא שאלו - שהולכים לרדת למצרים - שיעזרו להם, אך את פי ה' לא שאלו אם לרדת, לעוז - במקעוז פרעה - יורדים להתחזק, מחזקו של פרעה מלך מצרים, ולחסות בצל מצרים - "צל" המצרים (חזקם הרב) יכסה ויגן על בניי,
**ג. והיה לכם מעוז פרעה - לבשת - החוזק שחשבתם לקבל מפרעה - יהיה לכם לבושה ובזיון, (על שחשבתם מחשבה זו) והחסות בצל מצרים - לכלמה - ומה שחשבתם לחסות ולהסתר בצל המצרים - יהיה לכם לכלימה ובושה.
**ד. פי היו בצען - שריו - כי שרי יהודה השפילו עצמם, והגיעו עד לעיר צוען שבמצרים, ומלאכיו - חנס יגיעו - ושליחי יהודה הגיעו לתחפנחס שבמצרים - לבקש עזרה, ה. כל הבאיש - סופכם שכולכם תתביישו, על עם לא יועילו למו - משום שאתם מבקשים עזרה, מעם שלא יועיל לכם ולא כלום, לא לעזר ולא להועיל - שהמצרים לא יועילו ולא יעזרו לכם,
פי לבשת וגם לחרפה - רק בושה וכלימה תהיה לכם, (משום, שאת ה', שבכוחו להועיל - עזבו בניי, ולעזרת מצרים השתדלו מאוד - ולא עזרו להם כלל !!)
ו. משא בהמות נגב - והכלימה תהיה, ששלחו משאות על בהמות - לנגב (למצרים שנמצאת בדרום א"י),******

בארץ צרה וצוקה - ועברו בארץ מדבר שהוא מקום של צרה וצוקה,
לביא וליש מהם - ובין החיות: לביא וליש - שמות של אריה - הנמצא במדבר, אפעה - שם נחש ארסי, ושרף מעופף - שם נחש המדלג במהירות ממקום למקום ונראה כמעופף.
ישאו על כתף עירים - חילהם - נשאו על כתפי החמורים - את עושרם - לתת למצרים, ועל דבשת גמלים - נשאו אוצרות למצרים, על עם לא יועילו - לעם שלא יכול להועיל להם, ז. ומצרים הבל וריק יעזרו - רק הבל וריק יכולים מצרים לעזור,
לכן קראתי לזאת - לכן קראתי למצרים, רהב הם - שהם מתרהבים, מתגאים בדבר שאין להם. (שבאמת, לא יכולים לעזור)
שבת - שהם בטלים מלעזור לכם.
ח. עתה בוא כתבה על לוח אתם - כתוב נבואה זאת על לוח - שיהיה איתם (עם בניי)
ועל ספר חקה - וגם תחקוק דבר הנבואה, על ספר, ותהי ליום אחרון לעד עד עולם - כְּדִי, שדבר הנבואה ישמר ליום אחרון, וידעו שלא לחינם באה עליהם הפורענות,
ט. פי עם מרי הוא - עם שמורד בה' הוא, בנים כחשים - בניים שמתכחשים שה' משגיח על מעשיהם, בנים לא אבנו שמוע תורת ה' - שלא רצו לשמוע דבר ה',
י. אשר אמרו לראים - לא תראו, ולחזים - לא תחזו לנו נכחות - שהיו אומרים לנביאי האמת (רואים, חוזים) - אל תראו נבואות לאמר לנו דברים נכוחים וישרים, דברו לנו דברי חלקות (שמחליקים את מעשינו הרעים) - ששלום יהיה לנו, חזו - מהתלות - נבואות שקר שמהתלים בשומעים,
(כמו: "אל יסוף פרעה התל לבלתי שלח את העם... שמות ח' כה'; הנביא קרא לנבואות אלו - מהתלות)
יא. סורו מני דרך - סורו מן הדרך הזו, (להוסיף לנבא לנו נבואות קשות)
הטו - מני ארח - הטו עצמכם מן הדרך הזו, השביתו מפנינו את קדוש ישראל - הפסיקו לנבא לפנינו, את דבר הנבואה מה' - שהוא קדוש ישראל.
יב. לכן כה אמר קדוש ישראל - לכן, כך אמר ה' - שהוא קדוש ישראל, יען מאסכם בדבר הזה - בגלל שמאסתם את דברי נביאים,

באורי מילים ישעיהו

וּתְבַטְחוּ בְעֵשֶׂק - ובטחתם בעושר שעשקתם, **וְנָלוּז** - ובליצנות ודברים מגונים, (" פָּרַתְנוּ בְּרִית אֶת מִוֶּת וְעַם שְׂאוֹל עֲשִׂינוּ חֶזֶה"; שבטחתם במצרים שיצילו אתכם, ולא בַּה' יֵת')
וְתִשְׁעֲנוּ עָלָיו - ובו (בעוֹשֶׂק וְנָלוּז) - אתם בוטחים ונשענים,
י.ג. לָכֵן יִהְיֶה לָכֶם הָעוֹן הַזֶּה - העוון, שאתם בוטחים במצרים יגרום לכם שתהיו, **כְּפָרָץ נֹפֵל** - כמו חומה שנפרצה, נשברה ונפלה, **נִבְעָה** - בְּחֹמָה נִשְׁגָּבָה - וכמו מקום בְּקִיר חוֹמָה חֹזְקָה (שחשבו את פרעה לחומה נשגבה), שהוא נפוח - כאבעבעות - ועומדת החומה - ליפול, **אֲשֶׁר פָּתְאָם לִפְתָּע** - יבוא שְׂבָרָה - שלפתע, יבוא מהנבעה - שבר גדול על החומה הנשגבה, כך פתאום, יבוא עליכם השבר
י.ד. וּשְׂבָרָה - ה' ישבור את החומה, שאתם בוטחים בה,
כְּשֶׁבֶר נִבֵּל יוֹצְרִים, פְּתוֹת - לא יחמל - כמו ששוברים הנבל (פלי החרס) שעשה היוצר, שכותשים אותו דק דק, ולא חומלים עליו, **וְלֹא יִמָּצֵא בְּמִכְתָּתוֹ** - וכל כך דק יִכְתָּת, עד שלא ימצאו בשברים הכתותים,
חָרֵשׁ לַחֲתוֹת אֵשׁ - מִיְקוּד - שבר חרס לחתות (להוציא) גחל מהאש,
וְלַחֲשֹׁף מַיִם - מִגְּבָא - לדלות מים - מבור המים, ע"י שבר חרס. (נמשל : שמפלתם, תהיה גמורה ועצומה)
טו. כִּי כֹה אָמַר ה' אֱלֹהִים קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל, בְּשׁוּבָה וְנַחַת תִּשְׁעוּן - ה' הבטיח לבנ"י, שישָׁעוּ וינצלו - כְּשִׁישְׁבוּ בַנַּחַת בְּמִקּוֹמְכֶם,
בְּהִשְׁקֵט וּבְבִטְחָה - תִּהְיֶה גְבוּרַתְכֶם - גבורתכם על אויביכם תהיה, כשתשבו בשקט ובבטחה בַּה',
וְלֹא אֲבִיתֶם - אך אתם לא רציתם לשמוע לי.
טז. וְתֹאמְרוּ לֹא - לא נשמע לדבר ה', **כִּי עַל סוּס נָנוּס** - אנו ננוס כשיבוא האוייב - על סוסים,
עַל פֶּן תִּנּוּסוּן - לכן באמת תנוסו מהאוייב - ולא אגן עליכם.
וְעַל קַל נִרְכַּב - ונרכב על סוסים שקלים ומהירים במרוצתם,
עַל פֶּן - יִקְלּוּ רַדְפֵיכֶם - לכן אביא עליכם אויב שיהיה קל ומהיר במרוצתו יותר מכם,
יז. אֶלֶף אֶחָד - מִפְּנֵי גְעֵרַת אֶחָד - אלף אנשים מכם ינוסו - מגערה של אחד מחיילי האוייב, **מִפְּנֵי גְעֵרַת חֲמִשָּׁה - תִּנּוּסוּ** - ומפני גערת חמשה מחיילי האוייב - תנוסו כלכם.
עַד אִם נוֹתַרְתֶּם - פְּתָרֶן עַל רֹאשׁ הָהָר, וְכִנֵּס - עַל הַגְּבֻעָה - ותהיו כל כך מפוזרים, עד שישארו הנסים בודדים, כמו התורן (עמוד גבוה לתלות המפרשים באניה) - בראש ההר, שהוא בודד בכל ההר, וכמו הנס שמורם בראש הגבעה.

יח. וְלָכֵן יִחְפֶּה ה' לַחֲנֻכֶּם - לכן, ה' יחכה עוד זמן רב עד שירחם עליכם,
וְלָכֵן יָרוּם לְרַחֲמֶכֶם - ולכן, מתרומם וירחק מכם - מלרחם עליכם,
כִּי אֱלֹהֵי מִשְׁפַּט ה' - שתחילה יפרע ה' במורדים וברשעים,
אֲשֶׁרֵי - פֶּל חוֹכֵי לוֹ - אשרי כל מי שמקווה לה'.
יט. כִּי עַם, בְּצִיּוֹן יֹשֵׁב בִּירוּשָׁלַם - כי הצדיקים ישבו בציון, בירושלים,
בָּכוּ - לֹא תִבְּקֶה - לא יהיו צריכים לבכות אל ה',
חֲנוּן יִחַדֵּךְ - לְקוֹל זַעֲקֶךָ - מיד כשישמע את קול הזעקה - ירחם ויענה לך,
כְּשִׁמְעוֹתָיו - עֲנֶךָ - מיד כשישמע קולך - יענה לך.
כ. וְנָתַן לָכֶם ה' לָחֶם צָר וּמַיִם לַחֵץ - ולא תהיו נמשכים אחר ריבוי תענוגים, אלא תסתפקו בלחם ומים בצמצום,
וְלֹא יִכְנַף עוֹד - מוֹרִיךְ - לא יסתיר עוד ה' את פניו (יכנף - יסתיר פניו בכנף הבגד) - (מַבְנִי , (מוֹרִיךְ - שמוֹרָה לבנ"י הדרך ללכת בה),
וְהָיוּ עֵינֵיכֶם רְאוּת אֶת מוֹרִיךְ - ותראו בעיניכם את גילוי שכינתו (בבית המקדש).
כא. וְאֲזַנֵּיכֶם תִּשְׁמַעְנָה דְבַר מֵאַחֲרֵיכֶם - תשמעו לדבר ה' אפילו שתשמעו אותו מאחור, (ולא כמו שאמרו: "... לְרֵאִים - לֹא תִרְאוּ, וְלִחֲזִים - לֹא תִחֲזוּ לָנוּ נִלְחוֹת, דְּבָרוֹ לָנוּ חֲלָקוֹת, חֲזוּ מִהֲתִלוֹת")
לֵאמֹר זֶה הַדֶּרֶךְ לָכֵן בּוֹ - תשמעו לדבר ה', **כִּי תֵאֱמִינוּ וְכִי תִשְׁמְאִילוּ** - גם כשתרצו ללכת לימין או לשמאל - תבקשו ותעשו את דבר ה'.
כב. וְטִמְאַתֶּם - יהיה מרוחק וטמא בעיניכם, **אֶת צִפּוּי פְּסִילֵי כֶסֶף** - ציפוי הפסלים מכסף, **וְאֶת אֶפְדֹת - מִסַּכַּת זָהָב** - והבגד (כמו מעיל האפוד) - שהיו מלבישים את הפסל שנסכו מזהב,
תִּזְרֹם - כְּמוֹ דָּוָה - תפזרו הע"ז - עד מקום רחוק, כמו אשה דוה, גדה - הרחוקה מבעלה.
צא - תֹאמְרוּ לוֹ - "צא החוצה", תאמר לפסלים !!
כג. וְנָתַן מִטֵּר זֶרְעֶךָ, אֲשֶׁר תִּזְרַע אֶת הָאֲדָמָה - ה' יתן מטר לזרעך, כאשר תזרע את האדמה,
וְלָחֶם תִּבּוֹאֵת הָאֲדָמָה - ויתן לכם לחם מתבואת האדמה, (שהתבואה - לא תתקלקל ולא תאבד)
וְהָיָה דִשָּׁן וְשִׁמּוֹן - והלחם יהיה דשן ושמן,
יִרְעָה מִקְנֵיכֶם בַּיּוֹם הַהוּא - פֶּר נִרְחַב - המרעה ירעו במקומות מרעה רחבים ורבים.
(כר - מקום המרעה).
כד. וְהֶאֱלַפִּים - בַּקָּר, (שוורים) ד
וְהַעִירִים - חמורים קטנים,
עֲבָדֵי הָאֲדָמָה - שעובדים בהם את האדמה,

באורי מילים ישעיהו

בְּלִיל חֲמִיץ יֹאכְלוּ - יבִלְלוּ בתוך מאכלם (מלבד החציר) חֲמִיץ - תבואה נקיה ומבוררת, (מתוך ריבוי התבואה שיהיה.)
אֲשׁוּר זָרָה - בְּרַחַת וּבְמִזְרָה - שזורים אותם ברחת ובמזרה. (פְּלִי זָרִית התבואה)
כֹּה. וְהָיָה עַל כָּל הָרַגְבָּה, וְעַל כָּל גְּבֻעָה נִשְׁאַה - פְּלָגִים יִבְלִי מַיִם - מרוב הטובה ושפע המים, גם על ההרים הגבוהים והגבעות הנישאות, הגבוהות, יהיו פלגי ונחלי מים,
בַּיּוֹם הָרֶגְבָּה - כשה' יעשה הרג רב באשור,
בְּנִפְל מְגִדָּלִים - כששרי אשור יפלו,
כֹּה. וְהָיָה אוֹר הַלְּבָנָה - פָּאוֹר הַחֲמָה - אור הלבנה, יאיר כמו אור השמש,
וְאוֹר הַחֲמָה יְהִיָּה שְׂבַעְתִּים - יאיר פי שבע,

פָּאוֹר שְׂבַעְתִּים הַיָּמִים - כמו אור שמאיר במשך שבעה ימים, (משל לריבוי הטובה העצום, אחר מפלת אשור)
בַּיּוֹם חֲבַשׁ ה' אֶת שֶׁבַר עֲמוֹ - וטובה זו תהיה, כשה' יחבוש את השבר של עמו;
וּמִחַץ מִפְתּוֹ - יִרְפָּא - מכת המחץ (מכה חזקה ופוצעת) שנתן לבניי - ה' ירפא.
כֹּז. הִנֵּה שֵׁם ה' בָּא מִמְרָחֵק - הנה ה' בא מהשמים להלחם באשור, (ע"י המלאך)
בְּעֵר אָפוּ - בוער אפו (כעסו) של ה', על אשור - לכולותם.
וְכַבֵּד מִשְׁאַה - המשא שנושא ה' על אשור כבד מאוד הוא. (עונש גדול וקשה, שלא יוכלו לשאת)
שִׁפְתָיו - מְלֹאוּ זַעַם, וּלְשׁוֹנוֹ - פֶּאֶשׁ אֲכָלֶת - דברי ה', שדברו שפתי ולשונוות הנביאים - היו מלאים בזעם רב, שתאכל אותם כאש.
כַּח. וְרוּחוֹ - פָּנַחַל שׁוֹטֵף, עַד צְאוֹר יַחְצָה - רוח הנבואה הזו נמשלה, לנחל השוטף בחוזק - שחוצה את האדם בצווארו, ולא יוכל להנצל,
לְהַנְפִּיחַ גוֹיִם - בְּנִפְתֵּי שׁוֹא - ירים את העמים גבוה גבוה, (שאשור יכבוש עמים רבים וכל ערי יהודה סביב ירושלים), אך הנפה ורוממות זו, היא הנפה לשווא - שאין לה קיום - ונפול יפול,
וְרִסֹן מִתְּעָה עַל לְחַיֵּי עַמִּים - הרסן שבלחיי אשור (ששמים בפי הבהמה, וע"י רצועות מכוונים את הבהמה בדרכה) - שמכוון אותם לגדולה ולתנופה - יתעה אותם - שהרי סופם כליון.
כֹּט. הַשִּׁיר יְהִיָּה לְכֶם - השיר והשמחה שתהיה בזמן נפילת אשור,
פְּלִיל הַתְּקַדָּשׁ חָג - תהיה, כמו השמחה שבכניסת קדושת החג,
וְשִׁמְחַת לְבָב - ושמחת הלב תהיה,

כְּהוֹלֵךְ בְּחִלְלִל לְבוֹא בְּהַר ה' אֶל צוּר יִשְׂרָאֵל - כמו השמחה, לעולים למקדש לשמוח ברגלים בחלילים.
ל. וְהִשְׁמִיעַ ה' אֶת הוֹד קוֹלוֹ - ה' ישמיע את יופי קולו הגדול,
וְנִחַת זְרוּעוֹ יִרְאֶה - בְּזַעַף אָף - ויראה איך ינחית זרועו - על אשור בכעס רב,
וְלִהְבֵּ אֵשׁ אוֹכְלָה - להבת אש תאכל אותם,
נִפְץ וְזָרַם וְאָבֹן בְּרֶד - וקולות של ברקים ורעמים המנפצים, וזרם מטר, ואבני ברד,
לֹא. כִּי מִקּוֹל ה' יַחַת אֲשׁוּר - לב אשור, ישבר מפחד הקולות,
בְּשִׁבְטֵי יָפָה - ויכה אותם בשבט (במקל).

לִב. וְהָיָה כָּל - כל העמים,
מַעֲבֵר - שעבר וכבש אותם אשור - בדרכו לא"י,
מִטָּה מוֹסְדָה - אשור - שהיה כמקל חזק כמו יסוד.
אֲשׁוּר יִנִּיחַ ה' עֲלָיו - שה' הניח ידו עליהם - להענישם, (את אשור)
בְּתַפִּים וּבְכַנְרֹת - ישמחו עמים אלו בתופים וכינורות על מפלתם הגדולה,
וּבְמִלְחָמוֹת תְּנוּפָה - נִלְחַם בָּם - וישמחו שה' נלחם בהם (באשור), במלחמה חזקה, מונפת מעלה מעלה ברוב חוזקה.
לִג. כִּי עָרוֹךְ מֵאֲתָמוֹל - תִּפְתָּה - עוד מאתמול ערוך ומוכן הגהנום (הגיהנם נקרא תפתה, משום שכל המתפתה ליצרו - נופל שם) - לאשור,
גַּם הִיא - הגיהנם,
לְמִלְחָת הוֹכֵן - מוכן למלך אשור,
הָעֵמִיק הָרַחֵב - ה' הרחיב והעמיק הגיהנם לכל חיילי אשור הרבים,
מְדַרְתָּה אֵשׁ וְעֵצִים - הִרְבָּה - הרבו עצים במדורה שבגיהנם,
נִשְׁמַת ה' - רוח ה',
כְּנַחַל גְּפְרִית - בְּעֵרָה בָּהּ - כאילו בוער שם נחל של אש וגופרית.

פרק לא'

א. הוּי הַיְרֻדִים מְצָרִים לְעִזָּה - הוּי על אלו שיורדים לבקש עזרה ממצרים,
עַל סוּסִים - יִשְׁעֵנוּ - נשענים ובוטחים, בכוח הסוסים החזקים שיש במצרים,
וַיִּבְטְחוּ עַל רַכְבּ - כִּי רַב - ובוטחים בריבוי הרכב שיש במצרים,
וְעַל פְּרָשִׁים - כִּי עֲצָמוּ מְאֹד - ועל הריבוי העצום של הפרשים,
וְלֹא שָׁעוּ עַל קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל - ולא פנו אל ה' ית',

באורי מילים ישעיהו

ובחוריו - למס יהיו - הנשארים בחיל אשור - ימס לבבם מפחד.
 ט. וסלעו - חוזק אשור,
 ממגור - יעבור - מרוב פחד - יעבור חוזק ליבו - ויחלש,
 וחתו מנס שריו - שרי אשור ישבר ליבם מפחד, כמו הרואים את נס המלחמה,
 נאם ה', אשר אור לו - בציון, ותנור לו - בירושלם - דברי ה', שמוכן אצלו התנור והאש - לאכול את חיל אשור בירושלים.

פרק לב'

א. הן לצדק ומלך מלך - הלא כדי לעשות צדק מולך המלך. לכן, התשועה תבוא ליהודה, בזמן חזקיהו - שעשה צדק.
 ולשרים - למשפט ישרו - וכן השרים ראויים להיות שרים, כשעושים משפט וצדק כמו בזמן חזקיהו.
 ב. והיה איש פמחבא רוח - האיש חזקיהו יהיה לעמו, כמקום מסתור מפני רוח חזקה,
 וסתר זרם - וכמסתור מפני זרם מים חזק, כפלגי מים בציון - וישפיע עליהם טובה, כמו פלגי מים (נחלי מים) - בארץ ציה, יבשה ושוממה.
 כצל סלע כבד - בארץ עיפה - וכמו צל של סלע כבד וגדול, בארץ צמאה (שהארץ מגולה לשמש; כמו: "ויבוא עשיו.... והוא עיף" בראשית כה' כט', וכמו: ".... וכאשר יחלם הצמא והנה שתה והקויץ והנה עיף...." לעיל כט' ח').
 ג. ולא תשעינה עיני ראים - אחר שישבים המלך בתשובה, לא ישעו (לא יסורו) עיני בניי - מה' ית', כמו שהם עתה) כמו שאמר: "השמן לב העם הזה ואזני הכבד ועיני השע...." (לעיל ו' י').
 ואזני שמעים תקשבנה - ואזני בניי - ישמעו את דבר ה', (ולא יהיה: "ואזני הכבד")
 ד. ולבב נמקרים - יבין לדעת - לב הנמהרים והכסילים - יבין לדעת דבר ה',
 ולשון עלגים - תמהר לדבר צחות - מי שהתייחסו לנביא, שמדבר בשפה עילגת, שאינה מובנת ("כי בלעגי שפה ובלשון אחרת ידבר אל העם הזה" לעיל כח' יא') - ימהרו להבין הדברים הצחים (דברים זכים ובהירים - המתיישבים על הלב) של הנבואה,
 ה. לא יקרא עוד לנבל - נדיב - לא יקראו עוד לנבל - נדיב, איש חשוב ומכובד, (כמו: "האמר למלך בליעל רשע אל נדיבים" איוב לד' יח')
 ולכילי - לא יאמר שוע - ולכילי (נוכל), הרמאי - לא יקראו עוד שוע, איש חשוב.
 ו. כי נבל - נבלה ידבר - כי הלא הנבל מדבר דברי נבלה, דברים מגונים,
 ולבו - יעשה און - ועושה את מחשבות האון, הרשע שבלבו.
 לעשות חנף - להתנהג בחנופה וברשע,

ואת ה' לא דרשו - לא בקשו כלל!
 ב. וגם הוא חכם - גם ה' חכם - להפר מחשבתם הרעה,
 ויבא רע - יביא עליהם דבר רע,
 ואת דבריו - שנבאו הנביאים,
 לא הסירו - לא יסיר,
 וקם על בית מרעים - יקום להעניש את בניי - שמעשיהם רעים,
 ועל עזרת פעלי און - ויביא הרעה גם על מצרים, שהם עוזרים לבניי, ובאמת, הם עושי שקר ולא מועילים לבניי כלל.
 ג. ומצרים אדם - ולא אל - הלא מצרים הם בני אדם ולא אלוקים, ומדוע תבטחו בהם?
 וסוסייהם בשר ולא רוח - הסוסים שבמצרים הרי עשויים מבשר, ולא רוח - לא כמלאכים שיכולים להצילכם,
 וה' יטה ידו - להכות את המצרים,
 וכשל עוזר, ונפל עזר - יכשלו העוזר (מצרים) וגם אלו שקיוו לעזרתם (בניי),
 ויחדו - כלם יכליון - וכולם יחד (העוזר והעזר) - יכלו.
 ד. כי זה אמר ה' אלי פאשר יהגה הארזה והכפיר על טרפו - כמו שהארזה שואג על הטרף, אשר יקרא עליו, מלא רעים - וכאשר יתאספו עליו אסיפה של רועים, (להציל את הטרף מהארזה)
 מקולם - לא יחת - מקול שיקימו הרועים - לא יחת, לא ירד ויעזוב את טרפו,
 וממהומם - לא יענה - ומהמון הרועים - לא יכנע, (כמו: "....זמיר עריצים יענה", לעיל כה' ה'; וכמו: "....עד מתי מאנת לענת מפניי...." שמות י', ג')
 כן ירד ה' צבאות - לצבא על הר ציון ועל גבעתה - כך ה' ירד על אשור שבא להלחם על ירושלים. ה.
 כצפרים עפות כן יגן ה' צבאות על ירושלים - כמו הצפרים הממהרות במעופם, כך ימהר ה' לבוא להגן על ירושלים.
 גנון והציל - יגן ויציל, (את ירושלים)
 פסוח והמליט - ידלג ויציל, (שידלג מעל ירושלים ויצילה)
 ו. שובו - שובו בתשובה!
 לאשר העמיקו סרה, בני ישראל - אתם בניי שהעמקתם מחשבה, כיצד לסור מה' ית',
 ז. כי ביום ההוא - ביום מפלת אשור ביד ה', ימאסו איש אילי כספו ואילי זהבו - ימאסו את הבל הע"ז שמכסף ומזהב,
 אשר עשו לכם ידיכם - חטא - הכירו בדעתכם, שהע"ז שעשו ידיכם - חטא וטעות הוא!!
 ומדוע לא תשובו כבר כעת על עוונותיכם?
 ח. ונפל אשור - בחרב לא איש, וחרב לא אדם תאכלנו - אשור לא יפול בחרב שביד איש, אלא בחרב שביד המלאך,
 ונס לו מפני חרב - כשיראה מלך אשור המגיפה, ינוס מפניה - כמפני חרב,

באורי מילים ישעיהו

הַמּוֹן עִיר - עֵזֶב - המון העם שבערים - נעזבו וגלו ממקומם,
עַפְלָ וּבַחַן - המגדלים חזקים,
הִיָּה בַעַד - יהיו ל -
מַעְרוֹת - למערות - מקום לחיות השדה,
עַד עוֹלָם - לזמן רב מאוד,
מְשׁוֹשׁ פְּרָאִים - שישמחו בהם (במערות) הפראים,
 החמור בר,
מְרַעָה עֲדָרִים - וירעו שם עדרי הצאן.

טו. עַד יַעֲרָה עֲלֵינוּ רוּחַ מְמָרוֹם - וכל החורבן הזה יהיה, עד שה' ישפוך עלינו ברצונו, רוח רחמים ממרום,
וְהָיָה מִדְּבַר - לַפְּרָמֶל - א"י, שהיתה שוממה כמדבר, תהיה ככרמל - מקום שדות וכרמים, (ברוב טובה וברכה)
וְהַפְּרָמֶל - לַיַּעַר יַחֲשֵׁב - והעמים שהצליחו, והיו כ - "כרמל", יושפלו מגדולתם ויהיו נמשלים ליער,
טז. וְשִׁכַן בְּמִדְבָּר - מְשַׁפֵּט - בירושלים שהיתה כמדבר - ירבה המשפט והצדק,
וְצִדְקָה - בַּפְּרָמֶל תֵּשֵׁב - ובכרמל, בא"י, תשב הצדקה - שירבו בה בעשיית צדקה.
יז. וְהָיָה מַעֲשֵׂה הַצִּדְקָה - שְׁלוֹם - בזכות ריבוי הצדקה יהיה להם - שלום!
וְעַבְדַת הַצִּדְקָה - הַשְּׁקֵט וּבִטַח עַד עוֹלָם - ובזכות עשיית הצדקה, יהיה להם שקט ובטחון עד עולם!

יח. וַיֵּשֶׁב עַמִּי בְּנֵיה שְׁלוֹם, וּבְמִשְׁכַּנֹּת מִבְּטָחִים, וּבְמִנוּחַת שְׁאֲנָנוֹת - בני"י, יֵשְׁבוּ בְּבֵית מֵלֵא בְּשֵׁלֹם, בְּבִטְחוֹן, בְּמִנוּחָה וּבְשֵׁלוּוָה,
יט. וּבְרָד - יִרִידַת בְּרָד, (רש"י; וּבְרָד, קִמֵץ וּפְתַח - מוֹרָה עַל פּוֹעַל. כְּמוֹ: הַלֵּד, יֵשֵׁב, עֲמֵד וְכֵדוּ)
בְּרִדַת הַיַּעַר - ירידת הברד, תהיה על עצי היער, ולא בתוך העיר,
 (הפורענות תכה ברשעים - שנמשלו ליער; לעיל פס' טו')
וּבְשֵׁפֶלָה - ובשפלות שהושפלו בני"י תמיד,
תִּשְׁפַל הָעִיר - יושפלו ערי העמים.
כ. אֲשֶׁרִיכֶם - אשריכם בני"י!
זְרַעִי עַל כָּל מַיִם - שאתם זורעים במקום מים - שהתבואה מצליחה (שזרעתם צדקות רבות, ולכן תצליחו, ותקבלו שכר פעולתכם)
מִשְׁלַחֵי רֶגֶל הַשּׁוֹר וְהַחֲמוֹר - שתשלחו השור - לדוש את רוב התבואה, ואת החמור - לשאת התבואה מהשדה.

פרק לג'

א. הוּי שׁוֹדֵד - הוּי, על מלך אשור - השודד,
וְאַתָּה לֹא שׁוֹדֵד - אך אותך - עדיין לא שדדו,

וּלְדַבֵּר אֶל ה' תוֹעָה - ומדבר אל העם, דברים המתעים אותם מדרך ה' (שאומר שה' לא רואה ומשגיח),
לְהַרְיֵק נֶפֶשׁ רָעֵב - מרוקן וגוזל, מאכל העניים הרעבים,
וּמִשְׁקָה צָמֵא - יַחֲסִיר - ומשקה, יחסר ויקח מהצמאים,
ז. וְכָלִי - פָּלְיו רָעִים - והכילי, הרמאי, פְּלִי אומנותו - רעים - שמרמה במידותיהם,
הוּא זְמוֹת יַעֵץ - חושב מחשבות מרמה,
לְחַבֵּל עֲנִיִּים - בְּאִמְרֵי שֶׁקֶר - משחית ועושה רע לעניים - באמרי שקר,
וּבְדַבֵּר אֲבִיוֹן מְשַׁפֵּט - כשהאביון טוען טענותיו במשפט, בא הכילי, ובאמרי שקר - סותר את דבריו.

ח. וְנָדִיב - נְדִיבוֹת יַעֵץ - ונדיב חושב תמיד לנדב ולהטיב לכולם,
וְהוּא - עַל נְדִיבוֹת יָקוּם - בזכות נדיבותו - תקום ותתקיים מעלתו וגדולתו.

ט. נְשִׁים שְׁאֲנָנוֹת - הערים הגדולות שביהודה, היושבים בשלווה,
קִמְנָה - שְׁמַעְנָה קוֹלִי - קומו ושמעו קולי,
בְּנוֹת בְּטָחוֹת - הַאֲזַנָּה אִמְרָתִי - הכפרים הקטנים סביב ערי יהודה, שיושבים בבטחה (שלא יפגעו מהאוייב) - האזינו לאמרת.

י. יָמִים עַל שָׁנָה - תִּתְרַגְּזָנָה בְּטָחוֹת - אתן היושבות בבטחה - עוד יבוא עליכן רוגז ופחד האוייב שנה אחר שנה, כשיעשה עליכם ני"ן המצור,

כִּי פָלָה בְּצִיר - אֶסְף בְּלִי יְבוּא - גם כשיכלה ויסתיים זמן הבציר - לא יבואו הענבים הנאספים - הביתה, (שהאוייב יקח אותם).

יא. חֲרָדוֹ שְׁאֲנָנוֹת, רָגְזָה בְּטָחוֹת - עוד תהיו חרדים מהרעה, יושבי הערים השאננות והיושבות בבטחה - שלא יבוא האוייב,
פֶּשֶׁטָה וְעָרָה - עוד תהיו מופשטים מבגדיכם, ותלכו בגילוי בשר,

וְחֲגוּרָה - עַל חֲלָצִים - תשימו חגורה בלבד במתנים - לכסות בשר ערוה,
יב. עַל שְׂדֵים סַפְּדִים - יטפחו הנשים על השדיים, בדרך צער והספד,

עַל שְׂדֵי חָמֵד - ויספדו, על השדות החמודות (מרוב שהיו משובחות - היו חומדים וחפצים בהם) - שנאבדו,
עַל גֶּפֶן פְּרִיָּה - ועל הגפנים שהיו מוציאים פירות רבים, ועתה נאבדו.

יג. עַל אֲדָמַת עַמִּי - קוֹץ שְׁמִיר תַּעֲלָה - על אדמת א"י יספידו - שעלו בה קוץ ושמיר (מיני קוצים),
כִּי עַל כָּל בְּתֵי מְשׁוֹשׁ - וכן יספדו על חורבן הבתים, שהיה בהם משוש ושמחה,
קָרְיָה עֲלִיזָה - ועל הערים העליזות - שחרבו.
יד. כִּי אֲרָמוֹן נָטַשׁ - ארמון המלך - נעזב,

באורי מילים ישעיהו

הַפֶּר בְּרִית - האוייב, ביטל את הברית שכרת עם ישראל,
מָאֵס עָרִים - מאס בערי ישראל - להחריבם עד היסוד,
לֹא חָשַׁב אָנוּשׁ - לא החשיב האנשים, להתנהג עימם בכבוד וכבני אדם,

וּבּוֹגֵד, **וְלֹא בָגַדוּ בּוֹ** - אתה היית בוגד בעמים רבים, אך בך עדיין לא הצליחו לבגוד,
פְּהִתְמָךְ שׁוֹדֵד - **תּוֹשֵׁד** - כשיושלם זמנך להיות שודד - ישדדו אותך,
פְּנִלְתָּךְ לְבָגַד - **יִבְגְּדוּ בְּךָ** - כשיכלה ויושלם זמנך לבגוד בעמים - יבגדו בך.
ב. ה' חֲנִינוּ לְךָ קוֹיָנוּ - ה', רחם עלינו כי לך אנו מקווים,

הֲיִה זְרַעַם לְבָקָרִים - הֲיִה לבנ"י, לכוח ולמגן כל בוקר ובוקר,
אֶף יְשׁוּעֵתָנוּ בְּעֵת צָרָה - ובודאי שיושיענו - בזמן צרה.

ג. מְקוֹל הַמּוֹן - מקול ההמָיָה (הרעש) שבמחנה אשור - כשיבוא עליהם המלאך,
נִדְּדוּ עַמִּים - כל העמים, יברחו וינדדו לכל עבר,
מִרוֹמְמֶתְךָ - **נִפְצוּ גוֹיִם** - כשיִדְּעוּ כי ה' מרוֹמָם ונשגב עליהם (אחר מפלת אשור) - ינוסו ויפוצו הנשארים ממכת המלאך.

ד. וְאַסַּף שְׁלֵלְכֶם - השלל שתאספו ממחנה אשור, יאסף בקלות רבה,
אַסַּף הַחֲסִיל - כמו שאוספים את החסיל (הארבה) כשנח בשדות,

כְּמִשַׁק גְּבִים שֶׁקָּבּוּ - וכמו קול המים השוקקים ומרעישים בבורות המים, כך ינהמו הבאים לשלול השלל,
ה. נִשְׁגַּב ה' פִּי שֶׁכֶן מְרוֹם - במפלת אשור יִשְׁגַּב ויתגדל שם ה' השוכן במרום,
מִלֵּא צִיּוֹן מִשְׁפַּט וְצַדִּיקָה - ה' ימלא את ציון משפט וצדקה.

ו. וְהִיָּה אֲמוֹנַת עֲתִידָךְ - קיום הזמנים הטובים הללו,

חֶסֶן יְשׁוּעַת - וחוזק הישועות ימשיך ויתמיד,
חֲכָמַת וְדַעַת יִרְאֵת ה' **היא אוֹצְרוֹ** - אם תלכו ע"פ החכמה ודעת ה', ואת יראת האלוקים שבלבכם, תשמרו עליה באוצר - לגודל חשיבותה.

ז. הֵן אֲרָאֶלֶם - הנה, השליחים ההולכים ממקום למקום,
צַעֲקוּ חֲצָה - יצעקו בחוץ על גודל הרעה לישראל, (לפני מפלת אשור)

מִלְאָכֵי שְׁלוֹם - **מֵרַ יִבְכְּיוּ** - המלאכים שנשלחים בזמן השלום, בעת ההיא יבכו במרירות רבה על רעת בנ"י,
ח. נִשְׁמוּ מִסְלוֹת - המסילה, הדרכים הסלולות, שוממות, (בגלל המלחמה)

שְׁבַת - **עֲבַר אֲרַח** - התבטלו מהדרכים (מהארח) כל עובר ושב,

ט. אָבֵל - נשחתה,
אֲמַלְלָה אֲרָץ - ונכרתה הארץ,
הַחֲפִיר לְבָנוֹן - **קָמַל** - האוייב, "בִּישׁ" את היערות שבארץ, כי הכרית את כל העצים, וכל הארץ שוממה, (כמו: "...קָנָה וְסוּף - קָמַלוֹ"; לעיל יט', ו')
הִיָּה הַשָּׁרוֹן - **פְּעַרְבָּה** - השרון (מקום מרעה) היה כמו מדבר,

וְנִעַר - **בְּשֵׁן וְכַרְמֵל** - פירות העצים, בהרי הבשן והכרמל - "יִנְוְעָרוּ" ויפילו פירותיהן.
י. עֲתָה אֶקוּם יֹאמֵר ה', **עֲתָה אֲרוֹמֵם עֲתָה אֲנַשָּׂא** - כעת, לפני החורבן הגמור של בנ"י, יקום ה' ירום וינשא על מלך אשור - להושיע את עמו.

יא. תִּהְיֶה חֲשֵׁשׁ, תִּלְדוּ קֶשׁ - מחשבתם לכבוש את ירושלים, נמשלה להריון ולידה של חשש וקש, (חשש-דק יותר מהקש)
רוֹחֲכֶם - **אֵשׁ תֹּאכְלֶכֶם** - מחשבתכם זו, תגרום שתשרפו באש.

יב. וְהִיוּ עַמִּים מְשַׁרְפוֹת שִׂיד - העמים שבאו על ירושלים, ישרפו כאבנים - השורפים לסיד,
קוֹצִים פְּסוּחִים - **בָּאֵשׁ יִצְתּוּ** - וכמו קוצים פְּרוּתִים (שהם יבשים מאוד) - ונשרפים במהירות.

יג. שְׁמַעוּ רְחוּקִים אֲשֶׁר עֲשִׂיתִי - הרחוקים מירושלים, **ישמעו** את שעשה ה' במחנה אשור, **וְדַעוּ קְרוֹבִים גְּבוּרָתִי** - והקרובים שהיו במחנה אשור, **יִדְּעוּ** את גבורת ה' שראו!

יד. פְּחָדוּ בְּצִיּוֹן חֲטָאִים - כשבא מלך אשור על ירושלים, החוטאים (שבנא וסיעתו) פחדו מפניו, **אֲחִזָּה רַעְדָּה** - **חֲנִפִּים** - ואת הרשעים - אחזה רעדה,

מִי יְגוּר לָנוּ אֵשׁ אוֹכְלָה - מי יעמוד להלחם לנו מול האש הגדולה הזו, האוכלת את כל העמים?
מִי יְגוּר לָנוּ מוֹקְדֵי עוֹלָם - מי ילחם ויעמוד בשבילנו, מול מלך אשור ששרף עמים בכל העולם,

טו. הֲלֹךְ צִדְקוֹת וְדַבַּר מִיִּשְׂרָאֵל - המלך חזקיהו, שהולך בדרך של צדק, ודיבורו תמיד ביושר ובלא

באורי מילים ישעיהו

מרמה, **מַאֲס בְּבַצַּע מַעֲשֵׂקוֹת** - שמואס בממון עשוק, **נֶעַר כְּפָיו - מִתְמַד בְּשַׁחַד** - שידיו מואסות מלקחת שוחד, **אִטְם אָזְנוֹ - מִשְׁמַע דְּמַיִם** - שאוטם את אזניו מלשמוע דברים הגורמים לשפוך דם נקיים, **וְעַצֵּם עֵינָיו - מִרְאוֹת בְּרָע** - ושעוצם את עיניו מלראות דברים אסורים. ובזכות צדקותו - תנצל ירושלים, (תשובה על: "מי יגור לנו...")

טז. הוּא מְרוֹמִים יִשְׁכֵּן - הוא ישכון במקום גבוה, ולא תשיגנו "הָאֵשׁ אוֹכְלָה" (האוייב),

מִצְדוֹת סְלַעִים - מִשְׁגָּבוֹ - גדולתו וחוזקו יהיה, כמבצר שבתוך סלעים, **לְחֻמוֹ - נִתָּן, מִיָּמָיו - נֶאֱמָנִים** - מהשמים ינתן לו לחם, והמים יהיו נאמנים וקיימים אצלו, (שאף במצור ארוך, יוכל לשרוד)

יז. מִלֶּךְ בִּיָּפוֹ - תִּחְזִינָה עֵינֶיךָ - עיניך יראו, את יופיו וגדולתו של חזקיהו, **תִּרְאִינָה אֶרֶץ מִרְחַקִּים** - במקום שהיו ראות עד עתה, את גדולת מלך אשור שבא מארץ רחוקה, **יח. לִבְךָ יִהְיֶה אֵימָה** - לבכם היה תמיד חושב בפחד, **אֵיֶה סִפֵּר** - היכן סופר מלך אשור, הכותב את סכום המס המוטל עלינו, **אֵיֶה שֶׁקֶל** - היכן השוקל את כסף המס - למלך, **אֵיֶה סִפֵּר אֶת הַמְּגִדְלִים** - היכן הממונה, לספור את המגדלים והבתים הגבוהים, (שלפי המספר - יטיל עלינו את שיעור המס)

יט. אֶת עַם נוֹעַז - לֹא תִרְאֶה - אך כעת (אחר מפלת אשור), לא תראו יותר את העם החזק הזה, **עִם עֹמְקֵי שְׁפָה מִשְׁמוֹעַ** - את העם, ששפתו היתה "עמוקה" - מכדי שתוכלו לשמוע, להבין, **נִלְעַג לְשׁוֹן, אֵין בִּינָה** - שלשונו היתה בעיניכם עילגת, לא מובנת, **כ. חֲזָה צִיּוֹן** - תראו את גדולת ציון, **קִרְיַת מוֹעֲדָנוֹ** - העיר שאנו נועדים לבוא שמה, (ברגלים)

עֵינֶיךָ תִּרְאִינָה יְרוּשָׁלַם - נוֹה שְׁאֲנָן - עינכם יראו את ירושלים כמקום שקט ושלום, **אֶהֱל בַל יִצְעֹן** - האהלים (הבתים) שבירושלים, לא יתפרקו עוד, **בַּל יִסַּע יִתְדֹתָיו לְנֹצַח** - ויתדות האוהל עוד זמן רב, לא יעקרו ויסעו ממקומם, **וְכָל חֲבָלָיו בַּל יִנְתְּקוּ** - החבלים הקשורים ביתדות - לא יתנתקו מהיתדות. **כא. כִּי אִם שָׁם אֲדִיר ה' לָנוּ** - כי באמת, ה' יהיה לנו לאדיר, לחוזק גדול,

מְקוֹם נְהָרִים יֵאָרִים רַחְבֵּי יָדָיִם - ויגן על ירושלים, כאילו נהרים ויאורים רחבים וגדולים, מסובבים סביב העיר, להגן מפני האוייבים, **בַּל תִּלְךָ בּוֹ אָנִי שָׂיִט** - שלא תוכל לעבור בהם אניה השטה במשוטים, **וְצִי אֲדִיר לֹא יַעֲבֹרְנוּ** - ואנייה גדולה לא תוכל לעבור בזרם הנהר הגדול, **כב. כִּי ה' שִׁפְטָנוּ** - ה' יעשה לנו משפט - מאשור, **ה' מַחֲקֵקֵנוּ** - והוא מושל בנו (המושל מחוקק חוקים לעמו)

ה' מִלְכָּנוּ הוּא יוֹשִׁיעֵנו - הוא מלכנו והוא יושיענו. **כג. נָטְשׁוּ חֲבָלֶיךָ** - החבלים של מִפְרָשֵׁי "האנייה" של אשור - נעזבו מִיָּדֵי מְכוֹנְנֵי הַמִּפְרָשׁ, **בַּל יִחְזְקוּ כֶן - תִּרְנָם** - לא יוכלו לחזק את התורן (שעליו קשורים המפרשים) כֶן - באופן חזק וראוי לו, **בַּל פֶּרְשׁוּ נֵס** - ולא יוכלו לפרוש את המפרשים שעל התורן, **אִז חֲלַק עַד שָׁלַל - מִרְבָּה** - אז יחלקו את השלל הרב שתעזבו, ("...שָׁלַל - מִרְבָּה...")

פִּסְחִים - בָּזְזוּ בָז - אפילו הפסחים שמאחרים לבוא אחר כולם מחמת מומם - יספיקו לבזז הביזה של אשור, (שלל מרבה)

כד. וּבַל יֵאָמֶר שְׁכֵן חֲלִיתִי - השוכן בירושלים לא יאמר נהייתני חולה מרוב צרות, **הָעַם הַיֹּשֵׁב בָּהּ - נִשְׂא עוֹן** - כי העם שישב בירושלים, יהיה נשוא עון - מכופר מעוונות.

פרק לד'

א. קָרְבוֹ גוֹיִם לְשִׁמְעַ, וְלֵאמִים הִקְשִׁיבוּ - את דבר ה', **תִּשְׁמַע הָאָרֶץ וּמִלְאָהּ, תִּבֵּל וְכָל צִאֲצָאִיהָ** - תשמעו יושבי תבל, וכל בניה, כל יושביה,

ב. כִּי קֶצֶף לֵה' עַל כָּל הַגּוֹיִם, וְחִמָּה עַל כָּל צְבָאִם - כי כעס וחימה יש לה' על כל הגויים וצבאותיהם, **הַחֲרִימָם, נִתְּנָם לְטַבַּח** - החרים אותם לטבח, לשחיטה והריגה.

ג. וְחֲלָלִיהֶם יִשְׁלְכוּ - שלא יקברו את המתים, **וּפְגִרְיָהֶם - יַעֲלֶה בְּאֲשָׁם** - ומתוך שלא יקברו, יעלה ריח רע מהפגרים המושלכים. (כמו: "ובאש היאור) **וְנִמְסוּ הָרִים מִדָּמָם** - ההרים, ימסו כבייכול, מרוב דם ההרוגים.

ד. וְנִמְקוּ כָּל צְבָא הַשָּׁמַיִם - ימסו, יכלו ויעלמו כל צבא השמים בעיני הגויים, (שמרוב הצרות, יראה להם כאילו חִשְׁכוּ מאורות השמים) **וְנִגְלוּ כִסְפֵר - הַשָּׁמַיִם** - השמים כבייכול - יגללו, ובתוכם, יגללו המאורות - לגויים.

וְכָל צְבָאִם - יָבוּל - וכל המאורות שבשמים - יבלו (יחשכו), **כָּנְבַל עֲלֶה מִגִּפְן** - כמו העלה הנובל בעץ הגפן, **וּכְנַבְלַת מִתְאַנָּה** - וכמו התאנה, שנובלת בעץ התאנה.

באורי מילים ישעיהו

ה. **כִּי רוּתָהּ בְּשָׁמַיִם - חֲרָבִי** - חרב ה' שבשמים, תְּרוּהָ מְרֹב דָּם הַהֲרוּגִים, הִנֵּה עַל אָדוֹם תֵּרֵד - ותרד להרוג את אדום, וְעַל עַם חֲרָמִי - לְמִשְׁפָּט - ועל העם שאני מחרים - תעשה בו משפט.

ו. **חֲרָב לָהּ - מְלֵאָה דָם** - חרב ה', תתמלא בדם ההרוגים באדום, הַדְּשָׁנָה - מַחְלָב - והחרב, כביכול תַּעֲשֶׂה דְשָׁנָה וְשִׁמְנָה, מְרֹב חֲלָב בֶּשֶׂר הַהֲרוּגִים, מְדָם פְּרִים וְעֹתוּדִים - ומרוב דם הכבשים והעתודים, (עיזים זכרים) מַחְלָב פְּלִיּוֹת אֵילִים - ומרוב חֲלָב שֶׁל כְּלִיּוֹת הָאֵילִים, (משל על גודל החורבן שבאדום) כִּי זָבַח לָהּ בְּבַצְרָה, וְטָבַח גְּדוֹל בְּאַרְץ אֲדוֹם - כי ה', עומד לעשות זבח וטבח גדול בעיר בצרה ובאדום כולה.

ז. וַיִּרְדּוּ רְאֵמִים עִמָּם, וּפְרִים עִם אַבְיָרִים - יחד עם הכרים, העתודים והאילים, יכרתו גם הַרְאֵמִים והפרים עם כל הגיבורים, (משל, לנפילת כל גיבורי אדום) וְרוּתָהּ אֲרָצָם - מְדָם - ארץ אדום תרוה מרוב דם ההרוגים, וְעַפְרָם - מַחְלָב יִדְשֶׁן - ועפר הארץ - יהיה דשן ושמן מרוב בשר ההרוגים.

ח. כִּי יוֹם נָקָם לָהּ - מוכן לנקמה באדום, שְׁנַת שְׁלוֹמִים - לְרִיב צִיּוֹן - שנה עומדת ומוכנה, לשלם על הריב, שהיו רבים על ציון.

ט. וְנִהְפְּכוּ נַחְלֵיהָ - לְזֹפֶת - מי הנחלים - יהפכו לזפת, וְעַפְרָה - לְגַפְרִית - ועפר הארץ יהפך לגופרית, וְהִיתָה אֲרָצָה - לְזֹפֶת בְּעָרָה - וארצם תהיה לַבְּעִירָה שֶׁל זָפֶת, (שדולק בחוּזָקָה) י. לֵילָה וַיּוֹמֵם לֹא תִכְבֶּה, לְעוֹלָם יַעֲלֶה עֶשְׂנָה - לילה ויום לא תכבה האש, לזמן רב יעלה העשן, מְדוּר לְדוּר תַּחֲרָב - מאותו דור ועד דור אחרון, תהיה חֲרָבָה, לְנֹצַח נְצָחִים אֵין עֲבָרָה בָּהּ - ולנצח לא יעבור שם אדם, מְגוּדֵל הַשְּׁמֵמָה שֶׁתִּהְיֶה.

יא. וַיִּרְשׁוּהָ - קָאֵת, וְקִפּוּד, וַיִּנְשׂוּף, וְעָרַב - יִשְׁכְּנוּ בָּהּ - מיני עופות אלו ישכנו בה, מְגוּדֵל הַשְּׁמֵמָה, וְנִטָּה עָלֶיהָ קוֹ תֵהוּ - ה' יטה עליהם קו "שימדוד" רִיקְנוֹת שֶׁבְּאַרְץ (במקום קו הבנין - ליישר קיר הבנין, יטה עליהם קו, למדוד את גבול ומידת הריקנות והשממה) וְאַבְנֵי בֵהוּ - והאבן של הקו, "תמדוד" את מקום וגודל השממה (במקום האבן, שקושרים בקצה קו הבנין, כדי שהקו יפול ביושר לארץ - ליישר בנין הקיר) יב. חֲרִיָּה - השרים, וְאֵין שָׁם מְלוּכָה יִקְרָאוּ - ואין שם אחד מהם, שְׁקוּרָא עַל עֲצָמוֹ שֶׁהוּא שֶׁר וּמֶלֶךְ, וְכָל שְׂרָיָה - יִהְיוּ אַפְסֵי - וכל השרים יכלו, ויהיו כַּאֲפֵס. (שהלא כולם יגלו או ימותו)

יג. וְעֲלֵתָה אֲרָמְנְתֶיהָ סִיָּרִים - בארמונות יעלו קוֹצִים, (מְרֹב הַשְּׁמֵמָה) קְמוֹשׁ וְחוּחַ - בְּמִבְצָרֶיהָ - ובמבצרים יעלו קְמוֹשׁ וְחוּחַ (מיני קוצים) וְהִיתָה - נוֹה תַנִּים - ותהיה אדום בית לתנים - הגרים במקום שומם מישוב, חֲצִיר - לְבָנוֹת יַעֲנָה - וחצר - לבנות יענה. (שם עוף) יד. וּפְגָשׁוּ צַיִים וְאֵיִם, וְשַׁעֲרֵי־ם (מִיַּן שְׂדִים, הַנִּמְצָאִים בַּמָּקוֹם שֶׁמָּמָה), יפגשו שם אלו את אלו, אֲדָ שָׁם, הַרְגִיעָה לִילִית, וּמִצָּאָה לָהּ מְנוּחַ - שם הלילית(שם שִׂידָה), תצמא לה מקום ברוגע ובמנוחה. טו. שָׁמָּה קִנְנָה קַפּוּז - שם תעשה הקיפוד את הקן, וְתִמְלִיט - ותמליט, ותלד את הביצים. וּבִקְעָה - ויבקעו הביצים ויצאו האפרוחים, וְדָגְרָה בְּצֵלָה - ותאסוף האפרוחים לחסות בצילה, אֲדָ שָׁם נִקְבְּצוּ דֵיּוֹת - שם נקבצו הדיות, (הדיה - שם עוף) אֲשֶׁה רְעוּתָהּ - אחת עם חברתה, טז. דָּרְשׁוּ מֵעַל סִפְרָהּ - וּקְרָאוּ - קראו בכל ספר ה', (ספר ישעיהו) אַחַת מֵהֵנָּה לֹא נַעֲדָרָה, אֲשֶׁה רְעוּתָהּ לֹא פָקְדוּ - אחת מהחיות המזכרות בספר זה - לא יעדרו, אחת עם חברתה לא יפקדו, לא יחסרו מארץ אדום בשממותה, כִּי פִי הוּא צָנָה - כי פי ה' ציוה על חורבן זה, וְרוּחוֹ - הוּא קִבְּצָן - רוח של פי ה' - קבץ את החיות האלו לאדום. יז. וְהוּא הִפִּיל לָהֶן גּוֹרֵל, וַיִּדּוּ חִלְקָתָהּ לָהֶם בָּקוּ - ה' יפיל להם בגורל ויחלק את ארץ אדום לחיות - בקו המידה, עַד עוֹלָם יִירְשׁוּהָ, לְדוּר וְדוּר יִשְׁכְּנוּ בָּהּ - החיות.

פרק לה'
א. יִשְׁשׂוּם מְדַבֵּר וְצִיָּה - יושבי א"י, שנמשלה למדבר וציה(שממה), יִשׂוּשׁוּ וַיִּשְׁמַחוּ בַּמִּפְלָת אֲדוֹם, וְתִגַּל עֲרֵבָה - ותגל משמחה, א"י שהיתה כערבה, כמדבר, וְתִפְרַח כְּחִבְצֵלַת - ותעלה פרחים כפרח החבצלת. (הגוד) ב. פִּרְחַת תִּפְרַח - וְתִגַּל, אֶף גִּילַת וְרִגְוֹן - תפרח א"י ותגל ותרנן בשמחה, כְּבוֹד הַלְּבָנוֹן נִתַּן לָהּ - ותרבה בשמחה, על יופי עצי לבנון - שישוב וינתן בא"י, הַדָּר הַפְּרָמֵל וְהַשְּׂרוּן - ועל היופי שישוב להיות בא"י מיופי הכרמל ומטוב השרון. הִמָּה - יושבי א"י,

באורי מילים ישעיהו

וְשִׁמַּחַת עוֹלָם עַל רֵאשִׁים - שמחה תמידית - שלא תפסק, תהיה על ראש השבים, שְׁשׁוֹן וְשִׁמְחָה יְשִׁיגוּ - בניי בארץ, וְנִסּוּ - יָגוֹן וְאַנְחָה - ינוסו מהם, כל היגון והאנחות שהיו לבניי בגלות.

פרק לו'

א. וַיְהִי בְּאַרְבַּע עֶשְׂרֵה שָׁנָה לְמַלְכּוֹת חֲזַקְיָהוּ, עָלָה סִנְחַרִּיב מֶלֶךְ אַשּׁוּר עַל כָּל עַרְי יְהוּדָה הַבְּצֻרֹת וַיִּתְּפֹשֶׁם - בשנה ה - 14 לחזקיהו, כבש סנחריב את כל ערי יהודה הבצורות.
 ב. וַיִּשְׁלַח מֶלֶךְ אַשּׁוּר אֶת רַב־שָׂקָה מֶלְכִישׁ יְרוּשָׁלַיִם, אֶל הַמֶּלֶךְ חֲזַקְיָהוּ - סנחריב שלח את רבשקה (אחד השרים), מלכיש (עיר ביהודה) אל חזקיהו שבירושלים,
 בְּחִיל כְּבֹד - בְּלִוְי חַיִּילִים רַבִּים, וַיַּעֲמֵד בַּתְּעַלְת הַבְּרָכָה הָעֲלִיּוֹנָה - בתעלה, שיוצאת מהבריכה העליונה,
 בְּמַסְלַת - שְׂדֵה כּוֹבֵס - בדרך הנקראת: "שְׂדֵה כּוֹבֵס". (ששם היו מכבסים הבגדים).
 ג. וַיֵּצֵא אֵלָיו אֱלִיקִים בֶּן חֲלִיקָהוּ אֲשֶׁר עַל הַבַּיִת - הממונה על בית המלך, וְשִׁבְנָא הַסֹּפֵר, וַיּוֹאֲח בֶן אֶסָף - הַמְזַכֵּיר - הממונה על ספר הזכרונות.
 ד. וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם רַב־שָׂקָה: אֲמַרוּ נָא אֵל חֲזַקְיָהוּ כֹּה אָמַר הַמֶּלֶךְ הַגָּדוֹל מֶלֶךְ אַשּׁוּר מֶה הַבְּטָחוֹן הַזֶּה אֲשֶׁר בְּטַחְתָּ - במה אתה בוטח, שאתה מורד בי ?
 ה. אֲמַרְתִּי אֵךְ דָּבָר שִׁפְתַּיִם - עד כעת אמרתי, שמרידתך בי, היא רק בפיך ובשפתיך, אך שתראה שאבוא עליך למלחמה - תכנע לפני, עֲצָה וַיְבֹרָה לְמַלְחָמָה - או שתכין עצמך בעיצות ובגבטורות להלחם עימי,
 עֲתָה, עַל מִי בְּטַחְתָּ כִּי מֵרַדְתָּ בִּי - אך כעת, שאתה לא נכנע, וגם לא מכין עצמך למלחמה, על מי אתה בוטח ??
 ו. הִנֵּה בְּטַחְתָּ עַל מַשְׁעֲנֵת הַקֶּנֶה הַרְצוּץ הַזֶּה עַל מְצָרִים, אֲשֶׁר יִסְמְךָ אִישׁ עָלָיו וּבָא בְּכַפּוֹ וַיִּקְבֵּה - הנה, אתה בוטח על מצרים שדומים לקנה שבור - שהנשען עליו יחתוך את ידו !
 כֹּן פְּרָעָה מֶלֶךְ מְצָרִים לְכָל הַבְּטָחִים עָלָיו - שכל הבוטח בו - לא יקבל ממנו עזרה, ויפול במלחמה !
 ז. וְכִי תֹאמַר אֲלֵי אֵל ה' אֱלֹהֵינוּ בְּטַחְנוּ - ואם תאמר שאתה בוטח בה' ית', הַלּוֹא הוּא - הלא הוא ה', אֲשֶׁר הִסִּיר חֲזַקְיָהוּ אֶת בְּמַתְיוֹ וְאֶת מִזְבְּחֹתָיו - שחזקיהו הסיר את הבמות והמזבחות שבנו בכל הארץ לשם ה', (משום איסור במות)

יְרָאוּ כְבוֹד ה' הַדָּר אֱלֹהֵינוּ - יופי והדר כבוד ה' שיתגלה בארץ.
 ג. חֲזַקוּ יַדַּיִם רְפוּת - חזקו בניי, איש את אחיו שידינו רפות, חלשות באמונת גאולת ישראל, וּבְרַפְיִם כַּשְׁלוֹת אֲמַצוּ - וברכיים נכשלות (שלא עומדות בחוזק, לצפות לישועת ה' המתמהמת מלבוא) - חזקו.
 ד. אֲמַרוּ לְנַמְהָרֵי לֵב - אמרו לאלו שליבם ממהר לראות הגאולה, ונחלשים מכך שמתאחרת לבוא, חֲזַקוּ אֶל תִּירָאוּ - אל תחששו מרוב צרות הגויים, הִנֵּה אֱלֹהֵיכֶם - נֶקֶם יָבוֹא - בגויים, גְּמוּל אֱלֹהִים הוּא יָבוֹא וַיִּשְׁעֲכֶם - להוציאכם מהגלות.
 ה. אַז - בזמן ישועת הגאולה, תִּפְקַחְנָה עֵינֵי עוֹרִים וְאֲזַנֵי חֲרָשִׁים תִּפְתַּחְנָה - יפקחו עיני העורים, ואזני החרשים - שלא רצו לשמוע דבר ה' - יראו ויבינו את אמיתות נבואת ה',
 ו. אַז יִדְלַג כְּאֵיל - פֶּסֶח - בניי, שהיו חלשים כפסחים - ידלגו במהירות כמו האיל, וְתָרוּ - לְשׁוֹן אֵלֶם - בניי, שהיו כאלמים מפחד הגויים - ירננו וישבחו את ה' על ישועתו, כִּי נִבְקְעוּ בַמַּדְבָּר - מִיָּם, וַיִּנְחָלִים - בְּעַרְבָה - ויהללו את ה', שבדרך כשישובו לארצם, יִבְקַע הַמַּדְבָּר - וַיֵּצְאוּ מִיָּם חַיִּים, ונחלים - יֵצְאוּ בַעֲרָבָה.
 ז. וְהָיָה הַשָּׂרֵב - לְאֵגֶם - השרב, החום הגדול - יהפך לשבים ארצה - לאגם של מים, וְצִמְאֹון - לְמַבּוּעֵי מַיִם - ומקום של צמאון - יהפך למקופם שנובעים בו מי מעיינות.
 בְּנוֹה תַנִּים - רַבְצָה - במקום שהיו בו התנים - ירבצו שם הצאן,
 חֲצִיר - לְקִנְיָה וְגִמְאָה - ומקום התנים, יהפך לחצר (כמו: "...חציר - לבנות יענה..."; לעיל לד' ג') - שיגדלו שם קנה וגמא - הגדלים ליד המים.
 ח. וְהָיָה שֵׁם - מַסְלוּל וְדָרְךְ - שם במדבר (בדרך לא"י) יהיה דרך סלולה לשבים, וְדָרְךְ הַקֹּדֶשׁ יִקְרָא לָהּ - לדרך שישובו בה לא"י, לֹא יַעֲבְרֵנוּ טָמֵא - שהגויים לא יעברו בדרך זו, וְהוּא לָמוּ - ודרך זו - רק להם, (לשבים לציון) הַלֶּךְ דָּרְךְ, וְאֹוִלִים - לֹא יִתְעוּ - גם הרגיל להיות הולך דרך, וגם האוילים (בענייני הליכה בדרכים) - לא יתעו בה. (שהדרך תהיה קלה וישרה)
 ט. לֹא יִהְיֶה שֵׁם - בדרך זו, אַרְיָה, וּפְרִיץ חַיּוֹת - בַּל יַעֲלֶנָה - האריה וחיות רעות ואכזריות - לא יעלו בדרך זו, לֹא תִמְצָא שֵׁם - כל חיה, וְהִלְכּוּ גְאוּלִים - הגאולים בלבד ילכו בדרך זו.
 י. וּפְדוּיֵי ה' יִשְׁבוּן - הפדויים שה' יִפְדֶּה - ישוּבוּ לֹא א"י, וּבָאוּ צִיּוֹן בְּרִנָּה,

באורי מילים ישעיהו

ויאמר ליהוה ולירושלם: לפני המזבח הזה תשתחו - ואמר לכל ישראל לבוא רק לפני ה' בירושלים!

וא"כ כיצד יעזור ה' לחזקיהו שמיעט הקרבת קרבנות לפניו??

ח. ועתה התערב נא את אדני המלך אשור - בא ותעשה "התערבות" עם מלך אשור,

ואתנה לך אלפים סוסים אם תוכל לתת לך רכבים עליהם - אם יתן לך מלך אשור 2000

סוסים, האם תוכל למצוא רוכבים שירכבו עליהם?! הלא אפילו חיילים אין לך!!

ט. ואיך תשיב את פני פחת אחד עבדי אדני הקטנים - ואיך תוכל להשיב פניך להלחם, אפילו עם אחד מהשרים הקטנים של אדוני סנחריב, (שלכל שר קטן, יש 2000 סוסים ורכבים)

ותבטח לך על מצרים לרכב ולפרשים - ואתה בוטח במצרים שיעזרו לך ברכב ופרשים?

י. ועתה המבלעדי ה' עליתי על הארץ הזאת להשחיתה - ועתה, האם חושב אתה שמבלי

רשות מהי עליתי על א"י להשחיתה?

ה' אמר אלי עלה אל הארץ הזאת והשחיתה - ה' אמר לי לעלות להשחית את הארץ!

(ובאמת ישעיהו ניבא: "...ישא את חיל דמשק ואת שלל שמרון לפני מלך אשור", לעיל ח' ד'; אך אשור התגאה, שכמו שכבש את שומרון - יכבוש גם את ירושלים: "הלא פאשר עשיתי לשמרון ולגליליה, כן אעשה לירושלם ולעצמיה", לעיל י' יא')

יא. ויאמר אליקים, ושבנא, ויואח אל רבשקה, דבר נא אל עבדיך ארמית, כי שמעים אנחנו -

דבר אלינו בלשון ארמית שאנו מבינים אותה, ואל תדבר אלינו יהודית, באזני העם אשר על

החומה - ואל תדבר בלשון יהודית, שלא יבינו האנשים שעל החומה, (שלא יחלשו מדברי הגאווה של רבשקה)

יב. ויאמר רבשקה האל אדניך ואליך שלחני אדני לדבר את הדברים האלה - האם אליכם

שלח אותי המלך?

הלא על האנשים הישבים על החומה - הלא אל האנשים שעל החומה שלח אותי לדבר!

לאכל את צואתם, ולשתות את מימי רגליהם עמכם - שהלא אם לא תשמעו לי, יאלצו לאכול

את צואתם, ולשתות את מימי רגליהם יחד עמכם - מרוב רעב שיהיה .

יג. ויעמד רבשקה ויקרא בקול גדול יהודית, ויאמר: שמעו את דברי המלך הגדול מלך אשור:

יד. כה אמר המלך: אל ישא לכם חזקיהו - אל תתפתו לדברי חזקיהו שיציל אתכם,

כי לא יוכל להציל אתכם:

טו. ואל יבטח אתכם חזקיהו אל ה' לאמר: הציל יצילנו ה', לא תנתן העיר הזאת ביד מלך אשור -

ואל תתפתו שיאמר לכם שה' יציל אתכם, והעיר לא תכבש ביד מלך אשור,

טז. אל תשמעו אל חזקיהו,

כי כה אמר המלך אשור:

עשו אתי ברכה, וצאו אלי - עשו איתי שלום, צאו אלי ותברכו אותי,

ואכלו איש גפנו ואיש תאנתו ושתו איש מי בורו - וכל אחד מכם ימשיך את חייו כרגיל.

יז. עד באי ולקחתי אתכם אל ארץ - כארצכם - עד שאשוב ואקח אתכם אל ארץ טובה - כמו

ארצכם,

ארץ דגן ותירוש, ארץ לחם וכרמים - כפל לשון.

יח. פן יסית אתכם חזקיהו לאמר: ה' יצילנו - השמרו, שמא יסית ויפתה אתכם חזקיהו, שה' יציל אתכם,

ההצילו אלהי הגוים איש את ארצו מיד מלך אשור - האם הצילו כל הע"ז של העמים את

ארצותם מפני סנחריב?

יט. איה אלהי חמת וארפד איה אלהי ספרונים וכי הצילו את שמרון מידי - היכן האלוהים של

חמת, ארפד וספרונים, שהרי שומרון עבדו אותם, ולא הצילו הע"ז האלו את ערי שומרון!

כ. מי בכל אלהי הארצות האלה אשר הצילו את ארצם מידי, כי יציל ה' את ירושלם מידי - הלא

כל האלוהים לא הצילו את העמים, א"כ כיצד יציל ה' אלוקיכם אתכם??

כא. ויחרישו ולא ענו אתו דבר, כי מצות המלך היא לאמר לא תענהו - על פי ציווי חזקיהו לא

ענו לרבשקה דבר!

כב. ויבא אליקים בן חלקיהו אשר על הבית

ושבנא הסופר ויואח בן אסף המזכיר אל חזקיהו קרועי בגדים - מרוב צער, על דברי הגידופים של

רבשקה,

ויגידו לו את דברי רבשקה:

פרק לז'

א. ויהי כשמע המלך חזקיהו - את דברי הכפירה של רבשקה,

ויקרע את בגדיו ויתפס בשק ויבא בית ה':

ב. וישלח את אליקים אשר על הבית - הממונה על בית המלך,

ואת שבנא הסופר ואת זקני הכהנים, מתפסים בשקים אל ישעיהו בן אמוץ הנביא:

ג. ויאמרו אליו כה אמר חזקיהו,

יום צרה - יום של צרה בא לישראל,

ותזכחה - יום שהאוייב מתווכח בגאוותו כנגד הבורא ית',

ונאצה היום הזה - שביזה את ה' ית', (שמשווה ר"ל, את הע"ז לה' ית')

כי באו בנים עד משבר - הגיעו הכאבים של

הבנים (של בניי), לכאבים של היולדת היושבת על המשבר, (משבר - מקום שהיולת יושבת בשעת לידה)

באורי מילים ישעיהו

את גזון ואת חרו ורצף ובני עדן אשר בתלשור - שמות מקומות שכבשו מלכי אשור,

וכח אין ללדה - אך אין כוח לסבול את יסורי הלידה.

- ג. איה מלך חמת ומלך ארפד - היכן מלך חמת וארפד? האם נצלו מידי?
- ומלך לעיר ספרונים - והיכן מלך העיר הגדולה - ספרונים?
- הנע ועוה - ומלך הנע ועוה, (שמות מקומות - רד"ק במלכים) יד. ויקח חזקיהו את הספרים מיד המלאכים ויקראוהו - קרא את הספרים ששלח סנחריב. ויעל בית ה' ויפרשהו חזקיהו לפני ה' - פתח את הספרים, שיגראו דברי הבזיון הכתובים שם, בגלוי בבית ה'.
- טו. ויתפלל חזקיהו אל ה' לאמר:
- טז. ה' צבאות אלהי ישראל, ישב הכרובים - השוכן בין הכרובים בקה"ק, אתה הוא האלהים לבדך לכל ממלכות הארץ אתה עשית את השמים ואת הארץ:
- יז. הטה ה' אזנך ושמע - הטה ה' את אזנך - לשמוע את דברי סנחריב, פקח ה' עיניך וראה - פקח את עיניך לראות את דברי הגדופים שבספרים שפתחתי, ושמע את כל דברי סנחריב אשר שלח לחרף אלהים ח':
- יח. אמנם ה' - באמת ה', החרבו מלכי אשור את כל הארצות - החרבו את הערים הגדולות בארצות הגויים, ואת ארצם - וגם העיירות הקטנות, שמסביב הערים הגדולות.
- יט. ונתן את אלהיהם באש, כי לא אלהים המה - כי אם מעשה ידי אדם עץ ואבן - ויאבדום - ושרפו את העי"ז שלהם באש, שהלא מעשה ידי אדם הם - ולכן יכלו לאבד אותם מן העולם.
- כ. ועתה ה' אלהינו הושיענו מידו - מיד סנחריב, וידעו כל ממלכות הארץ כי אתה ה' לבדך - מושל ושולט בעולם!
- כא. וישלח ישעיהו בן אמוץ אל חזקיהו לאמר: כה אמר ה' אלהי ישראל אשר התפללת אלי אל סנחריב מלך אשור - כה אמר ה' בדבר תפילתך על מלך אשור.
- כב. זה הדבר אשר דבר ה' עליו - על סנחריב, בזה לך לעגה לך בתולת בת ציון - תבוז ותלעג עליך, בתולת בת ציון,
- אחריך - ראש הניעה - אחר מפלתך, תניע את ראשה בזילזול, בת ירושלים:
- כג. את מי חרפת וגדפת ועל מי הרימותה קול, ותשא מרם עיניך אל קדוש ישראל:

- ד. אולי - הלוואי, ישמע ה' אלהיך את דברי רבשקה אשר שלחו מלך אשור אדניו - לחרף אלהים ח' - שישמע את דברי החרוף וגידוף של רבשקה נגד ה', והוכיח בדברים - והוכיח רבשקה, "בהוכחות" - שינצחו במלחמה, אשר שמע ה' אלהיך - כמו ששמע ה' ית' דברי הבזיון הללו, ונשאת תפלה בעד השארית הנמצאה - התפלל נא בעבור אנשי ירושלים.
- ה. ויבאו עבדי המלך חזקיהו אל ישעיהו: ויאמר אליהם ישעיהו כה תאמרון אל אדניכם: כה אמר ה': אל תירא מפני הדברים אשר שמעת, אשר גדפו נערי מלך אשור אותי - מה ששמעת בשם רבשקה - שגדף את ה', ז. הנני נותן בו רוח, ושמע שמועה - כשישמע השמועה על תרהקה מלך כוש אתן בסנחריב רצון - ללכת להלחם עמו, ואמנם אח"כ, ישוב להלחם על ירושלים, ושב אל ארצו והפלתיו בחרב בארצו - אך ישוב לארצו, וימות שם בחרב. (לקמן פס' לז' - לח')
- ח. וישב רבשקה - אל סנחריב ששלח אותו, וימצא את מלך אשור נלחם על לבנה - ומצא אותו בלבנה, כי שמע פי נסע מלכיש - כי עזב סנחריב את לכיש, והלך להלחם ללבנה.
- ט. וישמע - סנחריב, על תרהקה מלך כוש יצא להלחם אתך - שתרהקה מלך כוש יצא להלחם עימו, וישמע - את דברי רבשקה על שליחותו בירושלים, וישלח מלאכים אל חזקיהו לאמר - שלח שוב שליחים לחזקיהו בירושלים,
- י. כה תאמרון אל חזקיהו מלך יהודה לאמר: אל ישאף אלהיך אשר אתה בוטח בו לאמר: לא תנתן ירושלים בידי מלך אשור - אל יפתה אותך ה' שירושלים לא תנתן ביד מלך אשור,
- יא. הנה אתה שמעת אשר עשו מלכי אשור לכל הארצות - להחרים - הלא שמעת מה עשו מלכי אשור לכל הארצות - שהחרמו אותם! ואתה תנצל - ואתה חושב שתנצל מידי!?
- יב. ההצילו אותם אלהי הגוים, אשר השחיתו אבותי - האם הצילו העי"ז של העמים שאבותי המלכים השחיתו!?

באורי מילים ישעיהו

כד. בַּיַד עֲבָדֶיךָ חֲרַפְתָּ - ה' - ביד עבדיך (רבשקה) חרפת את ה' ית',

וְתֹאמַר בְּרַב רֶכְבִּי - בזכות רכבי המלחמה הרבים שברשותי,
 אֲנִי עֲלִיתִי מְרוֹם הָרִים - לירושלים - שבראש ההרים,
 יִרְפְּתִי לְבָנוֹן - בית המקדש,
 וְאַכְרוֹת קוֹמַת אֲרָזָיו מְבַחֵר בְּרָשָׁיו - כל הארזים והברושים המובחרים (הגיבורים) - אכרות!
 וְאֲבֹא מְרוֹם קָצוֹ - בית המקדש, שהוא המקום הרם, וקץ וסוף לכל פאר ויופי.
 יַעַר כְּרַמְלוֹ - חוזק יופיו.
 כה. אֲנִי קָרְתִּי וְשִׁתִּיתִי מַיִם - אני חפרתי - ומצאתי מקור מים. (תמיד הצלחתי בכל מעשי ובמלחמותי) וְאַחֲרַב בְּכַף פַּעְמִי - וייבשתי, כשדרכו כפות רגלי חיילי במים,
 כָּל יַאֲרֵי מְצוֹר - כל היאורים העמוקים.
 כו. הֲלוֹא שָׁמַעְתָּ לְמִרְחוֹק אוֹתָהּ עֲשִׂיתִי, מִיָּמִי קֶדֶם - ויצרתיה, עתה - הַבְּאִתִּיהָ - האם לא שמעת מלך אשור שעוד מזמן רב נבאתי על דבר זה, וכעת הבאתי הרעה על בניי, (ומפלתם תהיה, לא בזכות גבורתך, אלא בגזירת ה')
 וַתְּהִי לְהַשְׁאוֹת - ותהיה לשממה, (שִׁאֵיהָ - שממה) גְּלִילִים נָצִים - עָרִים בְּצוּרוֹת - הערים שהיו בצורות, יהיו לגלי חרבות ושוממות (ארץ צִיָּה)
 כז. וַיִּשְׁבִּיהֶן - קֶצְרֵי יָד - ויושבי הערים שסביבות ירושלים, (לפני מפלת אשור), היו חלשים, שידיהם היו קצרות מלהושיע,
 חֲתוּ וּבָשׂוּ - נשבר ליבם מפחד, ומתביישים במפלתם,
 הָיוּ עֹשְׁבֵי שָׂדֵה, וִירֵק דְּשָׂא - וחולשתם נמשלה לעשב השדה ולדשא ירוק,
 חֲצִיר גִּגוֹת - ולחציר (מאכל בהמה) הגדל על הגגות - שחלש מאוד.
 וּשְׂדֵמָה לִפְנֵי קָמָה - ולתבואה שנשדפה (שדמה - כמו שדפה) לפני שהיתה - "קמה" - תבואה מבושלת לפני הקציר.
 כח. וְשִׁבְתֶּךָ וְצִאתֶךָ וּבֹאֶךָ יִדְעֵתִי - וידעתי מחשבותיך, כשישבת ותכננת לצאת מארץך, ולבוא על ירושלים
 וְאֵת הַתְּרַגְּזֶךָ אֲלֵי - וידעתי, את רוגזך על ה', ברצונך לכבוש את ירושלים.
 כט. יַעַן הַתְּרַגְּזֶךָ אֲלֵי - בגלל רוגזך כלפי ה' תי, וְשִׁאֲנַנְךָ - עֲלֶה בְּאֲזָנֵי - וקול השאון, הרעש שהקמת - שעלה באזני,
 וְשִׁמְתִי חֲחִי בְּאַפֶּךָ - חח, היא הטבעת ששמים בלחי הבהמה,
 וּמִתְגִּי - בְּשִׁפְתֶיךָ - כרסן השמים בפי הבהמה,

וְהִשִּׁיבְתֶיךָ בְּדֶרֶךְ אֲשֶׁר בָּאתָ בָּהּ - שישוב לארצו אחר מפלתו.

ל. וְזֶה לְךָ הָאוֹת - מפלת אשור תהיה לך לאות על הבטחה אחרת,
 אֲכֹל הַשְּׁנָה - סְפִיחַ - השנה (בזמן המצור) תתספקו בספיחי התבואה למאכלכם, (ספיחים - תבואה שגדלה מעצמה, מגרעינים שנפלו בזמן הקציר)
 וּבִשְׁנַת הַשְּׁנִית - שְׁחִיס - ספיחי ספיחים, (ספיחים מהספיחים של שנה קודמת).
 וּבִשְׁנַת הַשְּׁלִישִׁית, זָרְעוּ וְקָצְרוּ וְנָטְעוּ כְרָמִים וְאָכְלוּ פְרִיָם - ובשנה השלישית, תאכלו מהתבואה שתצמח.
 לא. וַיִּסְפַּה פְּלִיטַת בֵּית יְהוּדָה הַנְּשֹׂאָרָה - בירושלים,
 שָׂרֵשׁ לְמַטָּה, וְעֵשָׂה פְרִי לְמַעְלָה - יוסיפו שרשים למטה, ועל ידי כן, ירבו למעלה הפירות הטובים. (נמשל: שיהיו מלאים בכל טובה וברכה)
 לב. כִּי מִירוּשָׁלַם תֵּצֵא שְׂאֲרִית, וּפְלִיטָה מֵהַר צִיּוֹן - שבירושלים תשאר השארית - שתנצל מסנחריב.
 קִנְיַת ה' צְבָאוֹת - נקמת ה' צבאות, תַּעֲשֶׂה זֹאת - את מפלת אשור.
 לג. לָכֵן כֹּה אָמַר ה' אֵל מֶלֶךְ אֲשׁוּר, לֹא יָבֹא אֵל הָעִיר הַזֹּאת, וְלֹא יוֹרֶה שָׁם חָץ - ואפילו לא ישליך עליה - חיצים,
 וְלֹא יִקְדְּמֶנָה מֶגֶן - לא יערוך המגינים לפני העיר, וְלֹא יִשְׁפֹךְ עָלֶיהָ סִלְלָה - לא ישפוך לפני החומה - עפר, לעלות עליו - לכבוש העיר.
 לד. בְּדֶרֶךְ אֲשֶׁר בָּא - בדרך שהגיע, בָּהּ - יָשׁוּב - בה ישוב,
 וְאֵל הָעִיר הַזֹּאת - ירושלים,
 לֹא יָבֹא נֶאֱסָה' :
 לה. וּגְנוֹתֵי - אגן,
 עַל הָעִיר הַזֹּאת לְהוֹשִׁיעָה - להצילה, לְמַעַנִי, וּלְמַעַן דָּוִד עַבְדִּי :
 לו. וַיֵּצֵא מֶלֶךְ ה' וַיִּכֶה בְּמַחְנֵה אֲשׁוּר מֵאָה וּשְׁמֹנִים וְחֲמִשָּׁה אֲלָף, וַיִּשְׁכַּיְמוּ בְּבֶקֶר, וְהִנֵּה כָלָם - כל מחנה אשור, פְּגָרִים מֵתִים :
 לז. וַיִּסַּע וַיֵּלֶךְ, וַיֵּשֶׁב סְנַחְרִיב מֶלֶךְ אֲשׁוּר וַיֵּשֶׁב בְּנִינֹה :
 לח. וַיְהִי הוּא מִשְׁתַּחֲוֶה בֵּית נִסְרֹךְ אֱלֹהָיו, וְאֲדוֹמְלֶךְ וּשְׂרָאֶצֶר בְּנָיו - הִכְהוּ בְּחָרֵב, וְהִמָּה נִמְלְטוּ אֶרֶץ אֲרָרְט, וַיִּמְלֹךְ אֶסֶר חֲדָן בְּנוֹ תַחְתָּיו :

פרק לח'

א. בַּיָּמִים הֵהֵם חָלָה חִזְקִיָּהוּ לָמוֹת - לפני מפדת אשור (3 ימים) חלה חולי מסוכן, וַיָּבֹא אֵלָיו יִשְׁעִיָּהוּ בֶן אֲמוּץ הַנְּבִיא, וַיֹּאמֶר אֵלָיו

באורי מילים ישעיהו

כה אמר ה' צו לביתך - צוה צואתך לאנשי ביתך,
 כי מת אתה ולא תחיה:
 ב. ויסב חזקיהו פניו אל הקיר - סובב פניו אל
 הקיר,
 ויתפלל אל ה':
 ג. ויאמר אנה ה' זכר נא את אשר התהלכתי
 לפניך באמת ובלב שלם, והטוב בעיניך עשיתי,
 ויבך חזקיהו בכי גדול:
 ד. ויהי דבר ה' אל ישעיהו לאמר:
 ה. הלוך ואמרת אל חזקיהו כה אמר ה' אלהי דוד
 אביך שמעתי את תפלתך ראיתי את דמעתיך הנני
 יוסף על ימיה חמש עשרה שנה:
 ו. ומכף מלך אשור אצילך - (מכאן, שמחלתו היתה לפני
 מפלת אשור).
 ואת העיר הזאת - אציל,
 וגנותי על העיר הזאת - אגן עליה מפני סנחריב.
 ז. וזה לך האות - שתתרא,
 מיאת ה', אשר יעשה ה' את הדבר הזה אשר דבר
 - ויוסיף לך 15 שנה,
 ח. הנני משיב את צל המעלות, אשר ירדה
 במעלות אחז בשמש אחרנית עשר מעלות - אני
 מחזיר את הצל, שמוצל מהשמש - על המדרגות
 שעשה המלך אחז, עשר מדרגות לאחור,
 ותשב השמש - עשר מעלות, במעלות אשר ירדה
 - במעלות שירדה השמש (הצל), שבה ועלתה
 חזרה.
 ט. מכתב לחזקיהו מלך יהודה - מכתב הודאה
 לה', שכתב חזקיהו,
 בחלתו, ויחי מחליו - על שהתרא ממחלתו.
 י. אני אמרתי - חשבתי בזמן מחלתי,
 בדמי ימי - בכריתת ימים, (מלשון נדמה - נפרת)
 אלקה - אלך אל הקבר,
 בשערי שאול - אל שערי הקבר,
 פקדתי, יתר שנותי - נחסרו - שאר שנותי.
 (חזקיהו היה בן 39 במחלתו)
 יא. אמרתי, לא אראה יה, יה בארץ החיים -
 אמרתי בזמן מחלתי, שלא אזכה לראות את
 גדולת ה' בעולם הזה, ולהודות לפניו,
 לא אביט אדם עוד - לא אביט עם שאר בני
 האדם,
 עם יושבי חַדל - עם יושבי חַדל, יושבי חַדל,
 יושבי העולם.
 יב. דורי - מקום שאני גר בו, (העולם הזה)
 נסע ונגלה מני - נסע וגלה ממני,
 פאהל רעי - כמו אהל הרועה, הנוסע, ממקום
 למקום,
 קפדתי כארג חיי - כרתתי את חיי, כמו האורג
 החותך את היריעה לפי הצורך,
 מדלה - יבצעני - ממחלתי זו, ה' יחתוך את חיי.

מיום עד לילה - תשלימני - מרוב חוזק מחלתו,
 בתחילת היום חשב, שעד הלילה - יושלמו
 ויסתיימו שנות חייו.

יג. שויתי עד בקר - וכשבא הלילה, שמתני בדעתי
 שסופי יבוא בבוקר למחרת,
 פארי, כן ישבר כל עצמותי - שבזמן מחלתו,
 הרגיש כאילו כל עצמותיו נשברו כטרף האריה,
 מיום עד לילה תשלימני - ובבוקר הבא חשב,
 שבלילה הבא יושלמו שנותיו.

יד. פסוס עגור - כן אצפצף - כמו העופות סיס
 ועגור - אצפצף בכאבי, (כמו: "...ותר וסיס ועגור שמרו
 את עת באנה..." , ירמיהו ח', ז')
 אהגה פיונה - ואהגה, אשמיע קול בפאבי - כיונה,
 דלו עיני - למרום - הורמו עיני למרום, בתפילה
 לעזרתך,

ה' ! עשקה לי - עשוק ממני המוות,
 ערבני - תהיה ערב לי שלא אמות.
 טו. מה אדבר ואמר לי והוא עשה - מה אוכל
 לשבח את ה', הלא מה שאמר וניחם אותי- עשה !
 שהרי ריפא אותי ממחלתי !

אדדה - אנענע ראשי כדרך אדם שזוכר בצרתו,
 כל שנותי על מר נפשי - כל השנים שיוסיף לי,
 אנענע בראשי על מרירות נפשי, שנצלתי ממנה.
 טז. ה' עליהם יחיו - ה' גזר על כל המתים שיחיו,
 ולכל בהן - חיי רוחי - והראשון שהיה מהם,
 היתה רוחי שלי,

ותחלימני והחיני - ואותי רפאת והחיית.
 יז. הנה לשלום - בזמן מחלתי - כשציפיתי לשלום,
 מר לי מר - כאבי היו מרים מאוד,
 ואתה חשקת נפשי - משחת בלי - אך אתה ה',
 חשקת בטובך להוציא את נפשי מהקבר שבו הגוף
 מתבלה ונשחת,

כי השלכת אחרי גוף - כל חטאי - ואת חטאי
 השליך ה' מאחרי גופו כביכול, שלא יראה אותם.
 יח. כי לא שאול - תודך - כי בקבר, אין מקום
 להודות לך על חסדך הרבים,
 מות - יהללך - ובמוות, אין מקום לשבח את ה',
 לא ישברו יורדי בור - אל אמתך - לא יקוו ויצפו
 לראות את קיום הבטחך,
 (אך כעת, אוכל להודות לך על קיום הבטחך במפלת אשור)
 יט. חי חי - כל אדם חי,

הוא יודך פמוני היום - הוא יוכל להודות לך
 כמוני היום - שאני חי,
 אב לבנים יודיע אל אמתך - כל אב יודיע את
 בניו, אמיתות אמונת ה', (כך אני כשאוליד בנים, אודיע
 את אמתך)
 כ. ה' להושיעני - ה' אמר שיושיע אותי ממחלתי,

באורי מילים ישעיהו

וּנְגִינוֹתַי נִגְנָן כָּל יְמֵי חַיֵּינוּ עַל בֵּית ה' - נגינת שבח והודאה לה' אנגן, כל ימי חיי בבית ה'.

ח. וַיֹּאמֶר חֲזַקְיָהוּ אֶל יִשְׁעִיָּהוּ טוֹב דְּבַר ה' אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ, וַיֹּאמֶר כִּי יִהְיֶה שְׁלוֹם וְאַמֶּת בְּיָמַי - טוב הדבר, שעכ"פ בימי - יהיה שלום,

פרק מ'

א. נַחֲמוּ נַחֲמוּ עַמִּי, יֹאמֶר אֱלֹהֵיכֶם - נחמו הנביאים את עמי, בנבואות נחמה שישובו לארצם.

ב. דַּבְּרוּ עַל לֵב יְרוּשָׁלַם - דברו נבואות נחמה, על ליבות אנשי ירושלים, (דברים המתקבלים על הלב) וְקִרְאוּ אֵלַיָּה - וקראו אליה נבואות נחמה זו, כִּי מְלֵאָה צְבָאָה - כי מלאו ונשלמו, אוסף ימי הגלות,

כִּי נִרְצָה - עֲוֹנָה - כי התכפר עוון ירושלים, כִּי לִקְחָה מִיַּד ה' - כַּפְּלִים בְּכָל חַטָּאתֶיהָ - כי קבלה כבר פי שניים מהעונש המגיע לה.

ג. קוֹל קוֹרָא בְּמִדְבָּר - כאילו קול קורא במדבר, בדרך לא"י,

פִּנּוּ דֶרֶךְ ה' - פנו ממכשול, את הדרך שישובו בה בניי לארץ,

יִשְׂרוּ בְּעֲרֵבָה - מִסְלָה לְאַלְהֵינוּ - ישרו וכבשו דרך סלולה לבנים של ה' אלוקינו.

ד. כָּל גֵּיא - יִנְשָׂא - כל עמק נמוך - ינשא מעלה, (לישר את דרך השבים ארצה),

וְכָל הַר וְגִבְעָה - יִשְׁפְּלוּ - ומקום גבוה כהר וגבעה - יושפל ויונמד,

וְהָיָה הָעֵקֶב - לְמִישׁוֹר - כל דרך עקומה ומעוותת - תהיה מישור,

וְהָרְכָסִים - לְבִקְעָה - רכסי ההרים - יהיו לבקעה (נמוכה). רכסים - חיבור שרשרת הרים, כמו: " וירכסו את החושים... ", שמות כח' כח' ; וכמו: "... מִרְכָּסֵי אִישׁ - תִּצְפְּנֵם... ", תהילים לא' כא')

ה. וְנִגְלָה כְבוֹד ה' - כשישיב את בניי לארצם ביד רמה ובריבוי טובה, יתגלה כבוד ה' בעולם בקיום הבטחותיו לישראל,

וְרָאוּ כָּל בָּשָׂר יַחְדָּו - כִּי פִי ה' דִּבֶּר - וכל הנחמות - התקיימו.

ו. קוֹל אִמֵּר - קָרָא - קול אומר לנביא קרא את דבר הנבואה !

וַאֲמַר, מֶה אֶקְרָא - ושואל הנביא : מה אקרא ? כָּל הַבָּשָׂר - חָצִיר - כל הבשר, הגויים שיבואו עם גוג על ירושלים, ינבלו ויטייבשו במהירות כמו החציר, (שימותו רובם במלחמה),

וְכָל חֲסָדוֹ - כַּצִּיץ הַשָּׂדֶה - וכל החסדים המעטים שעשו, לא יועילו להם, ויפלו הגויים, כמו הציץ (ציץ - הפרח) - שנופל ברוח קלה.

ז. יָבֵשׁ חָצִיר - דרך החציר - שמתייבש, נִבֵּל צִיץ - ודרך הציץ - לנבול.

כא. וַיֹּאמֶר יִשְׁעִיָּהוּ, יִשְׂאוּ דְבַלַּת תְּאַנִּים - יקחו תאנים דרוסות,

וַיִּמְרְחוּ עַל הַשָּׁחִין - וַיַּחֲי - וימרחו על השחין בגופו של חזקיהו - וירפא.

כב. וַיֹּאמֶר חֲזַקְיָהוּ מֶה אֹת, כִּי אַעֲלֶה בֵּית ה' - אות הזזת השמש עשר מעלות אחורנית (לעיל בפסוק

ז'), היתה על פי בקשת חזקיהו, (ומפורש במלכים: "ויאמר חזקיהו אל ישעיהו, מה אות כי ירפא ה' לי, ועליתי ביום השלישי בית ה'". ויאמר ישעיהו, זה לך האות מאת ה' כי יעשה ה' את הדבר אשר דבר, הלך הצל עשר מעלות אם ישוב עשר מעלות... מלכים ב' כ' פסוקים ח' - ט')

פרק לט'

א. בַּעַת הַהוּא - אחר שהתרפא חזקיהו,

שָׁלַח מִרְדָּךְ בְּלֶאֲדוֹ, בֶּן בְּלֶאֲדוֹ מֶלֶךְ בָּבֶל, סִפְרִים וּמִנְחָה אֶל חֲזַקְיָהוּ - אגרת ומתנה אל חזקיהו, וַיִּשְׁמַע כִּי חָלָה וַיַּחֲזֶק - שחלה והתרפא.

(שִׁמְדָד בְּלֶאֲדוֹ, הִיָּה רִגִּיל לֹאכּוֹל בְּשֶׁלֶשׁ שָׁעוֹת בַּיּוֹם, וַיִּשָּׁן עַד ט' שָׁעוֹת, מִשּׁוּם שִׁחֲזָרָה הַשֶּׁמֶשׁ לְחֻזְקִיהוּ. כִּשְׁקָם מִשְׁנֵתוֹ בִּט' שָׁעוֹת, מִצָּא שֶׁהוּא שְׁחִירִית. בִּקֵּשׁ לְהַרְוֹג אֶת כָּל עַבְדָּיו. אָמַר : הִנַּחְתָּם אוֹתִי יִשָּׁן יוֹמָם וְלַיְלָה - עַד הַבֶּקֶר ? אָמְרוּ לוֹ גִּלְגַּל חֲמָה - הוּא שָׁחֹזַר. אָמַר לָהֶם : וּמִי הַחֲזִירוּ ? אָמְרוּ לוֹ : הָאֱלוֹקִים שֶׁל חֲזַקְיָהוּ וְכו' רַש"י מִתְנַחֲמוֹא וּפְסִיקְתָּא)

ב. וַיִּשְׁמַח עֲלֵיהֶם חֲזַקְיָהוּ - שמח בבואם,

וַיִּרְאֵם אֶת בֵּית נְכַתּוֹ - בית אוצרותיו,

אֶת הַכֶּסֶף וְאֶת הַזָּהָב וְאֶת הַבְּשָׂמִים,

וְאֶת הַשָּׁמֶן הַטוֹב - שמן המשחה,

וְאֵת כָּל בֵּית כְּלָיו וְאֵת כָּל אֲשֶׁר נִמְצָא בְּאוֹצְרֹתָיו, לֹא הָיָה דְבַר אֲשֶׁר לֹא הָרְאִים חֲזַקְיָהוּ בְּבֵיתוֹ וּבְכָל מִמְשַׁלְתּוֹ:

ג. וַיָּבֵא יִשְׁעִיָּהוּ הַנְּבִיא אֶל הַמֶּלֶךְ חֲזַקְיָהוּ,

וַיֹּאמֶר אֵלָיו: מֶה אָמְרוּ הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה, וַיִּמְאִין יָבֹאוּ אֵלָיָךְ,

וַיֹּאמֶר חֲזַקְיָהוּ: מֵאֲרֶץ רְחוֹקָה בָּאוּ אֵלַי - מִבָּבֶל: ד. וַיֹּאמֶר מֶה רָאוּ בְּבֵיתְךָ,

וַיֹּאמֶר חֲזַקְיָהוּ: אֵת כָּל אֲשֶׁר בְּבֵיתִי רָאוּ לֹא הָיָה דְבַר אֲשֶׁר לֹא הָרְאִיתִים - בְּאוֹצְרֹתַי:

ה. וַיֹּאמֶר יִשְׁעִיָּהוּ אֶל חֲזַקְיָהוּ שְׁמַע דְּבַר ה' צְבָאוֹת:

ו. הֲנֵה יָמִים בָּאִים, וְנִשְׂא כָּל אֲשֶׁר בְּבֵיתְךָ, וְאֲשֶׁר אָצְרוּ אֲבֹתֶיךָ עַד הַיּוֹם הַזֶּה - בָּבֶל - יֵשֵׂא וַיִּקַּח הָאוֹיֵב, אֶת כָּל אוצרות בית המלך - לבבל,

לֹא יוֹתֵר דְּבַר אָמַר ה' - לֹא יֵשֵׂא דְבַר בְּאוֹצְרוֹתֶיךָ,

ז. וּמִבְּנֵיךָ אֲשֶׁר יֵצְאוּ מִמֶּךָ, אֲשֶׁר תּוֹלִיד, יִקַּחוּ וְהָיוּ סְרִיסִים בְּהִיכַל מֶלֶךְ בָּבֶל - הם דניאל חנניה

מישאל ועזריה, (כמפורש בדניאל)

באורי מילים ישעיהו

וְאִישׁ עֲצָתוֹ - יוֹדִיעֵנוּ - האם יש אדם, שה' הודיע לו את עצתו ומחשבתו?!
יֵד. אֶת מִי נֹעֵץ - וַיְבִינֵהוּ - האם יש אדם שנתן עיצה ובינה - לה', לברוא את העולם?!
וַיִּלְמְדוּהוּ בְּאֵרֶח מִשְׁפָּט - ולימד את ה' את דרך המשפט בבריאת העולם?!
וַיִּלְמְדוּהוּ דַעַת - ולימד דעת את ה',
וְדָרְךְ תְּבוּנוֹת - יוֹדִיעֵנוּ - והודיע לה' דרך תבונה בבריאת עולמו?!
טו. הֵן גּוֹיִם - כְּמֹר מְדָלִי - הלא כל הגויים חשובים נגד ה', כטיפה מרה הנוטפת מהמים הנשאבים בדלי (דלי - הכלי שבו דולים, שואבים מים),
וּכְשֶׁחַק מֵאֲזָנִים - נַחֲשָׁבוּ - וכמו האבק הדק, הנשאר בכפות המאזניים-נחשבים הגויים לפניו!
הֵן אֵיִים - פְּדָק יְטוֹל - הלא את איי הים, יכול ה' ליטול ולהשליך לים - כאבק דק!
(וְאִי, כִּי אֵיךְ יַעֲמִדוּ מוֹל ה', בְּרִצּוֹנוֹ לְגֹאֹל אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל?)
טז. וּלְבַנּוֹן - אם יקחו הגויים, את כל עצי הלבנון,
אֵין דִּי בָעֵר - לא יספיקו העצים והאש, לכמות הקרבנות הדרושה לכפרתם,
וְחִיתוֹ - אֵין דִּי עוֹלָה - ואת כל החיות שבלבנון, להקריב על המזבח, לא יכפרו על עוון הגויים!
(שְׂכוֹפְרִים בִּיכּוֹלֵת ה', לְגֹאֹל אֶת עַמּוֹ!)
יז. כָּל הַגּוֹיִם - כְּאֵין נִגְדוּ - הלא כל הגויים, הם כאין (כלא כלום), נגד ה',
מֵאֲפָס וְתָהוּ - נַחֲשָׁבוּ לוֹ - כל הגויים נחשבים, פחות מאפס ומהריקנות הגמורה, נגד ה' ית'!
יח. וְאֵל מִי, תִּדְמִיוֹן אֵל - את מי תוכלו לדמות, לה' ית'?!
יט. וְיִמָּה דְמוּת - תַּעֲרְכוּ לוֹ - ואיזה דבר ידמה בערכו, לה' ית'?!
יט. הַפְּסָל - נִסְדָּךְ חֲרָשׁ - הלא הפסל, האומן התיך ממתכת,
וְצִרְף - בְּזָהָב יִרְקָעוּ - והצורף, מרדד על הפסל זהב - ליפותו,
וְיִתְקוֹת פְּסָף - צִרְף - ושרשראות מכסף, עושה הצורף לפסל - להרים אותו בהם,
(הֵיטֵב לְדַמּוּתוֹ - לְבוֹרָא יִת'!!)
כ. הַמְּסַכֵּן - ואם עני הוא, ואין בידו לעשות פסל מכסף וזהב, (מְסַכֵּן - עֲנִי, כְּמוֹ: "אֲרָץ אֲשֶׁר לֹא בְּמִסְכָּנָהּ" (בעניות) תֹּאכַל בָּהּ לֶחֶם..."), דברים ח' ט'
תְּרוּמָה - יתרום מעצים, לעשות מהם - פסל,
עֵץ לֹא יִרְקֵב - יִבְחָר - יבחר עץ חזק שלא ירקב,
חֲרָשׁ חֲכָם - יִבְקֵשׁ לוֹ - יבקש אומן חכם,
לְהַכִּין פְּסָל - לֹא יִמוּט - שיכין לו פסל, שלא יפול.
כא. הָלוֹא תִדְעוּ - הלא מדעתכם לבד, תוכלו להבין מי ברא ומנהיג את העולם,
הָלוֹא תִשְׁמְעוּ - או שתוכלו לשמוע, ממי שמבין מדעתו,
הָלוֹא הִגֵּד מְרֹאשׁ לְכֶם - הלא מראש, מדורות קודמים, נודע דבר זה!

כִּי רוּחַ ה' נִשְׁבָּה בּוֹ - כי רוח מאת ה', נשבה - והפילה אותו, (את החציר והציץ - העמים שעם גוג)
אֲכֹן, חֲצִיר הָעֵם - באמת, יהיו הגויים שעם גוג - כחציר.
ח. יָבֵשׁ חֲצִיר, נִבֵּל צִיץ - החציר והציץ - מתייבש ונובל,
וְדָבַר אֱלֹהֵינוּ יָקוּם לְעוֹלָם - אך דבר ה', שדבר ע"י הנביאים - יתקיים לעולם,
ט. עַל הַר גְּבֵה עָלֵי לָךְ - מִבְּשָׂרְתְּ צִיּוֹן - על הר גבוה, עלו הנביאים, המבשרים על גאולת ציון וירושלים, (שתשמע ותתפרסם נבואתכם)
הָרִימִי בְּפֶחַ - קוֹלְךָ, מִבְּשָׂרְתְּ יְרוּשָׁלַם - הרימו בכוח ובקול גדול נבואתכם, הנביאים המבשרים על גאולת ציון וירושלים,
הָרִימִי - אֵל תִּירָאִי - הרימו קולכם, ואל תפחדו, (הרי: "...וְדָבַר אֱלֹהֵינוּ יָקוּם לְעוֹלָם"),
אֲמַרְי לְעַרְי יְהוּדָה - הִנֵּה אֱלֹהֵיכֶם - אמרו ליושבי ערי יהודה: הנה אלוקיכם, בא לגאול אתכם,
י. הִנֵּה ה' אֱלוֹהֵים - בְּחֻזְק יְבוּא - הנה ה' יבוא בחוזקה - להעניש את הגויים,
וְזָרְעוּ - מִשְׁלָה לוֹ - ובזרעו - ימשול בגויים - להכותם,
הִנֵּה שְׂכָרוֹ אֲתוֹ - ויתן שכר טוב לצדיקים,
וּפְעֻלָּתוֹ לְפָנָיו - ופעולת כל אחד ואחד, גלויה לפניו לתת שכר או עונש.
יא. פְּרָעָה עָדְרוּ - יִרְעָה - כמו הרועה, שרועה את צאנו,
בְּזָרְעוֹ - יִקְבֹּץ טְלָאִים, וּבְחִיקוֹ יִשָּׂא - שאת הטלאים הקטנים, אוסף משאר העדר, כדי לשאת אותם בחיקו,
עֲלוֹת יִנְהַל - ואת הצאן המניקות (כמו: "...וְהַצֹּאן וְהַבָּקָר עֲלוֹת עָלָיו..."), מנהיג אותם בנחת, (כך ה', ינהיג בנחת את בני"י - בשוכם לארץ)
יב. מִי מִדָּד בְּשַׁעֲלוֹ - מִים - מי יכול למדוד באגרופי ידיו, את המים בכל מקום בעולם?
וְשָׁמַיִם - בְּזָרְתְּ תִבְּן - ואת השמים הפרושים - למדוד במידת הזרת (חצי אמה)?
וְכָל - ולמדוד,
בְּשַׁלֵּשׁ - במידת ה' - "שליש",
עֵפֶר הָאָרֶץ - את עפר הארץ,
וְשָׁקַל בְּפָלֶס - הָרִים - ולשקול בפלס (מקל באמצע המאזניים, המראה את המשקל המסומן) את משקל ההרים,
וּגְבֻעוֹת - בְּמֵאֲזָנִים - ואת משקל הגבעות במאזניים?
(וְאִם אֶת הָעוֹלָם הַמוֹפְלָא, יִצַּר ה' יִת' בְּמִידָה מְכוּוֹנָה, וְדָאִי שִׁיכּוֹל לַעֲשׂוֹת הַפְּלֹאוֹת הַלְלוּ - לְיִשְׂרָאֵל!!)
יג. מִי תִבְּן - האם יש אדם שהכין,
אֶת רוּחַ ה' - את רצון ה' כשעשה העולם!?

באורי מילים ישעיהו

הָלוֹא הִבִּינְתֶם - מוֹסְדוֹת הָאָרֶץ - הלא תבינו, מי הוא זה ששם את יסודות העולם!
כִּב. הַיֵּשֵׁב עַל חוּג הָאָרֶץ - הלא ה', הוא היושב בשמים הסובבים את הארץ, ומנהיג אותה!
וַיִּשְׁבֶּיָהּ - פְּחָגְבִים - ויושבי הארץ לפניו - קטנים כחגבים לפניו,
הַנוֹטָה כְּדָק - שְׁמַיִם - הלא ה', פורש את השמים מסביב הארץ, כמו שבקלות פורשים יריעה,
וַיִּמְתַּחֵם כְּאֶהֱל - לְשֶׁבֶת - ומתח את השמים מעל הארץ, כמו שפורשים את יריעות האוהל לשבת בו,
כִּג. הַנוֹתֵן רוּזְנִים - לְאֵין - הלא ה', הוא שעושה רוזנים, שרים וגיבורים - לְאֵין (כלא כלום)
שְׁפָטֵי אָרֶץ - פְּתָהוּ עֶשֶׂה - ואת כל שופטי העמים - עושה לתוהו וריק,
כִּד. אֵף בַּל נִטְעוּ, אֵף בַּל זָרְעוּ, אֵף בַּל שָׂרַשׁ בְּאָרֶץ גִּזְעָם - הלא כשיעקור ויכרות ה' את הרוזנים, לא ישאר כל רושם מגדולתם, כאילו מעולם לא נטעו ולא נזרעו באדמה, וכאילו מעולם לא נשרש באדמה, גזע העץ!!
וְגַם נִשְׁף בָּהֶם - וַיִּבְשׂוּ - ויעקרו במהירות, כמו שנשיפה אחת חזקה - תייבש העלים!
 (כמו: "...נִשְׁפָּת בְּרוּחַדָּךְ פָּסְמוּ יָם", שמות טו' י')
וַיִּסְעָרָהּ - פִּקֵּשׁ תִּשְׂאֵם - וכמו קש, הנישא במהירות ברוח סערה!
כֵּה. וְאֵל מִי תִדְמִינִי וְאִשׁוּהָ, יֹאמֶר קְדוֹשׁ - ואל מי תדמו אותי - שישווה אלי, יאמר ה'!
כֹּו. שָׂאוּ מְרוֹם עֵינֵיכֶם, וְרֹאוּ, מִי בָרָא אֱלֹהֵ - הרימו עיניכם לשמים, וראו מי ברא את אלה השמים?
הַמוֹצִיא בְּמִסְפָּר - צְבָאִם - ומוציא ויודע את מספר צבא השמים, (כוכבי השמים)
לְכֻלָּם - בְּשֵׁם יִקְרָא - ולכל כוכב, קרא בשם מיוחד!
מֵרֵב אוֹנִים, וְאִמְיץ פֶּחַ - מרוב כוחו של ה',
אִישׁ לֹא נִעְדָּר - אפילו כוכב אחד, לא יעדר ויחסר מהעולם! (שכל הכוכבים, מתקיימים לעולם!).
כִּז. לָמָּה תֹאמַר יַעֲקֹב וְתִדְבֹר יִשְׂרָאֵל - למה תאמרו ישראל, (בזמן הגלות)
נִסְתָּרָה דְרָכֵי - מֵה' - שה' הסתיר עיניו מדרכנו הטובה,
וּמֵאֱלֹהֵי - מִשְׁפָּטֵי יַעֲבֹר - ועבר מלתת לנו טובה, כפי קו המשפט,

אֱלֹהֵי עוֹלָם ה' - ה' הוא האלוקים שמושל בעולם,
בּוֹרָא - קְצוֹת הָאָרֶץ - בורא אף את קצות הארץ,
לֹא יִיעֵף, וְלֹא יִיגַע - אין עייפות ויגיעה לפניו!
 וא"כ, האם ה' לא ישלם לכם כפעלכם!?
אֵין חֶקֶר - לַתְּבוֹנָתוֹ - הלא אי אפשר, לחקור את גודל תבונתו, ונאמן הוא לשלם שכר פעולתכם,
כֵּט. נִתֵּן לַיַּעֲף - פֶּחַ - עוד יתן לכם, העייפים מקושי הגלות - כוח,
וְלֵאֵין אוֹנִים - עֲצָמָה יִרְבֶּה - ולחסרי כוח מצרות הגלות, עוד יתן חוזק ועוצמה רבה,
ל. וַיַּעֲפּוּ נְעָרִים - וַיִּגְעוּ - והגויים, שנמשלים כעת בהצלחתם - לנערים חזקים, עוד יתעייפו ויתייגעו, מגודל הפורענות שתבוא עליהם,
וּבַחֲוָרִים - פְּשׁוּל יִפְשְׁלוּ - והבחורים (הגויים), עוד יכשלו במכשולות!
לֹא. וְקוּזֵי ה' - ובנ"י, שמקווים לישועת ה',
יִחְלִיפוּ כֶחַ - יחליפו ויחדשו את כוחם,
יַעֲלוּ אֲבָר - פְּנֵשָׁרִים - יגדלו כנפיים - כמו הנשרים!
יִרְצוּ - בשובם לארץ ישראל,
וְלֹא יִיגְעוּ - ולא יתעייפו,
יִלְכוּ - וְלֹא יִיעֲפוּ - ולא יתעייפו בדרך הליכתם!

פרק מא'

א. הַחֲרִישׁוּ אֵלַי - שתקו, והקשיבו אלי,
אֵיִם - אומות העולם, (השוכנים בא"י הים)
וּלְאֲמִיִּם - יִחְלִיפוּ כֶחַ - יחדשו כוחם מלכויות העמים, כדי לבוא להתווכח, על אמיתות אמונת ה', וקיום הבטחתו להציל את בני"י מידם.
יִגְשׂוּ אֲזֵי יִדְבְּרוּ - יגשו אלי ויאמרו טענותיהם, יִחָדְדוּ - אני והגויים,
לְמִשְׁפָּט נִקְרְבָה - להווכח עם מי הדין.
ב. מִי הָעִיר - מִמְּזָרַח - מי העיר את ליבו של אברהם, לבוא לא"י ממזרח, ולעזוב את פסילי ארצו,
צָדֵק - יִקְרָאָהוּ לְרָגְלוֹ - בכל מקום שדרכה כף רגלו, קרא ללכת אחר הצדק ולעזוב הפסילים.
יִתֵּן לְפָנָיו - גּוֹיִם, וּמַלְכִים - יִרְדָּ - ומי נתן לפניו גויים (כדלעמר והמלכים שעימו), ושינצח וימשול במלכים!?! (הלא אני ה'!!)
יִתֵּן פֶּעֶפֶר - חֲרִבּוֹ - יתן הרוגים רבים - כעפר, שיפלו בחרבו של אברהם,
פִּקֵּשׁ נִדְף - קִשְׁתּוֹ - ויפלו בקשתו בקלות רבה, כקש הנדחף ברוח.
ג. יִרְדְּפֶם - רדף אחרי המלכים, ("...וַיִּרְדְּפֶם עַד חוּבָה, אֲשֶׁר מִשְׁמָאל לְדַמְשֶׁק", בראשית יד' טו')
יַעֲבֹר שָׁלוֹם - ועבר המלחמה עם נערי - בשלום,
אֲרַח בְּרָגְלָיו - לֹא יָבֹא - ואפילו שמעולם, לא בא ברגליו בדרך זו. (ובכל זאת נצח)

באורי מילים ישעיהו

ד. מי פעל ועשה - מי עשה ניסים עצומים אלו לאברהם,
קרא הדורות מראש - ה' ית', שקורא על כל דור ודור מעשיו - קודם שיבוא, (וידע מראש, על גדולת זרעו של אברהם)
אני ה' ראשון, ואת אחרונים - אני הוא - אני ה' הייתי ראשון, ועד כל הדורות האחרונים, (וכמו שעזרתי לאברהם, כך בכל זמן - אעזור לבני)
ה. ראו אנים - ראו הגויים, הנס שעשיתי לאברהם,
וייראו, קצות הארץ - יחרדו - אפילו העמים שבקצה הארץ - פחדו ונחרדו,
קרבו ויאתיו - אך בכל זאת קרבו כולם יחד, ובאו להלחם עם ה' וישראל,
ו. איש את רעהו יעזרו, ולאחיו יאמר חזק - העמים עוזרים ומחזקים אחד את השני, בבטחון בפסיליהם ובמלחמתם עם ה',
ז. ויחזק חרש את צרף - האומן (מנסך הפסל), מחזק את הצורף (מרקע את ציפוי הזהב בפסל) - ביצירת הפסל,
מחליק פטיש - המכה בפטיש קטן להחליק את טסי הזהב המרודד, מחזק,
את הולם פעם - את המכה בחוזקה על הטס בתחילת רידודו,
אמר לדבק: טוב הוא - אומר על הדבק שמדביק את ציפוי הפסל - טוב הוא,
ויחזקהו במסמרים - לא ימוט - ועוד מחזק הציפוי במסמרים, שלא יפול מהפסל.
ח. ואתה ישראל עבדי יעקב אשר בחרתיך זרע אברהם אהבי - ואתם ישראל, בני אברהם אוהבי, אל תיראו מהם,
ט. אשר החזקתיך מקצות הארץ - שלקחתי מקצות הארץ, ומכל גדולי וחשובי הארץ, בחרתי בך,
ואמר לך עבדי אתה בחרתיך ולא מאסתיה - ולך אמרתי : בחרתיך, ולא אמאס אותך אף בגלות.
י. אל תירא פי עמך אני - להצילך,
אל תשתע, כי אני אלהיך - אל ישבר לבך, כי אני אלוקיך,
אמצתיך - אני אחזק אותך,
אף עזרתיך - ואעזור לך,
אף תמכתיה בימין צדקי - אתמוך בך מפני אויביך, ביד ימין שלי - שעושה צדק.

יב. תבקשם ולא תמצאם, אנשי מצדתך - אפילו אם תבקשו את הגויים שנלחמו בכם, לא תמצאו אותם,
יהיו כאין וכאפס - מפני שיהיו לאין ואפס ויכלו לגמרי,
אנשי מלחמתך - האנשים שנלחמו בכם.
יג. כי אני ה' אלהיך מחזיק ימינך - אני ה' שמחזיק את יד ימינך - שלא תיפול,
האמר לך אל תירא אני עזרתיך - ואני האומר לך אל תירא, אני אעזור לך.
יד. אל תיראי תולעת יעקב - אל תפחדו בני יעקב, החלשים כמו תולעת,
מתי ישראל - אנשי ישראל,
אני עזרתיך נאם ה' וגאלך קדוש ישראל:
טו. הנה שמתיה למורג חרוץ חדש - הנה שמתית אתכם, כמורג (כלי הדישה) עם חריצים מחודדים וחדשים, (שמחתך התבואה היטב היטב)
בעל פיפיות - והמורג, עשוי עם פיות רבים לדישה,
תדוש הרים - ותדק - אתה ישראל, תדוש הרים - עד דק, (משל למלכים ולשרים, שישראל יגברו עליהם)
וגבעות - כפמץ תשים - והגבעות (משל למלכים ולשרים) יהיו חלשים וקלים להתפורר - כמו המוץ.
טז. תזרם, ורוח תשאם, וסערה תפיץ אותם - יתפוררו ע"י הרוח והסערה,
ואתה תגיל בה' - ואתה ישראל, תשמח בישועת ה',
בקדוש ישראל תתהלל - תתהלל שבטחת בה' שהוא קדוש ישראל.
יז. העניינים והאביונים - בניי, שהיו בגלות כעניים ואביונים,
מבקשים מים - ואין - יבקשו מים בדרך שובם לארץ, ולא ימצאו.
לשונם - בצמא נשתה - והלשון יבשה מרוב צמא,
אני ה' אענם, אלהי ישראל לא אעזבם - אני ה' אענה להם ולא אעזבם בצמא.
יח. אפתח על שפיים - נהרות - אפתח אפילו במקומות הגבוהים נהרות - להשקותם,
ובתוך בקעות - מעינות - ובבקעה, אפתח מעיינות,
אשים מדבר - לאגם מים - המקום שהיה מדבר, יהיה בו אגם מים,
וארץ ציה - למוצאי מים - וארץ יבשה, תהיה ארץ שיצאו בה מים.
יט. אתן במדבר - ארז שטה - ואפילו עצי ארז ושיטה, יגדלו בדרכם במדבר,
והדס, ועץ שמן - מיני עצים,

יא. הן יבשו ויפלמו, כל הנחרים בך - הלא כל הגויים שכעסו עליכם, יתביישו ויפלמו,
יהיו כאין, ויאבדו - אנשי ריבך - יהיו כאין ואפס, הרבים ונלחמים בכם.

באורי מילים ישעיהו

כו. מי הגיד מראש - ונדעה - מי מהפסילים, אמר מראש את מה שיקרא - ונדע שהוא אלוקים, **ומלפנים - ונאמר צדיק -** ואמר מלפנים, קודם שקרא את מה שיקרא - ונאמר שצדקו דבריו, **אף אין מגיד, אף אין משמיע, אף אין שמע אמריכם -** אך באמת, אין בכך כלל, מי שמשמיע עתידות. **כז. ראשון לציון - הנה הנם -** אך נביאי ה' נבאו בשם ה', שהנה הראשון שיבוא לציון מהגלות, יבשר ויאמר: הנה באה הגאולה ומיד, הנה הם בניי יבואו כולם, **ולירושלים - מבשר אתן -** ולירושלים אביא מבשר, על מהירות הגאולה. **כח. וארא - ואין איש -** וראיתי ואין נביא אחד מנביאי הבעל, שיאמר עתידות שיבואו, **ומאלה -** מהפסילים, **ואין יועץ -** אין מי מהפסילים, שיועץ לעבדיו מה לעשות, **ואשאלם - וישיבו דבר -** ואין מי מהפסילים, שאוכל לשאול אותם, ויגידו משהו. **כט. הן כלם -** הפסילים ועובדיהם, **און אפס מעשיהם -** כל מעשיהם אפס, דבר שאין בו ממש, **רוח ותהו - נספיהם -** כרוח ותהו הפסילים הנעשים מנסיכת החרש.

פרק מב'

א. הן עבדי, אתמך בן - בעבדי - מלך המשיח, אתמוך בו, **בחיירי - רצתה נפשי -** במלך המשיח שבחרתי - יהיה רצוי לפני, **נתתי רוחי עליו -** אתן לו הנבואה, **משפט לגוים יוציא -** ולכל הגויים, יוציא המשפט, (כמו: "והלכו עמים רבים ואמרו... וירנו מדרךיו..." , לעיל ב' ג') **ב. לא יצעק, ולא ישא -** לא יגביה קולו, להכריח לקבל משפטו, **ולא ישמיע בחוץ קולו -** לא ישמיע קולו בקול רם, משום שכולם יבקשו את משפטו.

אשים בערבה - במדבר, **ברוש, תדהר, ותאשור - יחדו -** מיני עצים, שכולם יחד יגדלו במקום הליכתם במדבר. **כ. למען יראו וידעו וישימו וישפילו יחדו, כי יד ה' עשתה זאת -** ואעשה את כל הפלאות האלו לעמי, כדי שיראו ויבינו כל הגויים, שיד ה', היא שגאלה את ישראל מתוכם, **וקדוש ישראל בראה -** וה', שהוא קדוש ישראל, ברא גאולה זו להם. **כא. קרבו ריבכם יאמר ה' -** קרבו את הריב שלכם נגד ה', בדבר אמיתות עבודת הפסילים, **הגישו עצמותיכם -** הגישו את הטענות העצומות שלכם, **יאמר מלך יעקב:** **כב. יגישו ויגידו לנו -** יגישו לפנינו ויגידו הפסילים ונביאי הבעל, **את אשר תקרינה -** את אשר יקרא באחרית הימים, **הראשנות - מה הנה -** מה יהיה במאורעות שכבר התחילו, **הגידו ונשימה לפניו -** הגידו, ונשים ליבנו לבדוק אמיתות דבריהם, **ונדעה אחריתן -** ונשמע ונדע, מה יהיה באחרית מאורעות אלו, **או הבאות השמיענו -** או את מה שיבוא בעתיד הרחוק, **כג. הגידו האתיות -** הגידו את מה שעומד לבוא, **לאחור -** באחרית הימים, **ונדעה - פי אלהים אתם -** ואז נדע שאתם אלוקים, **אף תיטיבו ותרעו -** ושאתם יכולים לעשות טובה או רעה, **ונשתעה -** ונספר כולנו את נבואותיכם, **ונראה יחדו -** את קיום דבריכם. **כד. הן אתם מאין -** אך אתם, הרי עשויים מאפס, ומדבר שאין בו ממש, **ופעלכם - מאפע -** ופעולות הפסילים, חשובים פחות מאפס. (אפע - אפס) **תועבה - יבחר בכם -** רק איש מתועב, בוחר לעבוד אתכם.

ג. קנה רצון - לא ישבור - לא יטה את משפט העניים (שהם קלים להשבר כקנה רצון, שבור) **ופשתה כהה - לא יכבנה -** פשתה כהה, לחה, שעושה אור חלש בדליקתה, (משל לחולשת העניים) - לא יכבה, (שלא יטה את משפטם) **לאמת - יוציא משפט -** יוציא משפט אמת.

כה. העירותי מצפון - ויאת - אך הבורא ית', מעיר מלך (נין), שיבוא על ירושלים, **ממזרח שמש - יקרא בשמי -** ואח"כ יבוא מלך ממזרח (כורש מלך פרס), יקרא בשם ה', ויתן רשות לשוב ולבנות את ביהמ"ק, **ויבא סגנים -** ויבוא כורש, וירמוס את שרי בבל, **כמו חמר, וכמו יוצר - ירמס טיט -** כמו שרומסים חומר, והיוצר רומס הטיט.

באורי מילים ישעיהו

ד. לא יכהה ולא ירוץ - לא יחלש ולא ישבר, מלך המשיח, עד ישים בארץ משפט - משפט אמת, ולתורתו - איים ייחילו - ולתורתו יצפו ויקוו כל הגויים, אף היושבים באיים הרחוקים .
ה. כה אמר האל ה' בורא השמים ונוטיהם - ה', שברא את השמים ופרש אותם מעל הארץ - כאהל, לקע הארץ, וצאצאיה - רדד ופרש את הארץ והוציא עליה כל הצמחים, נתן נשמה - לעם עליה, ורוח להלכים בה - נתן נשמה ורוח, לעם שבארץ ולכל ההולכים בה.
ו. אני ה' - קראתיך בצדק - אני ה', בצדק קראתי לך ישעיהו - לנבא, ואחזק בידך, ואעזור לך בשליחותך, ואצרך - ואשמור עליך, שלא ירעו לך, ואתנך לברית עם - אתן אותך, לחזק את בריתי עם עמי, (שישמרו תורתי) לאור גוים - ולהאיר את דרכי הגויים - בדרך ה', לפקח עינים עורות - לפקוח את עיני ישראל, לשוב אל ה', להוציא ממסגר - אסיר, מבית פלא - ישבי חשך - ואחר שישבו בתשובה, אוציא אותם מהגלות להשיבם לארצם.
ח. אני ה' הוא שמי - אני ה' אדון הכל, וכבודי - לאחר לא אתן, ותהלתי - לפסילים - וכדי שתראה מלכותי בעולם, לא אתן לאלוהים אחרים, לעיני, מקום לכבוד ולתהילה.
ט. הראשנות - הנה באו - נבואת גאולת מצרים, (שנאמרה לאברהם) הנה התקיימה, וחדשות - אני מגיד - וכעת, אגיד נבואה על גאולת ישראל בגלות השנייה, בטרם תצמחנה - אשמיע אתכם - לפני שבאו, אשמיע את נבואת הגאולה.
י. שירו לה' שיר חדש, תהלתו - מקצה הארץ - שירו והללו את ה', על גאולת ישראל המופלאה, כל הגויים מקצה הארץ, יורדי הים ומלאו - האנשים היורדים וממלאים את הים, איים וישביהם - האיים (בדרך מליצה) ויושביהם, יא. ישאו מדבר ועריו - ישאו קולם בשיר לה', אנשי ערי המדבר, חצרים, תשב קדר - וכן, יושבי קדר, היושבים באהלים, (ערי החצרים - בלי חומה) (עיין: "משא בערב, בערב בערב תלינו, ארחות דדנים", שיושבי ערב שהיו מבני קדר, ישבו באהלים, לעיל כא', יג') קרנו - ישבי סלע - ירננו את ה', היושבים במגדלים בין הסלעים, מראש הרים - יצוהו - ויושבי ראשי ההרים, יצווחו ויצעקו בשבח לה'.

יב. ישימו לה' - כבוד, ותהלתו - באיים יגידו - יתנו העמים כבוד ותהילה לה'.
יג. ה' כגבור יצא - להושיע את בניי, פאיש מלחמות - יעיר קנאה - וכאיש הרגיל המלחמות, יתעורר לנקום נקמת ישראל בגויים, יריע אף יצריח - ישמיע תרועת מלחמה, (יצריח - יריע), על איביו - יתגבר:
יד. החשיתי מעולם, אחריש אתאפק - זמן רב אני שותק ומתאפק מלהעניש את בגויים שמריעים לישראל, פיולדה - אפעה - אך כעת, אפעה, ארים עליהם קולי להכותם, כיולדה, המרימה קולה בכאביה, אשם - אעשה אותם שממה, ואשאף יחד - ואשחית את כולם יחד.
טו. אחריב הרים וגבעות - אחריב הרים וגבעות, את מלכי העמים, וכל עשבם - אוביש - את העשב שבהרים - אייבש, ושמתי נהרות - לאיים, ואגמים - אוביש - אשים הנהרות והאגמים למקום יבשה. (העשב, הנהרות והאגמים, משל לטובה של העמים) טז. והולכתי עורים - בדרך לא ידעו - אך את ישראל, שהם כעורים בדרכים, (שלא רגילים בדרך זו), אוליך אותם בדרכם לא"י, בנתיבות לא ידעו - אדריכם - בדרכים שלא הכירו - אדריך אותם, אשים מחשך לפניהם - לאור - הדרכים שהם כחשוכות לפניהם - אאיר להם, ומעקשים - למישור - ודרכים עקומות - אשים למישור.
אלה הדברים עשיתם ולא עזבתים - אלה הדברים, אעשה ולא אעזוב אותם.
יז. נסגו אחור, יבשו בשת, הבטחים בפסל - אז, יבושו ויחזרו אחור מדרכם, כל הבוטחים בפסילים, האמרים למסכה - אתם אלהינו:
יח. החרשים - שמעו, והעורים - הביטו לראות - מוכיח את הנביאים, שהיו כחרשים ועורים בתוכחה שהוכיחו את ישראל, יט. מי עור - פי אם עבדי - מי עור יותר מעבדי הצדיקים, וחרש - כמלאכי אשלח - ומי יותר חרש מהנביא ששלחתי, מי עור - כמשלם - מי עור יותר מהאדם השלם בדרכיו, ועור כעבד ה' - ומי עור יותר מעבד ה',

באורי מילים ישעיהו

כ. ראות רבות - הלא אתם הצדיקים, יכולים לראות דרכים רבות, לתקן את ישראל, **ולא תשמרו** - ולא שמרתם לבכם, לראות לתקן דרכי בניי, **פקוח אזנים** - הייתם צריכים לפקוח אזניכם להבין מצוות ה', ולהוכיח את ישראל על חטאייהם, **ולא ישמעו** - ולא שמעתם לעשות כן. **כא. ה' חפץ למען צדקו** - ה' רוצה, שתשיבו ישראל בתשובה, לעשות צדק, **יגדיל תורה ויאדיר** - ולכך הגדיל לכם תורה, ללמד את כל בניי את דרך ה', **כב. והוא עם בוזו ופסויו** - ומשום שלא עשיתם כך, בניי נבוזו ונרמסו, **הפח בחורים - פלם** - וכל בחורי ישראל, נמצאים במצב של מפח נפש וצער, **ובבתי כלאים - החבאו** - וכאילו נחבאים בגלות, **היו לבז - ואין מציל** - בזו אותם, ואין מי שיציל רכושם, **משסה - ואין אמר השב** - נרמסו, ואין מי שאומר השב אותם למקומם. **כג. מי בכם יאזין זאת, יקשב וישמע לאחור** - מי יאזין וישמע לדברי הנביא בנבואותיו, על אחרית הימים, **כד. מי נתן למשסה - יעקב, וישראל - לבזים, הלוא ה'** - וגם אחר שבאו הצרות, לא נתן איש את לבו, שה' הוא שנתן את בניי למשיסה ולבוזים, **זו חטאנו לו** - הלא זה שחטאנו לו, גרם שנתן את יעקב למשיסה וישראל לבוזים, **ולא אבו בדרךיו - הלוח, ולא שמעו בתורתו: כה. וישפך עליו חמה אפו** - שפך על ישראל את גודל כעסו, **ועוזו מלחמה** - וחוזק המלחמה, **ותלהטו מסביב** - בערה בו אש המלחמה, **ולא ידע** - לתת אל ליבו, לשוב בתשובה, **ותבער בו, ולא ישים על לב** - לשוב בתשובה.

פרק מג'

א. ועתה, כה אמר ה' בראד יעקב ויצרף ישראל, אל תירא פי גאלתיך - אל תפחד, שהלא עוד אגאל אותך מן הגלות, **קראתי בשמך - לי אתה** - וקראתי בשמך, ששלי אתה!
ב. פי תעבר במים - אתך אני, ובנהרות לא ישטפו - גם שתעבור בנהרות עצומים (כשתעבור בדרך מהגלות בין העמים) - לא ישטפו אותך,

פי תלך במו אש - לא תפוח, ולהבה - לא תבער **בך** - האש והלהבה, לא יעשו בך פניה ודלקה, (שלא יזיקו לך הגויים).
ג. כי אני ה' אלהיך, קדוש ישראל מושיעך - כי אני ה', קדוש ישראל - מושיע אותך, **נתתי כפרך - מצרים, כוש וסבא - תחתיך** - שמצרים, כוש וסבא, נתנו ככופר תחת בניי, **ד. מאשר יקרת בעיני, נכבדת, ואני אהבתיך, ואתן אדם תחתיך ולאמים תחת נפשך** - ונתנו מלכויות אלו תחתך ככופר, משום שהיית יקר ונכבד בעיני, ואותך אהבתי מכל משפחות האדמה, **ה. אל תירא כי אתך אני, ממזרח - אביא זרעך, וממערב אקבצך** - מכל הגלויות, ממזרח וממערב, אקבץ אותך - ארצה. **ו. אמר לצפון - תני** - כאילו יאמר לפאת צפון: תני את בני שישבו לארצם, **ולתימן - אל תכלאי** - ולפאת דרום: אל תשאירי את בני כלואים, **הביאי בני מרחוק, ובנותי מקצה הארץ** - אף הבנים הרחוקים, ושבקצה הארץ. **ז. כל הנקרא בשמי** - כל ישראל, הנקראים בשמי, (הנקראים: עם ה'), **ולכבודי בראתיו, יצרתיו, אף עשיתיו** - בראתי, יצרתי ועשיתי להם את כל צרכי גאולתם, וכל זה לכבוד ה'! (שהלא עם ה' הם, ובתיקונם, מתכבד כבוד ה' בעולם)
ח. הוציא עם עור - ועינים יש - הכנתי דרכם של בניי שהיו כעורים בגלות, מלראות מעשי ה' איתם, ואף שעיניים יש להם, (אך עיניים להם ולא ראו) **וחרשים - ואזנים למו** - ושהיו כחרשים בגלות, מלשמוע דבר ה', ואף שהיה להם אזניים, (אך אזניים להם, ולא ישמעו)
ט. כל הגוים נקבצו יחדו, ויאספו לאמים - אף אם כל הגויים והמלכויות יתאספו יחד,

מי בהם יגיד זאת - מי מהם יוכל לאמר את עתידות כאלו?
וראשנות ישמיענו - או שיאמרו על הראשונות שהיו, שכבר אמרנו בעבר שהם יהיו, **יתנו עדיהם** - יביאו עדים שאמרו כך לפני שהיה, **ויצדקו** - ונאמר עליהם שצדקו בדבריהם, **וישמעו - ויאמרו אמת** - ואם לא יכולים להביא עדות על כך, ישמעו דברי נביא ה' - ויודו ויאמרו: אמת הוא!

באורי מילים ישעיהו

הנה ימים באים... ולא יאמר עוד חי ה' אשר העלה את בני ישראל מארץ מצרים, כי אם חי ה' אשר העלה את בני ישראל מארץ צפון... ירמיהו טז יד' - טו'

יט. הנני עשה חדשה - עתה תצמח - הנה אני עושה, פלא שלא היה עוד כמוהו,

עתה תצמח - בזמן קרוב תהיה, אם תשמעו בקולי,

הלא תדעוה - הלא תדעו אותה, שהרי כתובה בתורה, ("ושב ה' אלקיך את שבותך ורחמך, ושב וקבצך מפל העמים אשר הפיצך ה' אלקיך שמה", דברים ל', ג')

אף אשים במדבר - דרך - ועוד, אסלול במדבר דרך לשבים לארץ,

בישמון - נהרות - ובשממת המדבר, אתן מי נהרות - להשקות צמאון השבים.

כ. תכבדני חית השדה, תנים, ובנות יענה, כי נתתי במדבר - מים, נהרות - בישמון - כאילו חיות השדה, התנים ובנות היענה השוכנים במדבר, יכבדו ויהללו את ה', שנתן מים במדבר,

להשקות - עמי בחירי - להשקות את עמי, שבחרתי מכל העמים.

כא. עם זו יצרתי לי - יצרתי שיהיו לי לעם, **תהלתי יספרו -** והם, יספרו ויהללו אותי, על הנפלאות שעשיתי.

כב. ולא אתי קראת יעקב - ואתה ישראל, לא קראת לי בזמן צרתך, (שהלא פנו לע"ז)

כי יגעתי בי ישראל - אלא, היית כגיע בעבודתי, ופנית ממנה לע"ז.

כג. לא הביאת לי - שיה עליך, וזבחיך - לא **כבדתני -** לא כבדת את ה' בקרבנות, אלא את הע"ז,

לא העבדתיך - במנחה - אף שלא הטלתי עליך עבודה גדולה בהבאת קרבן מנחה, (שרק הקומץ עולה) **ולא הוגעתיך - בלבונה -** ובלי יגיעה מרובה, תקיים את מצוות נתינת מעט לבונה במנחה.

כד. לא קנית לי בכסף - קנה - לא הייתם צריכים לקנות קנה מארץ רחוקה, שהיה גדל בארצכם, **וחלב זבחיך - לא הרויתני -** ולא "השבעתם" אותי בחלב הזבחים, (שהקריבו לע"ז)

אך העבדתני - בחטאותיך, הוגעתני - בעונתיך - ואתם, העבדתם ועייפתם אותי, בנשיאת חטאיכם ועוונותיכם הרבים,

כה. אנכי אנכי הוא, מלח פשעיך - אנכי הוא שסולח ומוחק פשעיכם, **למעני -** שלא יהיה חילול ה' בעולם, **וחטאתיך - לא אזכר -** וחטאיכם ימחקו כד, שלא יזכרו כלל.

כו. הזפירני - אדרבה, הזכירו צדקותיכם שעשיתם,

י. אתם עדי נאם ה', ועבדי אשר בחרתי - אך אתם בניי, והנביא, עדים על כך, שמפלת סנחריב נבאתי לפני שהיתה !

למען תדעו, ותאמינו לי, ותבינו, כי אני הוא - ומתוך שהתקיימה נבואתי זו, תדעו, תאמינו ותבינו שאני הוא אלוקים אמת, וכל נבואותי עתידות להתקיים,

לפני לא נוצר אל, ואחרי לא יהיה - ואין עוד מלבדי !

יא. אנכי אנכי ה', ואין מבלעדי מושיע:

יב. אנכי הגדתי - והושעתי - לפני כל ישועה שהושעתי אתכם, הודעתי על כך ע"י הנביאים, **והשמעתי - ואין בכם זר -** לא היה בכם אדם, שנבואות אלו היו זרות לו, (שכולם שמעו את דבר הנביאים)

ואתם עדי נאם ה', ואני אל - ואתם עדים על כך, ואני לבדי הוא האלוקים השולט.

יג. גם מיום - אני הוא - גם קודם שהיה יום, (לפני שנברא העולם), אני הוא ה',

ואין מנדי מציל - אין אדם שיכול להציל מידי, **אפעל - ומי ישיבנה -** מה שאני פועל, אין מי שיכול להשיב הדבר לקדמותו - נגד רצוני.

יד. פה אמר ה', גאלכם קדוש ישראל, למענכם - שלחתי בבלה - למענכם בניי (למען גאולתכם), שלחתי את כורש על בבל, **והורדתי בריחים פלם -** והורדתי את כל בני בבל, באניות עם משוטים (בריחים - משוטים), כשיצאו לגלות,

וכשדים - באניות רנתם - והכשדים, באניות ישמיעו צעקתם, בדרכם לגלות, (כמו: "קומי רני בלילה..." ; איכה ב' יט')

טו. אני ה' קדושכם - אני ה', שישאל מקדישים שמי בעולם, (בכך שעושים רצוני)

בורא ישראל מלפכם:

טז. פה אמר ה', הנותן בים - דרך, ובמים עזים - נתיבה - אני ה' שנתתי לכם דרך בים סוף, ונתיב, דרך במים העזים שבים.

יז. המוציא - אני שגרמתי למצרים להוציא, **רכב וסוס, חיל ועוז -** סוסים ורוכביהם, כל חוזק חיל פרעה,

יח. יחדו ישפנו - בל יקומו - כולם יחד שכבו (שטבעו ומתו), ולא יקומו עוד,

דעכו - כפשתה כבו - כמו האש האוחזת בפשתה, שמיד דועכת, קופצת, לפני שנכבית, כך מצרים, טבעו בים במהירות.

יח. אל תזכרו ראשונות, וקדמניות - אל תתבנו - בגאולה העתידה, לא תזכרו ותתבוננו עוד בניסים העצומים שעשיתי, (שגאולה זו, תהיה נפלאה ממנה ; כמו: "לכן

כז. לא קנית לי בכסף - קנה - לא הייתם צריכים לקנות קנה מארץ רחוקה, שהיה גדל בארצכם, **וחלב זבחיך - לא הרויתני -** ולא "השבעתם" אותי בחלב הזבחים, (שהקריבו לע"ז)

אך העבדתני - בחטאותיך, הוגעתני - בעונתיך - ואתם, העבדתם ועייפתם אותי, בנשיאת חטאיכם ועוונותיכם הרבים,

כה. אנכי אנכי הוא, מלח פשעיך - אנכי הוא שסולח ומוחק פשעיכם, **למעני -** שלא יהיה חילול ה' בעולם, **וחטאתיך - לא אזכר -** וחטאיכם ימחקו כד, שלא יזכרו כלל.

כו. הזפירני - אדרבה, הזכירו צדקותיכם שעשיתם,

באורי מילים ישעיהו

נְשַׁפְטָה יַחַד - נגש למשפט, האם הכיתי אתכם כפי ריבוי חטאיכם, או שמחקתי אותם, **סִפְרוּ אֵתָהּ** - למען תצדק - ספרו אתם ראשונה צדקותיכם, למען תצדקו במשפט, (כלומר: אפילו אם תספרו אתם ראשונים - לא תצדקו בדין)
כֹּזֵא אֲבִיךָ הָרָאשׁוֹן - חָטָא - אפילו אביך הראשון, הוא אדם הראשון, חטא נגדי,
וּמְלִיצִיף - פָּשְׁעוּ בִי - וכן השרים והנכבדים - פשעו בי.
כח. וְאֶחָלַל שְׂרֵי קֹדֶשׁ - שרי ישראל המקודשים, לְנַתְנוּ ויחוללו ביד האוייבים, (משום "מליצד" - שפשעו בי, וכל הרשעים שבעם, חוללו גם שרי קדש שבישראל ביד האוייב)
וְאֵתָנָה לְחָרֵם יַעֲקֹב - להריגה,
וְיִשְׂרָאֵל - לְגִדּוּפִים - שיהיו בניי לחרפה בגויים.

פרק מד'

א. וְעַתָּה שְׁמַע יַעֲקֹב עַבְדֵי וְיִשְׂרָאֵל בְּחַרְתִּי בּוֹ - עמי ישראל שבכם בחרתי, שמעו הנחמה והטובה, העתידה לבוא עליכם.
ב. כֹּה אָמַר ה' עֹשֶׂה - שעשה אותך, **וַיִּצְרָךְ מִבְּטֹן**, יַעֲזָרְךָ - ועזר לך, משיצאת מבטן, מעת שנהיית לעם,
אֵל תִּירָא עַבְדֵי יַעֲקֹב,
וַיִּשְׁרוּן - בְּחַרְתִּי בּוֹ - וישראל שבו בחרתי.
ג. כִּי אֶצְק מִיָּם - עַל צִמָּא, וְנוֹזְלִים - עַל יַבְשָׁה - כמו שאני יוצק מים על ארץ יבשה וצמאה,
אֶצְק רוּחִי - עַל זָרְעֶךָ, וּבִרְכָתִי - עַל צִאֲצָאֶיךָ - כך, אצוק את רצוני וברכתי על זרעך.
ד. וְצִמְחוּ בְּבֵין חֲצִיר - כמו החציר הגדל במהירות, כך, ימהרו בניי לצמוח ולרבות.
פְּעֲרָבִים - עַל יַבְלֵי מִיָּם - ותתקיים גדילתם בחוזק, כערבה הגדלה על פלגי מים.

ה. זֶה יֹאמַר - לֵה' אֲנִי, וְזֶה, יִקְרָא בְּשֵׁם יַעֲקֹב, וְזֶה יִכְתֹּב יְדוֹ לֵה' - הנשארים מישראל בזמן הגאולה, צדיקים יהיו "וְהָיָה הַנְּשֹׂאֵר בְּצִיּוֹן, וְהַנּוֹתָר בִּירוּשָׁלַם, קְדוֹשׁ יֹאמַר לוֹ... ", (לעיל ד' ג'), וְלִכֵּן הִנְקִבְצִים מִכָּל הַמְּקוֹמוֹת יֹאמְרוּ: אֲנִי לֵה', וְאֵף יִכְתוֹב, כִּי הוּא לֵה',
וּבְשֵׁם יִשְׂרָאֵל יִכְנֶה - ואף את שמו יקרא: "ישראל אני".

ו. כֹּה אָמַר ה', מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וְגֵאֲלוֹ ה' צְבָאוֹת, אֲנִי רָאשׁוֹן וְאֲנִי אַחֲרוֹן, וּמְבַלְעָדִי אֵין אֱלֹהִים:
ז. וְמִי כְמוֹנִי יִקְרָא - ומי הוא שיקרא על עצמו ויאמר שהוא כמוני,
וַיִּגִּדְהָ, וַיַּעֲרֹכָהּ לִי, מְשׁוּמֵי עִם עוֹלָם - יגיד ויסדר, כל שהיה ועתיד עוד לבוא, מאז ששמתי עמים בעולם (מבריאת העולם),
וְאֵתִיּוֹת, וְאֵשֶׁר תְּבַאֲנָה - ואשר עתיד לבוא בעולם,

וַיִּגִּדּוּ לְמוֹ - ויגידו להם,
ח. אֵל תִּפְחָדוּ,
וְאֵל תִּרְהוּ - אל תפחדו מאלוהים אחרים,
הֲלֹא מָאֵז, הִשְׁמַעְתִּיךָ, וְהִגְדַּתִּי - הרי מאז, עוד מזמן רב, השמעתי לכם העתידות ע"י הנביאים,
וְאֵתֶם עַדֵי - ואתם עדים, שהנבואות באו והתקיימו,
הִישׁ אֱלֹהֵי מִבְּלַעְדֵי - האם יש מלבדי, אלוקים ששולט בעולם? (כמו שאמר משה: "...או הנסה אלהים לבא לקחת גוי מקרב גוי...")
וְאֵין צוּר - בַּל יִדְעַתִּי - ואין דבר חזק בעולם, שאני לא ידעתי ונתתי לו את כוחו.
ט. יִצְרִי פֶסֶל כָּלָם - תִּהְיוּ - כל יוצרי הפסלים, הם תוהו, (משום שהפסלים שעושים, הם תוהו וריק)
וְחַמּוּדֵיהֶם - בַּל יוֹעִילוּ - והפסילים שהם חומדים, לא מועילים דבר,
וְעַדֵיהֶם הִמָּה, בַּל יִרְאוּ וּבַל יִדְעוּ - והפסילים עצמם מעידים על כך, שהלא הם עצמם לא רואים ויודעים דבר, וכיצד יועילו לאחרים?
לְמַעַן יִבְשׁוּ - יבושו העובדים להם.
י. מִי יִצַר אֵל, וּפֶסֶל נִסָּךְ, לְבַלְתִּי הוֹעִיל - מי הוא שעושה דבר הבל כזה, ליצור ולנסך מסכת פסל שלא מועילה דבר!?

יא. הֵן כָּל חֲבֵרָיו - יִבְשׁוּ - הרי כל חבריו של היוצר, כולם יחד יבושו מהפסל שעשו,
וְחַרְשֵׁים הִמָּה מַאֲדָם - והאמנים עצמם - אדם הם, ואיך יעשה אדם אלוקים?

יִתְקַבְּצוּ כָּלָם יַעֲמָדוּ, יִפְחָדוּ, יִבְשׁוּ יַחַד - כל העובדים לפסילים, כשיעמדו ויתבוננו בדבר זה, יפחדו מה' ויתביישו בע"ז.
יב. חֲרֹשׁ בְּרוּזֹל - אומן הברזל,
מַעֲצָד - עושה הפסל במעצד, (שם כלי)
וּפְעַל בְּפָחֶם - מחמם הברזל בפחמים, (לעשות ממנו צורה)
וּבְמִקְבּוֹת - יִצְרֶהוּ - ובהכאת המִקְבָּת, הפטיש, יוצר צורת הפסל,
וַיִּפְעֲלֶהוּ - בְּזָרוּעַ פָּחוֹ - ובכוח זרועו - יוצר אותו, **גַּם רָעֵב** - וְאֵין פֶּחַ, לֹא שְׁתָּה מִיָּם - וַיִּיעֶף - ומרוב שמשתוקק לעשות פסלו, גם שיהיה רעב, צמא ועיף, לא מפסיק מעבודתו.
יג. חֲרֹשׁ עֲצִים - אומן העץ,
נְטָה קוֹ - יטה את קו המידה - על העץ, לחותכו על פי המידה הראויה,
יִתְאַרְהוּ בְּשֶׁרֶד - יסמן גבול צורת הפסל - בְּשֶׁרֶד (שם צבע),

באורי מילים ישעיהו

יעשהו במקצעות - ועל פי סימון זה, יחליק העץ - במקצוע, (כלי של חרש עץ)
ובמחוגה - יתארהו - ובמחוגה מצייר עיגולים - ליפות הפסל,
ויעשהו - כתבנית איש, כתפארת אדם - ויעשה צורת הפסל כצורת אדם, (שצורת אדם, נאה ומפוארת משאר צורות)
לשבת בית - ויושיב הפסל בביתו, (שהרי לא יכול לזוז ממקומו)
יד. לכרת לו ארזים - ועוד יש מי שהולך בעצמו, לכרות ביער ארז משובח וחזק, לעשות ממנו פסל, **ויקח תרזה ואלון** - ויש הכורת תרזה טואלון, שיפים הם יותר,
ויאמץ לו - בעצי יער - ויחזק אותם (שתרזה ואלון אינם חזקים כעץ ארז), במסמרים מעצי היער,
נטע ארון, וגשם יגדל - ויש מי שבעצמו נוטע עץ אורן (שנוה לעשות בו מלאכה), ואחר שגדל במי הגשמים (שנתן ה' ית'), יעשה מהם הפסל,
טו. והיה לאדם - לבער - מקצת מאותו העץ, יקח האדם להבעיר בו אש,
ויקח מהם - ויחם - להתחמם בו,
אף ישיק, ואפה לחם - יסיק בו התנור, לאפות לחם,
אף יפעל אל - וישתחו - יפעל, יעשה ממנו אלוהים, וישתחווה לו,
עשהו פסל - ויסגד למו - יעשה ממנו פסל, וישתחווה לו.

ולא דעת ולא תבונה לאמר, חציו - שרפתי במו אש, ואף אפיתי על גחליו - לחם, אצלה בשר - ואכל - ואין בהם דעת ותבונה, להבין שהדבר ששימש אותו לשריפה, לאפות לחמו, ולצלות בשרו, משמש אותו לאלוהים!
ויתרו - לתועבה אעשה, לבול עץ - אסגוד - ומיתר העץ הנשאר, עושה פסל מתועב, ומשתחווה לענף עץ.
כ. רעה אפר - הפסל, שסופו (אחר שישרף) איפר, הוא הרועה ומדריך את העובד לו,
לב הותל - הטהו - ליבו, היטל בו, והיטה אותו לעבוד אותו.
ולא יציל את נפשו, ולא יאמר הלוא שקר בימיני - ולא יציל את נפשו כשיבין, שהלא ימיני יצרה פסל זה, ושקר הוא.
כא. זכר אלה יעקב, וישראל פי עבדי אטה - אך אתה ישראל זכור דברים אלו,
יצרתיך עבד לי אטה - הלא אתה נוצרת להיות לי עבד,
ישראל לא תנשני - ישראל, אל תשכחני.
כב. מחיתי כעב - פשעיך, וכענן - חטאותיך - כמו עב, ענן החולף ונעלם, כך מחקתי פשעיכם וחטואתיכם,
שובה אלי, כי גאלתיך - שובו בתשובה, כי עתיד אני לגאול אתכם.

כג. רנו שמים - כאילו גם השמים, ישמחו שמחה רבה,
כי עשה ה' - גאולה לישראל,
הריעו - תרועת שמחה,
תחתיות ארץ - מרכז כדור הארץ, (מעומק הארץ,
תצא תרועת השמחה על גאולת ישראל),
פצחו הרים רנה - פתחו ההרים פיכם - ברינה,
יער וכל עץ בו - וכל עצי היער,
כי גאל ה' יעקב,
ובישראל יתפאר - על שהתפאר שם ה', בגאולת עמו ישראל.
כד. כה אמר ה' גאלך - שגאל אותך,
ויצרך מבטן - ושיצר אותך להיות לו לעם,
משיצאת מבטן, (מאז שנהיית לעם),
אנכי ה' עשה כל - שכל הנעשה בעולם - אני עושה,
נטה שמים - לבדי - אני לבדי נטיתי השמים,
רקע הארץ - מאתי - וממני היתה פריסת השמים.

טז. חציו - שרף במו אש - חלק מהעץ, שרף בתוך האש,
על חציו - בשר יאכל, יצלה צלי וישבע - ועל מקצת העצים, יצלה צלי בשר וישבע,
אף יחם, ויאמר - האח - אף יחמם עצמו בעצים שמבעיר, ויאמר: "האח", (לשון שמחה),
חמותי, ראיתי אור - ועוד ישמח בכך, שגם גופו נהנה מהאש, מהחום ומהאור שמאירה.
יז. וישאריטו - לאל עשה לפסלו - ומה שנשאר מהעץ, יעשה לפסל,
יסגד לו וישתחו, ויתפלל אליו, ויאמר - הצילני,
כי אלי אטה - ישתחווה ויתפלל אליו, שיציל אותו מצרותיו.
יח. לא ידעו ולא בינו - את הבל הפסילים,
כי טח מראות - עיניהם, מהשפיל - לבתם - כי עיניהם וליבם, מכוסים בטיח (היצר הרע), ואינם רואים ומבינים האמת.
יט. ולא ישיב אל לבו - לא משיב הדבר אל ליבו, לשוב ולהתבונן בו,

באורי מילים ישעיהו

ג. ונתתי לך אוצרות חשך, ומטמני מסתרים - אוצרות האויב, שהטמינו במקום חושך ומסתור, אתן לך, למען תדע כי אני ה' - ומדבר מופלא זה תלמד, כי אני ה' שנתתי בידך כוח זה, הקורא בשמך אלהי ישראל - שעוד לפני שנולדת קראתי בשמו של כורש, לכבוש את בבל, ויתן רשות לשוב ולבנות את ביהמ"ק, ד. למען עבדי יעקב, וישראל - בחירי - וכל גדולתך תבוא, למען גאולת ישראל שבהם בחרתי, ואקרא לך בשמך - עוד לפני שנולדת קראתי בשמך, אכנף - ופעמים, אני מכנה אותך, אך לא בשמך כורש, ולא ידעתני - ולא ידעת כלל, שאתה מיועד להחריב את בבל, (שהנבואות נאמרו עוד לפני שנולד) ה. אני ה' ואין עוד, זולתי אין אלהים, אאזרך, ולא ידעתני - שמתי אזור במתניך (ענין חוזק וזירוז), עוד לפני שידעת אותי (שעדיין לא נולד) ו. למען ידעו ממזרח שמש, וממערבה - והודעת נבואות אלו מראש, למען ידעו ממזרח וממרב העולם, כי אפס בלעדי - אין דבר עוד מלבד הבורא ית', אני ה' ואין עוד: ז. יוצר אור ובורא חשך, עשה שלום, ובורא רע, אני ה' עשה כל אלה: ח. הרעיפו שמים - ממעל - הורידו השמים מלמעלה,

כה. מפר אתות בדים - מבטל את האותות שנותנים חכמי העמים, החוזים בכוכבים, (בדים - שדבריהם מלאים כזב ומרמה) וקסמים - יהולל - יעשה את דעת הקוסמים, כהוללים ומשוגעים. משגיב חכמים - אהור, ודעתם - יסכל - נו. מקים דבר עבדו, ועצת מלאכיו - ישלים - מקיים ומשלים (שנעשים דבריהם בשלימות), דבר עבדו ישעיהו, ושאר שליחיו הנביאים, האמר לירושלם - תושב - שתהיה מיושבת באנשים, ולערי יהודה - תבנינה, וחרבותיה - אקומם - וערי יהודה שיבנו, וחורבות הערים - יקים ויבנה. כז. האמר לצולה - אומר לבבל, שנמשלה למצולה, (מקום מים רבים - ענין חוזק ומלאה בטובה) חרבי - התייבשי, (שתאבד ממנה כל טובה, ע"י כורש) ונהרתך - אוביש - ונהרות בבל - יתייבשו. כח. האמר לכורש - רעי - אומר על כורש, שהוא מלך שלי, שעושה רצוני, וכל חפצי נשלם - והוא ישלים את רצוני בחורבן בבל, ובשיבת ישראל, ולאמר לירושלם - תבנה - שיצווה לבנות את ירושלים, והיכל - תוסיד - וליסד, את יסודות היכל ה' (ביהמ"ק).

ושחקים - יזלו צדק - והשחקים, השמים, יורידו צדקות לישראל, תפתח ארץ - ויפרו ישע, וצדקה - תצמיח יחד - מפתחי הארץ שמוציאים עצים, תוציא הארץ ישועות וצדקות שיצמחו בארץ יחד, (משל לריבוי טובה), אני ה' בראתנו - אני ה', שהכנתי לישראל הישועה והצדקה. ט. הוי רב את יצרו - הוי, על בלשאצר מלך בבל, שהיה עושה מריבה עם ה' יוצרו, (שהיה מתנשא נגד ה', והשתמש בכלי בית המקדש). חרש, את חרשי אדמה - ונמשל לחרס, בין שאר חרסי האדמה, המתנפצים לרסיסים, (כך ינופץ מלך בבל, הגאה ככלי חרס) היאמר חמר ליצרו מה תעשה - היתכן שהחומר לאמר ליוצרו מה יעשה, (וכיצד מתגאה בלטשצר על ה' ית') ופעלך - אין ידיים לו - ויאמר ליוצרו, שהמעשה שעשה, לא עשו אותו ידיים, (סאין לה' שליטה בעולם, ולא יענישני כשאשתמש בכלי המקדש) י. הוי אמר לאב מה תוליד - הוי, על מלך בבל, שדומה לבן, האומר לאביו מדוע הולדת ולדות,

פרק מה'

א. כה אמר ה' למשיחו לכורש - על משיחו (ענין גדולה וחשיבות ד; כמו: "ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומתי... לך נתתים למשקה...") במדבר יח' ה', על כורש, אשר החזקתי בימינו - שנתתי כוח בידו, לרד לפניו גוים - לשטוח (מלשון לרדד) הגויים - תחת רגליו, ומתני מלכים - אפתח - אפתח לפניו החגור, שבמתני המלכים, (חגירת האזור - משל לחיזוק וזירוז, ופתיחתו - משל לחולשה וכניעה) לפתח לפניו דלתים, ושערים - לא יסגרו - דלתות ושערי ערי העמים - יפתחו לפניו. (שיכבוש את בבל ושאר הגויים) ב. אני לפניך אלף - ה' ילך לפניו, שיצליח במלחמותיו, והדורים - אישר - הדרכים העקומות והקשות - יישר לפניו, (שלא ישל במכשול, בדרך כיבושו) דלתות נחושה - אשפר - דלתות חזקות מנחושת - אשבור לפניו, ובריחי ברזל - אגדע - ובריחי הברזל שבדלתות - אכרית ואחתוך לפניו.

באורי מילים ישעיהו

וְלֹא־שָׁה - מִהַ תְּחִלִּין - ולאמו, מדוע תפחדו מהלידה, (שמתגאה בדברי הבל, על אביו ואמו, כך מלך בבל, מתגאה על יוצרו)

יֵא. כֹּה אָמַר ה' קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל וַיּוֹצְרוּ - כך אמר ה' יוצר ישראל, לגויים,

הָאֲתִיּוֹת - שְׁאֲלוּנִי - שאלו אותי, על מה שעתיד אני להביא על בניי,

עַל בְּנֵי וְעַל פְּעַל יָדֵי - על בניי שהם פועל ידי,

תְּצוּנִי - תצוו את הנביאים, שיגידו לכם בשמי, מה עתיד אני לעשות להם.

יב. אֲנֹכִי עֲשִׂיתִי אֶרֶץ, וְאָדָם - עליה בראתי, אָנִי יָדִי - נָטוּ שָׁמַיִם, וְכָל צְבָאָם - צְנִיתִי - הלא אני בראתי ארץ ואדם, נטיתי השמים, וציויתי על בריאת צבא השמים והארץ,

יג. אֲנֹכִי, הֶעִירְתֶּהוּ בְּצַדֵּק - וכמו כן, אני הוא שמעיר את כורש, שיעשה צדק לישראל, בכך שישבם לארצם,

וְכָל דְּרָכָיו - אֲיֹשֶׁר - וכל דרכיו שילך בהם - אֲיֹשֶׁר לַפְּנִי, (שיצליח בדרכו מאוד)

הוּא יִבְנֶה עִירֵי - הוא שיתן כסף לבנות את העיר ירושלים,

וְגִלּוֹתַי יִשְׁלַח - וישלח את גלות ישראל חזרה לארצם,

לֹא בִמְחִיר וְלֹא בְשַׂחַד אָמַר ה' צְבָאוֹת - ולא יעשה כן מפני מחיר ושוחד שיקבל, אלא לעשות רצוני, (*"כה אמר כ"ש... כל ממלכות הארץ נתן לי ה' אלהי השמים והוא פקד עלי לבנות לו בית בירושלם..."*, עזרא א' ב')

יד. כֹּה אָמַר ה' - נבואה על מפלת סנחריב, **יָגִיעַ מִצְרַיִם -** רכושם הרב של מצרים, שיגעו לאסוף אותו,

וּסְחָר פּוֹשׁ וּסְבָאִים, אֲנָשֵׁי מְדָה - והסחורות של כוש וסבא שהיו אנשי מידה, גבוהים בקומתם, **עָלִיף יַעֲבְרוּ, וְלֹף יִהְיוּ -** כי כששב סנחריב מעל תרהקה מלך כוש, לבוא לירושלים למלחמה, הביא עמו האוצרות, ששלל מכוש, ממצרים ומסבא (שעזרו לכוש), ומאנשיהם הביא עמו אסורים בשלשלאות. כשנפל סנחריב סביב ירושלים, בזזו חזקיהו ועמו האוצרות, ופטרו את האסירים ממאסרם, ולזה אמר, שהעושר של מצרים והסחורות של כוש וסבא גבהי הקומה, יעברו עליך, בארצך, וישארו לך.

אֲחֲרַיֶךָ יֵלְכוּ - לאיי ילכו,

בְּזִיקִים יַעֲבְרוּ - באזיקים ושרשראות, יעביר אותם סנחריב בארצכם,

וְאַלְיָךָ יִשְׁתַּחֲווּ - שיהיו כנועים לפניכם, (אחר מפלת אשור)

אֲלֵיךָ יִתְפַּלְלוּ - שיתירו אותם ממאסר הזיקים,

אֲךָ בְּךָ אֵל, וְאִין עוֹד, אֶפְסֵי אֱלֹהִים - שראו נס מפלת אשור, אמרו: רק בבניי אלוקי אמת, ואין עוד.

טו. אֲכַן אֶתְּהָ אֵל מְסִתֶּתֶר - באמת אתה נסתר מעין, (שלא כמו הפסילים)

אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מוֹשִׁיעַ - ואת ישראל אתה מושיע.

טז. בּוֹשׁוּ וְגַם נִכְלְמוּ כָלֶם - וכל הגויים יבושו ויכלמו בהבל העיז,

יחָדוּ - הִלְכוּ בְּכַלְמָה - בבושה שעבדו להבל, **חֲרָשֵׁי צִירִים -** האמנים שעושים הפסילים, (פסילים נקראו צירים, שמביאים חבלים וכאבים לעובדיהם; וכן נקראו עצבים, שמעציבים את עובדיהם)

יז. יִשְׂרָאֵל נוֹשַׁע בְּה' תְּשׁוּעַת עוֹלָמִים - ובניי יושעו ישועה לעולם,

לֹא תִבְשׁוּ וְלֹא תִפְלְמוּ עַד עוֹלָמֵי עַד - שהישועה תתקיים לעולם.

יח. כִּי כֹה אָמַר ה' בּוֹרֵא הַשָּׁמַיִם הוּא הָאֱלֹהִים יַצֵּר הָאֶרֶץ - ולא הכוכבים ומזלות ושאר עיז, **וְעָשָׂה -** שעשה את הארץ,

הוּא כּוֹנֵנָה - והוא לבדו הכין את הארץ, לכל צרכי בני"א,

לֹא תִהוּ בְרָאָה, לְשִׁבְתָּ - יַצְרָה - לא ברא את הארץ לתוהו לריק, אלא הכין אותה לכל צרכי בני"א היושבים בה,

אֲנִי ה' וְאִין עוֹד:

יט. לֹא בִסְתֵר דְּבִרְתִּי, בְּמִקּוֹם אֶרֶץ חֹשֶׁךְ - לא במקום מסתור וחושך, דברתי דברי על הר סיני להודיע מלכותי בעולם, (ובדאי ידעו כל הגויים את כל ענין המעמד הנורא ההוא)

לא אֲמַרְתִּי לְזָרַע יַעֲקֹב - תהו בקשוני - ולא אמרתי לבניי לקבל משפטי התורה - לריק ולחנינם, אלא לקבל שכר גדול, (וא"כ, גם הגויים חייבים לקבל עליהם מלכות ה', ולעזוב העיז)

אֲנִי ה' דִּבַּר צַדֵּק, מִגִּיד מִיִּשְׂרָאֵל - כל דברי לבניי, צודקים וישרים הם.

כ. הַקְּבֹצוּ וּבֹאוּ, הַתְּנַגְּשׁוּ יַחְדוּ - פְּלִיטֵי הַגּוֹיִם - התקבצו וגשו אלי, פליטי הגויים שנצלו מחרב בניי,

לֹא יָדְעוּ, הַנְּשָׂאִים אֶת עַץ פְּסָלִים, וּמִתְפַּלְלִים אֶל אֵל - לא יושיע - הגויים, הנושאים בידם אלוהים מעץ, ומתפללים לאלוהים שלא יוכלו להושיע, לא ידעו ולא יבינו - לתקן מעשיהם.

כא. הַגִּידוּ וְהַגִּישׁוּ - הגידו והגישו טענותיכם, **אֶף יַעֲצוּ יַחְדוּ -** ואף תתיעצו יחד, כיצד לחזק דבריכם,

מִי הַשָּׁמִיעַ זֹאת מִקִּדְּם - מי מהפסילים, השמיע דבריו על מפלת אשור ובבל - לפני מפלתם, **מֵאֵז הַגִּידָה -** ומאז, עוד לפני שנפלו, השמיע דבר מפלתם,

באורי מילים ישעיהו

ג. שָׁמְעוּ אֵלַי בֵּית יַעֲקֹב, וְכָל שְׂאֵרֵי בֵּית יִשְׂרָאֵל, הַעֲמִסִּים - מִנֵּי בָטֹן - הַטְּעוֹנִים עָלַי כַּמְשָׂא, עוֹד מַעַת לִידְתֶּם, (מַעַת שֶׁהָיוּ לַעֲמִ) הַנְּשָׂאִים - מִנֵּי רָחֵם - שֶׁאֲנִי נוֹשֵׂא אוֹתָם, עוֹד מֵאֵז, שִׁיצְאוּ מֵהֶרְחָם. (מַעַת שֶׁהָיוּ לַעֲמִ).
 ד. וְעַד זִקְנָה אֲנִי הוּא, וְעַד שִׁיבָה אֲנִי אֶסְבֵּל - וְעַד יְמֵי הַזְּקֵנָה וְהַשִּׁיבָה שֶׁל בְּנֵי, אֲשֶׁר וְאֶסְבֹּל אֶת מִשְׂא בְּנֵי עָלַי, (שֶׁאֲוֹסִיף לַעֲזוֹר לְבְנֵי לַעֲלוֹם) אֲנִי עֹשֵׂתִי, וְאֲנִי אֲשָׂא, וְאֲנִי אֶסְבֵּל, וְאֲמַלֵּט - אֲנִי עֹשֵׂתִי אֶת יִשְׂרָאֵל, וְאֲנִי אֲשָׂא, אֶסְבֹּל וְאֶצִּיל אוֹתָם מֵאוֹיִבֵיהֶם. (שֶׁלֹּא כְמוֹ הַפְּסִילִים, שֶׁהָאוֹמְנִים עֹשׂוּ וְנוֹשְׂאִים אוֹתָם, וְאֵף אֶת עֲצָמָם לֹא יִכְוֹלִים לְהַצִּיל)
 ה. לְמִי תִדְמִינִי וְתִשְׁווּ - אֵל מִי תִדְמוּ וְתִשְׁווּ אוֹתִי אֵלָיו, וְתִמְשְׁלוּנִי וְנִדְמָה - וּמִי דוֹמָה לִי אֵף כַּמְשָׁל.
 ו. הַזֵּלִים זָהָב מִפִּיס - אֶתְם הַגּוֹיִים, הַשׁוֹפְכִים זָהָב מֵהַכִּיס, (לַעֲשׂוֹת הַפְּסִילִים) וְכֶסֶף - בִּקְנָה יִשְׁקְלוּ - וְשׁוֹקֵלִים כֶּסֶף בַּקְנָה הַמְזַנִּים, לַעֲשׂוֹת מִמֶּנּוּ הַפְּסֵל, וְשִׁכְרוּ צוֹרֵף - יִשְׁכִּירוּ אֶת הַצּוֹרֵף שִׁיצְרוֹף הַכֶּסֶף, וְיַעֲשֶׂהוּ אֵל - וְיַעֲשֶׂה מִמֶּנּוּ אֱלֹהִים, וְיִסְגְּדוּ אֵף יִשְׁתַּחֲווּ - וְלַפְּסֵל הַהוּא - עוֹבְדִים וּמִשְׁתַּחֲוִים.
 ז. יִשְׁאַהוּ, עַל כְּתָף יִסְבְּלֶהוּ - וְאַחַר שֶׁהִכִּין הַפְּסֵל, יִשְׂאוּ אוֹתוֹ וְיִסְבְּלוּ מִשְׂאוֹ עֲלֵיהֶם, (שֶׁהָיוּ בִּגְלוּי-לֹא יִלְד) וְיִנְיַחֲהוּ תַחְתָּיו - וְיַעֲמֵד, מִמְּקוֹמוֹ - לֹא יִמִּישׁ - וְהִיכֵן שִׁינִיחַ אוֹתוֹ, שֶׁם יַעֲמוֹד וְלֹא יִזוֹז מִמְּקוֹמוֹ, אֵף יִצַּעַק אֵלָיו - וְלֹא יַעֲנֶה, מִצָּרָתוֹ - לֹא יוֹשִׁיעֵנּוּ - גַּם אִם יִצַּעַק אֵלָיו - לֹא יַעֲנֶה לְהוֹשִׁיעַ אוֹתוֹ מִצָּרָתוֹ.
 ח. זָכְרוּ זֹאת - וְהִתְאַשְׁשׁוּ - זָכְרוּ הַבַּל הַעִיז, וְהִתְחַזְּקוּ בַּה'!
 ט. הַשִּׁיבוּ פוֹשְׁעִים עַל לֵב - הַשִּׁיבוּ הַפּוֹשְׁעִים, דָּבָר זֶה עַל לַבְּכֶם, וְשׁוּבוּ אֵל ה'!
 י. זָכְרוּ רֵאשֻׁנוֹת מַעֲלוֹם - זָכְרוּ בַלְּבַבְכֶם, הַנִּפְלְאוֹת הַרְאֻשׁוֹנוֹת שֶׁעֲשִׂיתִי מִיְמֹת עוֹלָם, כִּי אֲנִכִּי אֵל וְאֵין עוֹד, אֱלֹהִים - וְאֶפְסָ כְּמוֹנִי - שֶׁאֲנִי אֱלֹהִים וְאֵין עוֹד מַלְבָּדִי וְכַמוֹתִי.
 יא. מְגִיד מְרֵאשִׁית - אַחֲרִית - אוֹמֵר מְרֵאשׁ, אֶת אַחֲרִית הַדְּבָרִים (עִי"י הַנְּבִיאִים), וּמִקֶּדֶם - אֲשֶׁר לֹא נַעֲשׂוּ - וְקוֹדֵם שֶׁנַּעֲשׂוּ הַדְּבָרִים, יִנְבְּאוּ אַחֲרֵיתָם, אֲמַר - עֲצָתִי תִקוּם - מִה שֶׁאֲנִי אוֹמֵר, מִחֲשַׁבְתִּי שֶׁאֲמַרְתִּי הִיא תִתְקַיֵּם, וְכָל חֲפָצִי - אַעֲשֶׂה - וְכָל רְצוֹנִי אַעֲשֶׂה.
 יב. קְרָא מִמְזָרְח - עֵיט - קְרָא לְכוֹרֶשׁ, שִׁיבּוֹא מִמְזָרְח עַל בָּבֶל, בְּמַהִירוֹת רַבָּה כְּעֵיט (שֶׁם עוֹף) מֵאֲרָץ מִרְחָק - אִישׁ עֲצָתִי - מֵאֲרָץ רְחוֹקָה קְרָאתִי לְכוֹרֶשׁ, שִׁיעֲשֶׂה מִחֲשַׁבְתִּי, (עַל בָּבֶל)

הָלוֹא אֲנִי ה', וְאֵין עוֹד אֱלֹהִים מִבְּלַעֲדִי - הֲלֹא רַק אֲנִי ה', שֶׁאֵין מַלְבָּדִי עוֹד כּוֹחַ שׁוֹלֵט בְּעוֹלָם, הַשְּׁמַעְתִּי עִי"י נְבִיאִי, עַל נִפְיִלְת עַמִּים עֲצוּמִים אֱלוֹ, אֵל צְדִיק וּמוֹשִׁיעַ - רַק אֲנִי ה', אֵל צְדִיק וְנֹאמָן, לְהוֹשִׁיעַ וּלְקַיֵּם דְּבָרֵי נְבִיאָיו, אֵין - זֹלָתִי - וְאֵין עוֹד מַלְבָּדִי.
 כב. פְּנוּ אֵלַי - פְּנוּ אֵלַי, וְלֹא לַפְּסִילִים, וְהוֹשִׁיעוּ - וְאֵז אוֹשִׁיעַ אֶתְכֶם, כָּל אֶפְסֵי אֲרָץ - כָּל הָעַמִּים מִכָּל קְצוֹת הָאָרֶץ, כִּי אֲנִי אֲדוֹן הַכָּל, וְאֵין עוֹד מוֹשִׁיעַ מַלְבָּדִי.
 כג. בִּי נִשְׁבַּעְתִּי - ה' נִשְׁבַּע בְּשֵׁמוֹ, יִצָּא מִפִּי צְדָקָה, דְּבָר וְלֹא יָשׁוּב - יִצָּאָה מִפִּי ה', צְדָקָה, לְקַבֵּל כָּל הַשְּׁבִים אֵלָיו, וְלֹא יָשׁוּב ה' לְאַחֵר - מִשְׁבֹּעָה זֹאת, כִּי לִי תִכְרַע כָּל בָּרָךְ, תִּשְׁבַּע כָּל לְשׁוֹן - שֶׁכָּל הָעַמִּים יִכְרַעוּ לִפְנֵי, יִשְׁבַּעוּ בְּשֵׁמִי, (וְלֹא בְּשֵׁם עִי"י), וְאֲנִי - אֶקְבַּל תְּשׁוּבָתְכֶם. ("כִּי אֵז אֶהְפֹּךְ אֵל עַמִּים שֶׁפָּה בְּרוּךְ לְקִרְא כָּלִם בְּשֵׁם ה' לְעַבְדוֹ שֶׁכֶם אַחֲדִי", צַפְנִיָה ג' ט')
 כד. אֵד בְּה' - הַנְּבִיא נִשְׁבַּע בְּשֵׁם ה', לִי אֲמַר, צְדָקוֹת וְעוֹ - לִי, לְיִשְׂרָאֵל, ה' יִתֵּן צְדָקוֹת וְחֻזְקָה, רַבּוֹת יוֹתֵר מִכָּל הָעַמִּים, (אֵף אַחַר שִׁיכִירוּ בַה') עֲדָיו - אֵלָיו, (אֵל בְּנֵי)
 יבוא - יבואו הַגּוֹיִים לַעֲשׂוֹת רְצוֹנִים, וְיִבְשׁוּ - כָּל הַנְּחָרִים בּוֹ - וְיִתְבַּיִשוּ מִמַּעֲשֵׂיהֶם, כָּל הַגּוֹיִים שֶׁהָיוּ כּוֹעֲסִים וּמְרַעִים לְיִשְׂרָאֵל.
 כה. בְּה' - אֵד בְּנֵי לֹא יִתְבַּיִשוּ כְמוֹ הַגּוֹיִים, שֶׁאֵף בְּגוֹלוֹתֶם דָּבְקוּ בַה', וְצַדִּיקוֹ וְיִתְהַלְּלוּ כָּל זֶרַע יִשְׂרָאֵל - וּמִשֵּׁם כֵּךְ, יִצְדִּיקוּ וְיִהְלְלוּ כּוֹלָם, אֶת זֶרַע יִשְׂרָאֵל.
פְּרָק מו'
 א. פָּרַע בַּל - בְּנִפְיִלְת בָּבֶל, נִשְׁבַּר וְכָרַע, בַּל אֱלֹהֵי הַבְּבֵלִים - עַל בְּרִכּוֹ, וְאֵף אֶת עֲצָמוֹ לֹא הִצִּיל, קָרַס נְבוֹ - וְאֵף נְבוֹ אֱלֹהֵי הַבְּבֵלִים, קָרַס וּנְפַל, הָיוּ עֲצִיבֵיהֶם - לַחֲיָה וְלַפְּהֵמָה - שֶׁנִּשְׂאוּ אֶת שְׁבָרֵי אֱלֹהֵיהֶם עַל הַחַיּוֹת וְהַבְּהֵמוֹת, וְשִׂאֲתֵיהֶם - עֲמוּסוֹת - הַבְּהֵמוֹת הָיוּ עֲמוּסוֹת בְּמִשְׂא רֵב עֲלֵיהֶם, מִשְׂא לַעֲיִפָה - וְהַמְשָׂא, כְּבֵד לְבַהֲמוֹת הָעֵיִיפוֹת.
 ב. קָרַסוּ כָרְעוּ - יַחְדוֹ - קָרַסוּ, נִפְלוּ, וְכָרַעוּ יַחַד עַל בְּרִכְיָהֶם, לֹא יָכְלוּ - מֵלֵט מִשְׂא - לֹא יָכְלוּ לְהַצִּיל אֶת עֲצָמָם, שֶׁלֹּא יִנְשְׂאוּ עִי"י הַבְּהֵמוֹת, וְנִפְשָׁם - בְּשִׁבְי הֶלְכָה - הֵם עֲצָמָם, (הַעִי"י) הִלְכוּ וְגָלוּ, (וְכִ"ש עוֹבְדֵיהֶם).

באורי מילים ישעיהו

והכבדתם עליו את עול השעבוד, ולכן אביא עליכם ענשים גדולים אלו.

ז. ותאמרי, לעולם אהיה גברת - ואת אמרת בגאוותך, שלעולם תהיו כגברת בגדולתך, עד לא שמת אלה על לבך - עד כדי כך, שמעולם לא שמת את לבך על נבואות אלו, שיבואו עליך, לא זכרת אחריתה - ולא זכרת, שבסופך תקבלי העונש על הרעות שעשית.

ח. ועתה שמעי זאת עדינה - שמעו בני בבל, המפונקים, היושבת לבטח - היושבת בבטחה, האמרה בלבבה, אני - ואפסי עוד - אני בגדולה, ואין עוד כמוני, לא אשב אלמנה ולא אדע שכול - לעולם לא אהיה אלמנה במיתת הבעל (במיתת המלך נחשבים בני העם לאלמנה), ושכולה מבני, ט. ותבאנה לך שתי אלה רגע, ביום אחד, שכול ואלמן - ושתי רעות אלו (שתי שכולה ואלמנה, שהמלך ובני עמו ימותו) יבואו עליך בפתאומיות וברגע אחד, (כי מיד כשנהרג בלשאצר, נלכדה העיר וגלו בני בבל), כתתם - באו עליך - כל הרעות באו עליך בשלימות, ברב כשפיך - על אף רוב הכשפים שיש בבל, לא יצליחו להנצל ממדי ופרס.

בעצמת חבריך מאד - ועל אף חוזק ותוקף חוברי חבר (חובר חבר - ממיני הכשפים) שבבבל, י. ותבטחי ברעתך - בטחת בכשפים, הרעים בעיני ה', אמרת, אין ראני - שעשו הכשפים בסתר, חכמתך ודעתך - היא שובבתך - החכמה ורוב הדעת שבכם, גרמו למרידתכם בה', ותאמרי בלבך אני ואפסי עוד - אנו בעלי החכמה ואין עוד כמונו, יא. ובא עליך רעה, לא תדעי - שחרה - תבוא עליך הרעה, ולא תדעי ממי לדרוש עזרה, ותפל עליך הנה - ויפול ויבוא עליך שבר, לא תוכלי כפרה - לא תוכלי להסיר אותה מעליכם, ותבא עליך פתאם שואה, לא תדעי - ותבוא עליך בפתאומיות הרעה והחושך, ולא תדעי להשמר ממנה.

יב. עמדי נא - עמדו להתחזק, בחבריך, וברב כשפיך, באשר יגעת מנעוריך - עם חוברי חבר, ובשאר כשפים שבכם מזמן נעורייך, (שהיו רגילים בהם תמיד) אולי תוכלי הזעיל - אולי יוכלו להועיל לכם, אולי תערוצי - אולי תתחזקו נגד הרעות. יג. נלאית - ברב עצתך - התיגעית והתעייפת בעיצות רבות כיצד להנצל,

אף דברתי, אף אביאנה, יצרתי, אף אעשנה - אני דברתי, הבאתי, יצרתי ועשיתי את מפלת בבל.

יב. שמעו אלי אפירי לב - שמעו אלי אבירי הלב שבאנשי בבל, הרחוקים מצדקה - הרחוקים מלעשות צדקה וחסד, יג. קרבתי צדקתי - לא תרחק, ותשועתי - לא תאחר - הצדקה והישועה לישראל, קרובה ולא תתאחר לבוא, ונתתי בציון תשועה, לישראל - תפארתי - ואתן ישועה בציון, לבניי שבהם אני מתפאר.

פרק מז'

א. רדי ושבי על עפר, בתולת בת בבל - רדי בת בבל ושבי על עפר הארץ, (בתולת בת בבל - שלא נכבשה מעולם) שבי לארץ אין פסא, בת כשדים - שלא תשבי עוד, על כסא המלוכה, פי לא תוסיפי יקראו לך - רפה ועננה - שלא תוסיפו לשבת בתענוגים.

ב. קחי רחים - וטחני קמח - קחו רחיים וטחנו בהם קמח, כדרך השבויים שעובדים במלאכות קשות, גלי צמתך - צמות שערות הנשים, יתגלו בבזיון בדרכם לגלות, חשפי שבל - וכן רגליהן יחשפו ויתגלו בדרכם, גלי שוק - עברי נהרות - וכשיעברו בנהרות אף השוק תתגלה,

ג. תגל ערותך - גם תראה חרפתך - ערות אנשי בבל, תתגלה, וגם תראה בבזיונה לכל העמים, נקם אקח - על הרעות שעשו לישראל, ולא אפגע אדם - לא אקבל בקשת כל אדם, להניח לבלב.

ד. גאלנו, ה' צבאות שמו קדוש ישראל - ה', שהוא קדוש ישראל, הוא שיגאל אותנו מידם. ה. שבי דומם - שבו בשתיקה כדך האבלים, ובאי בחשך בת כשדים - והסתתרי במקום חושך, פי לא תוסיפי יקראו לך - גברת ממלכות - כי לא יקראו לך עוד : גברת ממלכות, החשובה שבממלכות, ו. קצפתי על עמי - כשכעסתי על עמי ישראל, חללתי נחלתי, ואתנם בידך - וחללתי את קדושת א"י, למסור אותה בידכם, לא שמת להם רחמים, על זקן הכבדת עליך מאד - ואתם הבבלים, אפילו על זקן לא רחמתם,

באורי מילים ישעיהו

יַעֲמְדוּ נָא וַיּוֹשִׁיעֵךְ, הַבְּרִי שְׁמַיִם - הַחַזִּים
בְּכּוֹכְבִים - יעמדו ויושיעו אותך, הצופים וחוזים
 בכוכבים בשמים,
מוֹדְעִים לְחֻדְשֵׁים - מֵאֲשֶׁר יָבֹאוּ עֲלֶיךָ - המודיעים
 לך בעת חידוש הלבנה בכל חודש, מה יבוא עליך.
יֵד. הִנֵּה הֵיוּ כִקֶּשׁ, אֵשׁ שָׂרְפָתָם - הנה החוזים
 יהיו כקש - שישרפו בקלות באש הפורענות,
לֹא יִצִּילוּ אֶת נַפְשָׁם מִיַּד לְהִבָּה - אף את עצמם
 לא יצילו מלהבות אש הפורענות,
אֵין גְּחֹלֶת - לְחַמָּם - לא ישאר מהם, אפילו גחלת
 (כמו הקש שלא נשאר ממנו אחר השריפה דבר) להתחמם
 כנגדה,
אוֹר - לְשִׁבְתֵּי נִגְדוֹ - ויכבו בהירות, שגם מאור
 האש לא יוכלו להנות.
טו. כֵּן - כַּךְ הַחֻזִּים בְּכּוֹכְבִים,
הֵיוּ לָךְ - יהיו לך, (כקש הנשרף באש),
אֲשֶׁר יִגְעַת - שיגעתם לאסוף אותם בבל,
סַחְרֵיךָ מִנְעוֹרֶיךָ - אשר כסוחרים שלמתם להם
 כסף עבור חכמתם,
אִישׁ לְעִבְרוֹ תָעוּ - ילכו לתעות (ילכו לנדוד ממקום
 למקום) לכל עבר,
אֵין מוֹשִׁיעֵךְ - ולא יושיעו אותך.

פרק מח'

א. שָׁמְעוּ זֹאת בֵּית יַעֲקֹב - שמעו זאת שבטי
 יהודה ובנימין,
הַנִּקְרָאִים בְּשֵׁם יִשְׂרָאֵל - שבנימין נקרא בשם
 "ישראל",
וּמִמֵּי יְהוּדָה יֵצְאוּ - מזרע יהודה יצאו,
הַנִּשְׁבָּעִים בְּשֵׁם ה' וּבֵאלֹהֵי יִשְׂרָאֵל יִזְכְּרוּ,
לֹא בְאֵמַת וְלֹא בְצַדִּיקָה - כשנשבעים בשם ה',
 נשבעים לא באמת אלא בשקר, ולא בצדקה,
 שאינם עושים מצוותיו.
ב. כִּי מַעִיר הַקֹּדֶשׁ נִקְרָאוּ - בזמן חזקיהו, שהיו
 ישראל נקראים אנשי עיר הקדש (ירושלים),
וְעַל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל נִסְמְכוּ ה' צְבָאוֹת שָׁמוֹ - והיו
 סומכים על ה' צבאות, נעשו להם ניסים ולא גלו,
ג. הָרֵאשֹׁנוֹת - מֵאִזְ הַגְּדִתִּי, וּמִפִּי יֵצְאוּ וְאֲשַׁמִּיעֶם
 - הראשונות (מפלת סנחריב) עוד מזמן אמרתי
 והשמעתי מפי (ע"י הנביאים),
פְּתָאֵם עֲשִׂיתִי - וּתְבֹאֲנָה - והישועה באה פתאום.
ד. מִדַּעֲתִי כִי קִשָּׂה אֶתֶּה - והשמעתי הנבואות
 מראש, בגלל שידעתי, כי עם קשה אתה, (שם לא
 הייתי מודיע דבר הישועה מראש, לא הייתם תולים הישועה בה'),
וְגִיד בְּרָזֶל - עָרְפֶךָ - וערפכם, קשה כמו גיד עשוי
 מברזל,
וּמִצַּחֲךָ - נְחוּשָׁה - ומצחכם כנחושת - שלא
 מתבלישים, (שמעזים פניהם במצח נחושה)
ה. וְאֶגִּיד לָךְ - את דבר הישועה,
מֵאִז - עוד מזמן רב, לפני שתבוא הישועה,

בְּטָרִם תְּבוֹא - הַשְּׁמַעְתִּיךָ - לפני שתבוא הישועה,
 השמעתי הנבואה על בואה.
פֶּן תֵּאמַר - עֲצָבִי עֵשָׂם - שמא תאמר, הפסילים -
 (הפסילים נקראו עצבים, שמעציבים את עובדיהם) - עשו לי
 הישועה,
וּפְסִילֵי וְנִסְפֵי - צוּם - ופסילי העץ והמתכת, ציוו
 הישועה לבוא.
ו. שְׁמַעַתְּ חִזָּה כְּלָה - שמעתם נבואתי על מפלת
 סנחריב וראיתם שכולה התקיימה,
וְאַתֶּם הֲלוֹא תִגִּידוּ - שנבואת אמת היתה,
הַשְּׁמַעְתִּיךָ חֲדָשׁוֹת מַעֲתָה - ועתה, אשמיע לכם
 נבואות חדשות על נפילת בבל,
וּנְצֻרוֹת - וְלֹא יִדְעֶתֶם - ונבואות השמורות עמדי,
 שלא ידעתם אותם.
ז. עֲתָה נִבְרָאוּ - רק כעת בזמן השמעת הנבואה
 נבראו חדשות אלו,
וְלֹא מֵאִז - ולא מאיזה זמן קודם,
וְלִפְנֵי יוֹם - אפילו לא יום אחד, קודם השמעת
 הנבואה מפי,
וְלֹא שְׁמַעְתֶּם - ולא שמעתם אותה מעולם,
פֶּן תֵּאמַר הִנֵּה יִדְעִיתִין - ולא תוכלו לאמר, ידענו
 דבר נבואה זו,
ח. גַּם לֹא שְׁמַעַתְּ, גַּם לֹא יִדְעַתְּ - ואפילו שידעת,
 שרק נביאי ה' אומרים נבואות על העתיד לבוא,
 לא שמעתם לדברי הנביאים, ולא ידעתם את ה',
גַּם מֵאִז - לֹא פִתְחָה אֲזָנֶיךָ - עוד מאז, מזמן רב לא
 פתחת אזניך לשמוע ולקבל נבואותי,
כִּי יִדְעִיתִי - בְּגוֹד תִּבְגְּדוּ - יודע אני שאתם בוגדים
 בי,
וּפִשֵׁעַ - מִמֶּטֶן קָרָא לָךְ - ומזמן שיצאת מהרחם
 (שנהיית לעם) נקרא שמך פושע בה'.
ט. לְמַעַן שְׁמִי אֲאָרִיךָ אֲפִי - למען שם ה' שנקרא
 על בניי, אאריך אפי מעליכם,
וְתִהְיֶינָה לְךָ - אֲחֻטָּם לָךְ - ולמען תהיה לי תהילה
 בעולם, אאריך חוטמי, אפי - מעליכם,
לְבַלְתִּי הַכְרִיתֶךָ - כדי שלא אכרית אתכם בכעסי.
י. הִנֵּה צִרְפְּתִיךָ - ביסורים של עניות,
וְלֹא בְכֶסֶף - אך לא כצורף כסף, ששם הכסף
 בחוזק האש לנקות הסיגים,
בְּחִרְתִּיךָ - בְּכוֹר עֵנִי - אלא שמתי אתכם, בְּכוֹר
 של עניות, במקום כור הכסף הנצרף באש.
יא. לְמַעַנִי לְמַעַנֵי אַעֲשֶׂה - למעני בלבד אעשה
 היסורים בהארכת אף,
כִּי אֵיךְ יִחַל - כי איך אוכל לכלותכם, ולחלל שמי
 בעמים,
וּכְבוֹדִי - לְאַחַר לֹא אֶתֶן - ולא אתן, שיפארו
 ויכבדו הגויים אלוהים אחרים, בנצחונם על
 ישראל.

באורי מילים ישעיהו

יב. שָׁמַע אֱלֹהֵי יַעֲקֹב וַיִּשְׁרָאֵל מִקְרָאֵי - יעקב, שאני קראתיו ישראל, אֲנִי הוּא - אלוקים בהווה, אֲנִי רֵאשׁוֹן - בעבר, אֲף אֲנִי אַחֲרוֹן - בעתיד. יג. אֲף יָדִי - יִסְדָּה אֶרֶץ - שמה את יסודות הארץ, וַיִּמְיֵנִי - טִפְחָה שָׁמַיִם - העמיד השמים בטפח ידו הימנית, קָרָא אֲנִי אֱלֹהֵם יַעֲמָדוּ יַחְדָּו - במאמר פי בלבד, עומדים שניהם יחד. יד. הִקְבְּצוּ כָלְכֶם וּשְׁמְעוּ - הקבצו בניי ושמעו, מִי בָהֶם הִגִּיד אֶת אֱלֹהֵי - מי בכל הע"ז, יכול להגיד העתידות שאומר לכם, ה' אֶהְיֶה, יַעֲשֶׂה חֶפְצוֹ בְּבָבֶל וְזָרְעוּ פְּשָׁדִים - ה' אוהב את כורש שיעשה את חפץ ה' בבבל, ויכה בחוזק זרועו בכשדים. טו. אֲנִי אֲנִי דְבַרְתִּי - על מפלת בבל, אֲף קִרְאתִיו הִבִּיאֲתִיו וְהִצְלִיחַ דְּרָכּוֹ - קראתי והבאתי את כורש על בבל, והצליח דרכו במלחמתו איתם. טז. קָרְבוּ אֵלַי שְׁמְעוּ זֹאת - את דבר נבואה זו, לֹא מְרֹאשׁ בִּסְתֵר דְבַרְתִּי - הנבואה על מפלת סנחריב, שהיתה כבר, לא נאמרה בסתר, אלא בפרסום רב, מַעַת הַיּוֹתָה - שָׁם אֲנִי - מאז היות הנבואה בעולם, שם הייתי לקבל הנבואה, ונבאתי עליה בפניכם, וַעֲתָה ה' אֱלֹהֵים שְׁלַחְנִי וְרוּחוֹ - וכעת, נשלחתי ברוח הנבואה, לנבא על מפלת בבל.

וְלֹא יִשְׁמַד שְׁמוֹ מִלְפָּנַי - ולא היה מושמד שם ישראל מלפני ה' ית'. כ. צָאוּ מִבְּבֶל, בָּרְחוּ מִפְּשָׁדִים בְּקוֹל רִנָּה - ועל אף שכבר גליתם, שמעו הנבואה על היציאה המהירה מבבל, ובקול גילה ושמחה, הִגִּידוּ הַשְּׁמִיעוּ זֹאת - דבר השיבה מגלות בבל, הוֹצִיאֹהָ עַד קֶצֶה הָאָרֶץ - פרסמו הנבואה עד קצה הארץ, אָמְרוּ : גָּאֵל ה' עֲבָדוֹ יַעֲקֹב : כּא. וְלֹא צָמְאוּ בְּחַרְבוֹת הוֹלִיכֶם - ועוד דעו, שלא בצמא תלכו במקומות היבשים ממים, מִיָּם מִצּוֹר - הַזָּיִל לָמוֹ - יוציא לכם מים מהסלע, וַיִּבְקַע צוּר - וַיִּזְבּוּ מַיִם - יבקע הסלע ויצאו ממנו מים. כב. אֵין שְׁלוֹם אָמַר ה' לְרָשָׁעִים - אך לבבלים לא יהיה שלום !

פרק מט'

א. שְׁמְעוּ אֵימִים אֵלַי וְהִקְשִׁיבוּ לְאֲמִים מְרְחוֹק - הקשיבו הגויים שבאיים, ומלכויות הרחוקות, ה' מִבְּטֶן קִרְאֵנִי - מזמן שהייתי בבטן אמי, זימן אותי לנבואה, מִמְעֵי אִמִּי הַזְּכִיר שְׁמִי - עוד שהייתי במעי אמי, קרא שמי ישעיהו, על הישועות שאנבא. ב. וַיָּשֶׂם פִּי - כְּחָרֵב חֲדָה - שם נבואות הפורענות על הרשעים שבפי, כחרב חדה, נבואות חדות, ובלו פחד אנבא אותם, בְּצַל יָדוֹ - הַחֲבִיאֲנִי - ויחביא אותי מפניהם, בצל ידו - כחרב שביד,

יז. כֹּה אָמַר ה' גְּאֻלְךָ, קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל, אֲנִי ה' אֱלֹהֶיךָ מִלְמַדְךָ לְהוֹעִיל - מלמד אתכם ללכת בדרך טובה להועיל לכם שלא תגלו כלל, מְדַרְיָכָךְ בְּדֶרֶךְ תִּלְךָ - מלמד אתכם באיזו דרך ללכת, יח. לֹא הִקְשַׁבְתָּ לְמִצּוֹתַי - לו הייתם מקשיבים למצוות ה', וַיְהִי כְנֶהֱרַ - שְׁלוֹמְךָ - היה לכם שלום רב כמי הנהר, וַצְדַקְתְּךָ - כְּגַלֵּי הַיָּם - והייתם מקבלים רוב צדקה - כגלי הים הרבים. יט. וַיְהִי כְחוֹל זָרְעֶךָ - זרע ישראל היה רב כחול הים, וַצְּאֲצְאֵי מַעֲיָד - כְּמַעוֹתַיו - וצאצאי היו רבים, כדגים שבמעיי הים (בתוכי הים) לֹא יִפְרֹת - לא היה נכרת עם ישראל,

וַיִּשְׁימֵנִי לַחֵץ בְּרוּר - וכן נתן אותי, כמו חץ ברור, נקי וחד, בְּאִשְׁפָּתוֹ הַסְתִּירְנִי - ויסתיר אותי מפניהם, באשפת החיצים, ג. וַיֹּאמֶר לִי עֲבָדִי אֲתָה - ומזומן אתה לשליחות, יִשְׂרָאֵל - אֲשֶׁר בָּךְ אֲתַפְאֵר - וישראל אתה, שאני מתפאר בהם מכל העמים. ד. וְאֲנִי אָמַרְתִּי, לְרִיק יִגְעַתִּי - ואני חשבת שרריק אני מוכיח את ישראל, (שאינם שבים בתשובה), לְתַהוֹ וְהָבֵל - כְּחִי כְלִיתִי - כיליתי את כוחי, לריק ולהבל, אֲכֹן - אך באמת, מִשְׁפָּטִי אֶת ה' וּפְעֻלָּתִי אֶת אֱלֹהֵי - משפטי ופעולתי, הינם לפני ה', וגלוי לפניו שאני את שליחותי עשיתי, (אף שבניי לא שמעו אלי) ה. וַעֲתָה אָמַר ה', יוֹצְרִי מִבְּטֶן לְעַבְדָּ לּוֹ - ה' שיצר אותי עוד מבטן, להיות לו לעבד לנבא נבואותיו,

באורי מילים ישעיהו

לְשׁוֹבֵב יַעֲקֹב אֱלֹו - להשיב אליו את בניי,
 וְיִשְׂרָאֵל - לוֹ יֵאָסֶף - ולאסוף את ישראל לעבדו,
 וְאֶפְבֹּד בְּעֵינֵי ה' - ואז כשאעשה שליחותי, אהיה
 מכובד בעיני ה', (גם אם לא ישמעו לי)
 וְאֱלֹהֵי הָיָה עָזִי - והוא יהיה חוזקי כנגד הרשעים,
 ו. וַיֹּאמֶר נִקַּל מֵהַיּוֹתֵף לִי עֶבֶד, לְהַקִּים אֶת שְׁבִטִי
 יַעֲקֹב וּנְצוּרֵי יִשְׂרָאֵל לְהָשִׁיב - שליחות זו, להקים
 את בניי באמונת ה' ולהשיבם אלי, וישראל
 הנתונים במצור היצר הרע, להשיב אותם
 בתשובה, קלה היא בעיני שליחות זו, ועוד אתן לך
 שליחות גדולה מזו,
 וְנִתְתִּיף לְאֹר גּוֹיִם - שתנבא על ישראל שיהיו
 לעתיד לבוא, אור לכל הגויים,
 לְהִיּוֹת יְשׁוּעָתִי עַד קֶצֶה הָאָרֶץ - ושתהיה ישועתי
 עד קצה הארץ.
 ז. כֹּה אָמַר ה' גֹּאֵל יִשְׂרָאֵל קְדוֹשׁוֹ, לְבָזָה נִפְשׁ -
 כה אמר ה' על בניי שכולם מבזים אותם,
 לְמִתְעַב גּוֹי - שכל הגויים מתעבים אותם,
 לְעֶבֶד מַשְׁלִיִּם - לעם, שהוא עבד לגויים שמושלים
 עליו,
 מַלְכִּים יִרְאוּ - וְקָמוּ - מלכי העמים יראו את
 ישראל, ויקומו בפניהם,
 שָׂרִים וַיִּשְׁתַּחֲווּ - ושרים ישתחוו לפניו,
 לְמַעַן ה' אֲשֶׁר נֶאֱמָן - וכל זה יעשו לכבוד ה',
 שנאמן להבטחתו על גאולת ישראל,
 קְדֹשׁ יִשְׂרָאֵל - וַיִּבְחָרְךָ - ולכבוד ה' שהוא קדוש
 ישראל, שבחר בישראל.
 ח. כֹּה אָמַר ה' בְּעֵת רְצוֹן - עֲנִיתִיךָ - בזמן
 שתעשו רצוני - אענה לתפילתכם,
 וּבְיוֹם יְשׁוּעָה - עֲזָרְתִּיךָ - ובזמן שתבקשו ישועתי
 - אעזור לכם,
 וְאַצְרִיךָ - ואשמור עליכם,
 וְאַתְּנֶךָ לְבְרִית עֵם - להיות לעם בריתי,
 לְהַקִּים אֶרֶץ - להקים את הארץ החרבה,
 לְהַנְחִיל נַחֲלוֹת שְׁמֹמֹת - להנחיל לך הנחלות
 שהיו שוממות.
 ט. יֹאמְרוּ לְאֲסוּרִים - צֹאוּ - לאמר לבניי, שהם
 אסורים בגלות - צאו ממקומכם ושובו לארץ,
 לְאֲשֶׁר בְּחֻשְׁךָ - הִגְלוּ - לישראל, שהיו מסתתרים
 מפחד האוייב - לכו בגלוי ובלא פחד,
 עַל דְּרָכֵים יִרְעוּ - ואף בדרככם לארץ, תרעו את
 צִאֲנֹכִים, (שלא כדרך הגולים בדרכים ובהרים)
 וּבְכָל שְׁפִיִּים מְרַעִיתֶם - ובכל המקומות
 הגבוהים, ירעו את בהמתם.
 י. לֹא יִרְעִבוּ וְלֹא יִצְמָאוּ - לא יהיו רעבים וצמאים
 בדרך,
 וְלֹא יִפְסוּ שָׂרֵב וְשֹׁמֵשׁ - ולא יכה בהם בדרכם
 החום החזק והשמש,

כִּי מֵרַחֲמִים יִנְהַגֶּם, וְעַל מִבּוֹעֵי מַיִם יִנְהַלֶּם - כי ה'
 שמרחם עליהם - ינהיג וינהל אותם בדרכם,
 ויפתח להם נביעות מים להרוות צמאונם.
 יא. וְשִׁמְתִּי כָּל הָרִי - לְדָרֶךְ - כל ההרים יהפכו
 לדרך ישרה,
 וּמִסְלָתִי - יִרְמוֹן - והדרכים העמוקות - ארים
 ואישר לפניהם.
 יב. הִנֵּה אֱלֹהֵי - מִקְצַת מִבְּנֵי הַשְּׁבִיִּים,
 מִרְחֹק יָבֹאוּ - ממקום רחוק במזרח,
 וְהִנֵּה אֱלֹהֵי - וּמִקְצַת מִבְּנֵי הַשְּׁבִיִּים,
 מִצָּפוֹן וּמִיָּם - מהצפון וממערב,
 וְאֱלֹהֵי - וּמִקְצַת מִבְּנֵי הַשְּׁבִיִּים,
 מֵאֲרָץ סִינַיִם - מדרום.
 יג. רְנוּ שְׁמַיִם וְגִילֵי אֲרָץ - שבחו את ה' ושמחו
 השמים והארץ,
 וּפְצְחוּ הָרִים רִנָּה - הרימו קולכם ברינה על
 גאולת ישראל,
 כִּי נַחֵם ה' עַמּוֹ, וְעֵנִינוּ יִרְחֵם - כשה' ינחם את
 עמו, וירחם על בניי העניים,
 יד. וְתֹאמַר צִיּוֹן עֲזָבֵנִי ה', וְה' שְׂכַחֲנִי - כביכול,
 ציון מתאוננת, שמאורך הגלות, נראה כאילו ה'
 עזב ושכח אותה.
 טו. הִתְשַׁכַּח אִשָּׁה עוֹלָה - האם אשה תשכח את
 העולל, התינוק שלה !?
 מִרְחֵם - בֶּן בִּטְנָה - האם אשה תחדל מלרחם על
 בנה !?
 גַּם אֱלֹהֵי תִשְׁכַּחְנָה - וגם אם תהיה אשה, שתשכח
 את בנה,
 וְאַנְכִּי לֹא אֶשְׁכַּחְךָ - אני ה', לעולם לא אשכח את
 ציון !
 טז. הֵן עַל כַּפַּיִם חִקְתִּיךָ - הרי על ידי חקקתי
 אותך, שלא תשכחי לפני,
 חוֹמְתֶיךָ נִגְדִי תַמִּיד - חומות העיר עומדות נגדי
 תמיד.
 יז. מֵהָרוּ בְּנִיךָ - עוד ימהרו בני ציון לשוב אל ה',
 מִהָרְסִיךָ וּמִחֲרַבֶּיךָ מִמֶּדֶד יִצְאוּ - והרשעים,
 שבמעשיהם הרסו והחריבו אותך - יצאו ממך
 לעולם - ויכלו.
 יח. שְׂאֵי סְבִיב עֵינֶיךָ - וּרְאֵי - הרימי ציון את
 עינייך וראי,
 כָּל־מִן נִקְבְּצוּ בָּאוּ לָךְ - כל בְּנֵיךָ, נאספו מהגלות
 ובאו חזרה אליך,
 חֵי אֲנִי נֹאֵם ה' - לשון שבועה,
 כִּי כָל־מִן כְּעָדִי תִלְבָּשִׁי, וְתִקְשְׁרִים כַּפְּלָה - כי עוד
 יבוא זמן שתתלבשי בכל בניך שישובו, כתכשיט
 (עדי - תכשיט) ותקשרי אותם בשערך לקישוט -
 ככלה.
 יט. כִּי חֲרַבְתִּיךָ וְשִׁמְמַתִּיךָ וְאֶרֶץ הָרְסִתֶךָ - כי
 החורבות והשממה שבארצך ההרוסה,
 כִּי עֲתָה - כי בזמן שישובו,

באורי מילים ישעיהו

תצרי מיושב - עוד תהיה ציון צרה מלהכיל את כל היושבים בה, **ורחקו מבלעיך** - והמשחיתים - ירחקו מציון. **כ. עוד יאמרו באזניך בני שפליך** - עוד יאמרו הבנים ששכלת כשהלכו לגלות, וכעת שבו אליך, **צור לי המקום** - המקום צר מלהכיל את כולנו, **גשה לי - ואשבה** - גש הלאה ממני (התרחק קצת), שאוכל לשבת. **כא. ואמרת בלבבך** - ציון תאמר בליבה, **מי ילד לי את אלה** - מהיכן באו כל אלה הבנים, **ואני שכולה** - שכולה מהבנים, (שכולם הרי גלוי) **וגלמודה** - ויושבת בודדה, **גלה וסורה** - הלא כולם גלו וסרו ממני, **ואלה מי גדל** - וא"כ, מי גדל את בני אלה !! **הן אני נשארתי לבדי, אלה איפה הם** - הלא נשארתי לבדי, ומהיכן ואיפוא באו אלה ? **כב. כה אמר אדני ה', הנה אשא אל גוים ידי** - ארים את ידי לגויים, לשחרר את בני מהגלות, **ואל עמים ארים נסי** - ארים נס, לאסוף את כולם, **והביאו בניך - בחצון** - ויביאו את בני ציון בזרועם, (בכבוד רב) **ובנתתך - על כתף תנשאנה** - ואת הבנות ישאו בכתף.

ואת יריבך - אנכי אריב - הרבים איתך - אני אריב איתם, **ואת בניך - אנכי אושיע** - ואת בניך, בניי - אני אושיע. **כו. והאכלתי את מוניך - את בשרם** - אאכיל את החיות מבשר מוניך, מבשר אלו שצערו אותך, **וכעסיס - דמם ישפרון** - וישתו עד שישתכרו, את דם מוניך, כמו ששותים יין (עסיס) **וידעו כל בשר פי אני ה' מושיעך** - וידעו כל בני האדם שאני ה' שמושיע אותך, **וגאלך - אביר יעקב** - וה', שהוא חוזקו של יעקב גאל אותך.

פרק ג'

א. כה אמר ה', אי זה ספר כריתות אמכם אשר שלחתיה - היכן ספר הכריתות (הגט) שנתתי לכם ? וכי נתתי לבניי, גט כריתות !! (שאמנם שלחתי אתכם לגלות, אך לא כגט כריתות לעולם) **או מי מנוושי, אשר מכרתי אתכם לו** - האם יש לי נושים, בעלי חובות (התובעים ממני בחוזה את החוב), שהוכרתי למכור אתכם להם כפרעון החוב !! (ר"ל, שלא תשובו אלי עוד !!) **הן בעוונתיכם נמפרתם, ובפשעיכם שלחה אמכם** - הלא רק מפני עוונותיכם ופשעיכם נמכרתם ונשלחם לגלות. (וא"כ, כשתשובו בתשובה, אשיב אתכם אלי)

כג. והיו מלכים - אמניך - מלכי העמים, יהיו מגדלים התינוקות, **ושרותיהם - מיניקותיך** - שרות המלכים יהיו המניקות (שיטפלו בתינוקות) **אפיים ארץ - ישתחוו לך** - ישתחוו על הארץ לפני ישראל, **ועפר רגליך ילחנו** - ישתחוו כך, שיראה כאילו מלחכים את עפר הארץ, **וידעת פי אני ה', אשר לא יבשו קני** - אז תדעי שאני ה', וכל המקווים לי - לא יבושו. **כד. היקח מגבור - מלקוח** - ואם תשאלו: וכי אפשר לקחת מגיבורי הגויים את מה שלקחו מבניי !! **ואם שבי צדיק - ימלט** - וכי בניי הצדיקים שבשבי הגויים, יוכלו להמלט משבבים !! **כה. פי כה אמר ה', גם שבי גבור יקח, ומלקוח עריץ - ימלט** - השבוים שבידי הגיבורים, ומה שלקחו העריצים (עריץ - חזק) מבניי, ה' ימלט ויציל מידם !

ב. מדוע באתי - ואין איש, קראתי - ואין עונה - ומדוע א"כ, באתי וקראתי אליכם בתוכחות, ואתם לא עונים ושבים בתשובה, **הקצור קצרה ידי - מפדות** - וכי ידי קצרה מלהציל אתכם !! **ואם אין בי כח - להציל** - וכי אין בי כוח להציל אתכם !! **הן פגעתי - אחריב גם** - הלא בכוח גערה בלבד, ובשתי ים (ים סוף), **אשים נהרות - מדבר** - והנהרות אשים להיות לבשים כמדבר, **תבאש דגתם - מאין מים, ותמת - בצמא** - הדגה שבנהרות תסריח ותמות מצמא. **ג. אלביש שמים - קדרות** - הלא ברצוני אלביש את השמים לגויים - בחושך, **ושק - אשים פסותם** - וברצוני, אכסה אותם בכסות חשוכה של שק, (וא"כ: "מדוע באתי ואין איש קראתי ואין עונה...") **ד. ה' אלוהים נתן לי לשון למודים** - ה' נתן לי לשון הראויה ללמד,

באורי מילים ישעיהו

לְדַעַת לְעוֹת אֶת יַעֲרֵף דְּבָר - ולדעת את העת, (הזמן), שבו יוכלו העלייפים, (הצמאים לשמוע), לקבל את דברי, **יַעֲרֵר בְּבִקָּר בְּבִקָּר -** בכל יום ויום, היה מעיר אותי ללכת לנבא, **יַעֲרֵר לִי אֶזְנִי, לְשָׁמַע פְּלִמוּדִים -** היה מעיר את אזני, בדברים המתקבלים על הלומדים את נבואתי, **ה'. ה' אלוהים פתח לי אֶזְנִי -** לשמוע הנבואות, **וְאֵנֹכִי לֹא מְרִיתִי, אַחֹר -** לא נסוגתי - ואני לא סרבתי לשליחות ולא נסוגתי אחור מלנבא, **ו. גוי - נתתי למִכְּסִים -** לא נמנעתי מלנבא, אפילו שהיו מכים את גופי, **וּלְחַיֵּי לְמִרְטִים -** ומורטים את שערות הלחיים, **פְּנֵי -** לא הסתרתני, **מִפְּלִמוֹת וָרֶק -** ואת פני לא הסתרתני מבזיונות ויריקות. **ז. וְה' אלוהים יַעֲזֹר לִי, עַל כֵּן לֹא נִכְלַמְתִּי -** אך ה' ית' היה בְּעֶזְרִי, לכן לא בושת, לאמר ברבים את נבואתי, **עַל כֵּן שָׁמַתִּי פְּנֵי -** פחלמיש, **וְאָדַע כִּי לֹא אֲבוֹשׁ -** לכן שמתי את פני כסלע חזק, ובטחתי בה' שלא אבוא לידי בושה מהם. **ח. קְרוֹב מִצְדִּיקִי -** קרוב הזמן, שיתבררו נבואתי כצודקות ונאמנות, **מִי יָרִיב אִתִּי, נַעֲמְדָה יַחַד, מִי בַעַל מִשְׁפָּטִי, יִגַּשׁ אֵלַי -** מי יבוא להתווכח על אמיתות נבואתי, נעמוד יחד למשפט ולניכוח, **ט. הֵן ה' אלוהים יַעֲזֹר לִי -** הרי ה' ית' בְּעֶזְרִי, וכל נבואתי יתקיימו, **מִי הוּא יִרְשָׁעֵנִי -** מי הוא שיוכל להרשיע אותי, ולכפור באמיתות הנבואות, **הֵן פְּלִם -** כפגד יבְּלוּ - הלא כל הרשעים, העומדים נגדי, יבְּלוּ כבגד (שפלה מרוב שימוש), **עֵשׂ -** יאכִּלֶם - ויִכְלוּ כבגד, שנאכל ע"י עש, (עש - תולעת). **אך נבואתי, אמת הן ונאמנות להתקיים !** **י. מִי בָכֶם יֵרָא ה' שָׁמַע בְּקוֹל עֲבָדוֹ -** מי בכם ירא מהאלוקים, ושומע לנבואות עבדו, (לישעיהו) **אֲשֶׁר הִלַּךְ חֲשָׁכִים, וְאִין נֹגֵה לוֹ -** שגם בזמן חושך בלא אור כלל, (בזמן הסתר פנים גמור, ובריבוי הצרות) **יְבַטַּח בְּשֵׁם ה', וְיִשְׁעוּן בְּאַלְהֵיו -** שם בטחונו בשם ה' (אדון הכל), ונשען על האלוקים שיביא הישועה. **יא. הֵן פְּלִם -** אך אתם הרשעים, שכופרים באמיתות נבואתי, **קִדְחִי אֵשׁ -** מבעירים ומרבים, את אש כעסו של ה' עליכם,

מֵאֲזָרֵי זִיקוֹת - מחזקים ומזרזים, את ניצוצות האש (את כעס ה') - להדליקה, (לשים אזור, עניינו לחזק ולזרז הדבר) **לָכוּ בְּאוֹר אֲשֶׁכֶם, וּבְזִיקוֹת בְּעֶרְתֶּם -** האש והניצוצות שהבערתם, (העוונות שעשיתם), הם יביאו עליכם העונש, **מִיַּדֵּי הֵיטָה זֹאת לָכֶם, לְמַעַצְבָּה -** תשִׁכְּבוּן - מיד ה' נענשתם, ובעצבון תהיו עד שתמותו.

פרק נא'

א. שָׁמַעוּ אֵלַי רִדְפֵי צֶדֶק מִבְּקִשֵׁי ה' - שמעו אלי יראי ה', הרודפים לעשות צדק, ומבקשים את ה', (גם בזמן החושך והסתר הפנים), **הַבֵּיטוּ אֶל צוֹר חַצְבֹתֶם -** הביטו לראות את הסלע, שממנו חצבו אתכם, **וְאֵל מִקְבַּת בּוֹר -** נִקְרַתֶם - ואל נקב הבור, שממנו יצאתם, **ב. הַבֵּיטוּ אֶל אֲבְרָהָם אֲבִיכֶם -** הביטו אל אברהם, (הוא הצור, הסלע שממנו יצאו בניי), **וְאֵל שָׂרָה תַחֲוֹלְלֶכֶם -** ואל שרה שילדה אתכם, (היא נקב הבור, שמִרְחֵמָה יצאו בניי), **כִּי אֶחָד קָרָאתִיו, וְאֲבָרְכֵהוּ וְאָרְבֵּהוּ -** כי אף שהיה יחידי כשקראתי לו, ללכת ארצה כנען, ברכתי והרבתי את זרעו, כך אתם יראי ה', ארבה אתכם ואתן לכם רוב טובה. **ג. כִּי נַחֵם ה' צִיּוֹן, נַחֵם כָּל חֲרִבְתֶּיהָ -** כי ה', ינחם את ציון, ויקים את החורבות שבה, **וַיִּשָׂם מִדְּבָרָהּ כַּעֲדוֹ, וְעֲרִבְתָּהּ כְּגֹן ה' -** ויהפוך את השממה שבא"י (מדבר, ערבה = מקום שממה), להיות כגן ה' שבעדן, **שָׁשׂוֹן וְשִׂמְחָה יִמְצָא בָּהּ -** קול ששון ושמחה יהיה מצוי בציון, **תוֹדָה וְקוֹל זְמִרָה -** קול הודאה וזמרה, על ישועת ה'. **ד. הַקְּשִׁיבוּ אֵלַי עַמִּי, וְלֹאֲוִמֵי אֵלַי הֲאֲזִינוּ, כִּי תוֹרָה מֵאֵתִי תִצָּא, וּמִשְׁפָּטִי לְאוֹר עַמִּים אֲרַגִּיעַ -** הקשיבו אלי עמי, כי מציון תצא ותאיר תורה, הוראה ומשפט - לכל העמים, וכך, יבוא על האומות מרגוע ושלווה, (כמו: "...וְכָתְתוּ חֲרִבוֹתֶם לְאֵתִים... לא יִשָּׂא גוֹי אֶל גוֹי חֲרִב וְלֹא יִלְמְדוּ עוֹד מִלַּחְמָה"; לעיל ב' ד') **ה. קְרוֹב צֶדֶקִי -** גילוי הצדק בעולם - קרוב לבוא, **צָא יִשְׁעֵי -** יצאה מאתי הישועה - וקרובה לבוא, **וְזָרְעֵי עַמִּים יִשְׁפְּטוּ -** ובזרועי אשפוט ואעניש את העמים כפי הראוי להם, **אֵלַי אֵיִים יָקוּ -** ושאר העמים יקוו ויבטחו בה', **וְאֵל זָרְעֵי יִיחַלוּ -** ואל זרוע ה' יקוו ויבטחו. **ו. שָׂאוּ לְשָׁמַיִם עֵינֵיכֶם -** שאו עיניכם אל שרי האומות שבשמים, **וְהַבֵּיטוּ אֶל הָאָרֶץ מִתַּחַת -** והביטו אל מלכי האומות שבארץ,

בארני מילים ישעיהו

יב. אֲנֹכִי אֲנֹכִי הוּא מְנַחֵמְכֶם - אני הוא, שאנחם אתכם מצרותיכם, **מִי אֶת וְתִירָאִי** - מאנוש ימות - מי את, שתפחדו מאדם שסופו למות, **וּמִבֶּן אָדָם** - חציר ינתן - ומבן אדם שנתון למיתה, כחציר הנתון ליובש והולך וכלה. (הלא אני הוא שיושיע אתכם, ומדוע תראו מאדם !!) **יג. וְתִשְׂכַח ה' עֲשָׂךְ** - אך אתם, שכחתם את ה' שעשה אותך, **נוֹטָה שָׁמַיִם וַיִּסַּד אֶרֶץ** - אשר נטה ופרש את השמים, ושם את יסודות הארץ, **וְתִפְחַד תְּמִיד כָּל הַיּוֹם** - ומפני כך, כל הימים היית מפוחד, **מִפְּנֵי חֲמַת הַמַּצִּיק** - מכעס העמים המציקים לכם, **כַּאֲשֶׁר כּוֹנֵן לְהַשְׁחִית** - כאשר התכווננו להשחית אתכם, **וְאִיָּה חֲמַת הַמַּצִּיק** - והיכן הוא כעס המציקים !! (הלא הושעתי אתכם מידיהם ! (ומדוע תפחד תמיד כל היום !!) **יד. מִהַר צִעָה** - להפתח - הנה, הצועים, הגולים, (כמו: "ושלחתי לו צעים - וצעהו..."; נבואה על מואב בירמיהו מח' יב') ימהרו להפתח ממאסר הגלות, **וְלֹא יָמוּת לַשְּׁחַת** - ולא ימותו וירדו לשחת, לקבר, **וְלֹא יִחְסַר לְחֵמוֹ** - ואפילו לחם ומזון, לא יחסר להם בדרכם. **טו. וְאֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ, רִגַע הַיָּם וַיִּהְיוּ גְלוֹי** - הלא אני ה' אלוקיכם, שבקע את הים, אע"פ שגליו המו וגעשו, **ה' צְבָאוֹת שָׁמוֹ** - ששמו מורה על כך, שהוא אדון כל הצבאות, **טז. וְאֲשֵׁים דְּבָרֵי בְּפִיךָ** - שמתי את דברי התורה בפִיךָ, שתלמד ותעסוק בהם, **וּבְצֶל יָדַי כְּסִיתֶיךָ** - ובזכות התורה שבפִיךָ, צל ידִי, כסתה אותך כמגן, מפני האוייבים הקמים עליך, **לְנוֹטַע שָׁמַיִם וַיִּסַּד אֶרֶץ** - אתם בני"י, הנמשלים לכוכבים הרבים שבשמים, ולעפר הארץ, אטע ואייסד אתכם מחדש בארצכם, **וְלֹאֲמַר לְצִיּוֹן** - עמי אֲתָה - ואומר לכם בני ציון, עמי אתם כבראשונה, לפני גלותכם. **יז. הַתְּעוֹרְרֵי הַתְּעוֹרְרֵי קוֹמֵי יְרוּשָׁלַם** - התעוררי ירושלים וקומי מחורבנדך, **אֲשֶׁר שָׁתִית מִיַּד ה' אֶת כּוֹס חֲמָתוֹ** - אשר שתית את כוס היין, (הפורענות), מיד ה', **אֶת קַבְעֵת כּוֹס הַתְּרַעְלָה** - וגם את השמרים, שמקומם קבוע בתחתית החבית, של יין התרעלה, (שמרעיל הגוף בפורענות שבה לעל ירושלים), **שְׁתִית מְצִית** - שתית היין, ואף מצצת את כוס היין - עד תום.

כִּי שָׁמַיִם - פֶּעֶשֶׁן נִמְלָחוּ - ראו ששרי האומות בשמים, יושחתו כעשן שפלה ונעלם, **וְהָאֶרֶץ** - כְּבָגֵד תְּבֹלָה - ומלכי האומות שבארץ, יבלו ויושחתו כבגד הבלה (שפלה מרוב שימוש), **וַיִּשְׁבִּיָהּ** - וכמו מלכי השמים והארץ, גם שאר יושבי הארץ, **כְּמוֹ כֵן יָמוּתוּן** - ימותו, **וַיִּשְׁוַעְתִּי** - לְעוֹלָם תִּהְיֶה, וְצִדְקָתִי - לא תחת - אך הישועה והצדקה שהבטחתי לבני"י, בא תבוא, תתקיים לעולם ולא תשבר. **ז. שָׁמְעוּ אֵלַי יְדַעֵי צֶדֶק** - שמעו אלי בני"י, היודעים לעשות צדקות, **עִם תּוֹרָתִי בְּלִבָּם** - עם ששומרים את תורת בליבם - לעשותה, **אֶל תִּירָאוּ חֲרַפַּת אֲנוֹשׁ, וּמִגְדַּפְתֶּם אֶל תִּחַתּוּ** - אל תפחדו ותשִׁבְרוּ בְּלִבְכֶם, מהחרפות ומהגידופים שמבזים אתכם כל אנשי האומות, **ח. כִּי כְּבָגֵד - יֹאכְלֶם עֵשׂ** - כי יכלו העמים, כמו הבגד שנאכל ע"י העש (מין תולעת), **וְכִצְמוֹר - יֹאכְלֶם סֶס** - וכמו הצמר שנאכל ופִּלָה ע"י הסס, (מין תולעת), **וְצִדְקָתִי - לְעוֹלָם תִּהְיֶה, וַיִּשְׁוַעְתִּי - לְדוֹר דּוֹרִים** - והצדקות והישועות שאביא לכם בני"י, לעולם יתקיימו עד סוף כל הדורות. (ולא תרדו מגדולתכם) **ט. עוֹרֵי עוֹרֵי לְבָשִׁי עוֹז זְרוּעַ ה'** - מתפלל ישעיהו על זרוע וחוזק ה' בעולם, שתתעורר ותִּתְרָאָה ברוב עוֹז, (לבשי עוז - שתִּתְרָאָה בגלוי, כבגד, הנראה כלפי חוץ) **עוֹרֵי - כִּימֵי קֶדֶם, דּוֹרוֹת עוֹלָמִים** - התעוררי, כמו שהיתה נגלית בעולם, מימי קדם ובדורות שעברו עוד מזמן רב, (כגון במצרים) **הַלּוֹא אֲתָה הִיא - הַמְּחַצֶּבֶת רֶהַב** - הלוא את היא הזרוע שחצבת וכרתת את מצרים (רהב - מצרים, כמו: "לִכְּוֹן קָרָאתִי לְזֹאת (למצרים), רֶהַב הִם - שהם מתרחבים, מתגאים בדבר שאין להם; לעיל ל' ז') **מְחוֹלְלַת תַּנְיִן** - וּשְׁמַת חֲלַחְלָה וּפְחַד בַּפְרָעָה - הנמשל לתנין. (כמו: "וְאַתָּה פְתַנְיִם בְּיָמַי..."; יחזקאל לב' ב') **י. הַלּוֹא אֲתָה הִיא הַמְּחַרְבֶּת יָם, מִי - תִּהְיוּם רֶבָה** - הלא את היא, שייבִּשֶׁת את מי התהומות הגדולים שבים סוף לפני בני"י, **הַשְּׁמָה מַעֲמָקֵי יָם - דָּרָךְ לְעֵבֶר גְּאוּלִים** - ושמת את מי עומק הים, לדרך שיעברו בה בני"י שנגאלו ממצרים. **יא. וּפְדוּיֵי ה' - יִשׁוּבוּן** - התעוררי, ותיפדי את בני"י וישוּבוּ לארצם, **וּבָאוּ צִיּוֹן - בְּרָנָה** - בשמחה ושבח לה', **וְשְׁמַחַת עוֹלָם - עַל רֵאשִׁים** - ושמחה תמידית, תהיה מתנוססת על ראשם, **שִׁשׁוֹן וְשְׁמָחָה - יִשְׁיִגוּן** - הששון והשמחה, תשיג וְתִשְׁרָה על בני"י, **נְסוּ - יְגוֹן וְאַנְחָה** - והיגון והאנחות, ינוסו ויברחו מהם.

באורי מילים ישעיהו

יח. אין מנהל לה - לא היה לה (לגולים מירושלים) מנהיג ומלך בגלות,

מפל בנים ילדה - מכל הבנים שילדה בגלות, ואין מחזיק בידה, מפל בנים גדלה - ומכל הבנים שגדלה בגלות, לא היה מי שיחזיק בידה, שלא יפלו,

יט. שתים הנה קראתיך - שתי רעות גדולות נקראו ובאו עליך, לפני צאתכם לגלות, מי ינווד לך - ואין מי שינווד לך בראשו על רעתך, (שכולם, באו עלייך להכותך)

השד והשבר, והרעב והחרב - (א) השוד - שהרגו אתכם בחרב, (ב) השבר - הרעב,

מי אנהמך - מי עבר צרות כאלו, שיוכל לנחם אותך,

כ. בניך, עלפו שכו, בראש כל חוצות - בני ירושלים, שכבו מעולפים ברחובות,

פתוא מכמר - כמו התאו (כמו: "איל וצבי ויחמור ואקו ודישן ותאו וזמר"; דברים יד' ה'), שנלכד ברשת, (מכמר, מכמורת = רשת) וממתין בפרח לשחיתה,

המלאים חמת ה', גערת אלהיך - והיו מלאים בכעס ה' ובגערותו עליהם,

כא. לכן, שמעי נא זאת עניה - כעת, שמעו בני ציון, העניים ברוב צרותם,

ושכרת - ולא מיין - שיכורה אך לא מיין, אלא מרוב הפורענות,

כב. כה אמר אדניך ה' - כה אמר האדון שלך, שהוא אדון כל העולם,

ואלהיך יריב עמו - האלוקים, שיריב את המריבה שלך עם הגויים,

הנה לקחתי מידך את כוס התרעלה, את קבעת כוס חמתי - לקחתי מידך את כוס יין התרעלה עם השמרים הקבועים בתחיתתה,

לא תוסיפי לשותה עוד - ולא תוסיפי עוד לשותות ממנה.

כג. ושמתיך - אשים את הכוס, בידי מוגיך - ביד אלו שצערו אותך,

אשר אמרו לנפשך: שחי ונעברה - אשר היו מבזים ומשפילים אותך, ואמרו שחי, התכופפי ונעבור עלייך,

ותשימי כארץ - גוף, וכחוץ - לעברים - ודרכו על גופך, כאילו היה כארץ, וכחוצות שעוברים עליהם.

פרק נב'

א. עורי עורי, לבשי עזך ציון - התעוררי ירושלים מחורבנד, לבשי את החוזק שהיה לך בראשונה,

לבשי בגדי תפארתך, ירושלים עיר הקדש - לבשי הבגדים המפוארים שהיו לך, (שישובו בני ציון מהגלות) פי לא יוסיף יבא בך עוד ערל וטמא - שלא יוסיפו למשול בתוכך עוד, הגויים הערלים והטמאים.

ב. התנערי מעפר - נערי עצמך מהעפר, שדבק בך בחורבנד,

קומי שבי ירושלים - קומי מהארץ, ושבי על כסא ירושלים,

התפתחי מוסרי צוארך, שביה בת ציון - פתחי והתירי את המוסרות (המחברים עול הבהמה - לעגלה) מעלייך שבויי בני ציון.

ג. פי כה אמר ה', חנם נמפרתם - הגויים לא נתנו כסף תמורת בניי שהיגלו,

ולא בכסף תגאלו - ולא תמורת כסף תגאלו מהגלות, (אלא בתשובה)

ד. פי כה אמר ה' אלוהים, מצרים ירד עמי בראשנה - לגור שם - מצרים שעבדו את ישראל, בחינם וללא סיבה שהלא לגור בארץ מצרים באו,

ואשור - באפס עשקו - וכן אשור בחינם עשק את עשרת השבטים,

ה. ועתה, מה לי פה נאם ה' - וכעת בגלות השלישית, מדוע אני מתמהמה מלגאול אתכם,

פי לקח עמי חנם - הלא עמי בחינם וללא סיבה משועבד בגלותו,

משליו יהלילו נאם ה' - המושלים, מהללים ומשבחים עצמם נגד ה',

ותמיד כל היום שמי מנאץ - שם ה' מבוזה.

ו. לכן - בגלל שחינם לוקחתם לגלות, (מצד הגויים), ושמי המבוזה בין הגויים, כשאגאל אתכם,

ידע עמי - שמי - ידעו בניי את שם ה', שהוא השולט והמושל בעולם,

לכן ביום ההוא - בזמן הגאולה,

פי אני הוא המדבר - הנני - ידעו, כי אני ה' שדברתי על גאולת ה', והנני מקיים הבטחתי.

ז. מה נאוו על ההרים - מה מאוד, (עד כמה) נאים על ההרים,

רגלי מבשר - פסיעות רגליו, של המבשר על גאולת ישראל,

משמיע שלום - שמשמיע על השלום שבא, מבשר טוב משמיע ישועה - מבשר על הטוב והישועה שבאה,

אמר לציון - מלך אלהיך - שיאמר לבני ציון: הראה וגילה ה', את מלכותו ושלטונו בעולם!

ח. קול צפיתך - קול הצופים השומרים על החומה, נשאו קול, יחדו ירננו - ירימו קול, בשבח לה' ית', על בא הגאולה,

פי עין בעין יראו, בשוב ה' ציון - כי יראו בעיניהם, באופן ברור וללא ספק, ששב ה' ציון - להשרות שכינתו.

באורי מילים ישעיהו

פרק נג'

א. מי האמין לשמענתנו - מי היה מאמין, לשמועה הגדולה הזו, ששמענו על כבוד ישראל שעלה כל כך ?
 וזרוע ה' - על מי נגלתה - ועבור איזה עם, התגלתה זרועו וחוזקו של ה', כל כך, (כמו שנתגלתה, במלחמתנו עם הגויים עבור ישראל)
 ב. ויעל פיונק - לפניו, וכשרש - מארץ ציה - בניי עלו לגדולה בארצם לפני ה', כיונק, כענף, וכשורש, שעולים דרך פלא - בארץ ציה (בארץ יבשה ושוממה),
 לא תאר לו ולא הדר - כשהיו בניי בגלות, לא היה להם, לא תואר ולא הדר (ענין יופי ופאר)
 ונראהו - ולא מראה ונחמדהו - וכשראינו אותם בשפלות הגלות, לא היה מראהו יפה, ולכן לא חמדנו בהם.
 ג. נבזה - היו בעינינו מבוזים, וחדל אישים - חדל עם ישראל, מלהקרא איש, (מרוב שפלותם)
 איש מכאבות וידוע חלי - היו ידועים כבעלי כאבים ומחלות (מרוב הצרות),

ט. פצחו, רננו יחדו, חרבות ירושלים, פי נחם ה' עמו, גאל ירושלים - "פתחו פה" ברינה, חורבות ירושלים, על הנחמה שניחם את בניי, וגאל ירושלים,
 י. חשף ה' את זרוע קדשו, לעיני כל הגוים - בזרוע חשופה יכה ה' בעמים ויגאל את עמו, (שגאלת בניי, תהיה בגלוי, כזרוע החשופה וגלויה לעין כל),
 וראו כל אפסי ארץ, את ישועת אלהינו - ובכל קצות הארץ, יראו את ישועת ה' לבניי.
 יא. סורו סורו, צאו משם - סורו וצאו במהירות מהגלות,
 טמא, אל תגעו - השמרו מלגעת בכל טמא, צאו מתוכה - מהגלות,
 הברו - הטהרו,
 נשאי פלי ה' - הכהנים הלוויים, נושאי כלי בית ה'.
 יב. פי לא בחפזון תצאו - לא תצאו בחפזון ובבהלה, (אף שיצאו במהירות)
 ובמנוסה לא תלכו - ולא תנוסו בפחד מהגויים,
 פי הלך לפניכם ה', ומאספכם - אלהי ישראל - כי ה' יתי' הולך לפניכם, ואף מאסף הוא אחריכם.

יג. הנה ישפיל עבדי - בזמן גאולת ישראל, יצליחו בניי מאוד,
 ירום, ונשא, וגבה מאד - יהיו רמים, נישאים, וגבוהים בהצלחתם מאוד.
 יד. פאשר שממו עליך רבים - כפי השיעור, שהיו תמהים גויים רבים, על שפלות בניי,
 פן משחת מאיש - מראהו - ובאמת, מראה בניי, מושחת ומושפל מפני כל אנשי העולם,
 ותארו - מבני אדם - ותואר פניהם, מושחת יותר מכל בני האדם.
 טו. פן - כך, בשיעור הבזיון הזה, יגדל כבוד ישראל,
 יזה גוים רבים - וה' יתי', יתיז וישפוך דם גויים רבים,
 עליו - על כבוד בניי שגדל מאוד,
 יקפצו מלכים - פיהם - יסגרו פיותיהם מרוב תמהון,
 פי אשר לא ספר להם - ראוי, ואשר לא שמעו - התבוננו - מעולם, לא סופר ונשמע על עם בעולם, שזכה לכבוד וגדולה, כפי שרואים ומתבוננים כעת בישראל.

יכמסתר פנים ממנו - מרוב בושה היה מסתיר פניו מאיתנו.
 נבזה, ולא חשבנהו - בזויים עד שלא החשבנו אותו כלל.
 ד. אכן - אולם, יסוריו אינם בגלל שהוא באמת עם בזוי ושנוא לפני ה',
 חלינו - הוא נשא, ומכאבינו - סבלם - אלא החוליים והמכאובים שסבל, הם בגלל פשעינו ועוונותינו, (ואנחנו היינו צריכים לקבל, החוליים והמכאובים)
 ואנחנו חשבנהו, נגוע, מפה אלהים ומענה - ואנחנו חשבנו שהוא עם נגוע (חלש), מוכה, ומעונה ביסורים, משום שהוא עם שפל ושנוא לפני ה',
 ה. והוא מחלל - מפשענו - ובאמת, בניי נפלו חללים, בגלל פשעינו אנו,
 מדכא - מעונתינו - שבור, בגלל העוונות שלנו,
 מוסר שלומנו - עליו - היסורים שבאו עליו, הם הביאו לנו השלום והשלווה,
 ובחברתו - נרפא לנו - ובזכות החבורות והמכות שקבל, באה לנו רפואה.
 ו. פלנו - פצאן תעינו - אך כעת, כשעלו בניי לכבודם הראוי להם, התגלה, שכולנו תעינו מדרך הטוב, כצאן המתפזר - ללא הרועה.

באורי מילים ישעיהו

אֶחְלַק לוֹ - בְּרַבִּים - אחלק לו את שלל עמים רבים, (עמים רבים, שיבואו עליו עם גוג)
וְאֶת עֲצוּמִים - יַחְלַק שָׁלַל - ואת השלל של עמים עצומים,
תַּחַת, אֲשֶׁר הָעֵרָה לַמּוֹת - נִפְשׁוּ - בזכות, ששפך את עצמו (שמסר נפשו), ליסורים ומיתות משונות על עוונות הגויים,
וְאֶת פְּשָׁעִים - נִמְנָה - ונענש, כאילו הוא נמנה ונספר עם כל הרשעים,
וְהוּא, חֲטָא רַבִּים נֶשֶׂא - והוא באמת, נשא על עצמו חטאי עמים רבים, (ולא מרוב רשעותו)
וְלִפְשָׁעִים - יִפְגִּיעַ - ועל העמים הפושעים, בקש והתפלל לפני ה' - ונָצְלוּ בזכותו.

פרק נד'

א. רְנִי עֲקָרָה - לֹא יִלְדָה - רְנִי (לשון רינה) ושבחי ירושלים את ה', שהיית כאשה עקרה שלא ילדה, (בזמן שגלו ממנה בני ציון)
פָּצְחִי רִנָּה - פתחי פִּיךְ ברינה לה',
וְצַהֲלִי - ותצהלי ותשמחי, על גאולת ישראל,
לֹא חָלָה - ירושלים, שזמן רב לא היה לה, חיל ופחד לידה, (משום שהייתה כעקרה)
כִּי רַבִּים בָּנִי שׁוֹמְמָה - כי בזמן הגאולה, יהיו רבים בנייך, בני ציון השוממה,
מִבְּנֵי בְעוֹלָה אָמַר ה' - מבנים של אשה, היושבת עם בעלה בשלווה.
ב. הִרְחִיבִי מְקוֹם אֶהְלֶךְ - הרחיבי את מקום האהלים (בתי ירושלים), לרוב הבנים שישובו אלייך, ויריעות מִשְׁכְּנֹתַיךְ - יִטּוּ - ואת היריעות של הבתים, הטי ותפרסי למרחוק,
אֶל תַּחֲשֻׁכִּי - אל תחשכי במקום,
הָאֲרִיכִי - מֵיַתְרֶיךָ - האריכי את מיתרי האהלים הגדולים (המחברים בין האוהל ליתדות),
וַיִּתְדַתְּיךָ - חֲזָקִי - וחזקי את היתדות, לאוהלים הגדולים.
ג. כִּי יִמִּין וּשְׂמֹאל - תִּפְרָצִי - כי עוד תתחזקי ותתרחבי לימין ולשמאל,
וְזָרְעֶךָ - גוֹיִם יִירָשׁ - זרע ישראל, עוד יִרְשׁוּ ארצות הגויים, (שגם א"י כולה תתרחב)
וְעָרִים נִשְׂמֹות - יוֹשִׁיבוּ - וישבו בערים שהיו שוממות.
ד. אֶל תִּירָאִי, כִּי לֹא תִבוֹשִׁי, וְאֶל תִּפְלָמִי, כִּי לֹא תַחֲפִירִי - אל תפחדי ותתביישי להרים ראשך, שגלות זו - אחרונה היא, ולא כשאר גלויות שהיו, **כִּי בִשֵׁת עֲלוּמִיךָ - תִּשְׁפָּחִי** - כי הבושה שהיתה בזמן נְעוּרֶיךָ, (בגלויות קודמות) - תשכחי ולא ישובו, **וְחִרְפַּת אֲלֻמְנוֹתַיךָ - לֹא תִזְכְּרִי עוֹד** - והבושה שהיתה לך כאשה אלמנה, לא תזכרי עוד בגאולתך.

אִישׁ לְדַרְפּוֹ - פְּנִינוּ - כל אחד מאתנו פנה לדרכו בלא מנהיג שיורנו הדרך הטובה.
וְה' הִפְגִיעַ בּוֹ - אֶת עֵוֹן פְּלָנוּ - ואת עוון כולנו, ה' הביא על בניי.
ז. נִגְשׂ - בְּנִיִּי היו נגשים לפנינו (נלחצים על ידינו בגזילת ממון)
וְהוּא נִעְנָה, וְלֹא יִפְתַּח פִּיו - היו מעוניים על ידינו, ולא פתחו פיהם להתנגד,
פְּשָׁה - לְטַבַּח יוֹבֵל, וּכְרַחֵל - לִפְנֵי גִזְזִיהַ נְאֻלְמָה, וְלֹא יִפְתַּח פִּיו - כמו השה, המובל לשחיטה ולא פותח פיו, וכמו רחל (נקבת האיל) שנאלמת מלדבר, בעת שגוזזים את הצמר ממנה.
ח. מַעֲצָר וּמִמְשַׁפֵּט - לָקַח - כשה', יקח את בניי מגלותם, שהיו עצורים ונשפטים שם - ע"י הגויים, **וְאֶת דְּוָרוֹ** - ואת הגדולה והטובה, שתהיה לדור הגאולה לעתיד לבוא,
מִי יִשׁוּחַח - מי יוכל לספר,
כִּי נִגְזַר מֵאֲרָץ חַיִּים - כי בניי נעקרו מא"י,
מִפְּשַׁע עַמִּי - נִגְעַ לְמוֹ - בגלל פשעינו (של הגויים) באו עליהם (על בניי) כל הנגעים והמכות הללו.

ט. וַיִּתֵּן אֶת רְשָׁעִים - קִבְרוֹ - בניי נתנו עצמם להקבר כרשעים, ובלבד שיחזיקו באמונתם,
וְאֶת עֲשִׂיר - בְּמֹתָיו - ונתנו עצמם למיתות שונות, שהמיתו אותם המושלים העשירים, ובלבד שלא יעזבו אמונתם,
עַל לֹא חָמַס עָשָׂה, וְלֹא מָרְמָה בְּפִיו - אף שלא עשו חמס וגזל, ולא דברו דברי מרמה.
י. וְה' חִפֵּץ דִּפְאוֹ - ובאמת, אומר הנביא, ה' רצה לדכא, לשבור אותו, כנסיון אם יחזיק באמונתו, **הַחֲלִי** - לכן הביא עליו כל המחלות והכאבים, **אִם תִּשִּׂים אָשִׁם - נִפְשׁוּ** - אם ישים ויראה את היסורים הבאים על נפשו, כמו קרבן אשם - לכפרה על עוונותיו, (ולא יעזוב אמונתו בה')
יָרָאָה זָרַע, יֶאֱרִיךְ יָמִים - יראו בניי את זרעם מתרבה, ויאריכו ימים,
וְחִפֵּץ ה' - בְּיָדוֹ יַצְלַח - וחפצו, רצונו, של ה', לתקן העולם במלכותו ית', יבוא על ידו (של עם ישראל),
יא. מַעֲמַל נִפְשׁוֹ - מהעמל שסבלו בניי בגלות, **יָרָאָה יִשְׁבַּע** - יראה וישבע רוב טובה,
בְּדַעְתּוֹ - בדעת שתרבה לעתיד לבוא (כי מלאה הארץ דעה את ה'...)
יַצְדִּיק צְדִיק, עַבְדֵי לְרַבִּים - עבדי (מלך המשיח), יצדיק בדין, את הצדיקים שבכל העמים הרבים,
וְעוֹנֹתָם - הוּא יִסְבֵּל - ויסבול בצדקותו, בגלל עוונותם.
יב. לֶכֶן - לכן, בגלל שנשאו ישראל את עוון הגויים,

באורי מילים ישעיהו

יב. וְשִׁמְתִי כְדָכָד - שְׁמִשְׁתִּיךָ - אשים בחלונות, שמשות כְּדָכָד (זכוכית, הצבועה במיני צבעים), וְשִׁעְרֶיךָ - ואבני שערי העיר, לְאֲבָנֵי אֶקְדָּח - מאבנים הזוהרות כאש, (אקדח - מלשון קדחי אש, בעירה של אש; כמו: "... הן פִּלְכֶם קְדָחֵי אֵשׁ מֵאֲזֵרֵי זִיקוֹת..."; לעיל נ' יא') וְכָל גְּבוּלֶיךָ - לְאֲבָנֵי חֶפֶץ - ובכל גבול א"י, יהיו אבנים יקרות לרוב. (אבנים, שכולם חפצים בהם) **יג. וְכָל בְּנֵיךָ - לְמוֹדֵי ה' -** וכל בניי, ילמדו לדעת את ה', וְרַב שְׁלוֹם - בְּנֵיךָ - וירבה השלום אצל בנייך. **יד. בְּצַדִּיקָה - תִּפְוֹנְנִי -** בזכות הצדקה שתעשי, תהיי נכונה בגדולה לעולם, (תִּפְוֹנְנִי - תהיי עומדת בְּפָנֶיךָ, בבסיסך, בחוזק ולעולם) רַחֲמֵי מַעֲשֶׂיךָ - **כִּי לֹא תִירָאֵי -** תהיי רחוקה, ולא תפחד מעושיך הגויים, וּמִמַּחְתָּה - **כִּי לֹא תִקְרַב אֲלֶיךָ -** ותהיי רחוקה ומוגנת, מכל שוד ושבר. **טו. הֵן גּוֹר יְגוֹר -** הנה, יבוא גוג ויתאסף עליכם למלחמה, אֶפְסֵם מְאוּתֵי - אולם, לא יבואו גויים אלו, במצוות ה' כדי להעניש את ישראל, (כמו שנחריב ונ"י, אלא ה' עשה ש: "... יַעֲלֹו דְבָרִים עַל לִבְּךָ (על גוג) וְחִשַׁבְתָּ מַחְשַׁבֹת רָעָה..."; יחזקאל לח' י', וכל זה, כדי לנקום בהם נקמת ישראל)

ה. כִּי בַעֲלִיךָ - עֲשִׂיךָ, ה' צְבָאוֹת שְׁמוֹ - כי ה', שהוא הבעלים שלך, אדון כל הצבאות הוא, וברצונו יעשה כל חפצו, וְגֵאֲלֶיךָ - קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל, אֱלֹהֵי כָל הָאָרֶץ יִקְרָא - והגואל אותך, הוא קדוש ישראל, ששולט בכל הארץ, וברצונו יגאֲלֶיךָ. **ו. כִּי כֹאשָׁה עֲזוּבָה וְעֲצוּבַת רוּחַ - קְרָאָךָ ה' -** כי דומה את לאשה עצובת רוח, שבעלה עזב אותה, (ולא כאלמנה או גרושה שלא תחזור לבעלה; כמו: "...אֵי זֶה סֵפֶר קְרִיתוֹת אִמְכֶם אֲשֶׁר שְׁלַחְתִּיהָ..."; לעיל נ' א') וְאַשְׁתֵּי נְעוּרִים - **כִּי תִמָּאֵס אֲמַר אֱלֹהֶיךָ -** וכמו אשת נעורים, שגם אם תִּמָּאֵס לזמן מה, ישיב אותה בעלה אלו. **ז. בְּרַגַע קִטֹן עֲזַבְתִּיךָ, וּבְרַחֲמִים גְּדֹלִים - אֶקְבְּצֶיךָ -** הזמן שהיית עזובה מלפני, יחשב בעינייך לרגע קטן, כנגד גודל הרחמים בזמן קיבוץ בנייך, **ח. בְּשִׂצְף קֶצֶף הִסְתַּרְתִּי כִּי רָגַע מִמֶּךָ, וּבַחֲסֵד עוֹלָם רַחַמְתִּיךָ, אֲמַר גֵּאֲלֶיךָ ה' -** זמן ההסתר פנים יהיה נחשב בעינייך, כְּמַעַט קֶצֶף (כעס), וכרגע, כנגד החסד הנצחי, שאביא עלייך בזמן הרחמים. **ט. כִּי מִי נַח -** כמו השבועה, על מי המבול בזמן נח, זֹאת לִי - כך אני נשבע, על זאת הגאולה, אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי מֵעַבְרֵי מִי נַח עוֹד עַל הָאָרֶץ - שנשבעתי שלא יעבור עוד מבול על הארץ, כִּי נִשְׁבַּעְתִּי, מִקֶּצֶף עֲלֶיךָ וּמִגֶּעַר בָּךְ - כך אני נשבע, שלא אקצוף ולא אגער בך עוד - לעולם. **י. כִּי הִהָרִים יִמוּשׁוּ -** גם אם ההרים יזוּזוּ מִמְּקוֹמָם, וְהִגְבְּעוֹת תִּמְוֹטְיָנָה - והגבעות, יטו ויזוּזוּ מִמְּקוֹמָם, וְחֲסֵדֵי מְאֹתֶךָ - **לֹא יִמוּשׁ -** החסד שאעשה איתך לא יזוז ממקומו ולא יפסק, וּבְרִית שְׁלוֹמִי - **לֹא תִמוּט -** וברית השלום שכרתתי עמכם - לא תפול לעולם, אֲמַר מְרַחֲמֶךָ ה' - אמר ה', המרחם עליכם. **יא. עֲנִיָּה סַעְרָה -** ירושלים, דומה לעניה, שליבה סוער מרוב הצרות שעברו עליה, לֹא נַחְמָה - ועדיין לא התנחמה מצרותיה, הֵנָּה אֲנֹכִי מְרַבֵּץ בְּפֹךְ - אֲבָנֶיךָ - הנה, בזמן גאולתך, אושיב ואניח אבני נופך (אבן יקרה) - ברצפתך, (עוד אתן בך, רוב יופי והדר) וְיִסְדְּתִיךָ - **בְּסִפְרִים -** ואבנה את יסודות העיר - באבני ספיר (אבן יקרה).

פרק נה'

א. הוֹי - לשון קריאה והתאספות,

באורי מילים ישעיהו

וְאִישׁ אֶון - מְחַשְׁבֹתָיו - ואיש שקר ועוון, יעזוב מחשבותיו הרעות, **וְיֵשֶׁב אֶל ה' - וִירְחַמְהוּ, וְאֶל אֱלֹהֵינוּ - פִּי יִרְבֶּה לְסִלּוֹחַ -** וישוב בתשובה, כי ה' מרבה לסלוח לחוטאים, ואף אם חטא הרבה, ירחם עליו ה', ויקבל תשובתו.

ח. פִּי לֹא מְחַשְׁבוֹתַי - מְחַשְׁבוֹתֵיכֶם, וְלֹא דְרָכֵיכֶם - דְרָכֵי, נֶאֱמַר ה' - כי אין מחשבות האדם, ודרך הנהגתו, כמו מחשבת ה' ודרך הנהגתו. ה' ית' מקבל בתשובה, גם אדם שחטא הרבה מאוד, ואפילו אם רק בסוף ימיו חזר - מקבלו באהבה. (לכן: "יעזב רשע דרכו ואיש און מחשבותיו וישב אל ה'....")

ט. פִּי גָבְהוּ שָׁמַיִם מְאֹרָץ, כִּן גָּבְהוּ דְרָכֵי מְדַרְכֵיכֶם, וּמְחַשְׁבוֹתַי מִמְחַשְׁבוֹתֵיכֶם - כי כמו שגבהו השמים ורחוקים מעל הארץ, כך, רחוקים דרכי ומחשבותי מכם. (שאין דרך האדם לסלוח כל כך, כבורא ית"ש)

י. פִּי כַּאֲשֶׁר יֵרֵד הַגֶּשֶׁם וְהַשֶּׁלֶג מִן הַשָּׁמַיִם - כי כמו הגשם והשלג, היורדים מן השמים, וְשָׁמָּה לֹא יָשׁוּב, פִּי אִם הִרְוָה אֶת הָאָרֶץ - ולא ישוב לשמים (כשמתאדה ממי הים), לפני שמרווה את האדמה,

וְהוֹלִידָה וְהִצְמִיחָה - ומולידה ומצמיחה, **וְנָתַן זֶרַע לְזֶרַע וְלַחֵם לְאֹכֵל -** תבואה וזרעים - לזורעים, ולחם - לבני האדם לאכול,

יב. כִּן יִהְיֶה דְבַרִּי אֲשֶׁר יֵצֵא מִפִּי - כל הבטחותי שיצאו מפִּי, **לֹא יָשׁוּב אֵלַי רִיקָם, פִּי אִם עָשָׂה אֶת אֲשֶׁר הִפְצַתִּי וְהִצְלִיחַ אֲשֶׁר שָׁלַחְתִּיו -** ויתקיימו הבטחותי, שנתתי ביד הנביאים, להטיב רוב טובה לשומעים לי !

יג. פִּי בְשִׂמְחָה תִצְאוּ - כי בשמחה גדולה תצאו מהגלות, כפי הבטחותי, **וּבְשָׁלוֹם תּוֹבְלוּ -** ובשלום תהיו מובלים ארצה, **הַהָרִים וְהַגְּבְעוֹת יִפְצְחוּ לְפָנֵיכֶם -** רְנָה - יפתחו "פיהם" - ברינה ושבח לה', **וְכָל עֵצֵי הַשָּׁדָה - יִמְחֲאוּ כַף -** לכבוד ה', שגאל את עמו.

יד. תַּחַת הַנְּעֻצוֹץ - במקום הקוצים, הגדלים במדבריות, **יַעֲלֶה בְרוֹשׁ -** יעלה ויצמחו עצי ברוש נאים, **וְתַחַת הַסְרָפָד - יַעֲלֶה הַדָּס -** ובמקום הסרפד (מין קוצ), יעלו ויצמחו עצי הדס, **וְהָיָה לַה' לְשֵׁם -** ופלא זה, יהיה לפרסום שם ה' בעולם, **לְאוֹת עוֹלָם -** לאות לעולם, על אהבת ה' לעמו, **לֹא יִפָּרֵת -** ולעולם לא יפסק אות זה .

פרק נו'

א. כֹּה אָמַר ה', שְׁמְרוּ מִשְׁפָּט וְעֲשׂוּ צְדָקָה - שמרו לעשות משפט צדק, ועשו צדקות,

כָּל צִמָּא לְכוּ לְמִים - כל אדם הצמא למים (מים משל לתורה, שאי אפשר לעולם בלא מים, בלא תורה), ילך למים להרוות צמאונו, **וְאֲשֶׁר אֵין לוֹ כֶּסֶף -** וגם מי שאין בידו כסף, ילך לשתות, (שניתנים לכל בחינם), **לְכוּ שִׁבְרוּ וְאָכְלוּ -** לכו קנו אוכל - ואכלו,

וּלְכוּ שִׁבְרוּ בְּלוֹא כֶּסֶף וּבְלוֹא מַחִיר יֵין וְחֶלֶב - לכו קנו בחינם, יין וחלב. (יין וחלב גם משל לתורה. יין- כמו היין שמשמח לבב אנוש, כך התורה: פיקודי ה' ישרים משמחי לב, חלב - כמו החלב מקיים התינוק ומגדלו, כך דברי תורה מקיימים הנשמה ; וכמו שניבא עמוס: "הֲנֵה יָמִים בָּאִים...וְהִשְׁלַחְתִּי רֶעֶב בָּאָרֶץ, לֹא רֶעֶב לֶחֶם, וְלֹא צִמָּא לְמִים, פִּי אִם לְשִׁמֵּעַ אֶת דְּבַרִּי ה' ; עמוס ח' יא')

ב. לָמָּה תִשְׁקְלוּ כֶּסֶף בְּלוֹא לָחֵם וַיִּגְיַעְכֶם בְּלוֹא לְשִׁבְעָה - מדוע אתם שוקלים כסף, ונותנים לגויים את הרכוש שיגעתם עליו, בעבור חכמות הגויים שלא ישביעו אתכם כלל !? (במקום שתודפו אחר התורה, הניתנת בחינם, ומשביע את לומדיה !!)

שִׁמְעוּ שְׁמוֹעַ אֵלַי, וְאָכְלוּ טוֹב - שמעו בקול ה' ללמוד התורה, "ותאכלו" דבר טוב (את דברי התורה), **וְתִתְעַנְּגוּ בְּדִשְׁוֹן נִפְשֵׁיכֶם -** ואז תתענג נפשכם, ברוב טובה ותענוגים !

ג. הֲטוֹ אֲזַנְכֶם וּלְכוּ אֵלַי - הטו את אזניכם, לשמוע ולקבל את דברי,

שְׁמַעוּ - וּתְחִי נִפְשֵׁיכֶם - שמעו לדברי, ואז תחיה נפשכם ברוב טובה, **וְאֶכְרַתֶּה לָכֶם בְּרִית עוֹלָם -** ואכרות לכם ברית שלא תפסק לעולם,

חֲסָדֵי דָוִד הַנְּאֻמָּנִים - כמו הטובה והחסד הנאמן (קיים לעולם), שהבטחתי לדוד, שלא תופסק מזרעו המלוכה .

ד. הֵן עַד לְאוֹמִים נִתְּתִיו - הנה, כעד המעיד ומזהיר לכל העמים, **נְגִיד -** שר ומושל, **וּמִצְוֹה לְאֻמִּים -** ומצווה על כל המלכויות, לעשות הטוב והישר.

ה. הֵן גּוֹי לֹא תִדַע - תִּקְרָא - הנה, עם שלא תדע ותכיר (שיושב בארץ רחוקה), תִּקְרָא לוֹ - ויבוא לפניך לשמש אותך,

וְגוֹי לֹא יִדְעוּךָ - אֵלֶיךָ יְרוּצוּ - ועם רחוק, שלא הכיר אותך, ירוץ לעשות רצונך, **לְמַעַן ה' אֱלֹהֶיךָ, וּלְקַדּוֹשׁ יִשְׂרָאֵל -** פִּי פִּאֲרָךְ - בגלל ה' ית', השוכן בתוך בניי, ונתן לך כל הפאר והכבוד הזה .

ו. דָּרְשׁוּ ה' - בְּהִמָּצְאוֹ, קְרָאֵהוּ - בהיותו קרוב - בקשו וקראו אל ה' ית', כשעדיין קרוב ונמצא בתוכם, לפני בא הפורענות,

ז. יַעֲזֹב רִשָּׁע - דְרָכֹו - יעזוב הרשע את דרכו הרעה,

באורי מילים ישעיהו

כי בִּיתִי בֵּית תְּפִלָּה יִקְרָא לְכָל הָעַמִּים - כי בית ה' הוא בית תפילה, לא רק להם, אלא אפילו לכל העמים.

ח. נֶאֱמַר ה' אֱלֹקִים מְקַבֵּץ נְדָחֵי יִשְׂרָאֵל, עוֹד אֶקְבֹּץ עֲלָיו - לְנִקְבְּצָיו - עוד אקבץ גרים, שיתאספו ויתחברו לבניי בארצם. (עלוי - על ישראל)

ט. כָּל חֵיתוֹ שָׂדֵי - כל חיות השדה, אֶתִּיו - בואו,

לאֲכַל - כָּל חֵיתוֹ בַּיַּעַר - את חיות היער החזקות (את מחנה גוג ומגוג; כמו שני בא יחזקאל: "...אָמַר לְצִפּוֹר כָּל כָּנָף וְלִכְלַל חַיַּת הַשָּׂדֶה הַקְּבָצוּ וּבֵאוּ...עַל זִבְחֵי אֲשֶׁר אֲנִי זֹבֵחַ לָכֶם זִבְחַ גְּדוֹל...וְאֶכְלֶתֶם בָּשָׂר וְשִׁתִּיתֶם דָּם", יחזקאל לט' יז')

י. צִפְּיוֹ - הצופים שעל החומה (משל, לשרי העם והמנהיגים), המזהירים את העם מאוייבים,

עוֹרִים כָּלָם, לֹא יִדְעוּ - עוֹרִים הֵם, וְעוֹשִׂים אֶת עֲצָמָם, כְּאִילוֹ אֵינֶם יוֹדְעִים עַל פְּשְׁעֵי הָעָם, וְעַל בְּאֵר הָרָעָה,

כָּלָם כְּלָבִים אֱלֵמִים, לֹא יוֹכְלוּ לִנְבֹּחַ - כל המנהיגים דומים, לכלבים אֱלֵמִים - שאינם נובחים, (שאינם מזהירים את העם)

הַזִּים שֹׁכְבִים - נרדמים ושוכבים בתרדמתם, אֶהְבִּי לָנוּם - אוהבים לישון.

יא. וְהַכְּלָבִים - עֲזִי נֶפֶשׁ - והכלבים, המנהיגים, חזקים ברצון תאוותם לאכול,

לֹא יִדְעוּ שְׂבָעָה - ולא שבעים לעולם מתאוותם, וְהִמָּה רַעִים - לֹא יִדְעוּ הֶבִין - וכך הרועים, לא רוצים להבין את העומד לבוא על העם,

כָּלָם לְדֶרֶס פָּנוּ, אִישׁ לְבַצְעוֹ - כל אחד פונה לדרכו ולרדוף אחר ממון,

מְקַצְהוּ - כל המנהיגים, מקצה - לקצה.

יב. אֶתִּיו - בואו,

אֶקְחָה יַיִן, וְנִסְבַּאתָ שֹׁכֵר - נשתה יין, עד שנהיה סובאים (שיכרות) בשיכר,

וְהָיָה כִּזָּה - יוֹם מָחָר - וכמו שעשינו היום, נעשה גם מחר,

גְּדוֹל יִתֵּר מֵאֵד - ומחר, עוד נשתה הרבה יותר מהיום.

פרק נז'

א. הַצַּדִּיק אָבָד, וְאִין אִישׁ שָׁם עַל לֵב - הצדיק אבד מהעולם, ואין איש, ששם אל ליבו - להתבונן בדבר,

וְאִנְשֵׁי חֶסֶד - נֶאֱסָפִים - נאספים מן העולם,

בָּאִין מִבֵּין - ואין מי שמבין,

כִּי מִפְּנֵי הָרָעָה - נֶאֱסָף הַצַּדִּיק - שהצדיק נאסף מן העולם, כדי שלא יראה הרעה שתבוא,

ב. יָבֹא שְׁלוֹם, יִנּוּחוּ עַל מִשְׁכְּבוֹתָם - יבוא הצדיק לנוח בשלום על משכבותם,

הַלֵּךְ נִכְחוּ - הצדיקים, שהיו הולכים בדרך נכוחה וישרה.

כִּי קְרוּבָה יְשׁוּעָתִי - לְבֹא, וְצַדִּיקְתִּי - לְהַגְלוֹת - ואם כך תעשו, קרובים לבוא עליכם, הישועות והצדקות, שאעשה לכם בגאולתכם.

ב. אֲשֶׁרִי אֲנוֹשׁ - יַעֲשֶׂה זֹאת, וּבֶן אָדָם - יַחֲזִיק בָּהּ - אשרי האיש ובן אדם שיעשה ויחזיק (תמיד) - במצוותי,

שְׁמֵר שַׁבָּת - מִחֲלָלוֹ - ישמור את קדושת יום השבת - מלחלל אותו, (מלעשות אותו כיום חול)

וְשִׁמֵּר יְדוֹ - מַעֲשׂוֹת כָּל רָע - וישמור את ידו מלעשות כל דבר רע.

ג. וְאֵל יֹאמֶר בֶּן הַנֶּכֶר, הַנְּלוּהוּ אֵל ה' לֵאמֹר - ולא יאמר, בן הנכר (מהגויים הבאים להתגייר), המתחבר אל ה' להאמין בו,

הַבְּדִיל יַבְדִּילֵנִי ה' מֵעַל עַמּוֹ - ה' יבדיל אותי מבניי, ולא אזכה בטובה יחד עימם,

וְאֵל יֹאמֶר הַסָּרִיס - הוּא אֲנִי עֵץ יָבֵשׁ - ואל יאמר הסריס (אדם, שלא יכול להוליד בנים; כמו אשה עקרה שלא יכולה ללדת), הנה אני, כמו עץ יבש, (שלא מצמיח פירות),

וְלִשְׁמָה מִה אַעֲשֶׂה רִצּוֹן ה', אַחֲרַי שְׂאִין לִי בָנִים שִׁיְרְשׁוּ הַטּוֹבָה שְׂאִקְבֵּל,

ד. כִּי כֹה אָמַר ה', לְסָרִיסִים, אֲשֶׁר יִשְׁמְרוּ אֶת שַׁבָּתוֹתַי, וּבִחְרוּ בְּאֲשֶׁר חָפְצָתִי - כי כה אמר ה' לסריסים, שישמרו את קדושת השבת, ויבחרו לעשות את רצון ה',

וּמְחִזְזִיקִים - בְּבְרִיתִי - ומחזיקים תמיד בתורה, (הכרותה בברית),

ה. וְנִתַּתִּי לָהֶם בְּבֵיתִי וּבְחוּמֹתַי - אתן להם בבית המקדש, ובתוך חומות הר הבית, (ששם יושבים הסנהדרין),

יד - מקום, (מעמד) חשוב וכבד,

וְשָׁם - ומשם יתפרסם שמם,

טוֹב - מִבָּנִים וּמִבְנוֹת - ושם זה שינתן להם, יהיה טוב להם, יותר מבנים ובנות,

שֵׁם עוֹלָם אֶתֵּן לוֹ, אֲשֶׁר לֹא יִכָּרֵת - שמם יתפרסם, ולא יכרת - לעולם.

ו. וּבְנֵי הַנֶּכֶר, הַנְּלוּיִם עַל ה' לְשָׂרְתוֹ - המתגיירים, המתחברים אל ה' - לשרת אותו,

וְלֹאֲהַבָּה אֶת שְׁמֵי ה', לְהִיּוֹת לוֹ לְעִבְדִים - ולאהוב את ה', ולהיות לו לעבדים,

כָּל שְׁמֵר שַׁבָּת מִחֲלָלוֹ - השומרים את קדושת השבת - מלחללה,

וּמְחִזְזִיקִים - בְּבְרִיתִי - ומחזיקים תמיד בברית שמירת התורה ומצוותיה,

ז. וְהִבִּיאֹתִים אֵל הַר קְדֹשִׁי, וְשִׁמְחֹתִים - בְּבֵית תְּפִלָּתִי - גם את כל הגרים, אביא ואשמח בבית המקדש, יחד עם כל ישראל,

עוֹלֹתֵיהֶם וְזִבְחֵיהֶם - לְרִצּוֹן עַל מִזְבְּחִי - קרבנותיהם יהיו לרצון לפני,

באורי מילים ישעיהו

ג. ואתם קרבו הנה, בני עננה - ואתם בניי, בנים של מעוננים העוסקים בכישופים, קרבו לשמוע דברי, זרע מנאף - בנים של מנאפים, ותזנה - ושל נשים הזונות תחת בעליהם. ד. על מי תתענגו - על מי אתם בוטחים, שאתם יושבים בתענוגותיכם !! על מי תרחיבו פה, תאריכו לשון - ועל מי אתם פותחים פה, (שהיו מתלוצצים על נביאי ה') ומאריכים בלשונכם דברי גנאי ובזיון !! הלוא אתם ילדי פשע, זרע שקר - הלא אתם עצמכם, ילדי פשע ומלאים בשקר ! וכיצד תלעגו לנביאי ה' !! ה. הנחמים באלים - המתחממים בזנות הע"ז, תחת עץ האלה, תחת כל עץ רעון, ותחת כל עץ רעון, שחטי הילדים - בנחלים, תחת - סעפי הסלעים - ועוד, שוחטים הילדים - לע"ז, בנחלים ותחת שיני הסלעים. (ואתם תלעגו לנביאי ה' !!)

ותשלחי ציריך - עד מרחק - שלחת שליחים למלכי הגויים, עד למרחוק, ותשפילי - עד שאול - והשפלת את עצמך עד שאול, (בהכנעה מרובה). י. ברב דרפך - יגעתי - בדרכים רבות, התייגעתי, לבקש עזרת הגויים, לא אמרת - נואש - ולא התייאשת, מלשוב ולבקש עזרתם, חית ידך - מצאת - ורדיפת עזרת הגויים, היה ערב ונעים לך, והיה נראה שמצאת את כוח ידך, (שמצאת דבר המשמה, והנותן בך כוח) על פן - לא חלית - לכן, לא נהיית חולה, מטורח זה. יא. ואת מי דאגתי, ותיראי - כי תכזבי - ממי דאגתי ופחדתי, שפזבת ועזבת את ה', ואותי לא זכרתי, לא שמתי על לבך - ואת לא זכרת אותי, ולא שמת על ליבך לבטוח בי, הלא אני מחשה ומעלם - הלא אני, בכל הדורות, החשיתי, השתקתי, את הקמים עליכם, ואותי, לא תיראי - וממני, לא תפחדי !!

ו. בחלקי נחל - חלקך - בחלוקי נחל (האבנים השחוקים מהמים שבנחלים) - ירגמו אותך, הם הם גורלך - הם האבנים - חלקך - הראוי לך, גם להם - גם על האבנים האלו, (שהיו מזבחות לע"ז) שפכת נסך, העלית מנחה - שפכת עליהם נסך יין, והעלית עליהם קרבן מנחה - לע"ז, העל אלה אנחם - האם על עוונות כאלה אוכל להנחם (להתחרט מלהענישך) !! ז. על הר גבה ונשא - על ההרים הגבוהים והנישאים, שמת משפךך - זנית בע"ז, גם שם עלית - לזבח זבח - גם שם, עלית והקרבת זבחים לע"ז, ח. ואחר הדלת והמזוזה שמת זכרוןך - שמת זכרון לע"ז, על מזוזות הדלת, במקום לשים על המזוזה, זכרון עבודת ה', כפי שצונו) פי מאתי - גלית - כי יצאת מרשותי, לגלות עצמך, ולזנות בע"ז, ותעלי - ועלית על ההרים - לעבוד הע"ז, הרחבת משפךך - הרחבת מקום המשכב - שהיה רק עם ה' ית', לזנות, עם אלוהים אחרים, ותכרת לך - מהם - ואיתם כרתת ברית אהבה, אהבת משפכם - אהבת לזנות איתם, יד חזית - בכל מקום מוכן שראית - עבדת ע"ז. ט. ותשרי למלך - שלחת תשורות (מתנות) למלכים, למצוא חן בעיניהם, בשמן, ותרבי רקחיהך - מתנות שמן, ורקיחת (ערבוב) בשמים,

יב. אני אגיד - צדקתך - אני אומר לכם (ע"י הנביאים), מה תעשו כדי שהצדקות יבואו עליכם, ואת מעשיך - ומה לעשות להטיב דרכיכם, ולא יועילוך - ולא מועילים כל תוכחות הנביאים. (שאינכם שומעים להם) יג. בזעקך - וכי כשתזעקי בשעת הצרה, יצילך קבוציך - יצילו אותך כל המלכים שקבצת לעזרתך !! ואת כלם - ישא רוח, יקח הבל - הלא את כולם, תשא הרוח וההבל יקח ! (שכולם יכלו - ברגע !) והחוסה בי - המסתתר והבוטח בה', ינחל ארץ, ויירש - הר קדשי - ינחל את א"י, ואת הר קדשי. (ירושלים). יד. ואמר - אל הבוטח בה', סלו סלו, פנו דרךך - תסללו ותכבשו דרך, ופנו המכשולות ממנה, (פנו את דרך ה', מכל מכשולות יצר הרע) הרימו מכשול - מדרך עמי - הרימו ותוציאו מהדרך, את האבנים שעמי נכשל בהם. טו. כי כה אמר, רם ונשא - כה אמר ה', שהוא רם ונישא, שכן עד - השוכן לעולם, וקדוש שמו - ושמו קדוש ומובדל מכל האלוהים, מרום וקדוש אשכון - אמנם, אני שוכן במקום מרומם ומקודש, ואת דכא ושפל רוח - אך אני שוכן גם בארץ, עם הנדכאים ושפלי הרוח,

באורי מילים ישעיהו

להחיות רוח - שפלים, ולהחיות - לב נדפאים - להחיות ולרומם, את רוח השפלים, (שרוחם נמוכה), ולב אנשים מדוכאים.

טז. **כי לא לעולם - אריב, ולא לנצח - אקצוף** - כי לא לעולם, אריב ואכעס על החוטא, שיקבל יסורים,

כי רוח מלפני - יעטוף - כאשר, רוח האדם, שבאה מלפני ה', תעטוף אותו ויכנע לפני, **ונישמות אני עשיתי** - ויבין, שהנשמות - אני עשיתי, אז אבטל את כעסי עליו,

יז. **בעון בצעו - קצפתי, ואפהו, הסתר ואקצף** - כי הלא כעסתי, הכתי, הסתרתני פני ממנו בכעס, רק בגלל עוונו, שרדף אחר הבעע,

וילך שובב - בדרך לבו - והלך במרידתו לפי רצון ליבו ! (לכן, כשישוב אלי ויכנע, אבטל כעסי ממנו)

יח. **דרכיו ראיתי - וארפאהו** - כשאראה דרכיו הטובים - ארפא אותו מיסוריו, **ואנחהו** - אנחה ואנהיג אותו, בדרך טובה, **ואשלם נחמים לו ולאבליו** - אשלם לו, ולמתאבלים בבניי, על אורך הגלות, נחמות על רוב הצרות שעברו.

יט. **בורא ניב שפתים** - אברא דיבור (ניב- מלשון תנובה, שמוציא הדיבור בשפתיו) חדש, שידברו על בניי, **שלוש שלום, לרחוק ולקרוב** - ויאמרו: שלום שלום, לאלו שהיו רחוקים, (ששבו רק כעת בתשובה), ולקרובים לה' עוד מזמן הגלות, **אמר ה' ורפאתיו** - אמר ה', וירפא את מכאובם, **כ. והרשעים - כיס נגרש** - אך הרשעים לא ישבו בשלווה, ודומים לים, ש - "מגרש" ממנו כל הזמן את הגלים, **כי השקט לא יוכל** - ולא יוכל לשבת במנוחה, **ויגרשו מימיו - רפש וטיט** - ומוציאים הגלים מהים לכלוך, כך הרשעים מוציאים מעצמם - מעשים רעים.

כא. אין שלום, אמר אלהי לרשעים - לרשעים אין שלום ושלווה.

פרק נח'

א. **קרא בגרון, אל תחשך** - הרם קולך ואל תמנע עצמך מלקרוא בקול רם את נבואותי, **פשופר** - הרם קולך - הרם קולך בקול גדול - כשופר, המריע בקול גדול, **והגד לעמי פשעם, ולבית יעקב** - חטאתם - ואמור לבניי את פשעם וחטאתם.

ב. **ואותי, יום יום ידרשון, ודעת דרכי יחפצון** - ואת ה' יום יום דורשים ומבקשים לדעת דרכי ה', אך רק בפייהם, ולא בליבם ולא במעשיהם, **פגוי, אשר צדקה עשה, ומשפט אלהיו לא עזב** - ועושים עצמם כעם שמבקש לעשות צדקה, ואת משפט ה' לא עזבו,

ישאלוני משפטי צדק, קרבת אלהים יחפצון - שואלים על משפטי הצדק, וחפצים בפייהם, את קרבת אלוקים.

ג. **למה צמנו - ולא ראית, ענינו נפשנו - ולא תדע** - ועוד שואלים, מדוע צמנו וענינו את נפשנו, ואתה ה', כאילו לא ראית !!

הן ביום צמכם - תמצאו חפץ - הלא ביום שאתם צמים, עסוקים אתם בחפצכם ורצונכם, ואין אתם שמים ליבכם לשוב אלי !

וכל עצביכם - תנגשו - וביום הצום, הולכים ונוגשים (דרישת החוב בחזקה) את בעלי חובכם, נגד מצוות התורה !

ד. **הן לריב ומצה - תצומו, ולהפות באגרף רשע** - הלא כל עסקיכם ביום הצום הוא, לריב (מצה - ענין מריבה) ולהכות באגרף של רשע - את חבריכם ! **לא תצומו - כיום** - אתם לא צמים, כמו שצמים ביום צום,

להשמיע במרום קולכם - שבו מרבים בתפילה לה'.

ה. **הכזה, יהיה צום אבחרהו** - האם כך, נראה יום צום שאבחר וארצה בו !!

יום ענות אדם - נפשו - יום שמענה אדם את נפשו !!

הלכך פאגמון ראשו, ושק ואפר יציע - האם בכך, שיכופף את ראשו כצמח האגמון (שכפוף בטבעו), וישים למצע תחתיו - שק ואפר,

הלזה תקרא צום, ויום רצון לה' - האם לזה יקרא יום צום ויום רצון לפני ה' !!

ו. **הלא זה צום אבחרהו** - הלא זה (כמו שמפרש והולך) נקרא יום צום שה' בוחר בו !

פתח חרצבות רשע - בכך, שתפתחו ותתירו, את קשרי הרשע שבינכם,

התר אגדות - מוטה - לפתוח, את אגודות האנשים (קבוצות אנשים, מחוברים יחדיו) - שמטים את הדין,

ושלח רצוצים - חפשים - לשלח לחופשי את העבדים עבריים, הרצוצים השבורים תחת ידיכם,

וכל מוטה - תנתקו - וכל אגודות מוטה, המטים את הדין - תנתקו ותתירו.

ז. **הלא פרס לרעב לחמך** - הלא רצון ה', שיתן ויפרוס אדם לרעבים - מלחמו,

ועניים מרודים - תביא בית - ועניים הנאנחים מרוב עוניים, יכניס ויארח בביתו,

כי תראה ערם - וכסיתו - ואם תראה אדם הזקוק לבגדים, תלביש אותו בבגדים ראויים, **ומבשרך - לא תתעלם** - ומשאר בשרך (קרוב משפחה), לא תתעלם מלעזור להם.

באורי מילים ישעיהו

ח. **אָז, יִבְקַע כְּשַׁחַר אוֹרֶךְ - אז, אם תנהג כך, יזרח עליך אור גדול (הצלחה גדולה), כאור השחר, הבוקע את העננים, וְאֶרְכָּתֶךָ - מְהֵרָה תִצְמַח - ותצמח לך רפואה מכל הרעות, וְהִלֵּךְ לִפְנֵיךָ - צְדָקָה - ואף אחר מותך, ילכו לפניך כל הצדקות שעשית בחיך, כְּבוֹד ה' - יֶאֱסֹף - וכבוד ה', יאסוף אותך לתת לך שכר.**

ט. **אִז תִּקְרָא, וְה' יַעֲנֶה, תִּשְׁוַע - וַיֹּאמֶר הַנְּנִי - אז, כשתקרא ותִשְׁוַע (תצעק), אל ה' - מיד יענה לך ויאמר: הנני למלא בקשתך, אִם תִּסְיֹר מִתּוֹכָךְ - מוֹטָה - וכל זה, אם תסיר מתוכך את אגודות המוטה (, המטים את הדין, שְׁלַח אֲצַבַּע, וְדַבֵּר אֲוֹן - מלשלוח אצבע כנגד חבירך (כדרך בני אדם המתקוטטים), ולדבר דברי שקר,**

י. **וְתִפֵּק לְרַעֲב - נִפְשֶׁךָ - וכשתתן לרעב מלחמך, תוציא ותתן לו, גם את נפשך, את רצונך הטוב, שתתן לו בסבר פנים יפות ובחפץ לב, וְנִפְשׁ נַעֲנֶה - תִּשְׁבִּיעַ - ונפש מעונה ביסורים - תשביע לפי צרכה, וְזָרַח בְּחֹשֶׁךְ - אוֹרֶךְ - גם לך, בזמן החושך והצרה, לאיר לך ה' באור שלא תנזק, וְאֶפְלָתֶךָ - כְּצִהְרִים - ובזמן האפילה, החושך, לאיר לך ה' - כאור שבצהרים.**

יא. **וְנַחֲזֶה ה' תְּמִיד - ינהיג ה' אותך תמיד, בדרך טובה, וְהִשְׁבִּיעַ בְּצִחְצִחוֹת נִפְשֶׁךָ - וישביע את נפשך, גם בזמן שיתן יובש בעולם, וְעֲצַמְתֶיךָ - יַחְלִיץ - ואת עצמות גופך, יבריא ויחזק, וְהִיִּית - כְּגֹן רוּחַ - ותהיה שבע בכל טובה, כמו גן הרווה תמיד ברוב מים, וְכִמּוֹצָא מִים, אֲשֶׁר לֹא יִכְזְבוּ מִימֵיו - וכמו נביעה של מעיין מים, שלא יפסיקו מימיו לנבוע.**

יב. **וּבְנוֹ מִמֶּךָ - חֲרֻבוֹת עוֹלָם - בזכותך יִבְנוּ (בזכות המעשים הטובים שתעשה), כל החרבות שנחרבו בעולם, מוֹסְדֵי דוֹר וָדוֹר - תִּקּוּמָם - ויסודות הערים החרבות מדורות קודמים - תקים במעשיך הטובים, וְקָרָא לָךְ - גֹּדֵר פְּרֶץ - ויקראו לך: "גודר פרץ", שבזכותך, שם ה' גדר, בכל פרצות החומות שנפרצו בעולם, מְשׁוֹבֵב נְתִיבוֹת - לְשִׁבְתָּ - ובזכותך, השיב ה' את כל הדרכים - שילכו בהם בני"א.**

יג. **אִם תִּשְׁיֵב מִשְׁבֶּת - רְגִלְךָ - וכל זה יבוא לך אם תשיב ותמנע את רגלך, מללכת מחוץ לתחום שבת, עֲשׂוֹת חֲפְצֶיךָ - בְּיוֹם קִדְשֵׁי - ואם תשיב את עצמך, מלעשות את כל חפצך (מלאכות האסורות בשבת) ביום שבת קודש, וְקָרָאת לְשִׁבְתָּ - עֲנָג - ויום השבת יקרא אצלך, יום של עונג, (שתענג את השבת במאכלים משובחים) לְקִדּוּשׁ ה' - מְכַבֵּד - וליום שה' קידש, נקרא יום מכובד, וְכִבְדָּתוֹ - מַעֲשׂוֹת דְרָכֶיךָ, מִמּוֹצָא חֲפְצֶךָ - ונכבדו בכך, שנמנע מלעשות את דרכנו וחפצנו של כל יום חול, (במלאכות האסורות), וְדַבֵּר דָּבָר - ולדבר בשבת מדברים האסורים, (עסקי חשבונות וכדו') יד. **אִז, תִּתְעַנֵּג עַל ה' - אם תעשה כן, תתענג נפשך לפני ה' - לעבדו ברוב טובה, וְהִרְכַּבְתֶיךָ - עַל בְּמַתֵּי אֲרָץ - וה' ירכיב אותך בא"י, שהיא הגבוהה בחשיבותה - מכל הארצות,****

וְהֵאֱכַלְתֶיךָ - נַחֲלַת יַעֲקֹב אֲבִיךָ כִּי פִי ה' דָּבָר - "אאכיל" אותך את א"י, שהיא נחלת יעקב אביך.

פרק נט'

א. **הוֹ, לֹא קִצְרָה יַד ה' - מְהוֹשִׁיעַ - הנה, לא קצרה יד ה', מלהושיע אתכם, וְלֹא כִבְדָה אֲזָנוֹ - מִשְׁמוֹעַ - ואזנו, לא כִבְדָה - מלשמוע את תפילתכם.**

ב. **כִּי אִם - אלא, עֲוֹנֹתֵיכֶם - הֵיוּ מִבְּדָלִים בֵּינְכֶם לְבֵין אֱלֹהֵיכֶם - עוונותיכם גורמים, שתהיו מובדלים מה', ולא יושיע אתכם, וְחַטָּאוֹתֵיכֶם - הִסְתִּירוּ פְּנֵים מִכֶּם - מִשְׁמוֹעַ - וחטאתיכם גורמים, שה' יסתיר פניו מלשמוע את תפילותיכם,**

ג. **כִּי כִפִּיכֶם - נִגְאַלוּ בְדָם - כי כפות ידיכם, מלוכלכים בדם נקיים ששפכתם, וְאֲצַבְעוֹתֵיכֶם - בְּעוֹן - ואצבעות ידיכם, מלוכלכים בשאר עוונות, ("אם תסיר מתוכך - מוֹטָה, שְׁלַח אֲצַבְעֶ, וְדַבֵּר אֲוֹן..."; לעיל נח' ט')**

שִׁפְתוֹתֵיכֶם - דָּבְרוּ שֶׁקֶר - בשפתותיכם, דברו דברי שקר, לְשׁוֹנֵכֶם - עוֹלָה תִהְיֶה - ולשוניכם תדבר, דברי עוֹלָה, רָשַׁע.

ד. **אֵין קָרָא - בְּצִדֵק - אין בכס איש, הקורא לה' בצדק ובאמת, (בכוונת הלב) וְאֵין נִשְׁפָּט - בְּאֵמוּנָה - ואין המשפט - משפט נאמן, (שהשופטים מטים את הדין)**

בְּטוֹחַ - עַל תְּהוֹ - בוטחים בתוהו, בדבר שאין בו ממש,

באורי מילים ישעיהו

וְדַבֵּר שׁוֹא - ומדברים דברי שקר, **הָרוּ - עֵמֶל, וְהוֹלִיד - אֶוֹן** - המחשבה, נמשלה להריון, והמעשים - ללידה, ואמר, שבמחשבה תחילה, עשו עמל ואון, עשו שקר ומרמה. **ה. בִּיצֵי צַפְעוֹנִי - בְּקַעוּ** - מחשבתם הרעה, שנמשלה לביצים של נחש צפעוני, בְּקַעוּ, ועשו את מחשבתם הרעה, (שיצא מהביצים - נחש צפע), **יְקוּרֵי עֶכְבִּישׁ - יֶאֱרָגוּ** - אין תועלת וקיום למעשיהם, כמו קורי העכביש, שאין להם קיום ותועלת, **הָאֹכֵל מִבִּיצֵיהֶם - יָמוּת** - האוכל מביצי הצפעוני - ימות, המתחבר אליהם - סופו שימות ברעתו, **וְהַזֵּרָה** - והמחמם הביצים (המתחבר לרשעים), כדי שיבקעו, (זורה עניינו, להוציא הדבר הבלוע, כמו: "... וְזָר אֶת הַגָּזָה, וַיִּמָּץ טַל מִן הַגָּזָה מְלֹא הַסֶּפֶל..."; ; שופטים ו' לח') **תִּבְקַע אֶפְעָה - יֵצֵא מִמֶּנּוּ - אֶפְעָה** (אפעה = צפעוני), נחש ארסי, שיזיק אותו, (המתחבר אליהם - סופו רעה)

ו. קוּרֵיהֶם - לֹא יִהְיוּ לְבָגָד, וְלֹא יִתְכַסּוּ - בְּמַעֲשֵׂיהֶם - כמו קורי העכביש, שאינם ראויים לעשות מהם בגד ולהתכסות בהם, כך אין קיום ותועלת - במעשיהם הרעים, **מַעֲשֵׂיהֶם - מַעֲשֵׂי אֶוֹן** - כי מעשיהם, מעשי שקר ומרמה, **וּפְעַל חֶמְס - בְּכַפֵּיהֶם** - וכפות ידיהם, מלאים בעושק וגזל. **ז. רַגְלֵיהֶם - לָרַע יִרְצוּ** - רגליהם רצות לעשות רע, **וַיִּמְהָרוּ, לְשַׁפֵּךְ דָּם נָקִי** - והשופטים, ממחרים לשפוך דם נקי, **מַחְשְׁבֹתֵיהֶם - מַחְשְׁבוֹת אֶוֹן** - מחשבותיהם, מחשבות שקר, **שֵׁד וְשָׁבֵר - בְּמַסְלוֹתֶם** - וכל הדרכים הסלולות, היו מלאים בשוד ושבר לעוברים שם. **ח. דָּרָךְ שְׁלוֹם - לֹא יִדְעוּ** - אינם יודעים ומכירים, כיצד ללכת בדרך של שלום, **וְאִין מִשְׁפָּט - בְּמַעֲגַלְתֶּם** - ואין משפט צדק - בדרכיהם, (כמו "... מִעַגְל צְדִיק תִּפְלֹס"; ; לעיל כו' ז') **נְתִיבוֹתֵיהֶם - עֲקָשׁוּ לָהֶם** - את הדרכים - עֲקָמוּ, שיכשלו בהם ההולכים, **כָּל דֶּרֶךְ בָּהּ - לֹא יָדַע שְׁלוֹם** - כל מי שהולך בדרך, לא ידע שלום, (כי הדרך מלאה בשודדים). **ט. עַל כֵּן, רַחֵק מִשְׁפָּט - מִמֶּנּוּ** - בגלל הנהגות רעות אלו, רחק מאתנו משפט ה' בגויים, **וְלֹא תִשְׁיַגְנוּ - צְדָקָה** - והצדקות המובטחות לנו - לא משיגים אותנו, **נִקְוָה לְאוֹר - וְהִנֵּה חֹשֶׁךְ, לְנִגְהוֹת - בְּאֶפְלוֹת נְהַלְךְ** - אנו מקוים לנוגה (נגהות- רבים של נוגה) ואור (לישועת ה'), אך בחושך ואפילה אנו הולכים, (חשכת הגלות)

י. נְגַשְׁשָׁה - כְּעוֹרִים קִיר - נמשש דרכנו בחשכת הגלות, כדרך העורים, הממששים בלכתם את הקיר, **וּכְאִין עֵינַיִם - נְגַשְׁשָׁה** - ונמשש בחושך, כאילו אין לנו עיניים, **כְּשָׁלְנוּ בְּצַהְרִים - כְּנִשְׁפָּה** - נכשלנו במכשולות שבדרך, בצהרי היום, כאילו היינו בחשכת הלילה, **בְּאֲשַׁמְנִים - כְּמַתִּים** - בחושך, כמתים בקבר. **יא. נְהַמָּה - כְּדַבְּבִים כְּלָנוּ** - נשמיע כולנו, קול נהמה ויללה- כדובים ההומים ומייללים, **וְכִיוֹנִים - הִגָּה נְהַגָּה** - ונשמיע קול הגיה ויללה, כיונים, **נִקְוָה לְמִשְׁפָּט - וְאִין** - נקוה, שה' יעשה המשפט בגויים, ואין משפט, **לִישׁוּעָה - רַחֵקָה מִמֶּנּוּ** - לישועת ה' - ורחוקה היא מלבוא, **יב. כִּי רַבּוּ כְּשָׁעֵינוּ נִגְדָדָה, וְחִטְאוֹתֵינוּ - עֲנִתָה בָנוּ** - כי פשעינו רבים, והחטאים שעשינו מעידים כנגדנו, **כִּי כְּשָׁעֵינוּ אֲתָנוּ** - ועדיין לא שבנו בתשובה, **וְעוֹנֹתֵינוּ יִדְעוּנוּ** - ידועים לנו. **יג. פִּשְׁעַי וְכַחַשׁ בְּהִי** - אנו פושעים נגד ה', ומכחישים השגחתו בעולם, **וְנִסּוּג - מֵאַחֲרֵי אֱלֹהֵינוּ** - נסוגים, והולכים מאחרי ה', **דָּבַר עֲשָׂק וְסָרָה** - ומדברים, דברי עושק ושקר, **הָרוּ - מוֹרִים** (מלשון הוראה) ולומדים, **וְהִגּוּ מִלֵּב - דְּבַרֵי שֶׁקֶר** - ומוציאים מליבנו רק דברי שקר. **יד. וְהִסַּג אַחוֹר - מִשְׁפָּט** - הזמן שיעשה ה' משפט בגויים, נסוג לאחור, **וְצָדָקָה - מִרְחוֹק תַּעֲמַד** - והצדקות שיעשה לנו ה', עומדות רחוק ומתמהמהת מלבוא, **כִּי כְשָׁלָה בְּרָחוֹב - אֲמַת** - ואין אמת ברחובותינו, אלא רק שקר, **וּנְכַחָה - לֹא תוֹכֵל לְבוֹא** - ולכן, המשפטים הנכוחים והישרים על הגויים, לא יכולים לבוא מן השמים. **טו. וְתֵהִי הָאֲמַת - נַעֲדָרַת** - מידת האמת, חסרה בישראל, **וְסָר מִרַע - מִשְׁתוֹלָל** - ומשולל (לא קיים) בישראל, אדם שסר מהרע, **וַיִּרְא ה'** - וכל זה, ראה ה', **וַיִּרַע בְּעֵינָיו כִּי אִין מִשְׁפָּט** - והיה רע בעיניו, שאין משפט צדק בישראל. **טז. וַיִּרְא כִּי אִין אִישׁ - וכאשר ראה ה', שאין איש צדיק בישראל, **וַיִּשְׁתוֹמַם כִּי אִין מִפְּגִיעַ** - עמד בתמהון, שאין איש מבקש על הישועה,**

באורי מילים ישעיהו

ו**כבוד** ה' - **עליך זרח** - כבוד ה' (שכנתו) זורח ומאיר עליך,
ב. כי הנה החשך - יכסה ארץ, וערפל - לאמים - הנה, צרות רבות (חושך וערפל) באות על המלכויות שבארץ,
ועליך - יזרח ה', וכבודו - עליך יראה - אך עליך ירושלים, יזרח אור ה', ויראה עליך - כבודו.
ג. והלכו גוים - לאורך - וכל הגויים ילכו לאורם של ישראל, ויבקשו לדעת דרכי ה', (כמו שאמר: " והלכו עמים רבים ואמרו... וירנו מדרכיו ונלכה בארחתיו כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים" ; לעיל ב' ג')
ומלכים - לנגה זרחך - ומלכי העמים, ילכו לאורך הזורח בך.
ד. שאי סביב עיניך - וראי - הרימי ציון את עיניך וראי,
כלם נקבצו באו לך - כל בניך, נאספו מהגלות ובאו חזרה אליך,
בניך - מרחוק יבאו - בני ציון, מארצות רחוקות באים,
ובנתניך על צד תאמנה - ואת בנות ירושלים, יביאו דרך כבוד, על צידיהן, של שרות המלכים, שיהיו כאומנות של בנות ירושלים, (כמו: " והיו מלכים - אמניך ושרותיהם - מיניקתיך... " ; לעיל מט' כג')
ה. אז תראי - ונהרת - אז, כשתראי את שיבת הבנים, יאירו פניך באור של שמחה עצומה, ופחד - יבוא עליך פחד של תמהון גדול, כאדם, שבאה עליו טובה גדולה בפתע פתאום, ורחב לבבך - ואחר כן, ירחב ליבך, מגודל השמחה.
כי יהפך עליך - המון ים, חיל גוים - יבאו לך - כי יהפך כל עושר המון כל הגויים - לבוא אליך, (שיתנו עושרם לישראל)
ו. שפעת גמלים - תכסך - שפע וריבוי של גמלים יכסו את הארץ, (הנושאים מנחה לבניי)
בכרי מדין ועיפה - גמלים צעירים, (כמו: "... בכרה קלה משרכת דרקה" ; ירמיהו ב' כג'), ממדין ומעיפה (מבני מדין),
כלם - משבא יבאו - כל אלו מארץ שבא הרחוקה יבואו,
זהב ולבונה ישאו - וישאו עימם זהב ולבונה, כמנחה לישראל,
ותהלות ה' - יבשרו - ובשובם לארצם יספרו ויהללו את ה'.
ז. כל צאן קדר - יקבצו לך - כל הצאן הרב שבארץ קדר, יתאסף בארצך, (שינתנו כמנחה לישראל)
אילי נביות - ישרתונך - האילים שמארץ נביות, ישרתו את צרכי ישראל בארץ,
יעלו על רצון מזבחי - ואת, תעלי אותם על מזבחי לרצון לפני,
ובית תפארת - ואת בית המקדש,
אפאר - בקרבנות אלו.

ותושע לו - זרעו - זרוע ה' תושיע את ישראל, בלי זכות ותפילה,
וצדקתו - היא סמכתהו - וברוב צדקתו, יסמך ויתחזק, לגאול את בניי לפנים משורת הדין.
יז. וילבש צדקה - פשרון - הצדקה תהיה, לבוש השריון של ה', בנקמו את נקמת ישראל, (כי אין איש...)
וכובע ישועה בראשו - וכובע של ישועה יחבוש, כשיגאל את ישראל,
וילבש בגדי נקם תלבשת - והתלבשת שילבש, תהיה בגדי נקמה בגויים,
ויעט פמעיל - קנאה - ויעטוף עצמו במעיל של נקמה בגויים.
יח. פעל גמלות - כמו שלבש בגדי נקם על הגמול שגמל לאוייביו בעבר, (פרעה, סנחריב וכדו')
פעל ישלם - כך, ילבש בגדי נקמה לגמול לגויים על ששעבדו את ישראל בגלותם,
חמה - לצריו, גמול - לאיביו - וישלם, כעס וגמול ראוי לאוייביו,
לאיים - גמול ישלם - ואף לגויים, שבכל האיים הרחוקים, ישלם את הגמול הראוי להם.
יט. וייראו ממערב - את שם ה', וממזרח שמש את כבודו - ואחר נקמת ה', יפול פחד ה', בכל הגויים ממערב וממזרח,
כי יבוא כנהר - צר - כאשר יבוא גוג, הצר, (האויב), במהירות כמי הנהר,
רוח ה' - נססה בו - רוח ה', תבוא ותאכל אותו כמו סס, תולעת, האוכלת את הצמר. (כמו: " כי כנגד - יאכלם עש (מין תולעת), וכצמר - יאכלם סס (מין תולעת)... " ; לעיל נא' ח' ; וכמו: " וכבוד יצרו וכרמלו, מנפש ועד בשר יכלה, והיה כמסס נסס... (נוסס - תולעת), לעיל י' יח').
כ. ובא לציון - גואל - ומלך המשיח, יבוא לציון, **ולשבי פשע ביעקב נאם ה'** - ויבוא ויגאל, אף את השבים בתשובה מבני יעקב.
כא. ואני זאת בריתי אותם אמר ה' - ואני ה', זאת הברית שכרתי עם בניי,
רוחי אשר עליך, ודברי אשר שמתני בפיך - דברי התורה והנבואות שנבאת לישראל,
לא ימושו מפיד ומפי זרעך ומפי זרע זרעך אמר ה' מעתה ועד עולם - שאף בגלות בניי, לא תשכח התורה לעולם מזרע ישראל.
פרק ס'
א. קומי - ירושלים,
אורי! כי בא אורך - האירי ! כי בא האור עליך, (טובה ורוב שמחה)

באורי מילים ישעיהו

ח. מי אלה - כעב תעופינה - מי אלה, ישאלו הגויים, שממהרים לשוב לארצם, כענן העף במהירות,

וּכְיוֹנִים - אֶל אֲרֻבְתֵיהֶם - וכיונים, הממהרות לשוב לשובך.

ט. כי לי איים - יקוו - כי לה' ית', כל גויי האיים הרחוקים - יקוו ויבקשו את ה',

וְאֲנִיּוֹת תְּרָשִׁישׁ - בְּרֵאשֶׁנָּה - ואניות הבאות מתרשיש, ישובו להביא מתנות לארץ, כבראשונה,

טז. וינקת חלב גוים, ושד מלכים תינקי - תנקי חלב מהשדיים של הגויים, (שתאכלי את כל טוב ועושר הגוים)

(בזמן שלמה המלך ; " כי אני תרשיש למלך בים, עם אני חירם, אחת לשלש שנים תבוא אני תרשיש, נשאת זהב וכסף שנהבים וקפים ותכיים" ; מלכים א', י' כב')

וידעת כי אני ה' - מושיעך, וגאלך - אביר יעקב - ותדעי, שאני ה' , חוזקו של יעקב, הושעתי וגאלתי אותך.

יז. תחת הנחשת - אביא זהב - במקום הנחושת שגזלו מכס הגויים, יביאו לך זהב רב,

יח. לא ישמע עוד חמס בארצך, שד ושבר בגבולך - לא יהיה עוד בגבול ארצך, גזל, שודדים ושבר,

יח. וּבְנוֹ בְנֵי נָכַר - חֲמַתֶיךָ - הגויים, יבנו ויקימו את חומות העיר, ומלכיהם - ישרתונך - ומלכי העמים - ישרתו אותך בכל צרכי העיר,

יט. לא יהיה לך עוד השמש, והארת הירח, שיאירו את ארצך, ויהיה לך עוד חמס בארצך, שד ושבר בגבולך - לא יהיה עוד בגבול ארצך, גזל, שודדים ושבר,

כ. וּבְקִצְפֵי - הַכִּיתֶיךָ - ואז תדעי, כי הכיתי אותך, בשעת כעסי עליך, ולא באה הרעה במקרה, ובבצוני - רחמתיך - ובשעה שרציתי - ריחמתי.

כא. ופתחו שעריך - תמיד, יומם ולילה - לא יסגרו - שערי ירושלים לא יסגרו יומם ולילה, (מרוב המון העמים שיבואו לירושלים)

כא. וּפְתָחוּ שַׁעְרֶיךָ - תָּמִיד, יוֹמָם וּלְיַלָּה - לא יסגרו - שערי ירושלים לא יסגרו יומם ולילה, (מרוב המון העמים שיבואו לירושלים)

כב. כי הגוי והממלכה, אשר לא יעבדוך - יאבדו, והגוים - חרב יחרבו - כי הגויים והממלכות, שלא יעבדו את ישראל - יאבדו ויחרבו מהעולם.

כב. וּפְתָחוּ שַׁעְרֶיךָ - תָּמִיד, יוֹמָם וּלְיַלָּה - לא יסגרו - שערי ירושלים לא יסגרו יומם ולילה, (מרוב המון העמים שיבואו לירושלים)

כג. פבוד הלבנון - אליך יבוא - כל כבוד ארץ הלבנון (עצי הלבנון) יביאו לירושלים,

כג. וּפְתָחוּ שַׁעְרֶיךָ - תָּמִיד, יוֹמָם וּלְיַלָּה - לא יסגרו - שערי ירושלים לא יסגרו יומם ולילה, (מרוב המון העמים שיבואו לירושלים)

כד. ברוש, תדהר, ותאשור יחדו - שמות עצים, לפאר - מקום מקדשי, ומקום רגלי - אכבד - לפאר בעצים אלו, את בית המקדש, שהוא מקום רגלי ה'. (כאלו ה', יושב על הכסא אשר בשמים, ורגליו יורדים לנוח בבית המקדש)

כד. וּבְקִצְפֵי - הַכִּיתֶיךָ - ואז תדעי, כי הכיתי אותך, בשעת כעסי עליך, ולא באה הרעה במקרה, ובבצוני - רחמתיך - ובשעה שרציתי - ריחמתי.

כה. לא יהיה לך עוד השמש, והארת הירח, שיאירו את ארצך, ויהיה לך עוד חמס בארצך, שד ושבר בגבולך - לא יהיה עוד בגבול ארצך, גזל, שודדים ושבר,

כה. וּפְתָחוּ שַׁעְרֶיךָ - תָּמִיד, יוֹמָם וּלְיַלָּה - לא יסגרו - שערי ירושלים לא יסגרו יומם ולילה, (מרוב המון העמים שיבואו לירושלים)

כו. וקראת ישועה חומתיך - הצופים על החומה, לא יקראו ויזהירו מאוייבים, אלא יבשרו על הישועה שבאה,

כו. וּפְתָחוּ שַׁעְרֶיךָ - תָּמִיד, יוֹמָם וּלְיַלָּה - לא יסגרו - שערי ירושלים לא יסגרו יומם ולילה, (מרוב המון העמים שיבואו לירושלים)

כז. ושמע עוד חמס בארצך, שד ושבר בגבולך - לא יהיה עוד בגבול ארצך, גזל, שודדים ושבר,

כז. וּפְתָחוּ שַׁעְרֶיךָ - תָּמִיד, יוֹמָם וּלְיַלָּה - לא יסגרו - שערי ירושלים לא יסגרו יומם ולילה, (מרוב המון העמים שיבואו לירושלים)

כח. וקראת ישועה חומתיך - הצופים על החומה, לא יקראו ויזהירו מאוייבים, אלא יבשרו על הישועה שבאה,

כח. וּפְתָחוּ שַׁעְרֶיךָ - תָּמִיד, יוֹמָם וּלְיַלָּה - לא יסגרו - שערי ירושלים לא יסגרו יומם ולילה, (מרוב המון העמים שיבואו לירושלים)

כט. לא יהיה לך עוד השמש, והארת הירח, שיאירו את ארצך, ויהיה לך עוד חמס בארצך, שד ושבר בגבולך - לא יהיה עוד בגבול ארצך, גזל, שודדים ושבר,

כט. וּפְתָחוּ שַׁעְרֶיךָ - תָּמִיד, יוֹמָם וּלְיַלָּה - לא יסגרו - שערי ירושלים לא יסגרו יומם ולילה, (מרוב המון העמים שיבואו לירושלים)

ל. וירחף לא יאסף - לא יאסף ויתכסה ממך, אור הירח,

ל. וּפְתָחוּ שַׁעְרֶיךָ - תָּמִיד, יוֹמָם וּלְיַלָּה - לא יסגרו - שערי ירושלים לא יסגרו יומם ולילה, (מרוב המון העמים שיבואו לירושלים)

לא. לא יהיה לך עוד חמס בארצך, שד ושבר בגבולך - לא יהיה עוד בגבול ארצך, גזל, שודדים ושבר,

לא. וּפְתָחוּ שַׁעְרֶיךָ - תָּמִיד, יוֹמָם וּלְיַלָּה - לא יסגרו - שערי ירושלים לא יסגרו יומם ולילה, (מרוב המון העמים שיבואו לירושלים)

באורי מילים ישעיהו

וְחָדְשׁוּ - עָרֵי חָרֵב, שְׁמֹמֹת דָּוָר וְדָוָר - ויחדשו את בנין הערים, החרבות והשוממות מדורות ראשונים, ה. וְעָמְדוּ זָרִים, וְרָעוּ צֹאנֵכֶם - ויבואו עמים זרים, לעמוד לפני בניי לרעות את צאנם, וּבְנֵי נֶכֶר - אֶפְרַיִם וְכַרְמֵיכֶם - וגויים בני נכר, יהיו האכרים (עובדי השדה) והכורמים (עובדי הכרם) עבור ישראל.

וְשָׁלְמוּ יָמֵי אַבְלָךְ - וישלמו ויגמרו ימי האבל. כ.א. וְעָמְדָה - פֶּלֶם צְדִיקִים - כל הנשארים בעם ישראל - צדיקים יהיו, לְעוֹלָם יִירָשׁוּ אֶרֶץ - ולא יגלו עוד לעולם מארצם, נֶצֶר מְטָעִי - והם, כענף שנטע ה', מַעֲשֵׂה יָדֵי לְהַתְפָּאֵר - הם מעשה ידי, ובהם אתפאר. (שכולם, צדיקים ותמימים) כ.ב. הַקֶּטָן - יִהְיֶה לְאַלְף, וְהַצֵּעִיר - לְגוֹי עֲצוּם - השבט והמשפחה הקטנים, יתעצמו וירבו עד פי אלף, אֲנִי ה' בְּעֵתָהּ אַחִישֶׁנָּה - בבוא עת הגאולה, אחיש, (אמהר) להרבות הקטן - לאלף, והצעיר לגוי עצום. (אמרו חז"ל: זכו - אחישנה, לא זכו - בעתה)

ו. וְאַתֶּם - פְּהַנִּי ה' תִּקְרְאוּ, מִשְׁרַתִּי אֱלֹהֵינוּ יֵאָמֶר לָכֵם - ואתם, בניי, תִּקְרְאוּ עֵיִי הַגּוֹיִים : "כהני ה' " - משרתי ה',

פרק ס"א
א. רוּחַ ה' אֱלוֹקִים עָלַי - רוח נבואה מאת ה' היתה עלי, יַעַן מָשַׁח ה' אֶתִּי - בעבור שה' משח ומינה אותי לגדולה זו, (משיחה - ענין גדולה ושררה), לְבָשָׂר עֲנוּיִם - לבשר לבניי הענויים (השפלים והעניים) על גאולתם,

חֵיל גּוֹיִם - תֹּאכְלוּ - עוֹשֵׂר הַגּוֹיִים יֹאכְלוּ בְנֵיִי, (שיביאו מנחה לבניי),

שְׁלַחְנִי לְחַבֵּשׁ - לְנִשְׁפְּרֵי לֵב - לחבוש את לב ישראל, השבור מצרותם, (לנחם אותם בגלותם) לְקָרָא לְשָׁבוּיִם דָּרוּר - לקרוא הבשורה, על שחרור בניי השבויים בגלות, וְלֹאֲסוּרִים - פָּקַח - ולבניי האסורים בגלות, שיפתחו ממאסרם, קוּחַ - וילקחו לארצם.

וּבְכַבּוֹדֶם - תִּתְיַמְרוּ - בניי, יהיו מרוממים, בכבוד שהיה לגויים (בעושרם הרב),

ב. לְקָרָא, שְׁנַת רְצוֹן לֵה' - לבשר, שתבוא השנה, שתהיה שנת רצון לפני ה', לגאול את ישראל, וַיּוֹם נֶקֶם לְאֱלֹהֵינוּ, לְנַחֵם כָּל אַבְלִים - ויום הנקמה באויבי ישראל, שהוא יום נחמתם של אבלי ציון.

ז. תַּחַת בְּשַׁתְּכֶם - מִשְׁנָה - במקום הבושה שהיתה לכם, תקבלו משנה, פי שניים כבוד, וּכְלִמָּה - יָרְנוּ חֲלָקֶם - ותחת הכלימה שהיתה לכם בגלות, תהיה לכם רינה ושמחה על חלקכם הטוב,

ג. לְשׁוֹם לְאַבְלֵי צִיּוֹן - לשים ולתת לאבלי ציון, לְתַת לָהֶם פָּאֵר - תַּחַת אֶפְרַי - לתת להם פאר, במקום האיפך שהיו שמים באבלם על ראשם, שָׁמֹן שְׁשׁוֹן - תַּחַת אֶבֶל - ימשחו שמן על גופם לתענוג, במקום האבל שהיו שרויים בו, מַעֲטָה תִּהְיֶה - תַּחַת רוּחַ פְּהָה - עטיפה של תהילה, (שכל הגויים, יהללו את גדולת ישראל) במקום רוח חשוכה של אבילות,

לָכֵן, בְּאַרְצֶם - מִשְׁנָה יִירָשׁוּ - פי שניים טובה תירשו בארץ,

ד. וּבְנֵי חֲרָבוֹת עוֹלָם - יבנו הערים, שהיו חרבות זמן רב, שְׁמֹמֹת רֵאשִׁינִים - יִקוּמְמוּ - הערים השוממות מימים ראשונים - יבנו ויקימו,

לָכֵן, בְּאַרְצֶם - מִשְׁנָה יִירָשׁוּ - פי שניים טובה תירשו בארץ, שְׁמֹחַת עוֹלָם תִּהְיֶה לָהֶם - ושמחה לעולם תהיה לכם.

ח. כִּי אֲנִי ה' אֹהֵב מִשְׁפָּט - אוהב משפט צדק, שֵׁנָא גָזַל - בְּעוֹלָה - ואפילו כשיביאו לפני קרבן עולה, שנוא הוא לפני, כשבא מהגזל, (לכן, אנקום נקמת ישראל מהגויים)

ה. וְנִתְתִּי פְעוּלְתֶם - בְּאַמֶּת - אתן שכר נאמן וקיים, על פעולתם של ישראל בגלותם, וּבְרִית עוֹלָם - אֶכְרֹת לָהֶם - וברית לעולם, אכרות עימם.

לָכֵן, בְּאַרְצֶם - מִשְׁנָה יִירָשׁוּ - פי שניים טובה תירשו בארץ, שְׁמֹחַת עוֹלָם תִּהְיֶה לָהֶם - ושמחה לעולם תהיה לכם.

ח. כִּי אֲנִי ה' אֹהֵב מִשְׁפָּט - אוהב משפט צדק, שֵׁנָא גָזַל - בְּעוֹלָה - ואפילו כשיביאו לפני קרבן עולה, שנוא הוא לפני, כשבא מהגזל, (לכן, אנקום נקמת ישראל מהגויים)

ו. וְנִתְתִּי פְעוּלְתֶם - בְּאַמֶּת - אתן שכר נאמן וקיים, על פעולתם של ישראל בגלותם, וּבְרִית עוֹלָם - אֶכְרֹת לָהֶם - וברית לעולם, אכרות עימם.

ט. וְנִתְתִּי פְעוּלְתֶם - בְּאַמֶּת - אתן שכר נאמן וקיים, על פעולתם של ישראל בגלותם, וּבְרִית עוֹלָם - אֶכְרֹת לָהֶם - וברית לעולם, אכרות עימם.

ט. וְנִתְתִּי פְעוּלְתֶם - בְּאַמֶּת - אתן שכר נאמן וקיים, על פעולתם של ישראל בגלותם, וּבְרִית עוֹלָם - אֶכְרֹת לָהֶם - וברית לעולם, אכרות עימם.

ט. וְנִתְתִּי פְעוּלְתֶם - בְּאַמֶּת - אתן שכר נאמן וקיים, על פעולתם של ישראל בגלותם, וּבְרִית עוֹלָם - אֶכְרֹת לָהֶם - וברית לעולם, אכרות עימם.

ט. וְנִתְתִּי פְעוּלְתֶם - בְּאַמֶּת - אתן שכר נאמן וקיים, על פעולתם של ישראל בגלותם, וּבְרִית עוֹלָם - אֶכְרֹת לָהֶם - וברית לעולם, אכרות עימם.

ט. וְנִתְתִּי פְעוּלְתֶם - בְּאַמֶּת - אתן שכר נאמן וקיים, על פעולתם של ישראל בגלותם, וּבְרִית עוֹלָם - אֶכְרֹת לָהֶם - וברית לעולם, אכרות עימם.

ט. וְנִתְתִּי פְעוּלְתֶם - בְּאַמֶּת - אתן שכר נאמן וקיים, על פעולתם של ישראל בגלותם, וּבְרִית עוֹלָם - אֶכְרֹת לָהֶם - וברית לעולם, אכרות עימם.

ט. וְנִתְתִּי פְעוּלְתֶם - בְּאַמֶּת - אתן שכר נאמן וקיים, על פעולתם של ישראל בגלותם, וּבְרִית עוֹלָם - אֶכְרֹת לָהֶם - וברית לעולם, אכרות עימם.

ט. וְנִתְתִּי פְעוּלְתֶם - בְּאַמֶּת - אתן שכר נאמן וקיים, על פעולתם של ישראל בגלותם, וּבְרִית עוֹלָם - אֶכְרֹת לָהֶם - וברית לעולם, אכרות עימם.

ט. וְנִתְתִּי פְעוּלְתֶם - בְּאַמֶּת - אתן שכר נאמן וקיים, על פעולתם של ישראל בגלותם, וּבְרִית עוֹלָם - אֶכְרֹת לָהֶם - וברית לעולם, אכרות עימם.

ט. וְנִתְתִּי פְעוּלְתֶם - בְּאַמֶּת - אתן שכר נאמן וקיים, על פעולתם של ישראל בגלותם, וּבְרִית עוֹלָם - אֶכְרֹת לָהֶם - וברית לעולם, אכרות עימם.

באורי מילים ישעיהו

מַעִיל צְדָקָה - יַעֲטֵנִי - וצדקות עוטפות אותי -
 כמעיל,
 פָּחַתָּן - יִכְהֶן פָּאֵר - כמו חתן, המתגדל בבגדי
 פֶּאֶר,
 וְכַפְלָה - תַּעֲדָה כְּלִיָּהּ - וכמו כלה, המתקשטת
 בתכשיטים (תַּעֲדָה - מלשון תכשיט).

ה. כִּי יִבְעַל בְּחֹר בְּתוּלָה - יִבְעִלוּךָ בְּנִיךְ - כמו
 שבחור נושא בתולה, שהוא דבר נאה וקיים, כך
 ישובו בניי להתיישב בארץ,
 וּמְשׁוֹשׂ חֲתָן עַל כְּלָה - נִשְׁיֵשׂ עֲלֶיךָ אֱלֹהֶיךָ - וכמו
 השמחה שיש לחתן בזמן חופתו עם בתולה, כך
 ישיש ה' עליך תמיד.
 ו. עַל חוֹמֹתֶיךָ יְרוּשָׁלַם הַפְּקֻדָּתִי שְׁמֵרִים - על
 חומות ירושלים הפקיד ה' שומרים, (מלאכים)
 כָּל הַיּוֹם וְכָל הַלַּיְלָה, תָּמִיד, לֹא יִחָשׂוּ - כל היום
 והלילה, תמיד, לא ישתקו מלהזכיר לה' על
 חורבנה,

יא. כִּי כְּאֶרֶץ - תּוֹצִיא צְמִחָהּ, וּכְגִנָּה - זְרוּעֶיהָ
 תִּצְמִיחַ - כמו הארץ, שמוציאה הצמחים מתוכה,
 וכמו הגינה, שמצמיחה צמחים, מהזרעים
 שבתוכה,
 כֵּן ה' אֱלֹהִים, יִצְמִיחַ צְדָקָה וְתִהְיֶה, נֶגֶד כָּל
 הַגּוֹיִם - כך, יצמיח ה' צדקות לישראל, ויהללו
 אותם כל הגויים.

המזכירים את ה' - אתם השומרים, המזכירים
 חורבן ירושלים לפני ה',
 אֲלֵ דָמִי לָכֵם - אל תשתקו מלהזכיר חורבנה.
 ז. וְאַל תִּתְּנוּ דָמִי - לוֹ - ואל תתנו לה', שישתוק
 מלהאזין לכם,
 עַד יִכּוֹנֵן - עד שיתן את ירושלים על פְּנֵהּ, על
 בסיסה,

פרק סב'
 א. לִמְעַן צִיּוֹן - לֹא אֶחְשָׂהּ, וּלְמַעַן יְרוּשָׁלַם - לֹא
 אֶשְׁקוּט - למען ציון לא אשתוק, ולא תהיה לי
 מנוחה, על חורבנה,
 עַד יֵצֵא כְּנָגָה - צְדָקָה - עד שתאיר כנוגה, מרוב
 הצדקות שאעשה לה,
 וַיִּשְׁוַעְתָּהּ - כְּלַפִּיד יִבְעַר - והישועה שאעשה לה,
 תראה לכל העמים, כלפיד בוער הנראה למרחוק.
 ב. וְרֵאוּ גוֹיִם - צְדָקָה, וְכָל מְלָכִים - כְּבוֹדָהּ - ויראו
 כל הגויים ומלכיהם, את רוב הצדקות והכבוד
 שינתן לך,
 וְקָרָא לָךְ שֵׁם חֲדָשׁ - עד שיקראו לך בשם חדש,
 אֶשֶׁר פִּי ה' יִקְבְּנוּ - שפי ה' בעצמו, יפרש שם זה. (האמור לקמן בפס' ד')
 ג. וְהָיִיתָ עֹטְרַת תְּפָאֳרַת בְּיַד ה' - ירושלים תהיה
 ככתר מפואר ביד ה', (שיחזיק תפארתם, שלא תיפול עוד)
 וְצִנִּיף מְלוּכָה בְּכַף אֱלֹהֶיךָ - וכמו צניף, מצנפת, של
 מלוכה וגדולה ביד ה',
 ד. לֹא יֵאמְרוּ לָךְ עוֹד - עֲזוּבָה - לא יאמרו עוד,
 שעזובה את מיושבך,
 וְלֹאֲרָצֶךָ - לֹא יֵאמְרוּ עוֹד שְׁמָמָה - ולא יאמרו עוד
 על ארצך, ששוממה היא,
 כִּי לָךְ יִקְרָא - חֲפְצֵי בָהּ - כי לך ירושלים יקראו:
 " חֲפְצֵי בָהּ ", העיר שה' חפץ בה,
 וְלֹאֲרָצֶךָ בְּעוֹלָה - ולאֲרָצֶךָ יקראו: "בעולה",
 שבניה יושבים בה,
 כִּי חֲפֵץ ה' בָּךְ, וְאַרְצֶךָ תִּבְעַל - כי ה' רוצה
 בירושלים, וכל א"י תבעל, תיושב בבניי.

וְעַד יֵשִׁים אֶת יְרוּשָׁלַם תִּהְיֶה בְּאֶרֶץ - ועד שיתן
 את ירושלים, שתהיה מהוללת בפי כל העמים.
 ח. נִשְׁבַּע ה' בַּיַּמִּינוֹ, וּבְזְרוּעַ עֲזוֹ - ה' נשבע, ביד
 ימינו שהיא זרוע כוחו,
 אִם אַתָּן אֶת דְּגָנְךָ עוֹד מֵאֲכָל - לֹאֲיַבֶּיךָ - שלא אתן
 עוד את דגן ישראל ביד אויבי ישראל,
 וְאִם יִשְׁתַּנוּ בְּנֵי נֹכַר תִּירוּשָׁךְ, אֶשֶׁר יִנְעַתְּ בּוֹ - ושלא
 ישתנו עוד הגויים את היין, שיגעת בעבודתו
 להכינו.
 ט. כִּי מֵאֲסַפְּיוֹ - יֵאכְלֶהּ, וְהִלְלוּ אֶת ה' - כי בניי,
 שיאספו את הדגן, הם יאכלו אותו, ויהללו את ה'
 בירושלים, (שהתבואה הראשונה שאוכלים היא נטע רבעי,
 ואוכלים אותה בקדושה בירושלים)
 וּמִקְבְּצֵי יִשְׁתַּהוּ בְּחֲצֵרוֹת קִדְשֵׁי - ומקבצי
 הענבים לעשות ממנו יין, ישתו אותו בחצרות
 ירושלים. (כרם רבעי, ששותים אותו בקדושה בירושלים)
 י. עֲבְרוּ עֲבְרוּ בְּשַׁעְרֵים - עֲבְרוּ כָל הַגּוֹיִים בְּשַׁעְרֵי
 הערים,
 פָּנוּ דְרָךְ הָעָם - פנו את הדרך לעם ישראל, השב
 לארצו,
 סִלּוּ סִלּוּ הַמְּסָלָה - תקנו את הדרך הסלולה לפני
 בניי,
 סִקְלוּ מֵאֲבָן - הוציאו מהדרך אבנים ומכשולות,
 הָרִימוּ נֶס עַל הָעַמִּים - הרימו נס לכל העמים,
 להביא את ישראל לארצם.
 יא. הִנֵּה ה' הַשְּׁמִיעַ אֶל קִצֵּה הָאָרֶץ - הנה ה',
 השמיע בשורת הגאולה עד קצה הארץ,
 אֲמָרוּ לְבַת צִיּוֹן, הִנֵּה יִשְׁעֶךָ בָּא - אמרו לבניי,
 הנה בא ה' המושיע אותך,

באורי מילים ישעיהו

ותושע לי - זרעי, וחמתי - היא סמכתני - על זרועי וכעסי בלבד אסמוך כשאגאל את ישראל.
 ו. ואבוס עמים באפי - ארמוס את העמים בכעסי,
 ואשפרם בחמתי - ישתנו מהיין שבכוס חמתי, עד שישתכרו,
 ואוריד לארץ נצחם - אשפוך לארץ את דמם וחזקם.
 ז. חסדי ה' אפקיר - אזכיר לישראל את חסדי ה' עליהם,
 תהלת ה' - שעליהם ראוי להלל לה',
 פעל כל אשר גמלנו ה' - על כל אשר גמל אתנו ה' ית',

הנה שכרו אתו - הנה, בא לתת שכר לכם שכר טוב,
 ופעלתו לפניו - הנה, שכר פעולתכם הטובה בגלות, (שעבדו את ה' אף בתוקף הגלות), עומד לפני ה' ומוכן לכם.
 יב. וקראו להם, עם הקדש גאולי ה' - יקראו הגויים לבניי: "עם הקדש", שה' גואל אותם,
 ולך - יקרא דרושה - ולך ירושלים, יקראו: "דרושה", שה' דורש ומבקש אותה,
 עיר לא נעזבה - וכן יקראו לך: "עיר לא נעזבה", שה' לא יעזוב אותה עוד.

פרק סג'

ורב טוב לבית ישראל, אשר גמלם כרחמי וכרב חסדיו - ועל רוב הטובה, שגמל ברחמי וחסדיו הרבים עם ישראל.
 ח. ויאמר - כשהוציאם ממצרים, אמר ה', אך עמי המה, בנים לא ישקרו - אלה הם בני, ובי לא ישקרו ואותי יעבדו,
 ויהי להם למושיע - ולכן, הייתי להם תמיד למושיע.
 ט. בכל צרתם - בכל זמן זהיו להם צרות, לו צר - לה' היה צר, על צרותיהם של בניו,
 ומלאך פניו - הושיעם - ומלאך מלפני ה' הושיעם, באהבתו ובחמלתו הוא גאלם - באהבתו וברחמנותו לישראל, גאל אותם,
 וינטלם וינשאם כל ימי עולם - נטל ונשא את ישראל (לשמים) בכל הדורות,
 י. והמה מרו ועצבו את רוח קדשו - והם מרדו והכעיסו את רוח ה' במעשיהם הרעים, (ולא כפי שאמר: "בנים לא ישקרו", לעיל פס' ח')
 ויהפך להם - לאויב - הפך עצמו מגואל - לאויב, הוא נלחם בם - והוא עצמו נלחם בישראל.
 יא. ויזכר - עם ישראל בזמן הגלות,
 ימי עולם משה עמו - ששלח את משה, מימי עולם, לגאול את בניי ממצרים,
 איה המעלים מים - היכן ה', שהעלה את בניי מים סוף,
 את רעי צאנו - עם רועי צאנו, (משה ואהרן)
 איה, השם בקרבנו את רוח קדשו - היכן ה', ששם בקרבנו (במשה) את רוח קדשו ?
 (ר"ל, הלא גם אז היו בניי מלאים בע"ז, ומדוע עתה לא מושיענו ?)
 יב. מוליד לימין משה - זרוע תפארתו - זרוע ה', היתה הולכת לימין משה, בכל עת שהיה צריך את ישועתו,
 בוקע מים - מפניהם - בקע מי הים מפני בניי,

א. מי זה בא מאדום - מי הוא, שבא מכיבוש ארץ אדום,
 חמוץ בגדים - מבצרה - שבגדיו אדומים מדם ההרוגים, שהרג בבצרה, (עיר גדולה באדום)
 זה הדור בלבושו - הלבוש בבגדי הדר, (שלובש בגדי נקם, לנקום את נקמת ישראל מאדום),
 צעה - ברב כחו - מטלטל העמים ממקום למקום בכוחו הרב.
 אני מדבר בצדקה רב להושיע - אני הוא ה', שדברתי על דבר הצדקות והישועות הגדולות שאעשה לישראל.
 ב. מדוע אדם ללבושך - כאילו ישאלו אותו: מדוע אדומים בגדיך ?
 ובגדיך - פדרך בגת - ובגדיך אדומים, כבגדי הדורך ענבים בגת ?
 ג. פורה - הגת, (מקום דריכת הענבים)
 דרכתני לבדי - בלי עוזר,
 ומעמים, אין איש אתי - ולא היה אתי איש מהעמים לעזור לי לנקום את נקמתי,
 ואדרכם - באפי, וארמסם - בחמתי - ואני הוא הדורך ורומס אותם (את אויבי ישראל) ברוב כעסי,
 ויז נצחם - על בגדי - ודמם הותז על בגדי, וכל מלבושי - אגאלתי - וכל בגדי התלכלכו מדמם.
 ד. כי יום נקם בלבי - כי יום הנקמה, (לנקום באויבי ישראל), היה שמור בליבי,
 ושנת גאולי באה - ובאה השנה, שבה אגאל את ישראל.
 ה. ואביט, ואין עזר - הסתכלתי בישראל, ואין בהם זכות שתעזור ותקרב גאולתם,
 ואשתומם, ואין סומך - עמדתי בתמהון, שאין בהם מי שיסמוך את הגאולה לבוא,

באורי מילים ישעיהו

מַפְנִיךָ הָרִים נָזְלוּ - וההרים רעדו וזעו מפניך !!
(וא"כ, עשה עמנו גם כעת נפלאות כבראשונה)

פרק סד'

א. פְּקֹדַת אֵשׁ הַמָּסִים - הפית וכְּלִיתָ את אויבינו, כמו האש השורפת וממיסה,
מִים תִּבְעֶה אֵשׁ - וכמו המים שעל האש, המעלים בועות רתיחה,
לְהוֹדִיעַ שְׁמֶךָ לְצָרֶיךָ - ונענשו, כדי להודיע את שמך בגויים, (ולא מפני צדקת ישראל)
מַפְנִיךָ גוֹיִם יִרְגְּזוּ - ומפניך, יחרדו העמים.
ב. בַּעֲשׂוֹתֶיךָ נֹרְאוֹת לֹא נִקְוָה - לא קיוונו, לישועות כֹּה נוראות כפי שעשית עימנו,
יִרְדָּתְךָ - ועוד ירדת על הר סיני לתת לנו תורתך,
מַפְנִיךָ הָרִים נָזְלוּ - וההרים רעדו וזעו מפניך.
ג. וַיַּעֲוֹלִם לֹא שָׁמְעוּ לֹא הָאֲזִינוּ - מימות עולם לא שמעו העמים נוראות כאלה,
עֵין לֹא רָאִתָּה, אֱלֹהִים זֹלַתְךָ, יַעֲשֶׂה לְמַחְכָּה לּוֹ - לא היתה עין שראתה אלהים אחרים מלבד ה' ית', שיעשה כדברים האלה, למי שמחכה ומאמין בה'.
(וחז"ל אמרו: כל הנביאים לא נתנבאו אלא לימות המשיח, אבל לעולם הבא, עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו)
ד. פִּגְעַתְּ אֶת שָׁשׁ וְעֵשֶׂה צָדֵק - סילקת והמתת את הצדיקים ששמחו תמיד לעשות צדק,
בְּדַרְכֶיךָ יִזְכְּרוּךָ - שבכל הדורות, היו מזכירים לפניך, את הרחמים שבדרכך, וכך נושענו בתפילתם,
(כמו שעשה משה, בדבר העגל ובדבר המרגלים, אמר: ה', ארץ אפים ורב חסד...סלח נא לעון העם הזה...)
ה. הִן אַתָּה קִצַּפְתָּ וַנְּחַטֵּא - כשהיית קוצף על חטאינו,
בָּהֶם עוֹלָם וַנִּשְׁעַע - בהם היינו סומכים מימי עולם.
ה. וַנְּהִי כְּטַמֵּא פְּלָנוּ - אך עתה, כשנסתלקו הצדיקים ואין מי שיגן בעדינו, נשארנו מאוסים ודחויים כאדם טמא,
וַיִּכְבְּדְךָ עַדִּים, כָּל צַדִּיקֵינוּ - וכבגד מלוכלך ונמאס,
וַנִּבְּלַע פְּעֻלָּה פְּלָנוּ - והרי אנו כעלה הנובל, שהרוח נושאת אותו ממקום למקום,
וַעֲוִינוּ, פְּרוּחַ יִשְׂאָנוּ - ומפני עוונותינו, תשא ותטלטל אותנו הרוח, לגלות ממקום למקום.
ו. וְאִין קוֹרָא בְּשִׁמְךָ - ואין מי שקורא בשם ה',
מִתְעוֹרָר, לְהַחְזִיק בְּךָ - אין מי שמתעורר, להחזיק בדרכי ה',
כִּי הִסְתַּרְתָּ פָּנֶיךָ מִמֶּנּוּ - כאשר הסתרת פניך מאתנו,
וַתְּמוּגְנוּ, בְּיַד עֲוִנוֹנוּ - ומפני עוונותינו, היינו נמסים וכלים ביסורים. (והצדיקים אינם להגן בעדינו)

לַעֲשׂוֹת לוֹ שֵׁם עוֹלָם - לעשות פרסום לשם ה' לעולם. (שהרי, בני"י יצאו מהים, מאותו צד שנכנסו, אלא כל זה עשה, להראות ידו הגדולה, וזהו תפארת לו ושם עולם),
י.ג. מוֹלִיכֶם בְּתַהֲמוֹת - הוליך את ישראל בעומק הים,
כְּסוּס בְּמַדְבָּר, לֹא יִפְשְׁלוּ - והשווה פני האדמה ממכשולות, שילכו בקלות, כסוס הרץ במישור המדבר.
י.ד. כִּפְהֶמָה בִּבְקָעָה תִירַד - כמו הבהמה, היורדת ללכת בבקעה בנחת, (שבבקעה, נוה ללכת מאשר בהר)
רוּחַ ה' תְּנִיחֶנּוּ - כך ה' הנהיג את ישראל בנחת,
כִּן נִהְיֶת עִמָּךְ לַעֲשׂוֹת לְךָ שֵׁם תִּפְאָרֶת - כך הנהגת את עמך, לעשות פרסום ופאר לשמך בעולם.
טו. הַבֵּט מִשָּׁמַיִם וּרְאֵה, מִזְבֵּל קִדְשֶׁךָ וְתִפְאָרֶתְךָ - הבט מהשמים, מדור קדשו ותפארתו של ה',
אֵיךָ קִנְאֶתְךָ - היכן הקנאה, שהיית נוקם את נקמת ישראל בימים ראשונים,
וַיִּגְבוֹרְתְּךָ - והיכן הגבורה, שהיית מראה בעמים,
הַמּוֹן מַעֲיָד וְרַחֲמֶיךָ - והיכן המיית מַעֲיָד ורחמיך שהיו בימים ראשונים.
(כמו: "הבן יקיר לי אפרים...על כן המו מעי לו רחם ארחמנו נאם ה' " ; ירמיהו לא' יט')
אֵלֵי הַתְּאֲפָקוּ - וכעת התאפקו (מעֲיָד) ולא נכמרו רחמיך עלינו.
טז. כִּי אַתָּה אָבִינוּ - הלא אתה אבינו, וראוי אב לרחם על בניו,
כִּי אַבְרָהָם לֹא יָדְעָנוּ, וַיִּשְׂרָאֵל לֹא יִפְרְנוּ - כי אברהם וישראל אבותינו נאספו מן העולם, ולא יודעים ומכירים בצרותינו,
אַתָּה ה' אָבִינוּ, גֹּאֲלֵנוּ מֵעוֹלָם שְׁמֶךָ - אך אתה ה', אבינו אתה, ובכל הדורות אתה גואלנו.
יז. לְמָה תִתְעַנּוּ ה' מִדְּרָכֶיךָ - למה תאריך גלותינו, וכך תועים אנו, מדרך ה' ומתקוות הגאולה,
תִּקְשִׁיחַ לִבֵּנוּ - מִיִּרְאֶתְךָ - ומקשים את ליבנו מלירא מפניך,
שׁוֹב - שוב מכעסך עלינו,
לְמַעַן עֲבֹדֶיךָ שְׁבִטִי נִחַלְתְּךָ - ואם לא למענינו, עשה למען האבות ולמען השבטים שהם נחלתך.
יח. לְמַצֵּר, יִרְשׁוּ עִם קִדְשֶׁךָ - מעט זמן בלבד, ישבו עמך בארץ,
צָרִינוּ - בּוֹסְסוּ מִקִּדְשֶׁךָ - ומיד באו אויבינו, ורמסו את מקדשך.
יט. הִינּוּ - מֵעוֹלָם - הלא אנו עמך, שמשלת עלינו מימות עולם,
לֹא מִשְׁלַת בָּם - לא משלת בגויים,
לֹא נִקְרָא שְׁמֶךָ עֲלֵיהֶם - ולא נקראו הגויים על שמך, (כבני ה')
לוא קִרְעַתְּ שָׁמַיִם, יִרְדָּתְךָ - האם למען הגויים קרעת ופתחת את השמים, לרדת לארץ לתת להם את התורה,

באורי מילים ישעיהו

(שהמתים לא יכולים לצאת ממקומם, וכאילו נתונים במצור)
הַאֲכִלִים בֶּשֶׂר חַזִיר, וּמֶרֶק פְּגָלִים כְּלִיהֶם -
 שאוכלים בשר חזיר, ובכלי הבישול בלוע מֶרֶק
 (רוטב) בשר הפיגולים שבישלו.
ה. הַאֲמָרִים קָרֵב אֵלֶיךָ - הם האוכלים כל טמא,
 אומרים לנשמר ממאכלים אלו, עמוד במקומך,
אֵל תִּגַּשׁ בִּי כִּי קִדְשְׁתִּיךָ - ואל תגש אלי לטמא
 אותי, כי קדוש אני יותר ממך,
אֵלֶּה - דברים אלה,
עֲשׂוֹן בְּאִפִּי, אֵשׁ יִקְדֹת כָּל הַיּוֹם - העלו עשן וחימה
 באפי, כְּאֵשׁ הַבּוֹעֵרֶת.
ו. הִנֵּה כְּתוּבָה לִפְנֵי - הנה הרעות שעשיתם
 כתובות לִפְנֵי לִזְכָּרוֹן תְּמִיד,
לֹא אֲחַשֶׁה - לא אשתוק על רעות אלה,
כִּי אִם שְׁלֵמֹתַי - אלא אשלם להם גמולם,
וְשְׁלֵמֹתַי עַל חֵיקֶם - והעונש יהיה על עצמם, ולא
 לבניהם אחריהם.
ז. עֹונֹתֵיכֶם, וְעֹונֹת אֲבוֹתֵיכֶם יִחַדּוּ, אָמַר ה' -
 תענשו על עֹונֹתֵיכֶם, ועל עוונות אבותיכם יחדיו,
אֲשֶׁר קָטְרוּ עַל הַהָרִים - שהקטירו קטורת לע"ז
 על ההרים,
וְעַל הַגְּבְעוֹת חֲרִפוּנֵי - וחרפו וביזו את ה', בכך
 שעבדו לע"ז על הגבעות,
וּמִדַּתִּי פִּעֲלֹתֶם וְאִשְׁנָה אֵל חֵיקֶם - בתחילה,
 אמדוד ואעניש אותם, על פי מה שהם פעלו רע,
 ואח"כ אִפְרַע מֵהֶם גַּם עַל עוֹנוֹת אֲבוֹתֵיכֶם.
ח. כֹּה אָמַר ה', כֹּה אֲשֶׁר יִמְצָא הַתִּירוֹשׁ בְּאֲשָׁכּוֹל -
 כמו שבאשכול הענבים נמצא היין,
וְאָמַר אֵל תִּשְׁחִיתֶהוּ, כִּי בָרְכָה בּוֹ - ואמר אדם
 לחבירו הרוצה להשחיתו: אל תשחית את כל
 האשכול, שאמנם יש בו חרצנים וקליפות, אך גם
 יין מבורך וטוב יש בו,
כֹּה אֲעֲשֶׂה לְמַעַן עֲבָדִי, לְבַלְתִּי הַשְׁחִית הַכֹּל - כך
 אעשה למען עַבְדִּי, (הצדיקים שבישראל), שלא אשחית
 את כל ישראל, אלא רק את הרשעים והמורדים.
 (במשל: החרצנים וקליפות הענבים יושלכו, ואת היין יוציא
 וישמור).
ט. וְהוֹצֵאתִי מִיַּעֲקֹב זֶרַע - עוד אוציא מיעקב,
 (עשרת השבטים), זרע ראוי וטוב,
וּמִיְהוּדָה, יוֹרֵשׁ הָרִי - ומיהודה (ובנימין) אוציא
 יורש שיירש את הר ציון והר הבית, (שהם בנחלת
 יהודה)
וְיִרְשׁוּהָ בְּחִירֵי, וְעַבְדֵי יִשְׁכְּנוּ שָׁמָּה - בני"י,
 שבחרתי לי לעם, יירשו ויגורו בא"י.
י. וְהָיָה הַשָּׂרוֹן, לְנוֹה צֶאֱן - עוד יהיה אזור השרון
 שבא"י, למקום מרעה לְצֶאֱן,
וְעִמְקַ עֶכוֹר, לְרֹבֵץ בָּקָר - ועמק עכור (שם מקום),
 יהיה למקום רביצת הבקר,
 (כמו שניבא הושע: "...וְאֵת עִמְקַ עֶכוֹר לְפִתַח תִּקְוָה..."/, הושע ב' יז')
לְעַמִּי אֲשֶׁר דָּרְשׁוּנִי - וטובה זו תבוא, לאלו מעמִי
 שבקשו אותי אף בגלותם.

ז. וְעַתָּה ה' אֲבִינוּ אֲתָה, אֲנַחְנוּ הַחֹמֶר וְאֲתָה
לְצַרְנוּ, וּמַעֲשֵׂה יָדְךָ כָּלְנוּ - אך עם כל זאת אבינו
 אתה, ואנו כחומר אתה יוצרנו, וכיצד תשחיתנו.
ח. אֵל תִּקְצֹף ה' עַד מָאֵד - אל נא, תכעס עלינו
 מאוד,
וְאֵל לְעַד, תִּזְכָּר עֵוֹן - ואל תזכור עוונותינו
 לעולם,
הֵן הִבֵּט נָא, עִמָּךְ כָּלְנוּ - הנה הבט נא, שאנו
 מחזיקים באמונתך, ולא פנינו אל אלוהים
 אחרים, לכן העבר עוונותינו ורחם עלינו.
ט. עָרִי קִדְשֶׁךָ, הֵיוּ מְדַבְּרִי - הנה, הבט אל ערי
 קדשך שנהיו שוממות כמדבר,
צִיּוֹן מְדַבְּרֵי הַיְתָה, יְרוּשָׁלַם שְׁמָמָה.
י. בֵּית קִדְשֵׁנוּ וְתַפְאֲרֹתֵנוּ - הבית המקודש לנו,
 ואשר בו אנו מתפארים,
אֲשֶׁר הִלְלוּךָ אֲבֹתֵינוּ - אשר בו היו אבותינו
 מהללים אותך,
הִיָּה לְשִׁרְפֵת אֵשׁ - היה לאש למאכל, (נשרף),
וְכָל מַחְמַדֵּינוּ, הִיָּה לְחַרְבָּה - וכל ערינו שהיינו
 חומדים - נחרבו.
יא. הֲעַל אֵלֶּה תִּתְאַפֵּק ה' - האם על צרות נוראות
 אלה, תוכל להתאפק ולא תרחם !?
תַּחֲשֶׂה - תשתוק,
וּתְעַנְנוּ עַד מָאֵד - ותוסיף לענותנו זמן פה רב,
 ביד הגויים !?

פרק סה'

א. נְדַרְשֵׁתִי, לְלוֹא שְׂאֵלוּ - משיב ה' לישראל:
 נדרשתי לישראל ע"י נביאי, אך הם לא בקשו
 אותי,
נִמְצָאתִי, לְלוֹא בְקִשְׁנִי - המצאתי את עצמי ע"י
 נביאי, אך הם כלל לא בקשו אותי,
אֲמַרְתִּי הִנְנִי הִנְנִי - אמרתי: הנני הנני, שובו אלי,
אֵל גּוֹי לֹא קָרָא בְשְׁמִי - אך הקריאה היתה לעם
 שלא רצו לקרא בשמי.
ב. פִּרְשֵׁתִי יָדִי כָּל הַיּוֹם - פתחתי את יְדֵי לְקִרְאָת
 בני"י, שישובו אלי,
אֵל עַם סוֹרֵר - אך פרישת ידיים זו, היתה אל עם
 שסר מן הדרך,
הַהֲלֹכִים הַדֶּרֶךְ לֹא טוֹב, אַחַר מַחְשְׁבֹתֵיהֶם -
 שהולכים בדרך לא טובה, ואחר מחשבותיהם
 הרעות.
ג. הָעַם הַמְכַעֲסִים אוֹתִי, עַל פְּנֵי תְמִיד - הם עם
 שמכעיסים אותי לִפְנֵי (בירושלים שהיא עיר ה') תמיד,
זְבָחִים בְּגִנּוֹת - זבחים זבחים בגינות לע"ז,
וּמִקְטֹרִים עַל הַלְבָנִים - ומקטירים קטורת לע"ז
 על הלבנים שהיו שורפים. (שורפים הלבנים לחזקם לְבַנְיָה)
ד. הַיֹּשְׁבִים בְּקִבְרֵים - יושבים בין הקברים,
 שתשרה עליהם רוח טומאה של שָׁדִים,
וּבְנִצּוֹרִים יָלִינוּ - ולנים בין פגרי המתים,

באורי מילים ישעיהו

יח. כי אם שישו וגילו עדי עד אשר אני בורא כי הנני בורא את ירושלים גילה ועמה משוש.
 יט. וגלתי בירושלים, וששתי בעמי - ה' יגיל וישמח בבנין ירושלים ובשבת בניה אליה,
 ולא ישמע בה עוד קול בכי וקול זעקה - כי אם רוב טובה.

כ. לא יהיה משם עוד, עול ימים וזקן אשר לא ימלא את ימיו - לא יהיה עוד בירושלים, שצעיר עול ימים (מלשון עולל, תינוק), ואפילו זקן, שימות שלא מלא ימים,
 כי הנער בן מאה שנה ימות - אדם שמת בן מאה, יקרא שמת כנער,
 והחוטא בן מאה שנה יקלל - ואם ימות בן מאה, יחשב שקולל מאת ה' ומת בחטאו,
 כא. ובנו בתים וישבו, ונטעו כרמים ואכלו פרים.
 כב. לא יבנו ואחר ישב - לא יבנו בתים, שלא יזכו לשבת הם, (ר"ל, שיאריכו ימים)

לא יטעו ואחר יאכל - לא יטעו כרמים ואחרים יאכלו את הפירות,
 כי כימי העץ ימי עמי - שיאריכו ימים כאריכות ימי העצים,
 ומעשה ידיהם יבלו בחירי - מעשה ידיהם של הצדיקים שה' בחרו בתים שיבנו ועצים שיטעו), יבלו בחיי בעליהם,
 כג. לא ייגעו לריק - לא כפי שנאמר בקללות:
 "וזרעתם לריק זרעכם ואכלוהו אויביכם", (ויקרא כו טז)

ולא ילדו לבהלה - ובניהם, לא ימותו בחיי אבותיהם (שדבר זה גורם לבהלה לאבותיהם),
 כי זרע ברוכי ה' המה - שהלא הם זרע שה' ברך, וצאצאיהם אתם - ויחיו אתם בניהם עד שימלאו ימיהם.

כד. והיה טרם יקראו ואני אענה, עוד הם מדברים ואני אשמע - אשמע ואענה לתפילתם, טרם יסיימו לבקש בקשתם.

כה. זאב וטלה ירעו כאחד - הזאב והכבש ירעו יחד במרעה,
 ואריה, כבקר יאכל תבן - ואריה יאכל את התבן, כמו הבקר,

ונחש עפר לחמו - הנחש יאכל העפר, ולא יזיק לאיש,
 לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי - בכל א"י,
 אומר ה'.

יא. ואתם עזבי ה', השכחים את הר קדשי - אך אלו שעזבו את ה', ושכחו את ביהמ"ק כמקום הקרבת קרבנות,
 הערכים לגד שלחו, והממלאים למני ממסך - שערכו ומלאו יין לנסך לגד ולמני (שמות כוכבים שעבדו) קרבנות ונסכים.

יב. ומניתי אתכם לחרב - אמה (אספור) ואמסור אתכם לחרב,
 וכלכם לטבח תכרעו - וכולכם תכרעו ותפלו לטביחה,

יען קראתי ולא עניתם, דברתי ולא שמעתם - מפני שקראתי אליכם, ולא שמעתם לשוב אלי, ותעשו הרע בעיני, ובאשר לא חפצתי בחרתם.
 יג. לכן מה אמר ה', אלוקים הנה עבדי יאכלו ואתם תרעבו, הנה עבדי ישתו ואתם תצמאו, הנה עבדי ישמחו ואתם תבשו - עבדי הצדיקים יהנו בכל טובה, ואתם הרשעים תרעבו מכל טובה.

יד. הנה עבדי ירנו, מטוב לב - הנה עבדי, ירימו קולם ברינה מתוך טוב ליבם,
 ואתם תצעקו מפאב לב - ואתם הרשעים, תצעקו מתוך כאב לב,
 ומשבר רוח תילילו - ותיללו מתוך צער ויגון.

טו. והנחתם שמכם לשבועה לבחירי, והמיתך ה' אלוקים - אחר מיתת הרשעים, ינוח וישאר שמים בעולם לסמל של קללה, שעבדי הצדיקים שבחרתי בהם יאמרו: אם עשיתי כך וכך, ימיתך ה' כמיתת הרשעים,

ולעבדיו, יקרא שם אחר - ועבדי ה' הצדיקים יהיו סמל של ברכה.

טז. אשר המתברך בארץ, יתברך באלהי אמן - וכבוד ה' יתגדל כל כך, עד שכל אדם המתהלל ומשתבח בעולם יתהלל שהוא עבד לאלוקי אמן, אלוקים הנאמן לשלם שכרו למאמיניו,
 והנשבע בארץ, ישבע באלהי אמן - וכל הנשבע, ישבע בשם ה' הנאמן,

כי נשפחו הצרות הראשונות, וכי נסתרו מעיני - כי כל הרעות, עברו מהעולם ונשכחו, וכל דברי ה' ע"י נביאיו נקיימו ונתאמתו. (לכן תתגלה בעולם, אמיתות האמונה בה' ית').

יז. כי הנני בורא שמים חדשים וארץ חדשה - כי מרוב הטובה שיביא ה' בעולם, כאילו ברא ה' שמים וארץ חדשים,
 ולא תזכרנה הראשונות, ולא תעלינה על לב - ולא יזכרו ואפילו לא יעלו על הלב, הצרות שהיו בראשונה.

באורי מילים ישעיהו

אָמְרוּ אַחֲיָכֶם, שְׁנֵאִיכֶם, מְנַדִּיכֶם - אחיכם
הרשעים, השונאים ומנדים אתכם, (המרחיקים
אתכם), אמרו לכם:

א. כֹּה אָמַר ה', הַשָּׁמַיִם כְּסֵאֵי - הלא השמים
כבייכול, הם כסא ה',
וְהָאָרֶץ, הַדָּם רִגְלֵי - והארץ כבייכול, כשרפרף
למרגלותיו של ה',
אִי זֶה בַּיִת אֲשֶׁר תִּבְנֶנּוּ לִי - א"כ, טיזה בית תוכלו
לבנות שיהיה ראוי לִי,
וְאִי זֶה מְקוֹם מְנוּחָתִי - ואיזה מקום תבנו שיהיה
ראוי שאנוח בו.
(ר"ל, אין לי צורך במקדש, כשאינכם מתקנים מעשיכם ומיישרים
את ליבכם אלי).

לְמַעַן שְׁמִי יִכְבֹּד ה' - בגדולתנו מתרבה כבוד ה'
בעולם.

וְנִרְאָה בְּשִׂמְחַתְכֶם וְהֵם יִבְשׁוּ - תשובת הנביא:
לא כדבריהם, אלא בשמחתכם אנו נראה, והם
הרשעים יבושו ויכלמו.

ו. קוֹל שְׁאוֹן מַעִיר - קול המיה יצא מהעיר
ירושלים,

קוֹל מְהִיכַל - הקול יצא מההיכל שבמקדש,
קוֹל ה', מְשַׁלֵּם גְּמוּל לְאִיְבָיו - קול מאת ה',
שמשלם גמול לכל אויביו. (גוג ומגוג).

ז. בְּטָרִם תַּחֲיִל - בטרם יבוא על ירושלים חיל
הלידה,

יִלְדָה - יתקבצו פְּנִיָה בתוכה,
בְּטָרִם יָבֹא חֶבֶל לָהּ, וְהַמְלִיטָה זָכָר - ותוליד בן

זכר. (בנ"י שישובו לארץ ; ר"ל, ישועת ישראל תבוא בפתאומיות
ובמהירות. כמו: "...לך עמי בא בחדריך... חבי כמעט רגע עד יעבר
זעם" לעיל כו' כ')

ח. מִי שָׁמַע כְּזֹאת, מִי רָאָה כְּאֵלֶּה - מי שמע או
ראה פלא כזה,

הַיּוֹחַל אֶרֶץ בַּיּוֹם אֶחָד, אִם יוֹלֵד גּוֹי פֶּעַם אַחַת -
האם היתה ארץ, שפבא לה חבלי הלידה, ילדה
בפעם אחת את כל בניה ?!

כִּי חָלָה גַם יִלְדָה צִיּוֹן אֶת בְּנֵיהָ - כמו ציון שפבא
לה חבלי הלידה, ילדה בפעם אחת את כל בניה.

ט. הַאֲנִי אֲשַׁבֵּיר - האם אביא את ציון (היולדת את
בניה) לשבת על משבר הלידה, (מקום שיושבת היולדת
בשעת לידה),

וְלֹא אוֹלֵד יֹאמַר ה' - ולא איילד את בְּנָה ?! (ר"ל,
היתכן שאביא על ישראל את גוג, ולא אושיעם מידו ?!)

אִם אָנֹכִי הַמּוֹלֵד וְעַצְרָתִי אָמַר אֶלְהִיךָ - היתכן
שאני המוליד, יעצור אותך מללדת את בְּנִיךָ ?!

י. שִׁמְחוּ אֶת יְרוּשָׁלַם וְגִילוּ בָהּ כָּל אֲהֻבֶיהָ - שמחו
וגילו בירושלים כל אוהבי ציון,

שִׂישׂוּ אֶתְּהָ מְשׁוֹשׂ כָּל הַמְתַּאבְּלִים עֲלֶיהָ - שמחו
בירושלים, כל המתאבלים על חורבנה.

ב. וְאֵת כָּל אֱלֹהֵי - השמים והארץ,
יָדֵי עֲשָׂתָהּ, וַיְהִי כֹל אֱלֹהֵי נֶאֱמַר ה' - ע"י שנעשו על
יְדֵי הֵם קִיּוּמִים, וְלֹא קְדוּמִים כְּמוֹנִי,
וְאֵל זֶה אֲבִיט, אֵל עֲנִי וְנִכְה רִיחַ וְחָרַד עַל דְּבָרֵי -
ועם כל זה, אתבונן על השפלים העניים, שבורי
הרוח, ואל החרדים לעשות מצוותי.

(ולא אל אלו המקריבים לי קרבנות, וליבם רחק ממני)

ג. שׁוֹחֵט הַשּׁוֹר מִכָּה אִישׁ - רשע, השוחט את
השור לְפָנַי, נחשב לְפָנַי כמכה איש (ששפך דם נקי),
זוֹבַח הַשֶּׁה עוֹרֵף כָּלֵב - והזובח לְפָנַי את השה,
מאוס הדבר לְפָנַי, כאילו ערף את הכלב, (עריפה -
כריתת הראש מאחורי הצוואר),

מַעֲלָה מְנוּחָה דָם חֲזִיר - ואם יעלה מנחה לְפָנַי,
יהיה מאוס בעיני, כאילו זרק לְפָנַי דם חזיר,
מִזְפִּיר לְבִנָּה - וכשיקטיר לבונה לפני,

מְבַרֵךְ אֹן - כאילו מברך את ה' בדבר גזל,
גַם הַמָּה - אלו המקריבים לפני שור, שה, מנחה
ולבונה,

בְּחָרוּ בְּדַרְכֵיהֶם - הרעות של המכה איש, עורף
כלב, זורקי דם חזיר ומברך און, (ואין קרבנותיהם
לרצון לפני)

וּבְשִׁקּוּצֵיהֶם נִפְשָׁם חֲפָצָה - וחפצים בשיקוצים
ובדברים המתועבים לפני.

ד. גַם אֲנִי אֲבַחַר בְּתַעֲלָלֵיהֶם - גם אני אבחר
להתעולל בהם (כמו: "...כי התעללת בי..."), במדבר כב' כט' ;
להתלוצץ עליהם, כדרך שהם עשו צחוק מעבודתי ובחרו ללכת אחר
שרירות ליבם),

וּמְגוֹרָתָם, אֲבִיא לָהֶם - ומהחרב והרעב שהיו
יראים, אביא עליהם,

עַן קָרָאתִי וְאִין עוֹנָה, דְּבַרְתִּי וְלֹא שָׁמְעוּ - מפני
שקראתי ודברתי אליהם ע"י נְבִיאֵי לְשׁוֹב אֵלַי,
ולא שמעו,

וַיַּעֲשׂוּ הָרַע בְּעֵינַי, וּבְאֲשֶׁר לֹא חִפְצָתִי בְּחָרוּ.
ה. שָׁמְעוּ דְבַר ה', הַחֲרָדִים אֵל דְּבָרוֹ - הממהרים
בחרדה לשמוע אל דבר ה',

באורי מילים ישעיהו

טז. **כִּי בָאֵשׁ ה' נִשְׁפָּט -** כי ה' יהיה נשפט עם האוייבים באש, (עם גוג ; כמו שניבא יחזקאל: "וְנִשְׁפַּטְתִּי אֹתוֹ בְּדָבָר וּבְדָם וְנָשַׁם שׁוֹטֵף וְאֶבְנֵי אֶלְגִּישׁ אֵשׁ וְגַפְרִית אֲמִטִּיר עָלָיו וְעַל אֲגַפְיוֹ... ", יחזקאל לב' כב')
וּבְחָרְבוֹ אֶת כָּל בָּשָׂר - ובחרבו, יכה את כל מחנה גוג,
וְרֵבּוֹ חֲלָלֵי ה' - ורבים יהיו החללים שיפלו ביד ה'.
יִז. הַמִּתְקַדְּשִׁים וְהַמְטַהֲרִים אֶל הַגְּנוֹת - המזמנים והמטהרים עצמם, ללכת לעבוד ע"ז בגינות,
אֲחֵר אַחַת בְּתוֹךְ - קבוצה אחר קבוצה, נכנסים לגינה לעבוד הע"ז שבתוכה,
אֲכָלֵי בָשָׂר הַחֲזִיר, וְהַשֶּׁקֶץ, וְהַעֲכָבָר - וכל הגויים אוכלי בשר חזיר, בשר שקצים, בשר עכבר וכל דבר טמא,
יִחְדּוּ יִסְפוּ נְאֻם ה' - כולם יחד יכלו מן העולם.
יח. וְאֶנְכִי מַעֲשִׂיהֶם וּמַחֲשֹׁבֹתֵיהֶם - ואנכי ה', ידעתי מעשיהם ומחשבותיהם,
בָּאָה, לִקְבֹּץ אֶת כָּל הַגּוֹיִם וְהַלְשֹׁנוֹת - באה העת לקבץ את כל העמים עם גוג יחד בא"י,
וּבָאוּ וְרָאוּ אֶת כְּבוֹדִי - ושם יבואו ויראו את כבודי, כשאִפְרַע מהם על כל רעתם.
יט. וְשָׁמַתִּי בָהֶם אוֹת - ואף בנשאים ממחנה גוג (שאשאר, כדי שישפרו את כבודי בגויים), אתן אות וסימן על המכות שבאו על חבריהם, (כמו שניבא זכריה: " וְזֹאת תִּהְיֶה הַמַּגִּפָּה אֲשֶׁר יִגַּף ה' אֶת כָּל הָעַמִּים אֲשֶׁר צָבְאוּ עַל יְרוּשָׁלַם, הַמֶּקֶץ בָּשָׂרוֹ וְהוּא עֵמֶד עַל רִגְלָיו וְעֵינָיו תִּמְקְנָה בְּחַרְיָהוּ וּלְשׁוֹנוֹ תִּמְקַ בְּפִיהֶם", זכריה יד' יב')
וְשַׁלַּחְתִּי מֵהֶם פְּלִיטִים, אֶל הַגּוֹיִם - שינצלו וישלחו, לפרסם את כבוד ה' בין הגויים,
תְּרַשִׁישׁ, פּוֹל, וְלוֹד - שמות עמים,
מִשְׁכֵי קִשְׁת - המלומדים לדרוך ולירות החיצים בקשת,
תָּבַל וַיּוֹן - שמות עמים,
הָאִיִּים הַרְחֻקִּים, אֲשֶׁר לֹא שָׁמְעוּ אֶת שְׁמִיעִי, וְלֹא רָאוּ אֶת כְּבוֹדִי - הגויים באיים הרחוקים, שלא שמעו מעולם על גדולת ה' וכבודו,
וְהִגִּידוּ - פליטים אלו,
אֶת כְּבוֹדִי בְּגוֹיִם.

יא. לְמַעַן תִּינָקוּ וּשְׁבַעְתֶּם, מִשֵּׁד תִּנְחַמְיָה - התאבלתם למען תינקו ותשבועו רוב טובה, מַשְׁדֵי הנחמה שבירושלים,
לְמַעַן תִּמְצְאוּ - ולמען תמצאו עד תום, את רוב הטוב שבירושלים,
וְהַתְעַנְגְתֶם מִזִּז כְּבוֹדָה - ותתענגו מיופי והדר כבודה.
יב. כִּי כֹה אָמַר ה', הֲנִי נָטָה אֵלַיָּה כְּנֹהַר שְׁלוֹם - הנני מטה אל ירושלים שלום רב כְּמִי הַנְהַר, וְכִנְחַל שׁוֹטֵף כְּבוֹד גּוֹיִם - ואת עושרם של הגויים אני מטה על ירושלים, כמי נחל השוטפים במרוצה את מה שבדרכם,
וַיִּנְקַתֶם - ותינקו כתינוק, את עושרם הרב, **עַל צֶדֶק תִּנְשְׂאוּ, וְעַל בְּרָכִים תִּשְׁעֲשְׂעוּ -** וכתינוק, תִּנְשְׂאוּ עִיִּי הַגּוֹיִים עַל צִדָּם, וישעשעו אתכם על ברכיהם.
יג. כְּאִישׁ אֲשֶׁר אָמַן תִּנְחַמְנוּ - כאיש, שאמו תנחם אותו מצרה שעברה עליו,
כֹּן אֲנִכִי אֲנַחֲמְכֶם - כך אנחם אתכם מצרת גלותכם,
וּבִירוּשָׁלַם תִּנְחַמְנוּ - ובבנין ירושלים תנוחמו.
יד. וְרֵאִיתֶם, וְשֵׁשׁ לְבָבְכֶם - כשתראו את ירושלים בבנינה, ישמח ליבכם,
וְעֲצָמוֹתֵיכֶם, כִּדְשָׂא תִפְרַחְנָה - עצמותיכם יתחזקו כדשא הפורח,
וְנוֹדְעָה יָד ה' אֶת עֲבָדָיו, וְזַעַם אֶת אֲיָבָיו - תִּנְדַּע בעולם גבורת יד ה' עם עבדיו, וזעם וכעס ה' על אויביו.
טו. כִּי הִנֵּה ה' בָּאֵשׁ יָבֹא - כי הנה ה' יבוא בחמת אש על אויביו, (על גוג)
וְכִסּוּפָה מִרְכַּבְתֵּינוּ - ובמהירות כרוח סופה, יבוא ה' עם מרכבותיו על אויביו,
לְהָשִׁיב בְּחֵמָה אֶפֶס - להשיב לאויביו את גמולם בחימה שפוכה,
וְגַעַרְתוּ בְּלִהְבֵי אֵשׁ - ולגעור בהם בחוזק רב כלהבת אש.

באורי מילים ישעיהו

כב. כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עשה עמדים לפני נאם ה' - כי כמו השמים החדשים והארץ החדשה שיבראו בימים ההם ויהיו קיימים לעולם, כן יעמד זרעכם ושמכם - כד, יתקיים זרע בניי, ולא ימחה שם לעולם.

כג. והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבוא כל בשר להשתחות לפני אמר ה' - ומידי ראש חודש ומידי שבת, יבואו כל העמים להשתחות לפני בבית המקדש.

כד. ויצאו וראו - אותם שיבואו מידי חודש ושבת לבית ה', יצאו מחוץ לירושלים, בפגרי האנשים הפשעים בי - לראות את פגרי מחנה גוג שפשעו בה', (בתוך שבעת החודשים שבהם יקברו) כי תולעתם לא תמות - כי התולעים שיאכלו בבשרם - לא ימותו, ואשם לא תכבה - והאש הבוערת בהם - לא תכבה, והיו דראון לכל בשר - ויהיו לחרפה ולבזיון, בעיני כל בשר הבאים להשתחות לפני ה'.

כ. והביאו - העמים הרחוקים, את כל אחיכם מפל הגוים - את אחיכם מבניי, שנשארו עדיין בין הגויים, מנחה לה' - יביאו אותם כמנחה לה', בסוסים וברכב - רכובים בסוסים וברכבים, ובצבים - ובעגלות מכוסות, (כמו: "...עגלות צב...", במדבר ז' ג')

ובפרדים - הנולד מסוס וחמור, ובכפרות - ובבהמות הממהרות בלכתם, עד שנראות כמרקדות, (כמו: " ודוד מפרך בקל עז לפני ה'..." - מרקד לפני ה' ; שמואל ב', ו' יב')

על הר קדשי, ירושלים אמר ה' - להר קדשי ירושלים,

כאשר יביאו בני ישראל את המנחה בכלי טהור בית ה' - כמו שמביאים בניי את המנחה בכלי טהור, שיהיה לרצון לפני ה', כך כאמור, יביאו הגויים את ישראל בבגדים נאים ובמרכבות מכובדות.

כא. וגם מהם אקח לפהנים ללויים אמר ה' - גם מבניי המובאים מהאיים הרחוקים, אקח להיות כהנים ולויים לשרת לפניי. (שיודיע מי מהם לויים וכהנים)

"והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו
 יבוא כל בשר להשתחות לפני אמר ה' "

באורי מילים ישעיהו

שנה - לחי יגי(רי יו"ט),
ובדוק מ', ז'.
תַּתְּחַבֵּר הַיֵּטֵב לְבִי יֵטִי. (עיי
רשי"י)
מדי כה' - השלם הבאור.